הצופה

ב"ה, יום שישי, כ"א שבט תשמ"ו (31.1.1986) • שנה נ' • גליון 14000 • המחיר: 0.69 ש"ח, כולל מע"מ * עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי

זמני הדלקת הנרות

ערש"ק פרשת יתרו, כ"א בשבט תשמ"ו

	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
עש"ק	4.35	4.53	4.43	4.52
מוצ"ש	5.50	5.52	5.49	5.50

זכור את יום השבת לקדשו

מוגש בברכה ע"י בנק טפחות

זמינו בכל רחבי הארץ

בידי המשטרה ראיות נגד רוצחי השוטר

אחד מהחשודים נעצר כאשר שרף את בגדיו • אבי ביאזי היה איש מודיעין וארבעת החשודים ברצח היו „בטיפולו"

רב סמל אבי ביאזי שנרצח אתמול בעת שעשה דרכו למטה המשטרה בעיר העתיקה בירושלים היה איש מודיעין. החקירה בפרשה מתמקדת כעת באפשרות שהחשודים „ספגו" מפעילותו. בידי המשטרה ארבעה החשודים שעמדו להיחקר על ידו עוד אתמול. עם זאת המשטרה בודקת גם אפשרות של פיגוע חבלני לאחר ש„כוח 17" של ערפאת ו„אבו נידאל" הודיעו שהם אחראים למעשה. עם זאת, ההנחה היא שהרקע למעשה הוא פלילי.

אבי באזי הספיק לשלוף את אקדחו לאחר שנורה, אולם כוחו לא הספיק כדי לירות והוא נפטר. המכונית שבה השתמשו הרוצחים, היא „גולף" שמספרה 82—71357 התגלתה נטושה מחוץ לירושלים בין הכפרים סילואן ואל-עזריה. היא נגנבה מהמושב ראש פינה.

עוד קודם לכן עצרה המשטרה את אחד החשודים. מדובר בעבריין מוער, בן 21, מהכפר סילואן.

כוח בלשים הגיע לביתו והפתיע אותו במקלחת, כנראה בנסיון להיפטר משרידי אבק שריפה. ליד הבית גילו הבלשים מדורה שבה שרף את בגדיו. מנוע מכוניתו הפונטיאק שלו היה עדיין חם.

במרדף אתמול נטלה חלק היחידה למלחמה בטרור ומסוק של צה"ל סייע להיפושים.

ארבעת החשודים אינם משתפים פעולה עם חוקריהם, אולם, לדעת המשטרה באספו מספיק ראיות נסיבתיות נגדם הקושרות אותם לרצח. הנשק לא נמצא עדיין, אולם המשטרה יודעת את מקורו.

מאז רצח רוני ניצן לא אירע מקרה של פגיעה כה קשה בשוטר.

מן החקירה מתברר כי הרצח בוצע בדם קר לאחר תכנון מדוקדק.

רס"ל ביאזי יצא מביתו בשכונת גילה קצת אחרי השעה שבע בבוקר יחד עם אשתו רותי, גם היא שוטרת.

השניים נסעו במכוניתם הישנה מסוג פיאט 128. רותי ביאזי ירדה מן המכונית במטה המשטרה במגרש הרוסים ובעלה המשיך לבדו דרך רחוב שלומציון לכיוון משטרת העיר העתיקה ליד שער יפו, בתוך חומות העיר העתיקה.

בשלב זה ככל הנראה נצמדו אליו המתנקשים. ביאזי נהג במורד הדרך עד שהגיע למקום בו היה עליו לפנות שמאלה כדי להיכנס לתוך שער יפו. השעה היתה 07.36.

באותה השניה נצמדה מימינו וקצת מאחוריו מכונית הגולף. היו בה שני אנשים רעולי פנים. אחד

(סוף בעמ' 2)

הרב הראשי לישראל הראשון לציון הגר"מ אליהו:

אפשר להקים בית כנסת באזור הר הבית

מאת שלום צוריאל, סופרנו בירושלים

הרב הראשי לישראל הראשון לציון הגר"מ אליהו הביע את דעתו שניתן להקים בית כנסת באזור הר הבית.

בראיון לרדיו המזרח אמר הגר"מ אליהו כי אפשר להקים את בית הכנסת מחוץ להר הבית.

הרב הראשי אמר כי מבחקרים ומבדיקות שנערכו בהר הבית עולה כי בחלקו המזרחי של ההר ניתן לבנות בית כנסת על שטח שאינו כלול בתחום שחל עליו איסור כניסה של יהודים מבחינה הלכתית. גם הכניסה לבית הכנסת אמורה להיות מחוץ לגבולות המוגדרים של הר הבית.

בדרך זו מסביר הרב הראשי תבוא על פתרונה שאלת הכניסה להר הבית ויחד עם זאת יתאפשר ליהודים להתפלל בבית כנסת שיבנה על הר הבית.

הרב הראשי מציין עוד בהוות דעתו כי על פי ההלכה בית הכנסת צריך להינשא גבוה מכל המיבנים שנמצאים בקרבתו.

בתשובה לשאלה אמר הראשון לציון כי אין בדעתו ליזום את הקמת בית הכנסת וכי עמדתו היא בבחינה דעת הלכה שניתנה בתשובה לשאלה שהופנתה אליו על ידי קבוצת נאמני הר הבית.

הגר"מ אליהו אמר כי הוא מצפה מן המוסלמים לסובלנות, „אחר שידוע שהר הבית מקודש ליהודים מדורי דורות. לדבריו הקמת בית הכנסת אינה נחוצה, אלא אפשרית."

פרס סירב להיפגש עם מובארק בגרמניה

ראש הממשלה שמעון פרס סירב להיפגש עם נשיא מצרים חוסני מובארק על אדמת גרמניה.

בביקורו האחרון של פרס באירופה כמעט נוצרה הפיסגה בינו לבין מובארק. פרס עזב את בון יום לפני הגעת מובארק. ביקש לנצל זאת כדי להשתחרר מהלחץ לקיים פסגה עם פרס על אדמת גרמניה. ראש הממשלה הבהיר שהוא מוכן לפיסגה רק באזור, כלומר בישראל או במצרים. הוא השאיר את הבחירה בין השנים למצרים. נשיא מצרים השיב, שבמצב הפוליטי הנוכחי הוא אינו יכול להרשות זאת לעצמו. הוא לא אמר זאת במפורש, אך כוונתו היתה להפגנות האופוזיציה שליוו את משפטו של הרוצח מראס בורקה. פרס סירב להיפגש עם מובארק בגרמניה, וכך היה.

את רעיון הפיסגה פרס-מובארק ניסתה לדחוף גם גרמניה כשביקשה לצבור יוקרה בינלאומית בהסתמך על הפגישה פרס-גונזלס בהולנד. (ג.ג.)

נמצאו שרידים מגוויות האסטרונאוטים של צ'לנג'ר

קייפ קאנאוורל פלורידה (עיר) — שברי עצמות ורקמות אדם נתגלו אתמול בחופי פלורידה ומומחים מנסים לקבוע אם מדובר בשרידים של שבעת האסטרונאוטים שנספו בהתפוצצות של מעבורת החלל צ'לנג'ר.

שרידי הגופות הועברו על ידי קצין משטרה לבית חולים לצורך בדיקה על ידי מומחים.

באיזור אחר ליד כף קנוורל נמצאה רגל אדם וברור שהיא שייכת לאחד האסטרונאוטים.

השרידים נתגלו במרחק כ-80 ק"מ ממרכז החלל קנדי.

מומחים מצאו עד כה כמה אלפי ק"ג של שרידי מעבורת החלל באוקיאנוס האטלנטי, אך זו הפעם הראשונה שנמצאו עצמות ורקמות אדם.

מניחים שחמשת הגברים ושתי הנשים — אחת מהן אם לשני ילדים שנבחרה להשתתף בטיסה כנציגת מורי בתי הספר בארה"ב — נשרפו במקום הרב בהתפוצצות שהיתה בעוצמה של רבע מגאטון.

קודם לכן גילו צוותות חלקים של טיל וקטע של מה שנראה כמערכת בקרה. סבורים כי הדבר שנמצא עד כה עשוי לספק מענה חלקי לשאלה מה גרם להתפוצצות של החללית שמשקלה מאה טונות כמה דקות לאחר שיצאה לדרכה.

תפנית בפרשת הקרקעות בשומרון?

מוסר המידע: העללתי על אבי צור שלקח שוחד

תפנית בפרשת הקרקעות בשומרון חלה אתמול בבית משפט השלום בפתח תקוה כאשר הנהג, בן 23, מתל אביב, הודה כי הואשם במסירת מידע כוזב למשטרה.

בדיון שהתקיים בפני השופט שלי טימן טען יואב גזית, בא כח המשטרה, כי הוא יצר קשר עם המשטרה בטענה שיש לו ראיות נגד עוזר סגן שר החקלאות לשעבר אבי צור. לפי המודיע, קיבל צור 35 אלף דולר שוחד מהקבלן אברהם גינדי, וחלק מדמי השוחד נמסרו לו ע"י אבי צור כדי שלא יספר על כך לאיש.

בחקירה המיוחדת, שנוהלה ביחידה לחקירת פשעים חמורים במשטרת ישראל, התברר כי דברים אלה הם שקר. עיסקה מסוג זה לא היתה כלל וכלל. אותה עת היה אבי

(סוף בעמ' 2)

הפגנת הכוח הס... האמריקני עוזב את חופי לוב

וואשינגטון (עיר עיט). ארצות הברית עומדת להפסיק היום את הפעילות האווירית והימית בקירבת חופי לוב בהתאם לתכנית שנקבעה מראש, אך אניות הצי השישי ישארו באיזור מרכז הים התיכון במשך פרק זמן נוסף.

מזה שבוע ימים שטות נושאות המטוסים האמריקניות „קוראל סי" ו„סרטוגה" בקירבת חופי לוב על רקע הגברת המתיחות בין ארה"ב ללוב בעקבות ההתקפות על שדות התעופה של וינה ורומא.

פרס בשובו מחו"ל: לא נותר על דו"ח הרצח בראס-בורקה

ראש הממשלה שמעון פרס אמר ביום ה' בבוקר בשובו מביקורו באירופה, כי אין הוא מוותר על ההקפה על היידיעה בנבוי ירדן ההפגע בתהליך השלום.

באשר ליחסים עם מצרים אמר פרס, כי ישראל מוסיפה לדרוש ממצרים לקבל את הדו"ח על הרצח בראס בורקה „כפי שמצרים הבטיחה". הוא טרם שמע דו"ח מפורט מהשר עזר וייצמן שנועד עם נשיא מצרים השבוע, והציג לישראל שדרת על קידום יחסי השלום וציין: „אנחנו לא מתייאשים".

הדוורים ישבתו ביום א' המורים בעיצומים

מאת חיים פיקרש, סופר „הצופה"

חמשת אלפים עובדי שרותי הדואר מתכוונים להשבית את השרותים במשך יממה ביום א' הקרוב.

ההסתדרות נערכת לאחר שהאוצר הודיע על ביטול דמי ההשתתפות בטלפונים וביטול 50 שיחות חינם שניתנו לעובדים.

יו"ר עובדי רשות הדואר, יוסף דרי, פנה אתמול במברק לשר התקשורת ותבע התערבותו כדי להבטיח את זכויות העובדים.

לדבריו, הסדר זה קיים מאז קום המדינה. הם תובעים זכויות אלה כפי שהן ניתנות לעובדי חברת החשמל הצורכים חשמל חינם.

בינתיים נמסר כי גם המורים מאיימים להשבית את הלימודים ביום ג' הקרוב למשך שעתיים וזאת כדי להביע הזדהות עם צעדי המחאה של ההסתדרות.

הופגז ארמונו של ג'מאייל

הנשיא אמין ג'מאייל לא נפגע כאשר מיליציות מוסלמיות הדורשות את התפטרותו, הפגיזו אתמול את ארמונו הנשקף אל ביירות. פגזים נפלו באזור הארמון בפרבר בעבדה ובאזורים נוצריים סמוכים, וכוחות נוצריים הגיבו בהפגזת שכונות מוסלמיות במערב ביירות.

הפגנות 3 מדינות ערביות — עירק, ירדן ותוניסיה — עומדות על כך שמסמכים אלה יאושרו על ידי משרד החוץ. התעודות מאשרות שסחורות הנמכרות לעולם הערבי אינן ממוצא ישראלי ואינן מוצאות בניגוד לתקנות החרם הערבי.

ההחלטה של בריטניה מתפרשת בלונדון כמהווה של רצון טוב כלפי ישראל והיא משקפת את הרושם הטוב שעשה שמעון פרס על תאצ'ר ועל מנהיגים בריטים אחרים.

עם זאת, בריטניה עדיין מגבילה את סחרה עם ישראל בשני כישורים: הקפאת אספקת נשק לישראל וסירוב למכור לישראל נפט מהים הצפוני.

רק לפני כמה ימים, טרם הגיעו של ראש הממשלה ללונדון, סירבה חברת נפט בריטית גדולה לספק כמות של מיליון חביות נפט גולמי בטענה כי העיסקה נעשתה לכוון ישראל באמצעות מתווך.

עם זאת חל שיפור ניכר בהיקף הסחר הבריטי—ישראלי, והיקפו הגיע ל-900 מיליון לירות שטרלינג ב-1985. (עספ"א)

ה„לביא" ימריא בספטמבר אך רק בעוד 5 שנים יצטרף לחיל האוויר

הדגם הראשון של מטוס „הלביא" ימריא בחודש ספטמבר השנה ובעוד 5 שנים יוכנס המטוס לשרות חיל האוויר.

השר פרופ' משה ארנס שגילה זאת סבור כי מחירו של „הלביא" יגיע לכ-30 מיליון דולר.

„זהו המטוס המתקדם ביותר עם הטכנולוגיה הטובה ביותר", אמר פרופ' ארנס.

הוא ציין, כי יש להשקיע עוד זמן רב בבניית המטוס עד אשר יראו פירות.

הוא גם אמר, כי ארה"ב תבנה דור חדש של מטוסים אך לא לפני 4—5 שנים.

אש"ף: מסייעים לעתונות „בשטחים הכבושים"

רפיק אל-נטשה, נציג „הפתח" בריאד הודה בראיון לעתון הסעודי „אל יום" כי אש"ף מסייע לעתונות ב„שטחים הכבושים".

בתשובה לשאלה מה השרותים שמגיש הארגון לעתונאים ועתונים הוא אמר כי „חוקי הכיבוש מונעים מלהגיש עזרה כלשהי לעיתונאים ולעתונים ויש הרואים זאת כיום כקשר עם האויב". לפרות זאת אין „פתח" חוסך אמצעים כדי לסייע לאנשים, לעתונאים, לעתונים בכל הדרכים האפשריות, שלא יגרמו להסתבכות במעצרים ובסגירת עתונים". (ע"מ)

עובדי מספנות ישראל שבים לעבודה לחודש

מאת דוד פרידמן, כתב „הצופה"

עובדי מספנות ישראל יחזרו לעבודה במספנות כך החליט אתמול בית המשפט המחוזי בירושלים, לאחר שהשופטת הסכימה בין הצדדים לבין המפרק הזמני של החברה. הסדר זה יהיה תקף לחודש ימים בלבד ובמסגרתו יקבלו העובדים 70 אחוז משכרם. במהלכו יבחן המפרק לגבש תכ-

(סוף בעמ' 2)

רוב למודעי: הליברלים החליטו על ליכוד הליכוד

מאת שאול שיף — סופרנו לענייני מפלגות

למרות השמועות, שהופצו אמש בפומבי, מכוונותיה של „חירות", החליטו הליברלים ברוב גדול על ליכוד הליכוד, לפיו יקבלו שליש מהמקומות בתנועה המאוחדת.

3 שעות נמשך הדיון במרכז המפלגה, ובסופו של דבר התקבלה עמדתו של יצחק מודעי, כי המפתח הייצוג בין הליברלים לחרות — שליש מול שני שליש — יהיה בתוקף ב-7 השנים הבאות. כל זאת, בתנאי שההסכם על כך, שהושג בין השרים משה נסים והדה... יאושר כבר השנה על ידי חרות. אם הדבר

(סוף בעמ' 2)

במלאת עשר שנים לפטירתו של
הרב הגאון פאר הדור
הרב הראשי לישראל

מרן איסר יהודה אונטרמן זצ"ל

יגיד לזכרו שיעור בהלכה
הגאון הרב שאול ישראלי שליט"א
חבר בית הדין הגדול בירושלים

אי"ה ביום שני, כ"ד שבט תשמ"ו, 3.2.86
בשעה 12.00 בצהרים בדיוק
בביהכנ"ס „הר צבי", רחוב צפניה, ירושלים.

בשעה 13.15 אחה"צ יצא אוטובוס ביהוד להר הזיתים, מביהכנ"ס „הר צבי" רח' צפניה.

מוקירי זכרו של מרן הרב זצ"ל בירושלים

מדרש לתורה ולהוראה
כולל „שבט מחוקק"
(מיסודו של מרן הגרא"י אונטרמן זצ"ל)

במלאת שמונה שנים לפטירת יקירנו

עו"ד ישראל יואל צימרינג ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום שלישי כ"ה בשבט תשמ"ו (4.2.86)
בשעה 3.30 אחה"צ
בבית העלמין ליד מכון והיקום נתניה.
נפגשים ליד השער

המשפחה

במלאת שלוש שנים לפטירתו של מכובדנו הבלתי נשכח

הרב זאב ופרלאוף ז"ל

מי שהיה רבם של בתי הכנסת „אוהל אברהם" ו„היכל יאבי" — בבני ברק

תתקיים אזכרה על קברו
ביום חמישי כ"ז שבט תשמ"ו (6.2.86) בשעה 3.30 אחה"צ — בבית העלמין בקרית שאול.
— נפגשים ליד השער —
מוקירי זכרו מתבקשים להשתתף באזכרה ולהחליץ לרב הבנה כבית כיאות.

המשפחה

כתיבה במכונה
שיטה עוורת
תלמדו היטב ב-12 שעות
בבית-הספר למסחר
„רימון"
תל-אביב, דיזנגוף 85
טל. 281985

תחזית מזג האוויר

מזג האויר היום יהיה מעונן חלקית. ... יתחזו עליה בטמפרטורות.

הטמפרטורות: ירושלים 4—15, תל אביב 10—20, חיפה 11—19, באר שבע 4—19, הגולן 5—14, נהריה 10—19, צפת 2—13, טבריה 8—19, נצרת 8—16, עפולה 3—19, שכם 4—16, לוד 4—19, יריחו 7—23, עזה 10—19, אילת 10—23 בעזה.

ב"ה

„מעונות רם"
בית הורים שיקום והחלמה

אנו שמחים להודיע על פתיחת בית הורים חדש ברח' האגדה 16, רמת-גן.
מתקבלים להמשך טיפול, שיקום והחלמה לאחר שחרור מבית-חולים. — בהשגחה רפואית, מטבח דיאטטי, כשר למהדרין.
הטיפול וההשגחה על ידי צוות מקצועי מסור ונאמן. אווירה משפחתית, סביבה שקטה וברמה גבוהה. בהשגחת משגיח מטעם מועצת הרבנות רמת-גן.
בהנהלת מרים ומרדכי איזיק
בדבר פרטים, בטלפון: 03-775740, או לבקר במקום בין השעות 09.00—14.00, 16.00—18.00 — על יד בית הכנסת המרכזי רמת-גן, פינת רח' הרואה 157.

פסח - בישיבת ימית
כשר למהדרין מן המהדרין
באווירה משפחתית
* טיולים
* שיעורי תורה
* הרצאות
* פעילות לילדים
* נוף מרהיב
* ליד חוף הים
הרשמה: 051-47155 051-47140

ושוב לשרותכם!
Glezer's
גלדרס
בית נעלי אופנה, רחוב דיזנגוף 122, תל-אביב, טל. 237466

עיריית בני ברק — קרן בני ברק לפיתוח

ברכת מזל טוב לבבית
למר **נחמיה לביא** ומשפחתו
המזכיר הכללי של בנק המזרחי המאוחד
וחבר הנהלת קרן בני ברק לפיתוח
לנישואי הבת חדוה תחי'
ולארוסי הבן יאיר הי"ו
שפע אושר ונחת

משה אירנשטיין
ראש העיר

חברי סיעת המזרחי
הפועל המזרחי וסגניהם
למושב הועד הפועל הציוני

מתכנסים

ביום ראשון כ"ג בשבט תשמ"ו (2.2.86) בשעה 2.00 בצהריים בבית מאיר רח' המלך ג'ורג' 54 ירושלים.
חברי המרכז העולמי המעוניינים בכך מוזמנים לישיבה זו.
ישיבת המרכז העולמי שנועדה להתקיים באותו יום — נדחית.

„טיולי גשר" מפעלי האירוח באווירה תורנית
רח' בן יהודה 34, תל-אביב; טל' 3-2 03-201441

נופש פסח למשפחה הדתית ב„ישיבת נחלים"

בקמפוס המרווח של „ישיבת נחלים", הטובלת בירק ובמדשאות נקיים השנה בע"ה נופש פסח למשפחה הדתית:
באווירה פסטורלית והווי דתי תורני לכל המשפחה.

• חמש ארוחות ליום • מטבח גלאט כשר • מצות שמירה • טיולים, אולם ספורט, חדר כושר • שעורים תורניים וחוגים לילדים • מרכזיה פדגוגית וספריה תורנית • תוכניות הווי דתיות וכלליות • חדרי פנימיה עם שרותים צמודים (קיימת אפשרות לחדרים ללא שרותים צמודים במחיר מוזל) • מחירים נוחים להתראות

פרטים: נא לפנות ל„טיולי גשר" או ל„ישיבת נחלים", טלפון 910968, 905751, 03-915831. קיימת אפשרות לביקור במקום בימי ב' אחה"צ בין השעות 10.00—13.00.

هكذا من الأصل

עובדי המספנות

(סוף מעמ' ראשון)

בעה להמשך הפעלה הקיבה של מספנות ישראל.

בראשית הדיון המשפטי שנערך באולם הדיונים בבית המשפט המחוזי בירושלים הודיע המפרק הזמני כי למשך החודש הקרוב יש לחברה הזמנות עבודה הדורשות 25 אלף שעות ייצור וכן 6000 שעות הנדסה. לשם כך דרושים למספנות 345 עובדים מתוך 650 העובדים.

נציג עובדי המספנות הציג פשרה לפיה יועסקו כל העובדים בשכר של 70 אחוזים, דבר שיאפשר תשלום משכורות לכולם.

במשך כ-4 שעות הסתגרו באי כוח הצדדים בלשכתו של השופט. מתח רב שרר בבית המשפט והעובדים התפרצו לעבר המפרק הזמני, עמרם בלום, בזעם רב וקראו לעברו: „מהיכן נביא כסף הביתה להאכיל את הילדים די".

השופט עצמו ביקש מנציגי כלי התקשורת לא להפיץ את פרטי ההסכם עד שתינתן החלטה סופית בעניין. העתונאים כיבדו את בקשתו.

מאוחר יותר נכנס השופט שמואל פינקלמן לאולם והקריא את ההחלטה.

פרשת הקרקעות

(סוף מעמ' ראשון)

צור עצור בקשר לפרשת הקרקעות.

נגד חן תלויים ועומדים תיקים בעבירות מירמה וזיוף, המשטרה חושדת, כי את הפרטים מסר מתוך כוונה לזכות בביטול התיקים העומדים נגדו בבית המשפט. כן חושדת המשטרה, שמסירתו היתה לנקום באברהם גינדי, שפיטר אותו מעבודתו בחברה.

בחקירה המשטרתית, הודה חן שהפרטים בעניין השוחד בשקר יסודם.

ירדן: התקרית

(סוף מעמ' ראשון)

בשקט כדי לעבד את שדותיהם. לירדנים יש מוצבים צבאיים ליד הגבול.

בחודשים האחרונים נתפסו כמה עריקים מהליגיון הערבי שהצליחו להסתנן לשטחי יהודה ושומרון.

במשך שעות ארוכות התנהל לפני 3 שבועות מירדף בבקעת הירדן אחרי שני חדירים. כתב עת"ם מוסר כי השניים חדרו בשעות הלילה המאוחרות ועקבותיהם נתגלו על ידי סיור של צה"ל שעבר על כביש המערכת.

חצייתם של השניים היתה באיזור בו חדר המחבל שהרג שני חיילים ביום ד'. לאחר זמן קצר נתפס אחד מהשניים, סמוך לכביש הבקעה, והשני נתפס כמה שעות מאוחר יותר באיזור המצויינות שממערב למחולה של הכביש לשכם.

רצח השוטר

(סוף מעמ' ראשון)

מהם שלף נשק דרך החלון ורסס ביריות את מכוניתו של השוטר. אבי ביאזי נפגע בתוחו והתמוטט על המושב הימני כשהוא שותת דם. מכונית הגולף נמלטה במהירות מסחררת לכיוון בריכת הסולטן. מכוניתו של ביאזי הידרדרה עוד כמה עשרות מטרים עד שנעצרה במכונית שנסעה במסלול הנגדי ונבלמה. ביאזי היה כבר ללא רוח חיים.

היריות פגעו גם במכונית „רנו 4" כשופת של אביבה ושמעון פטיזו ממושב משע בפרוזדור ירושלים שנסעו במסלול הנגדי לכיוון מרכז ירושלים.

עם שובו של ראש הממשלה

ראש הממשלה, שמעון פרס, שב ממסעו באירופה כשהוא נישא באמתחתו הישגים בתחום יחסי הציבור והבירורים בענייני עם ידידי ישראל באחדות מארצות אירופה.

הביקור כשלעצמו היה חשוב, הן מבחינה הסברתית והן מבחינה מדינית, אם כי חובה להקפיד שלא להפריז בהערכת תוצאותיו ובייחוד שלא לבנות מגדלים לגבי העתיד. בשיחותיו בהולנד, באנגליה ובגרמניה המערבית ניתנה למר שמעון פרס הזדמנות לישמוע מ„כלי ראשון" את עיקרי המדיניות כפי שהם מתקפים בעיניהם של ראשי המדינות איתם נפגש. במקביל נתאפשר לו להסביר את בעיותיה של ישראל ואת שאיפתה הבלתי־פוסקת להגיע לשלום בר־קיימא עם שכנותיה במזרח־התיכון. אולם ספק רב אם עלה בידו לשכנע את עמיתיו בצדקת מדיניותה של ישראל. מסתבר שראשי מדינות אירופה בכלל ובריטניה הגדולה בפרט נשארו דבקים בהשגים בידם, לרבות תמיכתם הבלתי מסוייגת באש"ף, גם בשיחתו הנלבבת של שמעון פרס עם ראש ממשלת ספרד, פליפה גונזאלס, שבה נמסר על כינון יחסים דיפלומטיים מלאים בין שתי המדינות, לא זו בלבד שלא שינתה את עמדת ספרד כלפי אש"ף, אלא למחרת הפגישה הודיעה ממשלת ספרד על החלטתה להעניק לנציגות אש"ף במדריד מעמד של שגרירות וכן להזמין את יאסר ערפאת לביקור רשמי בארצה.

ראש הממשלה בעת ביקורו באירופה קיים בין היתר שיחות עם עוזר שר החוץ של ארה"ב, ריצ'רד מרפי, שקיים מסע דילוגים בין ראש ממשלת ישראל לבין מלך ירדן. מסע זה היה מכוון בין היתר לקידום תכנית השלום במזרח־התיכון, אולם כפי שמסתבר לא הצליח השליח האמריקאי לשכנע את המלך להצטרף ליזמת השלום. לפי עדותו של מרפי בפני אחת מוועדות הקונגרס — אין סיכוי שחוסיין יצטרף ליזמת השלום בלי אש"ף.

גם ביקורו הבהול של עזר ויצמן בקהיר, שנערך בברכתו של מר שמעון פרס שניתנה לו ממריקים, הוכיח כי לא חל שינוי משמעותי בקיפאון המעיב על יחסי ישראל—מצרים.

לאור האמור, על ישראל לתכנן את מדיניות החוץ שלה על־פי הנתונים האמיתיים בזירה הפוליטית, תוך הקפדה לא להיות מיפעפעת מחיוכים של מדינאים שהם בדרך כלל רגעיים, גם לא מכבוד שהם מרעיפים בשפע רב על אורחיהם הרמים.

ראש הממשלה שב לישראל בתום סיור של עשרה ימים, כאשר הוא מוצא על שולחנו מכלול בעיות בתחומים שונים ורגישים ובמרכזם במישור המדיני והבטחוני.

בצד הברכה לראש הממשלה עם שובו ממסעו, יש לברך אותו כי ישכיל לטפל בבעיות של הסדר, מתוך ראייה מפוכחת ועל הכל מתוך ראיית הנולד, כלשון חכמים: איזהו חכם — הרואה את הנולד.

הקונגרס היהודי העולמי בין חגיגיות למציאות

ועידת היובל של הקונגרס היהודי העולמי שהתכנסה השבוע בירושלים התייחדה בעיקר במראה החגיגי שלה, בנאומים חסרי המשמעות, בלא לשים דגש בעיקר הבעיות המעסיקות את העם היהודי בימים הרי־גורל אלה. ייתכן שבמתכוון נמנעו מלצלול לעומקן של הבעיות הקיומיות של העם היהודי, כדי לשמור על האווירה הציונחה ועל הקונסנזוס המאחד את בעלי הדעות השונות בנוגע לצורת המאבק על הקיום היהודי.

ועידת היובל של הקונגרס היהודי העולמי התכנסה בסימן של הוויכוח הגדול המפלג את העם בכל הקשור במאבק למען הצלת יהודי בריה"מ. אולם ראשי הקונגרס הקפידו שלא להעלות נושא זה על סדר היום הואיל והם האחראים הישירים להשתקת המאבק על פתיחת שערי בריה"מ, עם עלותו של מיכאל גורבאצ'וב לשלטון בארץ הסובייטים. אמנם בהזדמנויות שונות ביקשו להסביר שלא הם יזמו „דוממה תקשורתית" כלפי בריה"מ וכי לא הם פעלו כדי להשפיע על יהודי צרפת להימנע מהפגנות בעת ביקורו של גורבאצ'וב בפאריס. אולם אין בדיבורים אלה כדי לסתור את העובדות לפיהן מאז ביקורו של נשיא הקונגרס היהודי העולמי, אדגר ברונפמן, במוסקווה, פועלים עושי דברו להורדת הפרופיל של המלחמה למען יהודי בריה"מ. בכלל, ביקור זה שנערך בחופזה, ללא הכנות מתאימות, שירת בעיקר את מארחיו של מר ברונפמן ולא את שולחיו מקרב בני העם היהודי. גם אם מר ברונפמן טוען כי הוא ממשיך נאמן את מדיניותו של ד"ר נחום גולדמן בכל הנוגע לבריה"מ, בכל זאת בולט ההבדל במדיניותם של השניים. בעוד ד"ר נחום גולדמן הקפיד שלא לנסוע למוסקווה בלא קבלת הזמנה רשמית, כולל קביעת פגישות עם שליטי הקרמלין ובראשם הטליס — יצא אדגר ברונפמן למוסקווה בלא קבלת הזמנה רשמית מכובדת כיאה למנהיג העם היהודי והוא הסתפק בשיחות עם אישים מדרג שני ושלישי בהיירכיה הסובייטית. דבר זה לא רק שלא הקל על מצוקתם של יהודי בריה"מ אלא אף איפשר לשליטי הקרמלין להמשיך במדיניות היד הקשה כלפי היהודים.

הקונגרס היהודי העולמי עלול לחטוא לשליחות המוטלת עליו אם ימשיך במדיניות אותה נקט אדגר ברונפמן כלפי הקרמלין.

התביעה „שלח את עמי" חייבת להישמע במלוא העוז והתוקף. יש לדרוש מאת שליטי הקרמלין לפתוח את השערים כדי שיהודים יוכלו לשוב לארץ מכורתם — היא מדינת ישראל.

יש לקוות שהקונגרס היהודי העולמי בהרכבו המתחדש אכן ינקוט מדיניות העולה בקנה אחד עם הצרכים של העם היהודי, תוך שמירה על כבודו ומעמדו בזירה הבינלאומית.

הקונגרס היהודי העולמי שהתכנס בתקופה קשה לעם ישראל, עם עלות מימדי ההתבוללות והטמיעה בגויים, כאשר לדעת מומחים עד שנת אלפיים עלולים לנשור מעם ישראל כשני מיליון יהודים — בדין שיצמיד בראש מאוייו גם את המלחמה בהתבוללות ובנשואי תערובת. כדי להצליח במשימה זו מחובתו להקפיד על־כך שבראש הקונגרס היהודי העולמי והסניפים שלו ברחבי תבל יעמדו אישים יהודיים המזדהים עם היהדות ושוללים בתוקף נשואי תערובת וההתבוללות בקרב עמי נכר. למרבה הצער עד כה לא הקפידו על כך.

לסיכום: הקונגרס היהודי העולמי ייבחן במעשיו היומיומיים ולא על־פי הצהרות ועידותיו. כי אם עלינו לשפוט לפי תוצאות ועידת היובל הרי שהישגיה דלים מאוד והחלטותיה חסרות תוכן משמעותי כלפי עתידו של העם היהודי.

ד"ר מרק הלר:
הקיפאון המדיני עם ירדן יימשך

מאת מרדכי זפט

„קשה לזהות תהליך ארוך־טווח בתקרית אחת. אם מדובר בתקרה הגיע של חייל שאיבד עשתונותיו, — זה לא בדיוק חיפוש גבול, ודאי שלא במכוון ובאופן מודע — אמר ד"ר מרק הלר ממכון „שילוח" באוניברסיטת תל־אביב כתשובה לשאלת כתבנו על התקרית שהיתה שלשום באיזור מחולה.

בהתייחסו לנסיונות השכנוע שהפעיל השבוע חוסיין על ערפאת לקבל את החלטות האו"ם 242 ו-338, על־מנת שקבלתן תהווה „תעודת־כניסה" לארגון המרצחים לוועידה בינ"ל, אמר ד"ר הלר כי חוסיין לא הצליח לשכנע את ערפאת, שכן לא מובטחת התמורה דיפלומטית שתצדיק מהלך כזה בצידו. התמורה זו היא הבטחת מקום מרכזי ויחודי לאש"ף בתהליך השלום עם תיקווה ריאלית שבסוף ההליך תהיה לו יישות מדינית משלו.

ד"ר הלר ציין, כי חוסיין פעל במרץ בענין זה כיוון שיש לו אינטרס בסיסי לקדם את תהליך השלום ולהגיע להסדר מדיני. הוא רואה השלכות שליליות לכישלון או להנצחת הסטאטוס־קוו. גם הדמוגרפיה בישראל דוחפת אותו להשיג פתרון כלשהוא.

אולם, הוסיף מרק הלר, בשביל לקדם את התהליך, שלא לדבר על חתימתו על הסכם, חוסיין לא יכול וגם אינו מסוגל לשלם כל מחיר, בייחוד לא כשמדובר על הסכם נפרד עם ישראל. הוא חייב להבטיח לעצמו לפחות את הסכמת אחד מהאגפים: הסורי או הפלשתינאי, לבדו חוסיין לא יעיז להכנס למו"מ ישיר עם ישראל, למרות שהוא רוצה בכך.

בתשובה לשאלת כתבנו אם לחץ האמריקנים, להתנות אספקת נשק לירדן בהתקדמות לשלום, יוכל לשכנע את חוסיין להכנס למו"מ נפרד, השיב ד"ר הלר כי המו"מ הוא עניין מרכזי עבור חוסיין. לכן, אפילו אילולא היו לחוסיין אופציות אחרות לחימוש (אירופאיות למשל) והלחץ בנשק אמריקאי היתה כחולשה. — אני לא מאמין שארה"ב היתה מצליחה לאנוס אותו להסכים למהלך שהוא מפרש אותו כמרכזי ביותר.

ד"ר הלר הוסיף כי הוא צופה לקיפאון כל עוד לא יחול שינוי כחותי בעמדות אחד הצדדים, לכל הפחות.

המונים בלוויות החיילים שנהרגו ליד שדמות מחולה

שני החיילים שנהרגו ליד שדמות מחולה הובאו אתמול למנוחות.

אלפים מתושבי נצרת עלית וישובי הסביבה ליוו אתמול למנוחות את רב"ט שי צינדר.

בבית העלמין נשא דברי פרידה רב צבאי ולאחר תפילת „אל מלא רחמים" וקדיש, אמר דברים לזכרו מפקדו. הוא סיפר כי שי היה הראשון באנשי הסיור שהבחין במחבל וירה לעברו, אך אחרי המטח הראשון נפגע. הוא הוסיף, כי שי היה ממושמע וחבר טוב, אשר תמיד היה מוכן לעזור ומעולם לא סירב לפקודה.

לווייתו של סמל רונן רייכל, בן 20, היתה מרגשת וסוערת. ההורים ובני המשפחה לא חדלו מלזעוק ולהטיח דברים, לעיתים קשים.

בלווייה ניראו אלוף פיקוד המרכז אלוף אהוד ברק, אנשי היחידה ומפקדיה.

התק"ם מאיים: סיוע או שנסיק מסקנות פוליטיות

מזכ"ל התק"ם הזהיר אתמול את הממשלה, שהתנועה הקיבוצית המאוחדת עלולה „להסיק מסקנות פוליטיות" כדי להבטיח את הסיוע הנדרש לתנועה, אשר לא התקבל.

ישעיהו פרי דיבר במושב השני של ועידת התק"ם הראשונה, בקיבוץ נצר סירני שדן בבעיות פנים תנועתיות.

„לא נוכל להשלים עם זה לאורך ימים. אפשר שנצטרך להסיק מסקנות פוליטיות על מנת להבטיח את הסיוע הנדרש.

סערת רוחות פרצה בדיונים, כאשר נתקבלה החלטה, שחברים יתמודדו בעתיד על תפקידים פנויים בהנהגת התק"ם.

הליברלים

(סוף מעמ' ראשון)

לא יתרחש, יפרשו הליברלים מחרות ויקימו סיעה עצמאית.

למעשה, מהווה החלטה זו „צפרדע" שנאלצו הליברלים לבלוע לאחר שבהסכם המקורי הובטח להם ייצוג של 36 אחוזים.

היחיד שהסתייג מההצעה היה צבי רנר, שמחה על קיפוח אנשיו במפלגה המאוחדת. תומכיו הגישו הצעה נגדית למודעי, אלא שבתום הדיון לא היה צורך בספירת הקולות, התמיכה במודעי היתה נרחבת.

רוב תומכי רנר, כ-100 במספר (מתוך 400 חברי המרכז) קיימו במקביל כינוס משלהם והחליטו להחרים את הדיון.

„קרית לאסקימוסים"

הנהלת אתר החרמון החליטה לרפד את אתר הסקי בשכבות של שלג, אשר יועברו היום בשיירת משאיות מרומי ההר, ששם השלג מגיע למטר אחד ויותר, אל אתר הסקי, שבו נותרו רק שרידים מעטים של שלג.

מכבי תל־אביב ניצחה את ציבונה זגרב 105:102

מאת סופרנו בת"א

מכבי תל אביב ניצחה אמש במסגרת משחקי בית הגמר בגביע אירופה לאלופות בכדורסל את אלופת אירופה ציבונה זגרב מיוגוסלביה בתוצאה 102:105.

המשחק שנערך ב„היכל הספורט" ביד אליהו לעיני עשרות אלפים צופים נלהבים היה רב תהפוכות. במחצית הראשונה ניצחו היוגוסלבים בתוצאה 56:47, אך במחצית השניה התאוששה קבוצת מכבי והפתיעה בהשגיה כשהשחקנים המצטיינים הם: קווין מגי, ג'ונסון וברקוביץ שלא חסכו מאמצים להשוות את התוצאות ולנצח. הקבוצה היוגוסלבית לא ויתרה עד השלב האחרון של המשחק על כוונתה לנצח כששחקנה המצטיין פטרוביץ' קלע 40 נקודות.

עתה יוצאים משחקי גביע אירופה לפגרה של 3 שבועות.

הרב דרוקמן: הכנסת רמסה את הדמוקרטיה

ח"כ הרב חיים דרוקמן הודיע ליו"ר הכנסת שלמה הלל, כי החרים השבוע את טקס הענקת הפרס בתחום קידום שלטון החוק, ערכי הדמוקרטיה והשמירה על ערכי האדם כי הוא ניתן הפעם מתוך רמיסת ערכים אלה.

הרב דרוקמן הדגיש כי מניעת הפרס מהרב יואל בן־נון לאחר שהוועדה החליטה פה אחד להעניק לו פרס זה, אך ורק בשל היותו יהודי דתי וחבר התנועות עפרה, הנה תמורה מעין כמוה.

זהו נוסח של גזענות שכל [illegible] ישר צריך לשלול אותו ולגנות אותו — סיים הרב דרוקמן את מחאתו.

בבית החולים הממשלתי על שם „זיו" בצפת נותחו בשבועיים האחרונים 6 אנשים אשר סבלו מסתימה בקיבותיהם עקב אכילה מופרזת של פירות, ובעיקר אפרסמונים.

רופאי בית החולים אמרו, כי זוהי תופעה נדירה ש„מיקבץ" של שישה מקרים מגיע אליהם בתוך פחות משבועיים לניתוח.

התברר, כי סיביהם של הפירות הפכו בקיבותיהם לפקעות של סיבים, שאטמו את הקיבה. החולים נותחו ומקיבותיהם הוצאו פקעות הסיבים.

תומכי כהנא היכו את מתנגדיהם בבית שאן

תומכיו של ח"כ מאיר כהנא הפגינו אתמול בבית שאן לפני מתנגדיהם את כוחם.

במהלך עצרת שקיימו אמש בבית שאן, ספג חבר קיבוץ נוה אור מכה לומה בראשו. חולצתו של נער מבית שאן ועליה סמל „השומר הצעיר" נקרעה לגזרים. אשה מבוגרת, שקראה קריאות נגד כהנא הותקפה על ידי תומכיו, לובשי החולצות הצהובות.

ח"כ כהנא נאם אמש לפני תומכיו בחשכה. כפי הנראה התאורה חובלה. מארגני ההפגנה, שקיבלו רשיון מהמשטרה, תלו את המודעות רק אתמול כדי למנוע התארגנות נגדית.

המרכז לתרבות ולהסברה
המפד"ל—הפועהמ"ז

ועדת המפקד והבחירות המרכזית
המפד"ל—הפועהמ"ז

מיפגשי הסברה למפקד

מוצאי שבת כ"ב שבט תשמ"ו, 1.2.86
פתח־תקוה — כנס צעירים, בשעה 8.00 באולם „שרתי" — בהשתתפות: בן־יעקב יוחנן, ביבר שמואל, לנגנטל נחום, מרמורשטיין אברהם והרב פליקס יהודה

יום ראשון כ"ג שבט תשמ"ו, 2.2.86
גבעת סביון — חוג בית, בהשתתפות הרב חיים דרוקמן

יום רביעי, כ"ו שבט תשמ"ו, 5.2.86
גבעתיים — חוג בית, בהשתתפות יהודה אורון
קרית שמונה — מפגש מסבירים, בהשתתפות שאול יהלום ודוד בוכניק
קרית גת — מפגש הסברה, בהשתתפות זבולון המר

יום חמישי, כ"ז שבט תשמ"ו, 6.2.86
גבעתיים — חוג בית, בהשתתפות זבולון המר

מוצאי שבת כ"ט שבט תשמ"ו, 8.2.86
אשדוד — חוג בית, בהשתתפות גד דיעי
ראשון־לציון — חוג בית, בהשתתפות הרב יחיאל וסרמן

יום ראשון ל' שבט תשמ"ו — 9.2.86
חיפה — מפגש הסברה, בהשתתפות זבולון המר ואליעזר אלתר

מוצאי שבת ז' אדר א' תשמ"ו, 15.2.86
תל־אביב — מפגש הסברה, בהשתתפות זבולון המר ויהודה בן מאיר

יום שלישי י' אדר א' תשמ"ו, 18.2.86
גבעת סביון — מפגש הסברה, בהשתתפות הרב י. פליקס

המרכז לתרבות ולהסברה יחד עם ועדת הבחירות המרכזית פתוח לחברים ולאוהדים לסייע להצלחת המיפקד ולארגן מפגשים וחוגי בית להסברת חשיבות המפקד ואופן ביצועו.
המוכנים לכך יפנו לצורך תאום המרצה למרכז לתרבות ולהסברה במפד"ל ובהפועהמ"ז (טל. 452178 ; 446316 ; 03/444151).
או לוועדת הבחירות המרכזית (טל. 03/446793).

מצ"ד: לישיבות התיכוניות לא ניתן אף פרוטה

בישיבת הסיעות הדתיות שהתקיימה אתמול בתל אביב פרץ עימות קשה על רקע התקצבות הייחודיות.

הישיבה בנושא חלוקת הייחודיים התקיימה בבית קרנות הגמל מול „הקסטל" בתל אביב והשתתפו בה ד"ר יהודה בן־מאיר, אברהם מלמד ודוד דנינו — מטעם המפד"ל, אריה דרעי מטעם ש"ס, ח"כ ורדיגר מטעם פא"י, צ. הרסמן מטעם מצ"ד ושני נציגים מטעם אגודת ישראל.

אחד מנציגים אלה סיפר לאחר הישיבה כי המחזה היה מביש. כאשר הגיעו לפרק מרכזי חינוך קהילתיים אמר — לטענת הדובר — נציג מצ"ד הרסמן: אני בעניין הזה לא משתתף בפרוטה אחת.

נציגי המפד"ל נדהמו והזכירו לו כי הרב נריה קרא ערב הבחירות בטלוויזיה לתלמידי הישיבות לתת את קולם למצ"ד.

הדיון הגיע לטונים קשים וכמהלכו עזבו במחאה חלק מנציגי המפד"ל את הדיון.

נראה כי במצ"ד עצמה לא שלימים עם צעדו של נציגם בדיון זה.

● אורטופד ● מוסקוביץ
נסיון עבודה של 30 שנה
חגורות שבר מיוחדות
(העתודות במקרים קשים מונע ניתוחים)
* חגורות אורטופדיות
* גרבי גומי
* מדרסים
* עגלות נכים
תל־אביב, רח' צ'רניחובסקי 1, פינת אלנבי 39,
טל' 03־281693, 03־655537
סניף בנהריה, רח' סמילנסקי 13 בפסז', טל. 053־35967

חתום והחתם
על
הצופה

המרכז לתרבות ולהסברה הסתדרות הפועהמ"ז
מכללת אמונה ירושלים
סדרת הרצאות:
סוגיות בציונות הדתית
יום רביעי כ"ו בשבט (5.2.86) בשעה 1.45 בצהרים
חבר הכנסת זבולון המר מזכ"ל המפד"ל
הציונות הדתית מול התרבות המודרנית

שר ההגנה האיטלקי: אנו ידידי העם היהודי

„אנו ידידי העם היהודי, לא נחדל מן המאמצים להביא לידי מימוש התנאים שיאפשרו לישראל לחיות בשלום ובהרמוניה עם שכנותיה ולא נחדל מן המאמצים למנוע מן הטרור לנפץ את התהליך הזה — אמר אתמול שר ההגנה של איטליה ג'ובאני ספדוליני בנאומו בעצרת היובל של הקונגרס היהודי העולמי.

הוא קרא לכל שוחרי החירות באירופה להתאחד במלחמה בטרור למען השלום ולמעשה גם למען קיומה של האנושות. אנחנו באיטליה — אמר — הצלחנו להביס את הטרור נוסח הבריגדות האדומות.

הוא הוסיף שהעולם המודרני חייב חוב גדול לתרבות היהודית. ובכך גם טמונה הערובה נגד צמיחה מחודשת של זרעי הגזענות והאנטישמיות שעדיין לא סולקו מאירופה.

בנסמך דפר, שר התכנון של צרפת, סיפר לבאי הקונגרס על פתיחת שבוע היהדות בפריס, על פתיחת מוזיאון יהודי באחד מארמונות העתיקים של העיר ועל 4 תחנות רדיו יהודיות שפועלות בצרפת. הוא מסר על מאמציו להגן על המוסדות היהודיים מפני הטירור הערבי.

הנריקו ברון חבר הפרלמנט האירופי, מספרד אמר כי קשירת יחסים דיפלומטיים בין ספרד לישראל, הוא סמל להתפייסות עצמית ספרדית. בספרד מעריצים את יוצאי ספרד שגורשו לפני 500 שנה ושומרו על הלדינו שהיא שפה ספרדית עתיקה.

ראש הממשלה שמעון פרס קרא להכפיל ביתר שאת את המאמצים להעלאתם של יהודי בריה"מ לארץ בכל הדרכים האפשריים ומתוך תקווה שהקריאה להתיר את יציאתם מבריה"מ [illegible] תיפול על אוזן קשבת והסובייטים ישנו את מדיניותם [illegible].

מפעלי החנוך של המפד"ל - יתומים?

דברים משונים קורים למפד"ל ולמוסדות החינוך הממלכתיים־דתיים.

אם שר החינוך חייב, על פי החלטת הממשלה, לקצץ בתקציבו — כיצד הוא עושה זאת? לכאורה, כל חלקי המערכת חייבים לשאת, פחות או יותר, באותה אמת מידה של קיצוצים. מה קורה למעשה?

לפני מונח מכתב של המרכז לחינוך דתי בישראל, בחתימת היושב ראש ר' מאיר הלברטל, מיום ו' כ"א תשמ"ה (24.7.85) המתחיל בזו הלשון:

„אנו מבקשים להפנות תשומת לב כב' השר לחוסר הפרופורציה בחלוקת הנטל בקיצוצי התקציב במערכת החינוך. אנו מבינים את בעיות התקציב עקב המצב הכלכלי במדינה ושעל המשרד להוריד חמישה אחוזים מתקציב כל הסעיפים. לצערנו התברר לנו כי במערכת החינוך הממלכתי־דתי קוצצו הרבה סעיפים מעבר לנדרש. ומאידך גיסא, בסעיפים במוסדות אחרים יש אף גידול ריאלי — דבר שנראה לנו תמוה".

המכתב כולל שמות של מוסדות וסכומים מדהימים ואפילו סעיפים שמהותם אינה ברורה כלל.

בקצה העט — מאת צב

לדוגמה זה (אני מוסיף לצטט מתוך המכתב הנ"ל) „קיצצו בצורה דרסטית בשכר לימוד דיפרנציאלי למוסדות חינוך דתיים, קיצוץ של למעלה משלושים אחוזים". כמו כן קוצצו שעתיים בלימוד תושב"ע במקיפים הדתיים.

ולהלן: „התברר לנו גם כי בסעיף הוספת תלמידים בחינוך היסודי, קיצץ המשרד ב-15% בעוד שבחינוך הממלכתי־דתי, הוריד בכלל את ההוספה (כלומר קיצוץ של 100 אחוז) כולל ביישובים שבהם קיים רק בי"ס אחד בכל היישוב, כגון בכרמיאל; או שניים ביישוב גדול באזורים מרוחקים כמשנהו, כגון עכו. כן לא מובן הדבר שקיצצו (25 אחוז) באגודה לקידום החינוך המטפלת בתלמידים מחוננים מאזורי פיתוח, כאשר 50 אחוז מהתלמידים לומדים במוסדות פנימיתיים דתיים".

אין צורך לומר שהשר לא הואיל להשיב למכתב זה, כמו שלא השיב למכתב קודם ולא נותר למרכז לחינוך דתי אלא לפנות שוב לשר הנכבד בי"ב בחשוון תשמ"ו (27.10.85) ולהוסיף עוד רשימה של מוסדות המקבלים מענקים גדולים, והמכתב מפרט:

„א. „תורה ויהדות לעם" השייכת לאגודת ישראל ומקבלת דרך האגף לתרבות תורנית, סך של 2,653,000,000 שקל (שני מיליארד שש מאות חמישים ושלושה מיליון שקל).

„ב. מוסדות השייכים לרשת החינוך העצמאי של אגודת־ישראל, מקבלים תמיכה בסך של 641,000,000 שקל (שש מאות ארבעים ואחד מליון שקל).

„צרופם של הסכומים דלעיל, מראה שאגודת ישראל, מקבלת דרך משרד החינוך והתרבות, נוסף על התמיכה הרגילה בחינוך העצמאי סך של 3,294,000,000 [illegible]

„לצערנו, המרכז לחינוך דתי מקבל היום לפעולותיו דרך האגף לחינוך דתי במשרד החינוך והתרבות סך של 24,000,000 שקל בלבד (עשרים וארבעה מיליון שקל), הסכום הזה הוא לצנ לרש. אנו עומדים על כך שגם אנו נקבל סכומים מתאימים העומדים ביחס והה לסכומים שהחזרו לעיל".

אם הנכם סבורים ששר החינוך נבהל — טעות בידכם. גם הפעם לא השיב.

ועתה נוסף לכל זה עניין „הכספים היהודיים". זה כחמשה חודשים לא מועברים התקציבים היהודיים על ידי המשרד לענייני דתות, למוסדות החינוך. דבר זה פוגע אך ורק במערכות החינוך הממלכתי־דתי, כגון: בני־עקיבא, אמנה, ישיבות ההסדר, ישיבות תיכוניות ומוסדות חינוכיים רבים, הנעזרים על ידי המרכז לחינוך דתי, בפעולות לחזרות והשובות במשך השנה.

כידוע, יש מחלוקת לגבי חלוקת הכספים האלה. המפד"ל תובעת שיחולקו לפי קריטריונים ולא לפי שרירות לבו של מישהו ולכן החלוקה מתעכבת. התוצאה הפרדוקסאלית מכך היא שהנפגעת היחידה היא מערכת החינוך הממלכתי־דתי על כל זרועותיה. וכל כך למה? משום שמוסדות תורניים של ש"ס ואגודה מוצאים להם צינורות אחרים להכנסות ממשרדים ממשלתיים כגון פנים, חינוך, רווחה ואחרים שיש להם סיבה פוליטית להעדיף את ש"ס ואגודה. גם שרי המערך וגם שרי הליכוד רוצים לקיים יחסים טובים עם מפלגות אלה בידעם שהדבר ישפיע לטובה במקרה של משבר ממשלתי. הם יודעים כי למפד"ל שיקולים אחרים בהתייחסות לממשלה זו או אחרת.

לפי ההבטחות — שנאמר לנו כי ניתנו למפד"ל ועל יסודן החליטה המפד"ל ברוב קטן להחליף את משרד הדתות על משרד הפנים — כל הכספים למסורות דתיות ומוסדות דתיים, יינתנו על ידי משרד הדתות. למעשה אין הדבר כך. מצטיין בזה שר הפנים המחלק באמצעות הרשויות המקומיות סכומי עתק למוסדות דתיים והם גם כאלה שמשרד הדתות אינו מכיר בהם כראויים להקצבות ממלכתיות.

בכל המקרים האלה מתגלה חולשתה של נציגות המפד"ל בממשלה ובכנסת — והדבר גורם לא רק מצוקה גדולה למערכות ממלכתיות־דתיות שונות אלא גם לעלבון שלא היה כמוהו, למחנה הדתי־לאומי.

תמוה שעד עתה מוסיף שר החינוך להתעלם מהפניות של ראשי החינוך הדתי ושר התרבות אפילו אינו מוצא לנכון להשיב על הפניות — ללא תגובה נגדית כלשהי.

הערה

שלשום פורסם ב„הצופה" מאמר של ידידי אפרים יעיר תחת הכותרת „אחדות המחנה" ובסוגריים כותרת משנה „תשובה לצבי ברנשטיין". כותרת המשנה התבוננה, כנראה, לרמוז שהמאמר יכיל תגובה לקטע שנתפרסם בטור זה, לפני שלושה שבועות וזו נמתחה תרעומת על אפרים שהביע, לטעמי, זלזול בחברים וותיקים במפד"ל שהצביעו [illegible]

[illegible] עיניהם אינני כשר מספיק לסייע בכך) ובשיחות עם חברים רבים, הנני פועל להצלת ולהצלחת המיפקד — דווקא משום שלא צלה יפה והוא זקוק כפליים לתגבורת מכל אחד מאתנו.

[illegible] יוכל לקדם [illegible] החינוך הציוני־דתי [illegible] ישראל.

נעמ"ת - בקבלן לגירושין

לפני שאני נוגע בנושא — עלי להקדים ולהעיר שתי הערות: האחת, שעדיין לא נאמר על זה דבר מיועדי ההלכה שהיא נר לרגלנו; והשנייה — שעדיין לא נזדמן לי לראות את החוזה המדובר ומה שידוע לי הוא רק על פי הפרסומים המקוטעים.

אני מניח כי כוונת נעמ"ת שיומה חוזה בין זוגות צעירים לחלוקת הרכוש בין שני בני הזוג לכשיתגרשו, באה למנוע, אם הדברים יגיעו לכדי כך, התדיינויות ממושכות בין בני הזוג, התדיינויות שאף מעלות את המתח והעוינות ביניהם.

לכאורה הרי זה רעיון חיובי ומשמדובר בעניני ממונות — כל צד רשאי להסכים ולוותר לזולת ככל שהדבר נראה בעיניו — כל זה, כמובן, בתנאי שעיקרי ההלכה לא ייפגעו.

אלא, שלפי עיון ראשון, כמה קוצים באלייה.

השאלה הראשונה המתעוררת היא, אם הכוונה להחיש את הליכי הגירושין (ולפי ההלכה) — אינה נוגדת את מגמת ההלכה, למנוע ככל האפשר פירוד בין בני זוג שבכך מוסברת, חלקית, גם ההחבת בביצועו על ידי בתי הדין הרבניים; והאם „ההכנות" לגירושין מהירים, באמצעות חוזה זה לא יהוו להם גם סיבה ויפגמו בחיי הנישואין, בשוותו לחיי המשפחה אופי זמני ותלוי?

שאלה שנייה: האם יהיה זה ריאלי לקבוע קריטריונים לחלוקת הרכוש בין בני הזוג בשעה שעקב נכונותם להינשא (על פי רוב מתוך אהבה או סיבות רציניות אחרות) אין לשותפי החוזה התייחסות ומודעות רצינית לחלוקת הרכוש. נוסף לכך — כלום ייתכן שהחוזה יבטא גם חלוקה נכונה וצודקת של הרכוש בשלב שהמשפחה תעבור שינויים בהרכבה (מספר ילדים), בעיות כלכליות אחרות שלא נחזו בזמן חתימת החוזה) וכן תמורות כלכליות אפשריות?

ואחרון אחרון: גם אם נניח ש„החוזה" צופה כל מיני אפשרויות — מנין הבטחון שגם אם הצד הכספי יכסה את כל מה שעלול יקרות בהתיונות, ואחד מבני הזוג שלא ימצא בו סיפוק — יסרב בכל זאת לבצע הגירושין וכדי להתחמק מההתחייבות יחפש טעמים אחרים, שאינם מכוסים על ידי החוזה, והרי ידוע שאם צד אחד מסרב לתת — או לקבל — את הגט, הגט לא יוכל להתבצע. במקרה זה שוב יאלץ בית הדין הרבני לשאת בנטל של החבה והביא — כל התרעומת תופנה אליו.

לכאן שאין להיחפז כדי בהנהגת החוזים כסוג זה, לפני שאישים או גופים רציניים ואובייקטיביים ובראשם הרבנות והדיינות — ישקלו את הדבר בכל ההיבטים.

עתונאים - ככל בני אדם והחוק חייב לטפל גם בהם

בשבוע שעבר צוטט בטור זה דברי הקילוסין של ד"ר רוטנשטרייך (נשיא מועצת העתונות) שהורעפו על ראשו של היועץ המשפטי בשל ביקורתו החריפה של היועץ על הצעת החוק שיזמה הממשלה לפיקוח על העתונות. נשיא המועצה אמר בין השאר כי „הצבור בישראל חייב תודה ליועץ המשפטי שקבע כי הצעת החוק לאיסור פרסום שמות חשודים פוגעת בדימוקרטיה". על דברים אלה מפי היועץ המשפטי של הממשלה, הושמעה ביקורת חריפה בממשלה ונראה כי המחמאות של ראשי העיתונות היו לו כתיבוק דב והוא ביקש להתנער מהן.

כדי לאזן את הדברים חזר היועץ ונאם ביום שישי שעבר, בפני משפטנים ושופטים ובנוכחותו של נשיא מועצת העתונות. בהזדמנות זו אמר דברים שקולים, שכפי שנראה להלן, ציננו קצת את ההתרגשות של ראשי העתונות. כך, לדוגמה, אמר כי כדי להגן על חופש העתונות ולמנוע פגיעה בו חובה, קודם כל, לא לעשות בו שימוש לרעה. האויב הגדול ביותר של חופש העתונות היא ההפקרות הנותנת צידוק לביטולו או לפגוע בו, חובה זו מוטלת בראש וראשונה על העתונאים עצמם.

את כללי האתיקה, הוסיף ואמר, יש לדרוש קודם כל מעורכי העתונים שתפקידם לא רק למכור עתוניהם, אלא להיות אמינים, לשרת את הציבור ולהגן בצורה זו על חופש העתונות „ונדמה לי שיש עורכים אשר לצערי לא כך רואים את חופש העתונות — — — לא שמעתי על אמצעים שננקטו נגד עתונאים סוטים, הכותבים ידיעות לא מבוססות והן מצויות יום יום מעל דפי העתונות שלנו".

היועץ סיפר עוד, כי ממשאלים רבים של דעת הקהל מתברר, שניכרת באחרונה בציבור, עוינות רבה כלפי העתונות ורבים חושבים כי היא פוגעת בפרטיותם ואינטרסים חיוניים ויש לרסן אותה. הציבור אכן מוכן להגן על חופש העתונות אך לא על רשלנות. הוא רוצה לקבל ידע אבל שיהיה אמין ולא ניזון משמועות והשערות ללא בסיס. לכן, יש אינטרס ראשון במעלה להיאבק על מערכת טובה ויעילה של כללי האתיקה. „מנסיוני ומהפניות אלי אני יודע מה רבים המקרים שאנשים נפגעים מפרסומים בכלי התקשורת ובמקרים רבים הפגיעה אינה מוצדקת. היא קשה ומותירה צלקות. לפיכך הגנה על חופש העתונות אינה חשובה יותר מן ההגנה על אדם או גוף שנפגע מפגיעה". הקפדה יותר על כללי האתיקה, יש לדרוש גם משירות אגודת העיתונאים [illegible]". אולם הגוף העיקרי בעניין זה הוא מועצת העתונות אשר לדברי היועץ, פועלים כאילו אין כלל אתיקה ואיש הישר בעיניו יעשה.

מסקנת היועץ היא שיש להרחיב את סמכות מועצת העתונות, שהיא גוף וולונטרי — כדי שתוכל לאכוף את כללי האתיקה, כפי שקיים בארצות אירופאיות שונות. מהראוי להתקין [illegible] בעתונות ושתהיה לו סמכות לנקוט צעדים מתאימים.

למרבה הפלא אמר באותו מעמד ד"ר רוטנשטרייך כי „הוא מסכים כמעט לכל מה שאמר היועץ המשפטי, אף כי יש הבדל בגוון ובהדגשים". גם לדעתו יש צורך לצנות על הבעייתיות בענייני האתיקה אך „אי אפשר לייחד בזה הוראות (!! — צ.) את האתיקה המקצועית — לכן חייבים ליישמה בדרכים אחרות, כי „בחיים אין פותרים בעיות מסוג זה, אלא על ידי שכנוע והסברה". לדעתו, העתונות הישראלית צריכה באחרונה באמצעים צבוריים (!! — צ.) כדי ליישב את כללי האתיקה.

על הדברים האלה מגיב „הארץ" במאמר ראשי המוכתר בכותרת „העתונות אינה צריכה אפוטרופוס". לדעת כותב המאמר „מצבנות בייחוד כנגד מות ההצעה — מתן סמכויות חוקיות של קביעה וענישה, למועצת העתונות — וההערות הנלוות שבללו בהרצאתו של בר זכיר — — — התחליף שהוא מציע. והנימוקים שעליהם הוא משתית אותו, אינם נבדלים מן ההצעה של שר המשפטים, המונחת עתה על שולחן הממשלה".

לדעתו של כותב המאמר הראשי „החובה הראשונה במשטר דימוקרטי היא לעשות שימוש בחופש העתונות והוגה זו כבדה במשקל כל כך שפגיעה אקראית לא סיסטמטית, בפרט או בגוף כלשהו, אינה שקולה כנגדה. לחירות יש מחיר: היילה עם אותה פגיעה היפותטית היא חלק מהמחיר".

גם „הארץ" מודה: „לא נאמר כי [illegible] לעולם אין עתונאים פוגעים בכללי הדיוק העובדתי, אי הדיון האנגליזם, אי הטעם הטוב — אך אין הפקרות כמה ואין עתונאים סוטים כתם".

קוראי העתונים, [illegible]

هكذا من الأصل

פסיפס * התנדבות * פסיפס

מאת אורלי רדליך

ראיונות לשנת תשמ"ז - אולפנא צפירה

"...כאשר נכנסים לאולפנת בני-עקיבא צפירה [illegible]

חנוכה לילדי אתיופיה

[illegible]

בן, גם בקופת-חולים...

[illegible]

מתנדבון

בטאון "האגודה להתנדבות בעם"

ת.ד. 7370 ירושלים | גליון 103 * חנוכה תשמ"ו

זוית אישית / דב פרוכון

הבה נדבר ציונות

היהדות הדתית-ציונית התגמדה בכנסת האחרונה וברשויות-המקומיות לגודל שאינו מגיע לה ואינו רצוי למדינת ישראל. התגמדות זאת מעמידה בסימן שאלה את היכולת לקיים את המפעלים שהוקמו לטובת מדינת-ישראל בהרבה מסירות והרבה יזע של האנשים שראו בציונות הדתית את ה„אתחלתא-לגאולה": החינוך הדתי-הציוני, השרות-הלאומי ההתיישבות הדתית-ציונית וכו'...

אחת הסיבות למצבה של היהדות הדתית-ציונית היא בחינוך לחשיבה חד-מימדית חשיבה זו פוררה את הציונות-הדתית והביאתנו עד-הלום עלינו לאזור-עוז ולחזור לחשיבה דתית-ציונית מלאה ואמיתית. ללכד את השורות ולחזור לעשייה וצמיחה.

המאפיין העיקרי של הציונות-הדתית היא השלמות, (הוליזם בלע"ז). אדם החי ע"פ משנת הציונות-הדתית יש לו הכל. קבוצת שייכות! — עם ישראל, מדינה — מדינת ישראל, תורה — תורת ישראל, חשיבה חד-מימדית לוקחת אחד ממרכיבי שלמות זו ומשליטה תחום אחד על האחרים.

וממילא נפגעת השלמות ונפגעת הציונות הדתית.

יש המרחיקים את צעירינו מהציונות הדתית בשם לאומיות כוהנית גויית, ויש המרחיקים את צעירינו מהציונות-הדתית כאילו בשם תורת-ישראל (דבר המופרך מעיקרו). יש המרחיקים את צעירינו מהציונות בשם כל מיני מועצות של גדולים ושל חכמים. לנו — אנשי הציונות-הדתית השורשית והמקורית יש שלמות שהיא עם ישראל כולו במדינת-ישראל וע"פ תורת-ישראל.

למדינת-ישראל ישנם פוסקי-הלכה והיא הרבנות-הראשית שמייסדה היה מרן הראי"ה קוק זצ"ל ולאורה — נלך. נאזור עוז ונאמר לכל האחרים, המנסים להורידנו מדרך-הישר, דרך הציונות הדתית — הרפו!

ישנם דרכי גלות של פירוד וישנם דרכי חז"ל על „כל ישראל ערבין זה בזה". נרים את דגל הציונות-הדתית ברמה ונחזיר אלינו את כל התועים בדרכים נלוזות של חשיבה חד-מימדית. הבה נדבר ציונות!

להיות בוגרת השרות באילת

כבר לפני 7 שנים הגיע השירות הלאומי לאילת. ומעשה שהיה כך היה. 9 בנות, חלקן בוגרות „אולפנת אמנה" וחלקן בנות „אולפנה כפר פינס" התארגנו ויצאו לשרת את האוכלוסיה בעיר הרחוקה אילת.

הקהילה הדתית במקום באותו זמן היתה כה דלה שחששה לקחת על עצמה אחריות להעסקת בנות השירות הלאומי. במחזור ראשון זה של בנות שהסכימו להרחיק לכת מביתן היתה בחורה בשם מלי קורן, היום רעיתו של הרב משה קליין — המנהל החינוכי של אולפנת בני עקיבא צפירה. מר דב פרומן מלא גאווה מחלוציות זו של השירות הלאומי באילת. ובעת שהגיעו מר פרומן והמפקחים ליום הראיונות באולפנה נזדמנה לי שיחה קצרה עימה.

„עבדנו אז בעיקר בבית הספר הדתי המקומי שהיו בו 59 תלמידים לעומת 1200 תלמידים בבית הספר המקיף" אומרת הרבנית קליין, כשהיא מעלה זכרונות מאותה תקופה. „בבואנו לאילת היתה שאיפתנו לתת לקהילה הדתית בי מקום ובמיוחד לנוער הרגשה שאין הם (הדתיים) בודדים. הגענו לשם והנה אין סניף בנ"ע, ואין כלים. ההנהלה הארצית לא ראתה אז צורך לפתוח סניף במרחק כזה. כשבא לבקר אותנו מר פרומן, הבאנו בפניו את הבעיה. היה שם מבנה מוזנח. מר פרומן מהאגודה דאג לספק לנו את הכלים והצבעים, ואנו בנות 18 — עמדנו וצבענו מבנה, וכך התחיל סניף בנ"ע הדרומי ביותר באילת!

השתדלנו להיות כחלק מהקהילה ולהפגיש את בני הנוער עם חניכי בני עקיבא מערים אחרות. דאגנו לתוכניות חברתיות ולבילוי זמן תרבותי, הכל בתנאים קשים ...זימנו מתן שעורי יהדות בבתי ספר חילוניים כדי להעמיק את התודעה היהודית בקרבם ועשינו זאת למרות שלא היתה נכונות ושיתוף פעולה מצד המנהלים והמורים ...תקופת השירות הלאומי באילת היתה תקופה של הרגשת בגרות ושל מוטיבציה לתקן עולם. זו תקופה מענינת, מחשלת ומלאת אתגרים".

מצב-לחץ - במשטרה

במוקד 100 מרתף משטרת מחוז תל-אביב נכנסת לתפקידה משמרת הבוקר. שלוש בנות עם אוזניות צמודות לאוזניהן. טלפונים מרחבי העיר בקצב של שיחה בדקה. אחת מהן קולטת קריאה מבוהלת: „גיליתי קופה בואו מהר!" ההודעה מועברת בקשר המשטרתי. קציני חקירות, אלה הנמצאים בבית, ואלה המסיירים בעיר, קולטים את הודעתה של הבחורה, שולפים את הנורה הכחולה וממהרים לרחוב.

עקב מצבי-לחץ כאלה חייבות הבנות להיעזר בחינוך הבריא שלהן ולהיות בעלות שליטה עצמית ויכולת תפקוד. יש התלהבות והתפעמות עם כל צילצול טלפון. ישנה אוירת מתח וכוננות לבלתי-צפוי ממש כמו בסרט בלשי. אך כשיושבות בחדר חמש בנות הכל הרבה יותר קל, כי ציונה שרעבי, אורלי ששון, שרונה מתן, ועדינה אליוף כבר מבינות האחת את השניה אפילו בלי מילים.

גדעון מרון — קצין המבצעים וההדרכה במשטרת תל-אביב והאחראי על בנות השירות הלאומי, אומר, כשהבעת קורת רוח נסוכה על פניו: „קיבלנו רק 25 בנות בזמן שאנחנו יכולים לקלוט יותר מ-80. הבנות משחררות שוטרים רבים לעבודה ברחובות למניעת פשעים, ולהצלת חיי אדם. הבנות משתלבות נהדר במסגרת המשטרה ואנו מראים להן את הערכתנו ע"י ההתעניינות והתיחסות תמידית".

אורלי רדליך

ברכות * ברכות * ברכות * ברכות

הנהלת האגודה מברכת את:
מכובדנו **שאול יחלום ורעייתו נאווה**
ברכת מזל-טוב בהכנס בנכם
אוריאל למצוות

למכובדנו **חיים פוקרש** ורעייתו
חופן ברכות עם ארושי הבת **אפרת**
עם בח"ל **אלי ציפורי**

לבת השרות הלאומי **סיניה וקנין**
ברכת מזל-טוב לאירוסיך
בנות הש"ל הרכזת
אשדוד

לבת השרות הלאומי **רונית חלל**
ברכת מזל-טוב נאמנה לנישואיך
חברותיך בקרית-ארבע

לבת השרות הלאומי **אלישבע קולר**
ברכת מז"ט לארוסיך
חברותיך בקרית-ארבע

לבת השרות הלאומי **נחמה סילברט**
ברכת מז"ט לך ולמשפחתך
עם נישואיך
חברותיך בבאר-שבע

בת ישראל!
הצטרפי לתנועה הדתית-לאומית והתפקדי!

קטעים מתוך דו"ח הועדה למבנה וארגון של התנועה

מתוך ראייה כל הנתונים שעמדו לפני הועדה שבה והודרה תנועת הציונות הדתית כתנועה רבת הישגים, שזכתה לגדול בכמות ובאיכות במשך שמונים שנות קיומה כתנועה מאורגנת בגלגולים שונים.

הציבור הציוני הדתי לא נשאר עוד ציבור שולי ונגרר, ציבור הנאבק על צידקת דרכו ועל זכויותיו הבסיסיות, אלא היה לציבור מוביל בשטחים רבים. הישגיו של הציבור הדתי הלאומי ותרומתו למדינה ולחברה ניכרים בתחומים שונים, ולא באנו להזכיר כאן אלא את הבולטים שבהם:

בחינוך: הקמת מערכת החינוך הממלכתי הדתי (ממשיכו של זרם המזרחי) על כל שלוחותיו: בתי-ספר החינוכיים הדתיים ובכלל זה החינוך המקצועי, חברות הנוער הדתי ומוסדות עליית הנוער הדתי, הישיבות התיכוניות והאולפנות, הישיבות הגדולות והזרם הבולט שבהן ישיבות ההסדר; תנועת בני-עקיבא ותנועת הנוער הדתי העובד והלומד כמלכדות חוגים בעלי רקע שונה מן הערים ומן המושבות, מעיירות הפיתוח, מישובי העולים ומן ההתיישבות על כל זרועותיה; השירות הלאומי, הנח"ל הדתי; הקמת האוניברסיטה הדתית והגברת כוחם של בני ציבור דתי לאומי באקדמיה ובמדע, במקצועות החופשיים, בתחומי החברה והכלכלה השונים ועוד.

בהגשמה: ההישגים המרשימים והמתמידים של ההתיישבות המושבית והקיבוצית הם: כ-120 ישובים. גם ההתיישבות החדשה בחבלים שונים של א"י שבניה של היהדות הדתית הלאומית הם המובילים בה, ובעשר השנים האחרונות הם היו היוזמים והשותפים להקמתם של למעלה מ-100 הישובים — הם עדות לרוח ההגשמה המפעמת בקרב שכבות רבות של הציבור הדתי-הלאומי.

בעליה: אין חלקו הניכר של הציבור הדתי בעליה מארצות המערב. בימי משבר אלה בעליה, אות היא לדרכו של הציבור הדתי הלאומי בחינוך, בהגשמה ובהתנדבות.

כל ההישגים הללו באו ועלו מתוך משנתה של הציונות הדתית, מבית מדרשה של תנועת תורה ועבודה, מתחושת הנאמנות והמסירות של חברי התנועה לרעיונות אלה.

הציונות הדתית היתה מראשיתה תנועה בעלת דרך משלה בין החילוניות מכאן ובין הזרמים המתבדלים של היהדות החרדית מכאן, בין אלה שהתכחשו למסורת האבות בחלקה או ברובה או שעקרו ממנה נתחים שלמים, לבין אלה שבחרו בדרכים של ציבור סגור ומסתגר שעניני הכלל רחוקים ממנו. ואף זאת. עוצמתה של התנועה הציונית והדתית באה לה מכוח הפלורליזם (ריבוי הפנים) שלה, מתוך שהניפה דגלים אחרים (ולא רק דגל אחד), דגלים שכולם יונקים מורכבה בתורה ובדרך ארץ, והעיקר: הציבור שלנו העמיד לפניו בכל עת את צרכי כלל ישראל ולא צורכי חלקים ממנו בלבד.

אין ספק שהתהליכים שפקדו את הציבור בישראל היו בעוכריה של המפלגה.

תידוד העמדות בחברה הישראלית בסוגיות המאבק על א"י ועל השלום, בסוגיות החברתיות ובעניינים אחרים פגמו בכוחה של התנועה בעלת האופי המתון ומרובת הצדדים, חלק מהציבור הדתי הלאומי, במיוחד הצעירים שבו, לא רק נסחף ויצא במאבקים אלו, אלא גם מצא את עצמו בראש אותם מאבקים, לעתים הדובר והפועל העיקרי שבהם. צמיחתם של גופים פוליטיים מימין ומשמאל פגמה בתנועות המרכז (כולל המפד"ל) והרחיבה את משקלן של תנועות קיצוניות ושל מפלגות מחאה.

המפלגה לא תמיד ידעה לעמוד על דרכה המיוחדת של הציונות הדתית מול ציבורים מתבדלים. היא לא חשה תמיד בסכנה של הפקרת החינוך והפקרת הרבנות ורשויות אחרות של הציבור הדתי הלאומי ושל המדינה כולה בידי חוגים מסתגרים ומתנכרים למדינה ולמפעל הציוני.

פגמים בהליכים הדמוקרטיים במפד"ל, העדר קיום בחירות פנימיות בה במשך תקופה ארוכה, התגוונות הסניפים ושיתוק הפעילות בהם.

לאור כל האמור לעיל. אין לתנועה תקומה ואין לציבור שלנו מוצא אלא בשידוד מערכות ובחילופי הנהגה.

צריכים לנקוט פעולות ולפתוח בתהליכים שיביאו בהקדם האפשרי לבנייתה מחדש של התנועה, תחת הנהגה שיעמדו בראשם אנשי חזון ואנשי הגשמה, להחזרת עטרת התנועה ליושנה ולחידוש כוחותיה ופניה הציבוריים באמצעות תהליכים דמוקרטיים מקובלים.

נדרשת מכל הציבור שלנו, צעירים גם ותיקים, רוח חדשה והתעוררות של שעת רצון להיחלץ לבנייה מחודשת של התנועה. אנו קוראים לכל נאמני בית הציונות הדתית ולחניכי תורה ועבודה באשר הם להיענות לקריאתנו זו. כדי לשמור על כבוד התנועה, עלינו לדבוק בהליכי הדמוקרטיה: קיומן של בחירות פנימיות הוגנות, ושמוש בעקרון הרוטציה כדרך מנחה בבחירה למוסדות, שיתוף של מירב החברים בבחירת המוסדות.

מן הראוי שהציבור הדתי הלאומי יתמודד עם הבעיות שבפניו ובפני המדינה מתוך נאמנות לדרכה של הציונות כדרך המלך בחיי העם ובחיי המדינה.

מתוך המלצות

תנועת הציונות הדתית תהיה פלורליסטית. יש למצוא במסגרתה מקום לכל קשת הדעות שבציבור הדתי הלאומי.

החזרת עטרת התנועה ליושנה וחידוש פניה מותנים בהפעלת דרכי הדימוקרטיה המקובלות.

כל נאמני הציונות הדתית וחניכי תורה ועבודה נקראים להיחלץ לבנייתה מחדש של התנועה.

הציונות הדתית נתבעת להתמודד עם הבעיות שבפניה ושבפני המדינה מתוך נאמנות לדרכה המקורית.

הציבור הדתי הלאומי על כל רבדיו וגוניו נקרא, לראות בתנועת הציונות הדתית (המפד"ל-הפוהמ"ז) את ביתו הרעיוני ואת מסגרתו הארגונית.

הנוער

אין עוררין על כך שבצד המפעל ההתיישבותי של התנועה המפעל החינוכי שלה. על שלוחותיו, הוא מיטב היצירה של הציונות הדתית הלאומית, אלפי בוגרי מוסדות אלו חייבים להוות את העתודה הנאמנה של הציונות הדתית במסגרת המפד"ל.

יש להחדיר בדור הצעיר את הצורך ואת ההתייצבות בקימה של זרוע פוליטית לציונות הדתית. בצד הנהגת החינוך הרעיוני במשימה זו יש לשתף באופן פעיל את מוסדות החינוך.

יש לחדש את המסגרות החברתיות לבוגרי צבא ולבוגרות השירות הלאומי, ויש לחזק את הפעילות התנועתית הרעיונית במסגרת החוגים.

אחדות המחנה

ירידת כוחו של המחנה הציוני הדתי, הפיצול בשורותיו וירידת השפעתו במערכת הפוליטית והציבורית מסכנים את המשך קיומם של מפעלי הציונות הדתית ושל יצירותיו בכל התחומים (כולל השירות הלאומי) ומאיימים על המשך הפעולה לישומו ולהגשמתו של רעיון הציונות הדתית. בתקופה זו של גיבוש כוחות פוליטיים, גדולים מימין ומשמאל יש חשיבות גדולה לחידוש מעמדה של התנועה כזרוע פוליטית רחבה, חזקה ועצמאית של הציונות הדתית.

מתוך מנשר הועדה לאחדות המחנה

עקרונות בסיסיים ואתגרים של התנועה הדתית הלאומית. אנו קוראים לציבור הדתי הלאומי נאמני תורה ועבודה להתלכד מסביב לתנועה הדתית הלאומית המאוחדת לאור העקרונות שלהן:

המטרה:

התנועה הדתית הלאומית המאוחדת רואה את יעודה המרכזי בהגשמת חזון שיבת ציון במלוא היקפו: תחית עם ישראל בתורתו על אדמתו.

עם ישראל:

התנועה תחתור לקירוב לבבות כל בית-ישראל על עדותיו ופלגיו מתוך אהבת ישראל, ותפעל במסירות בלתי נלאית להמשך תהליך קיבוץ גלויות.

תורת ישראל:

התנועה תעשה ללימוד תורה ולהפצתה בין כל שכבות העם בדרכי נועם ותתמיד בעמידתה מאחרי החינוך הדתי הלאומי.

התנועה תעשה לשמירת ההישגים הדתיים בכל תחומי החיים ותשקוד על הסברה בדרכי נועם לפני כל פעולת חקיקה. התנועה תשקוד על כבוד הרבנות, על השיפוט הרבני ועל חקיקה שתתיסד על ההלכה.

ארץ ישראל

התנועה רואה בזכותו של העם היהודי על ארץ ישראל כולה אבן יסוד בדרכה מתוך שמירה קפדנית על שלומו ושלמותו של העם.

התנועה תשקוד על עליה שתבסס את אחיזתנו בארץ-ישראל.

התנועה תעמוד על שלמותה של ההתיישבות בכל ארץ ישראל ותפעל להזדהות עם מדינת ישראל ושמירה קפדנית על קיומה כביתו האמיתי של העם היהודי.

התנועה תחתור לקיום בכבוד ובשלום של בני המיעוטים, תושבי הארץ, כיאה לכל מי שנברא בצלם.

התנועה תחתור לשלום עם שכניה תוך עמידה נאמנה על בטחון אזרחיה בכל חלקי ארץ-ישראל ועל שלומו של העם היהודי בכל אתר.

ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום

להיות מפד"לניקית / שולמית אבן

אני כותבת את הדברים לאחר שבוויכוח אצלנו אמורה הייתי לספוג כינוי גנאי, מפד"לניקית. באווירה הכללית אצלנו, אמורה הייתי להתבייש בכך. אני רוצה להסביר מדוע אני גאה להיקרא מפד"לניקית.

אני מבקשת לציין תחילה, שלמה שאמור היה להיות כימי גנאי, מפד"לניקית, לא צורף שום גימוק. מספיק להגיד מפד"ליק כדי שכל החבר'ה יפרצו בצחוק. נכון. אבל חלק מהאופי שלי, בתור מפד"לניקית, זה לבדוק קודם את העובדות. אני יודעת שדווקא זה נראה פחות חשוב.

אני מעדיפה את אלה שהקימו את מערכת החינוך הענקית (שממנה אני נהנית) כדי למלא בה את מתנגדיהם, את אלה שבנו מערכת התיישבות שמפרנסת את מי שמבקשים לפגוע בה — ומתייהרים כאילו הם עשו את הכל. מי הקים את הישיבה שבה יושב הרב דרוקמן, את הקיבוץ של חנן פורת, את הישיבה של הרב ולדמן, את הקיבוץ של גרשון שפט? — המפד"לניקים.

אני רואה את חברי בסניף לועגים למפד"ל ומפגינים יראת כבוד כלפי מצ"ד ו.... „התחיה". כשמופיעים הדוברים של האחרונים פתאום נזכרים אצלינו שיש לתת כבוד למבוגרים. אבל את הבניין שבו הם יושבים, קיבלנו מהמפד"ל. כשסגן ראש העיר מהמפד"ל מגיע אלינו, בבית שמפלגתו נתנה לנו אנו לועגים לו, והוא שומע ושותק. אני מעריצה אותו על שתיקתו יותר מאשר את הרב שלעג יחד איתנו על הכיסאולוגיה של המפד"ל. בעלבונו, הוא יפה בעיני יותר מאוסף הציטוטים אתם יודעים של מי.

אגב כיסאולוגיה, כולנו השתתפנו ב„טיפוס" על בורג. אבל אף אחד לא דרש שמצ"ד תפנה את הכסא שלה במפ־שלה כפי שהתחייבה ערב הבחירות אם לא ישונה חוק „מיהו יהודי". תראו מה קרה איתם. בבחירות הם קיבלו שני מנדטים ודרשו שתי משרות; שר וסגן שר. רק אחרי שזה הובטח להם הם נכנסו לקואליציה. שתי משרות על שני ח"כים זו כסאולוגיה שלא רק שלא היתה מעולם במפד"ל, זה גם דבר חסר תקדים בישראל. אחר כך, ח"כ ורדיגר, לא הרב דרוקמן כמובן, התפטר מהקואליציה בגלל „מיהו יהודי". אני מניחה שהוא לא קיבל סגן שר גם הוסיף מיזהו. נשאר הציר יוסק'ה שפירא המייצג חבר כנסת אחד בלבד, והם עוד מדברים על כסאולוגיה של המפד"ל. וכאשר מטיחים במפד"לניקים עלבונות בנושא זה, הם שותקים. אני דווקא מעריכה אותם על כך. יש להם הרי מה להחזיר.

גם לנו יש את ה„יוסי שרידים" שלנו, אלה שיודעים לדבר הרבה ולא יתכן שיקרה משהו בלי שהם יפרסמו „תגובה אמיצה". כאילו הדיבורים שלהם בונים משהו. כשבמצ"ד וב„תחיה" מנסחים את התגובות שלהם, הרי מפד"לניקים שותקים. אחרי שגלי האתר ייעלמו באוויר ובעתונים בהם התפרסמו גלי התגובות שלהם יעטפו דגים, יישאר להסטוריה מה שבונה המפד"ל.

אני יודעת מה יקרה עכשיו במפסק. המפד"ל תקדיש את כל משאביה למענו. מצד שני, אלה שבבחירות האחרונות בקושי הוציאו מנדט אחד (מצ"ד) והסקרים לא נותנים להם גם אותו בבחירות הבאות, ידרשו מהמפד"ל לשנות את שמה, כדי שהם יואילו להצטרף. למי שהדבר היחיד שהם הצטיינו בו, היו דיבורים, יש תנאים. אני גם יודעת שהמפד"לניקים יבלעו את העלבון וישתקו, כמו תמיד. הם עדיין לא מבינים שהנפילה שלהם בבחירות היא בעיקר בשל השתיקה הזו. שלא כל אחד מעדיף מעשים לטווח רחוק על פני הצהרות מפוצצות. בלבי, הייתי רוצה לראות אותם, לפחות פעם אחת, עומדים על כבודם.

פהו. השורה האחרונה היא זו, אני מעדיפה את מי שיוצר ושותק ומבליג על עלבונות, על פני המומחים לדברת. רציתי לומר לכם, חברי, שאת כינוי הגנאי שלכם, מפד"לניקית, אני נושאת בגאוות.

(מתוך „גנים")

סיור
עם מרים מאיר בישובי הר חברון ושומרון

דורית פנחס עם ה„חמודים" של בית־יתיר

„לראות את הבנות בעבודתן - ולמלא את המצברים"

מפגש עם בנות בישובי הר חברון

יחד עם גשמי ברכה שירדו אותו יום בהר חברון הגענו למפגש של בנות השרות הלאומי הנמצאות בישובים: יתיר, סוסיא, כרמל ומעלה חבר, גלויות, אל גבי מרים מאיר ובוניה לתורת עשייה ורוח מאלפת.

על כוס קפה ועוגיות נעשתה קודם כל הכרות בין הבנות לבין עצמן ושיחה בעניינים המעסיקים את הבנות בשנת השרות, הראשונה והשניה. זאת לדעת, בישוב סוסיא יש ארבע בנות הנמצאות בישוב בשנת השרות השניה שלהן.

מרכזות האגודה גב' מרים מאיר שמעה את דברי הבנות, קשייהן ובעיות מיוחדות הנראות בעיני הבנות כעניינים „עקרוניים". אולם כאשר מפרטים אותם אחד לאחד, מתקבלת התמונה בחירה וקצת שונה מאשר המבט ברגע ראשון. וכבר יודעים אנו, יש תמיד מי שרואה חצי כוס ריקה, והאחר רואה חצי כוס מלאה, ולמעשה שניהם צודקים!

ראש עירית טבריה יגאל ביבי:
„עם בנות מתנדבות כמו שיש לנו - אפשר ל„מכור" יהדות"

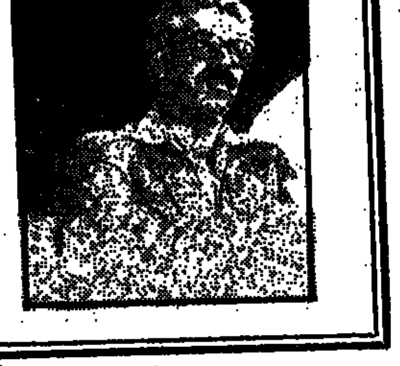

— עד השעות המאוחרות — לוקחת את סניף בני־עקיבא תחת חסותה. „איזה מרץ, איזה לוליאלות" מתמוגג ראש העיר. „היא הפכה את הסניף לאחד הפעילים ביותר בצפ"ה. בחורה כזו מלמדת אותנו שלא העיקר התקציבים — אלא המשאב האנושי, אם יודעים לנצלו כמו שמפיקה את המקסימום עליזה בן־חמו.

תרמה הדתית גבוהה מאד, מציין יגאל ביבי. הבנות נרתמות לעבודות בתחום התורני ועוסקות בהפצת יהדות תחת ריכוזו של בני וידאו. הדוגמאות להצלחה אינן חסרות. עם מתנדבות דתיות ועם ראש עיר דתי אתה יכול לשמוע בטקסים שונים בעיר, במקומות חילוניים מובהקים, דברי תורה, ציטוטים מפרשת השבוע, כפי שארע השבוע בחנוכת מבנה בביה"ח פוריה. „אפשר למסור יהדות" טוען בתום יגאל ביבי. ניתן ליצור דגם של חיקוי כפי שזה קורה בטבריה ומזה לגזור מודל כלל־ארצי. הדימוי הקודם של היהדות הדתית היתה שרואות ברזל, עיר סגורה ומבוצרת, והבנות ואני הוכחנו בטבריה, וזו כבר הקדנציה השניה שלי — שאפשר לשנות, וגם במישור הארצי. היהדות הדתית־לאומית אינה רק גשר, אלא יכולה להוביל בניהול מערכת שלטון. צריך להוריד את התסביכים ועמדות הנחיתות המסורתיות ואפילו בשלטון ריכוזי כשלנו — אפשר להגיע לתוצאות ברוכות. אסור להיות פסימיים. הכוחות שצמחו בעשור האחרון בתנועה הציונית־הדתית יכולים לחולל את המפנה, רק אם נדע להתעלות ולהתכוון את עצמנו מעל לדקדוקים ולפרטים קטנים".

ראיונות „ראש קטן"

שאלות ותשובות

קוראים כותבים

שאלה:

ד"ש מבית־שמש

בת דתית! זקוקים לך בעיירות הפיתוח!
החינוך הממלכתי־דתי באתגר

תודות * מכתבים

לכבוד מתנדבון, שלומות

עם סיום המחזור הראשון של החוג משחקיה לילדים ו־הורים, ברצוני להודות למת־נדבת יעל אכימל עבור תרו־מתך, ומסירותך, הרבה בסיוע למעבירת החוג בתיה בן זאב.

הנני מאחל לך הצלחה גם בשאר תפקידיך במרכז כאח־ראית ומרכזת הסניף שלנו „תו־רה בציון".

בכבוד רב
יעקב פרידמן
מנהל המרכז הקהילתי
סאני קפלן, חיפה

לכבוד מתנדבון
שלום רב!

רצינו להודות למר דב פרי־מן על שהקדיש מזמנו ובא ל־שוחח עם בנות י"א־י"ב והו־ריהן על אופני השירות השו־נים במסגרת האגודה להתנד־בות בעם.

אנו מקוות שהדברים שנ־מסר אכן יקילו על הבנות לב־רור ולהחליט על מסלול השי־רות שיתאים להן ביותר.

בברכה
(פרופ') אליס שלוי
מנהלת תיכון תורני
ניסוי לבנות פלק, י־ם

לכבוד מתנדבון

אנו מעריכים מאד את תרו־מתן של בנות השרות הלאומי במפתנים ובמוסדות המטפלים בתלמידים נחשלים או שלא שפר עליהם גורלם.

אני מעביר ענין זה לטיפולו של המפקח הארצי הרב גוימן האחראי באגפ"נ לנושא זה.

בברכה,
מתתיהו דגן
סגן מנהל האגף

למתנדבון, שלום

כמי שעקב אחר „מעלליה" של המתנדבת איילה צדוק ב־ימים האחרונים הריני חש חובה נעימה להודות לך, בשם ועד ההורים ובשמי על השעות ה־רבות שהקדישה (ומחוץ לזמן ה־מקובל) להצלחת שוק חנוכה בבית ספרנו.

ידעתי, שכל דבר שנטלה על עצמה יבוצע עד הסוף ובכך הקלה מעלינו מאד.

תרומתך היתה משמעותית ב־הצלחת ערב הורים־תלמידים זה.

ברוכה תהיה.

בהוקרה ובברכה
ברוך לוי
מנהל ביה"ס

למתנדבון, שלום

אני רואה חובה נעימה להו־דות למתנדבות רחל, ורד ומיכל על חלקן בארגון ההשבת ה־חברה והעיון לשנתון ד'.

האוירה הקדושה שהשרתם ב־שבת הם פרי עמל ויוזמה בעבו־דתן הקדושה והמאומצת.

אני יודע להעריך מאמצים אלו ובהמשך העבודה המשות־פת אני מאמין שבעזרת ה' נע־שה ונצליח.

תחוקנה ידיהן לעבודת הקדש.
יש חילן לאורייתא.

בברכה
מרדכי כהן
מנהל חטיבת הביניים הממ"ד
עפולה

למתנדבון, שלום

„רבות בנו עשו חיל ואת (ואתן) עלית (עליתן) על כל־נה" (משלי ל"א).

לסיבי חנינה
לנוגה מנצור

למירב קנטורוביץ

הרשו נא לי להביע את הע־רכתי על עבודתן המסורה ה־נעשית מתוך אהבה ורצון לק־דם נושאים לימודים, חברתיים ושיפור איכות הסביבה החינו־כית בבית ספרנו.

הדברים מתבטאים בפעילויות הבאות:

א. ארגון והפעלת ספריית תל־מידים.

ב. חונכות לתלמידים נזקקים בבית הוריהם.

ג. סיוע בארגון אירועים, מסי־בות ובטקסים.

ד. סיוע בקידום תלמידים ב־מקצועות: קידום הקריאה ו־הכנתת, חשבון ואנגלית.

בהוקרה רבה
חבורה שלום
מנהל ביה"ס „יהודה הלוי"
לכיש צפון

ברצוני להודות לאורלי ו־לידיה בנות השרות הלאומי, המשרתות אצלנו.

גם הנעשה בחוזרי חדרים סופו להתגלות. וגילינו!

„היזמה העצמית — היא כח הבינה שבאדם". „הכוח ליצור יצירות קיימות — היא הדעת שבאדם". „אהבת העמל, הסב־לנות וכח ההיאבקות — היא חכמת החיים שבאדם".

עם משפטים אלה, אבטא את רגשות התודה שלנו — הילדים, הצוות ושלי, על מא־מציהן המרובים בהכנות למ־סיבות חנוכה ור"ח כסלו. מא־מצים שנשאו פרות, והותירו רושם בל יימחה אצלנו, ובפ־רט אצל הילדים.

עלו והצליחו
בהוקרה
צבי יכניאלי
מנהל בית ילדים
שכונת יוספטל
גבעת עדה

לכבוד מתנדבון

המתנדבת ריבונה ביטון מש־רתת בשנת השירות הנוכחית אצלנו — גן אלון בדימונה.

מן הראוי לציין שהיא תו־רמת רבות לילדי הגן מבחינה חברתית, מעניקה להם הרבה חום ואהבה וידע, ותמיד ישע־תה פנויה לעזור, אף אם ה־עזרה הנדרשת אינה בתחום שעות עבודתה בגן.

היא בעלת יוזמה ותושיה רבה.

„מי יתן וירבו כמותה בנות בישראל".

מצורף בזה מכתב הוקרה שקיבלה מנוריאל זהבה בשם הורי הגן, על השקעתה ועז־רתה הרבה במסיבת חנוכה.

תמר אוחיון
גננת גן אלון דימונה

למתנדבון, שלום

הרשו נא לי לציין בסיפוק רב את שביעות רצוננו מן האופן בו פועלות שושנה סרור ושרעבי ישראלה בתפ־קידן כבנות שרות לאומי ב־בית ספרנו.

עבר שליש א' ועלי לומר כי מלאו תפקידן יחד במסי־רות רבה, בהתמדה ושקידה על מילוי המשימות הרבות שהוטלו עליהן. החל מעזרה לתלמידים בלימודים דרך פעי־לות חברתית יומיומית בהפעלת מועצת התלמידים וכלה בהו־צאת עתון לקראת חג החנוכה. עתון רב תוכן ומשמעות.

אני מברך אותן ואותנו ב־המשך שיתוף פעולה פורה ל־רווחתם של תלמידנו ויהי רצון שחפץ ה' בידך יצלח. ויתמלאו כל משאלות לבן לטובה.

לחיאני יצחק
מנהל ביה"ס ממ"ד
קרית־גת

הרפיון שולט בבורסה

מאת מרדכי זפט

היום האחרון לשבוע הודש חי מכחי בבורסה אופיין אתמול בי המשך אדישות בפרבית השוו־קים. בשוק המניות היתה מגמה מעורבת עם נטיה לירידות ,בי "היפשיתו" וליציבות ב"כבדות".

אתמול בבורסה

לאגרות־החוב הצמודות למדד, בי רשמו אתמול, זה היום השני ברי־ציפות ביקושים, שנאמדו בכ־5 מי־ליון ש"ח. אלה הביאו לעליות בין חצי אחוז לאחוז.

באגרות החוב הדולריות נקלטו בי־יצ־קות היצעים של כמיליון ש"ח. עודף היצע של כ־2.5 מיליון ש"ח, ש״ם למניות הבנקים שבהסדר ב־כ״ק בירידות בין 0.2 ל־1.1 אחוז. המניות נסחרות בתשואה שבין 14.9 ל־15.1 אחוז.

בקרנות־הנאמנות המתמחות בי־מניות לא היו אתמול צבירה או ביזונות בהיקף בעוד בקרנות הי־סולידיות היתה צבירה של כמיליון ש"ח.

יצויין, כי התרדמה שאופפת את שוק המניות מוצאת ביטויה גם בי־הצד הורמת כספים לקרנות־הנאמ־נות.

ה"תרדמה" מוסברת בירידה בהכי־נסה הפנויה של הציבור, בחשש מ־פני פיחות והעיקר בפסיכולוגיה, כל עוד אין אימון מלא בהצלחת הי־תוכנית הכלכלית, הסוחרים מצרי־כים כי הפעילות תהיה דלה וסלק־טיבית.

אתמול היה המסחר ב"זכויות" חי־ב ... "גולדפרוסט", "דלק נפט" ר ... "כלל נדל"ן". בראשונה היה עודף היצע של 50 אלף ע"נ. ה"זכויות" ההלו להסחר בשער בסיס 10 נקו־דות וגם בירידה של 9 נק' לא נמ־צאו קונים ונקבע "מוכרים בלבד". בזכויות "דלק נפט" היה עודף הי־צע של 33.4 אלף שקל ע"נ, שער הבסיס 5893 והן ירדו ל־999 נקו־דה. במניות החברות הנסחרות בי־בי בבורסה נקבע "מוכרים בלבד".

הזכויות "כלל נדל"ן" היה עודף ביקוש גדול של 187 אלף ע"נ. הזי כויות עלו משער בסיס של 40 נק' ב־14.5 נקודות ל־254.5 נק' — הי־בהתאם לשער המניה בבורסה.

היקף המסחר במניות נקבעו א־ה 207 ירידות לעומת 60 עליות ו־113 ני"ע שנסחרו ללא שינוי בי־... המחזור עלה ל־6.1 מיליון ... קמחצית מכך במניות הבנקים שבהסדר.

מיליון שקל ישן לעומת 308 מיליון שקל בבי 1984/5. החברה תחלק די־בידנד ביניים בשיעור 40 אחוז, "אר קסי" ב־11.2 ותשלום ב־4.3.

✢ יוקאר — הפסד מתואם של כ־1.8 מיליון ש"ח לעומת הפסד מתו־אם של 3 מיליון ש'.

✢ לכיש — הפסד מתואם של כ־135 אלף ש"ח לעומת רווח מתואם של 429 אלף ש"ח.

✢ ארגמן — רווח מתואם של 936 אלף ש"ח לעומת הפסד של כ־3.4 מיליון ש"ח.

✢ ישפרו — הפסד מתואם של כ־1.1 מיליון ש"ח לעומת הפסד של כ־607 אלף ש"ח.

✢ מאגרי בניה — הפסד מתואם של כ־1.5 מיליון ש"ח לעומת 2.9 מי־ליון ש"ח.

✢ מן — הפסד של כמיליון ש"ח לעומת 965 אלף ש"ח בתקופה הי־מקבילה אשתקד.

✢ מאיר צורא — החברה רכשה 5% נוספים ממניות תבנק למסחר תמורת 350 אלף דולר. אחזקתה בי 8 אחוזים.

שערי המניות

המניה	השער	השינוי בנקי'	%
אי.די.בי.	73370	—367	— 0.5
אגוד	54700	—600	— 1.1
דיסקונט א'	93200	—600	— 0.6
מזרחי	30100	—300	— 1.0
סקנות 0.1	600	— 40	— 6.3
קופלים	49750	—258	— 0.5
כללי	127350	—250	— 0.2
בליל	31730	— 80	— 0.3
מימון 1.0	44000*		
הבינלאומי	2540	— 20	— 0.8
פי.בי.	2433	— 22	— 0.9
אדנים	5445	+495	+10.0
לאו מש ש	2995	—130	— 4.2
פתי מש ש	800	— 10	— 1.2
משכן ש	1700*		
עצמאות	2700	— 50	— 1.8
ספנות רב' ש	10200	—180	— 1.7
מידב	1400	—104	— 6.9
שלטון	251	— 10	— 3.8
לאו תעשי' ש	3060	— 50	— 1.6
חסנה ש	2215*		
הפניקס 0.1	1095*		
סקוריטס	4600	— 60	— 1.3
ציון 5.0	1882	+ 3	+ 0.2
דלק ש	3674	— 1	
הראל 1.0	1820*		
שופרסל א'	3770	— 60	— 1.6
אוזרים	2489	— 10	— 0.4
אפריקה 1.0	20900	—390	— 1.8
דנקנר 1.0	3149*		
נכסים	3890	— 10	— 0.3
גבריים 0.5	4242	+ 42	+ 1.0
הכ הישוב ש	27400	—400	— 1.4
ישפרו	הפסקת מסחר		
ישרס	הפסקת מסחר		
סולל־בונה	6200	— 20	— 0.3
דסקו כ״ר	הפסקת מסחר		
אבן	13600*		
אורדן 0.1	11800	—200	— 1.7
אי.פי.	3130	— 70	— 2.2
אלקו ש 0.25	2130	— 20	— 0.9
אלקטרה 0.5	5660*		
דשנים	הפסקת מסחר		
כבלים ש	11800	+100	+ 0.9
קוס קת ש 1.0	668	— 14	— 2.1
חיפה כימיק'	860	— 26	— 2.9
טבע ש	45700	—100	— 0.2
כלל אלקי'	2342	— 30	— 1.3
לחדיה 0.4	492	+ 5	+ 1.0
ים־המלח	12000	—220	— 1.8
מפעלי־נייר	134500*		
פטרוכימים	341*		
נחושתן 0.5	4499	+549	+13.9
פוליגון	הפסקת מסחר		
פרוטארום	7290	—810	—10.0
אי.די.בי. פתי	2730	— 50	— 1.8
אלרן ש	1770*		
חבי ליש 1.0	3630	—180	— 4.7
אמפא	6700*		
דיס הש ש	3800	— 5	— 0.1
פועלים הש ש	3900	— 45	— 1.1
בליל השקי'	3535	— 70	— 1.9
ירדן	2166	—114	— 15
מזרחי הש ש	7120	—251	— 3.4
כלל נדל"ן	250	+ 10	+ 4.2
כלל תעשי'	1129	— 2	— 0.2
עוז 0.5	660	— 50	— 7.0
פמה 0.5	2795	— 25	— 0.9
פריון	1555	— 40	— 2.5
פז נפט	10200	— 90	— 0.9

* ללא שינוי

לוח מועדים בבורסה

2.2 דלק נפט אופ' 2 — פתיחת מסחר. אג"ח סדרה 3103 — פדיון ... קבות משנה — אקס הטבה, הקצאה 5.2.

13.2 מהדרין — תשלום כמזומן ...

16.2 נכסים — אקס הטבה 100%, הקצאה 19.2. נכסי הדרים — אקס הטבה 100%, הקצאה 19.2. גבריים — אקס הטבה 100%, הקצאה 19.2.

שג"א 4201 — פתיחת מסחר בקבוצה 311. גליל משופר 3754 — פתיחת מסחר בקבוצה 263.

18.2 ים המלח — אקס מזומן ...% תשלום 11.3.

20.2 אמישר — אקס הטבה 18%, הקצאה 25.2.

הונפק ע"י בנק המזרחי המאוחד ... ניירות ערך מסוג ...

הודעות מהבורסה

מספר חברות מסרו דו"חות כס־פיים לאפריל־ספטמבר 1985 עם הי־... לכל 1984/5.

✢ חירון — הפסד מתואם של 152 אלף ש"ח לעומת 472 אלף ש"ח ב־1984/5.

✢ איקטון — רווח מתואם של כ־9 מיליון שקל ישן לעומת הפסד מתואם של 420 מיליון שקל ישן ב־1984/5.

✢ דפיון — רווח מתואם של כ־69

ב"ה

המכללה הטכנולוגית לנשים ירושלים

הרב מאיר ברגלס, דיקן

סגל המורים, עובדי המנהלה והתלמודים

שמחים לברך את

הרב ד"ר דוד אפלבום

מבכירי הסגל האקדמי של המכללה

חתן

פרס יו"ר הכנסת לאיכות הסביבה

לרגל קבלת הפרס על מסירותו ומחוגנותו

בהצלת נפשות

המכללה הטכנולוגית לנשים בירושלים

ללימודי יהדות ומקצועות טכנולוגיים

הרשמה

לשנת הלימודים תשמ"ז — 1986/7

מחזור ב'

ההרשמה תסתיים ביום ה' י"ח אדר א' תשמ"ו 27.2.86

- **לימודים לתואר ראשון B.A** של האוניברסיטה הפתוחה בתחום מדעי המחשב.
- **לימודי ראיית חשבון** — הכנה לבחינות של מועצת רואי חשבון.
- **לימודי מידע שימושי** — פיסיקה/אלקטרו־אופטיקה, ביוטכנולוגיה.
- **תוכנית מיוחדת לבנות מחו"ל.**
- **לימודי קודש** — ברמה אקדמית גבוהה — תנ"ך, תושבע"פ, הלכה, מחשבת ישראל — משולבים עם כל הלימודים הנ"ל.

ניתן להרשם לקורסים בלימודי קודש בלבד.

פרטים והרשמה: המכללה הטכנולוגית לנשים

מיקום: בי"ס לאחיות, המרכז הרפואי שערי צדק, ת.ד. 293, ירושלים. טלפון: 537631—03, 527449—03. שעות קבלה: בימים ב' — ה' (14:00—9:00) הדיקן: הרב מאיר ברגלס

מתקבלות בנות דתיות בעלות רמה לימודית גבוהה

✶

המכללה הוקמה ומתנהלת בברכתם, עידודם ותמיכתם של רבים מגדולי הרבנים, אנשי מדע ואקדמיה, ראשי הישיבות והמחנכים בישראל. בראש וראשונה הרבנים הראשיים לישראל

מרן הרב אברהם שפירא שליט"א — מרן הראשל"צ הרב מרדכי אליהו שליט"א

ימי נופש והחלמה בימי חג הפסח

הרישום לבית ההבראה במבצע נגמר.

אלה ששלמו דמי קדימה במועד שנקבע, יקבלו הודעות אשור התשלומים, ועל הציוד שעליהם להביא עמם.

אנו ממשיכים להשיג מקומות נוספים לחג הפסח.

השבוע: למעלה בי"ס הדרים נוספים בשני בתי מלון בנתניה המצאים בהשגחת הרב ישראל לאו שליט"א הרב הראשי של נתניה המעונינים עליהם להרשם במשרדו של צבי הרשקוביץ רח' בן יהודה 34 ת"א בכל יום בין השעות 9—1 לפנה"צ טל' 201441.

לגימלאים הנחה.

ההרשמה תסתיים ב־15 לפברואר השנה.

הסתדרות הפועל המזרחי

האגף לתרבות והסברה

חולון

ביום ראשון כ"ג שבט תשמ"ו 2.2.86 בשעה 17.30 בבית הכנסת, על שם שלום מעודה, רח' הבנאים 98, חולון.

שבי גות אריה תתקיים אי"ה **מסיבת רעים**

בהשתתפות: כבוד הרב **יחיאל תם**, חבר לשכת הרבנות

חי"כ פרופ' **אבנר ח. שאקי**.

דברי ברכה: הח' **י. זולברנץ** — יו"ר הנהלת הסניף

הח' עו"ד **מ. הוברה** — חבר הנהלת העירייה

הח' **ר. שרעבי** — חבר הנהלת הסניף.

הנחיה: הח' **מ. מעודה** — יו"ר הנהלת בית הכנסת.

אוניברסיטת בר־אילן

משתתפים באבלו של חברנו לעבודה

מר ראובן כהן

במות עליו אביו היקר

משה כהן ז"ל

ומביעים תנחומים לו ולבני משפחתו בנחמת ציון וירושלים תנוחמו.

ההנהלה וסגל העובדים

הסתדרות הפועהמ־ז — המרכז לתרבות ולהסברה

מכללת אורות ישראל — פתח־תקוה

סמינריון

סוגיות בציונות הדתית תשמ"ו

כ"ד שבט תשמ"ו 5.2.86 — **דינה כהן** —

התפקידה יעודה של האשה ביהדות ויישומם בציונות הדתית (שתי שיחות)

מכפר דרום לבני דרום

(המשך מעמ' 3)

רית הבל יבנה. ישובים ילה מגולים מאבק ממושך נגד זיהום האוויר מאזור התעשייה של אשדוד, זיהום שפגע לא רק בחי ובצומח, כי אם גם בבני היישוב, הסובלים ממיחושים, בחילות וסחרחורות. מאבקם הגיע כבר גם אל דוכן הכנסת, "ואין מושיע" — בדבריו של זאב.

ממסגרת גידולים מגוונים של ירקות ופירות הגיעו בבני דרום גם לתחום התעשייתי. ומי שתהלים על כך ידע מה שהוא עושה. תעשיית השימורים והתבלינים של בני דרום עשו להם שם בארץ ובעולם היהודי בפזורה, לשם מייצ־אים בני דרום את תוצרתם. בישראל התקשרו בני הכפר עם רשת שיווק גדולה, וזו מסייעת להפצת המוצרים. "זה ענף היכול בהחלט להצ־דיק עצמו, ולהיות רווחי" — אומר זאב. מכיר הפנים, בצייננו תרומת העובדים לקידום מערך הייצור כאן.

✶ התרומה ההתנדבותית

בבני דרום תורמים גם בתחום ההתנדבותי. כאן, למשל, הובאה נכונות לארח, לתקופות של שנה ויותר, חברי הכשרות של נוער יהודי מהפזורה, בעיקר בארה"ב. אלה סופגים בתקופת שהותם במקום מהאווירה הדתית־דתית של בני הכפר. "כל משפחה מאמצת מישהו ודואגת לכל מחסורו. הקשר, מסתבר, נשמר למשך שנים. כשאלה חוזרים לבתיהם בפזורה הם הופכים ל"שגרירים טובים", לא רק לישראל כי אם גם למסגרת ההתיישבות הדתית, ולא מעט מהם גם חוזרים ומצטרפים למשקים דתיים.

גם גרעין שלהבת, המייעד עצמו להתיישבות דתית בחבל קטיף שבדרום רצועת עזה, מקבל הכשרתו בבני דרום. בכך, דומה, ממשיכים בוגרי גרעין "איתנים" של בני־עקיבא את מסורת האירוח היפה שהם זכו לה היום לפני יותר מעשרים וחמש שנה ממייסדי כפר דרום. אחר־כך הם הפכו למתיישבים מן המניין, והם מהווים היום את רוב מנייננו ובנייננו של משק בני דרום !...

ילדי בני דרום קונים דעת בבית הספר האזורי בקיבוץ יבנה. הבנים הבוגרים פונים לישיבת הרצוג הסמוכה, והבנות למוסד של אמי"ת ברחובות. גיבוש חברתי קיים גם בקרב בני הנוער, הפעילים במסגרת עצמאית, בחלקם הגדול גם במסגרת פעילויות בני־עקיבא.

כל מרקם החיים היפה הזה של בני דרום אורים, מזהרים וערוכים במסגרתה של תערוכת חצי היובל, שעל הכנתה שקדו החברות לאה לגלבן ונירית בן זאב, בסיוע החברים והחברים, שתרמו מכדם את "הנבזה" של התערוכה — בשפע הצילומים, שבחלקם כבר דהו, מכתבים, מסמכים והעודות, המספרים לכל המבקרים את סיפורו המופלא של היישוב הדתי הזה. על כל גלגוליו. התערוכה מתקיימת במועדון הצמוד לחדר העיון והספרייה, הנושאת את שמו של אחד בן שלום הי"ד, שנפל במלחמת ששת הימים, והיא מרתקת ממש בהצגיה.

בשער התערוכה — סרקפדים ומחרשות נושנות, אבולי תלודה, שעשו פעם היסטוריה בנעיצת הלהבים באדמת השורשים הקשה של תרבות הכפר הערבי הנטוש "סוכריר". והלאה — פינת זיכרון לעשרת החללים הראשונים של כפר דרום, וכן אות הקמביות על חלקו של הכפר במסכת ההתיישבות שלפני הקמת המדינה. מסביב דוכנים מטופעים בתצלומי ראשונים, של זוגות מבני הגרעין, וילדי הכפר, מימי הראשית ועד היום, קטעי עיתונים ומסכמים המספרים קורות הגלגולים והמאבקים שעברו על היישוב, וכבילות היסוד. "אנו כמעט קיבוץ גלויות" — אומרים בני דרום יהיקים דעולים החדשים — ותמיזוג עולה יפה. לא רק בהדמוגרפיה המשותפת, כי גם אם בסדרי הליכוד התפילה בנוסח הגר"א, שהוא כך מסתבר, הנוסח שבו התפללו ראשוני היישוב, מתלמידי־בוגרי כפר הנוער הדתי שהקימו את כפר דרום...

יש מה לראות בתערוכה. יש מה לראות גם בבני דרום. כל כי מיבוא בשעריו ויסובב בשבילי, ישמע מהאווירה היהודית המפעמת בו. מסכת תורה ועבודה שווה ביישוב והיא שזורה מדור לדור...

ב"ה

המכללה הדתית להכשרת מורים

גבעת וושינגטון

החלה ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ז

א. מסלול לחטיבת הביניים

התמחויות:
- מקרא לשון וספרות עברית

ב. מסלול לבית־הספר היסודי

התמחויות:
- אנגלית
- חינוך מיוחד
- יהדות, לשון וספרות עברית

ג. מסלול לגיל הרך
- גננות ומורות לכיתות א'־ב'

ד. מסלול לחינוך גופני

בבשיור מורים ומורות ל:
- בית־הספר היסודי
- לחטיבת הביניים כיתות ז'־ט'
- לבל־יסודי כיתות ט'—י"ב

התמחויות:
- כדורסל, כדורעף
- התעמלות ספורטיבית
- מחול ותנועה

מרכז להשתלמות מורים בפועל — לגמול השתלמות ולתואר בוגר

✶ קורסים למורים לחינוך גופני בתחומי הגיל הרך, חינוך מיוחד, כושר גופני משחקי פנאי ונופש.

✶ "הסכמה" ו"בגרות" — בחינוך הביתי.

✶ לתואר בוגר — בהטבת הביניים במקרא, לשון וספרות עברית.

✶ תוכנית מיוחדת למורים בשנת שבתון.

מסלול מיוחד לתואר B.A של האוניברסיטה הפתוחה

✶ מעונות, מילגות וסיוע כספי למתאימים ✶ תחבורה ציבורית נוחה וסדירה

לקבלת פרטים נוספים וטופסי רישום, לפנות למזכירות המכללה בגבעת וושינגטון, ד.נ. שקמים 79 860 טלפון 25488־055, 25381־055.

תל אביב

בבית הכנסת הגדול

השבת, בבית הכנסת הגדול בת"א, אלנבי 110, יעבור לפני התיבה הי חזן מיכאל דרדוביק. לפני קבלת השבת, השעור ברבבים בהלכות שמירת השבת, השעור ברבבים ב־הלכות שמירת נפש א', א, בנושא "עשרת הדברות וחסידי אומות הי עולם". אחרי תפילה הבוקר, השי עור בגמרא וקדושא רבה, במסכת בבא מציעא ס"ו. בסוגיה: "ריבית מן התורה ואבק ריבית מדרבנן". השעורים בפי נשיא בית הכנסת מר אברהם הצרוני שליט"א.

כבהה: 5.10; שחרית: 8.00.

אהל שם

השבת פרשת "יתרו" ב־16.15 יר־צה הרב ד"ר ש.ז. כהנא בענייני עש־רת הדברות, והרב ש. זלמן הרכמן בנושא קבלת התורה. פרקי הזנות ישמיע החזן מר משה ציטרין.

בבית הכנסת בליל ב־10.30 ירצה הרב ד"ר ש.ז. כהנא בנושא מעמד הר סיני, וימשיך במוצאי שבת ב־1.30 בכלל יחזקאל ברח' בוגרשוב 25, ובמשך השבוע בירושלים ובת"א, במועדון מוריה ובני־ברית.

בחוג הנוער הדתי

ביום רביעי ב־20.00 יתקיים במר־כז הקהילתי רחוב בן־יהודה 86 רבי שיח בנושא: פשיטות רגל והסתב־כויות כלכליות בראי ההלכה בהש־תתפות: מאיר הברי — כלכלן בכיר בלשכת נגיד בנק ישראל; ד"ר יע־קב ויינרוט — משפטן, מרצה בביה בכלכלה מאוניברסיטת "בר־אילן"; מנחה: אלעזר לוין — עתונאי.

חיפה

בבית הכנסת לנוער בביה"ס "יבנה" — נצח ישראל" חיפה התפילה בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15. לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד ע"י הרב ישעיהו גנר, רבו של בית הכנסת.

לפני הקריאה, ליכוד בשניות ל־זכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הגדול המזרחי (רח' החלוץ 59)

בשבת ב־7.00 בבוקר יתקיימו 2 שעורים בתנ"ך ובגמרא מפי החב' מנחם המר ובשעה 10.30 שעור ב־חז"ל רמבים מפי החב' יוסף קרייצר. ביכנ"ס "היכל אליהו" האשכנזי

מנין צעירים — ק. שפריצק. התחלת התפילה בשבת ב־7 בב־בוקר. לאחר התפילה שיעור בפרשה השבוע.

בתנועה

במועדון רמת אביב, רח' ברודצקי 33 שעור במסכת בבא־מציעא — הרב מ. אהרוני בשבת בבוקר.

במועדון קריה־שלום בליל שבת ב־8 שעור בדף היומי — הרב י. שולמן.

בבוקר ב־11 שעור בפרשת השי־בוע — מר י. פישמן, ב־12 שעור במסכת מגילה — הרב קהל ישעור בדף היומי — הרב י. שולמן, ב־4 מסיבה עונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שולמן.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן בכפר שלם א' שעור תורה — הח' מאיר רבי.

בביהכנ"ס שבת אחים רמת ישראל ב־4.30 שעור בהלכה — הרב מ. מזרחי.

במועדון רמת ישראל — דם הפכי־בים 19 שעור בפרשת השבוע ב־2.30 והשעור בגמרא ב־3.30 — כל אהרני ברג.

בביהכנ"ס בר־אילן בשבת ב־10 שעור במסכת ביצה — הרב אפרים לנדוי.

בביהכנ"ס המזרחי בהמשך שנ־קין שעור בכדושי רבא אחרי קבלת שבת ושעור בגמרא מסכת פסחים לפני מנחה — הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ"ס שער שמים רחוב הכי־פלים ב־1.30 שעור בפרשת השבוע — הרב מלאכי.

בביהכנ"ס ראשון לציון מגדל עוז לבנדה ב־2 שעור באורח חיים — הרב י. מלאכי.

בביהכנ"ס קהל חסידים לח' רוקה 2 בשעת קדושא רבה ירצה ביר־עת השבוע וכשעניא דיומא הרב ש. זלמן הורכמן.

במועדון המשך שנקין שכון הפו־על המזרחי מנין צעירים ב־10.30 שעור במסכת בבא בתיירא — מרי דרוכי פרופר.

בביהכנ"ס הפועל המזרחי אבן גבירול 195 בבוקר ב־7.15 שעור בהלכה — ר' שלמה יהלומי, מ־7.30 שעור במסכת כתובות — ר' ש. יהלומי, שעור במשנה — יוסף סילס ב־4.00.

בביהכנ"ס המרכזי שדרי סמאטס 22 ת"א "אחר קבלת שבת כשנה יומית — ר' פנחס שיינמן, ב־8 בבוקר במסכת תענית — ב. שינמן, ב־8.45 ספר החנוך פ.י. בראון, ב־9.30 מדרש רבה — ר' י. ם. בראון, ב־4 אחה"צ מסכת מועד קטן — ר' פנחס שיינמן, ב־4 דף יומי מסכת סנהדרין — ר' פ.י. בראון. איר חיים ודברי אגדה — ר' י. עצבי. בסעודה שלישית משנה יומית — ר' פנחס שיינמן.

בביהכנ"ס עבודת ישראל רח' שדרות 45 בליל שבת אחרי התפילה שעור במסכת סנהדרין — הרב אברהם ריגר.

בנודד יוסף בביהכנ"ס הרמב"ם רח' קהלת ורשה בשלוש סעודות מפרשת השבוע — יהודה הולר.

בביהכנ"ס שבבית ישעיהו אחרי התפילה בבוקר מסכת שבת — יוסף וואלין, ב־3 מהדש — י. בייטל, בשלוש סעודות בפרשת השבוע — י. בייטל.

בביהכנ"ס הפוהב"ז המשך שנקין מתקיים שעור בתלמוד בבא־בתרא בשעה 7.30 — אברהם נחומי.

"אמונה" — תנועת האשה הדתית הלאומית — המרור לקליטה

חברתית־יהודית של עולים

שדרות: ש"לוש פגישות בקביע גיונות הדרכה בבישור ואפייה, ע"י הח' מרים אדף. לנשים עולות מ־אתיופיה, במגורי העולים במקום.

יום שני: ב־8.45 אחרי־הצהרים ישיבת ועדת קליטה ארצית במשרדי אמונה רח' אבן־גבירול 165, חדר מס' 313. סדר היום מהכנית.

יום רביעי: בקרית מלאכי — ב־5.00 פגישת חברות ועולות במועדון החברתי של העולים, וסיור בבתי הכיכרות בהשתתפות הח' פנינה גביר, בהנהלת המדור.

אמונה — תאו"ל סניף ת"א

חוגי פרשת השבוע

בשבת בהמשך שנקין רח' המטר־כה 40 ת"א הרצאה: מר פרבר, ב־בנין הנוער הדתי קרית שלום הי מרצה: הרבנית סגל. בבצרון בבית הכנסת בשעה 11.15 לפנה"צ על ידי הרבנית גולדשמידט.

ביום שני — בבצרון ב־6.30 חוג התנ"ך ע"י הרבנית גולדשמידט.

ביום שלישי — שעור התנ"ך עם הגב' מרים צע־חיים, ב־4.30 אחה"צ במועדון החברה ברח' דיזנגוף 209 תל־אביב, חוג לאו ב־8.30 בערב בביתה של החב' צפורה הורוכן רח' פרופ' שור 16 תל־אביב. המרצה: עו"ד שורה אורנשטיין.

חיזמנה

אמונה תנועת האשה הדתית לאור־מית סניף תל־אביב מזמינה לפתיחת תערוכת התמונות של חברתנו הציי־רת דבורה גונן, שתתקיים במועדון "אמונה" שברחוב דיזנגוף 209, תל־אביב.

הפתיחה במוצ"ש ב"ק בערב. הי פותחת החב' נחמה בטוק.

התערוכה תשאר פתוחה בימים: א, ב, ג, בשעה 5 אחה"צ עד 10 בערב. כל ההכנסות קודש למוסדות "אמונה".

מים הניסו

פורץ מדירה

השוד בבנקין התפרצות נמלט מדירה בבת־ים לאחר שבעליה שפך עליו מים והניסו.

שלשום התקבלה בבוקר המש־טרה בבת־ים הודעה על פורץ בי דירה ברחוב האדמו"ר מבאבוב. בי ידיעת סיור שהגיעה למקום הבהירה בהשוד שהתחבא מאחורי מעקה בבוין. בעל הדירה סיפר כי שמע רעשים בדירתו וכשראה את הי חשוד שפך עליו מים והניסו.

הוצאת אוניברסיטת בר־אילן

חדש! — חדש!

סידרא

כתב־עת

לחקר ספרות התורה שבעל־פה

עורך: פרופ' צ"א שטיינפלד

כתב־עת חדש — ראשון מסוגו בישראל ובעולם. — המחקרים ב"סידרא" עוסקים בספרות המגוונת של התורה שבעל־פה מבחי־נות שונות: לשונות וספרותות הרקע ההיסטורי והראלי, תולדות ההלכה והתפיסות הפילוסופיות המשתקפות בה. — מומלץ לאנשי מחקר, מורים וסטודנטים וכן לציבור הרחב של בני תורה.

חוברת א' 160 עמ' — 12 ש"ח כולל דמי משלוח.

חוברת ב' 164 עמ' + 4 לוחות — 12 ש"ח כולל דמי משלוח

— — — — ספח הזמנה — — — —

אל: הוצאת אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן 52100

☐ נא לשלוח אלי את סידרא א' במחיר של 12 ש"ח

☐ נא לשלוח אלי את סידרא ב' במחיר של 12 ש"ח

☐ נא לשלוח אלי את סידרא א' וב' במחיר הנחה של 20 ש"ח

מצ"ב צ'ק ע"ס .... לפקודת הוצאת אוניברסיטת בר־אילן לכיסוי ההזמנה.

שם ומשפחה .... טל' בבית ....

בעבודה ....

כתובת מלאה .... מיקוד ....

עיריית חולון

האגף לחינוך ותרבות — המחלקה לתרבות

"עירית חולון, מודיעה בזאת על חלוקת הפרס הספרותי ע"ש משה חיים שפירא ז"ל. לשנת תשמ"ו. גובה הפרס —500 שקל חדש.

הפרס מיועד ליצירות בתחום הספרות התורנית וחכמת ישראל.

על קבלת הפרס יכולות להתחרות יצירות מוגמרות של לא פחות מ־2 גליונות דפוס. באום בחשבון גם ספרים שיצאו לאור לפני מספר שנים.

הסופרים המוזילים המעוניינים, מתבקשים להמציא את הספרים ב־4 עותקים, לעיריה חולון, המחלקה לתרבות, עד יום ה' י"ט אדר א', תשמ"ו, 28.2.86".

בכבוד רב

אריה לוי

מנהל המחלקה לתרבות

כ"ל טוב באסותא

וורדנה ומיכאל כהן	— בת
ל.ו ... ל פוסטורנין	— בן
...	— בת
... וליבון מגולין	— בן
... ונתן רגב	— בת
... רונן מנדלסון	— בן
... הוכ... ד פאלס	— בת
... שמואל ליברמן	— בת
... ויצחק ורדי	— בן
רות ו... הציר	— בת
... נ... פרופר	— בת
ש... ... כאס	— בן
מלכה ואהרן ברשקוף	— בת
אורים ומשה ... יאל	— בן
אסתר ואפרים גרפר	— בת
דליה ואיתן הלוי	— בת
דבורה ואהוהוד דורפליץ	— בת
אסתר ואליהו אזוק	— בת
יהודית ובנים יצחק	— בן
נולי ואבי רוזנבלט	— בן
מיכל וצבי אזנר	— בן
מרגלות ופולינג קוטאי	— בת
איתים ויצחק פרץ	— בן
ש...ית ועמי פרשר	— בת
צפורה ותהן גרין	— בן
אורה ומיכאל סטר	— בן
חנה ואביגדור בניש	— בת

גם לך מגיע אסותא 240185

בתי מרקחת

יום שישי

ירושלים: פרקש, הפלמ"ח 28, 636084.

תל־אביב: שחר (ברנדיס) פנקס 27 .441449 זיוה, אצ"ל 52 שכ' התקוה, 378403.

נתניה: נאות שקד מרכז מסחרי ..., 52.84.

... : קופ"ח הכללית, ...

... : ... 52, 889153.

חיפה: נאולה, הרימון 12, 640466.

בני ברק, ר"ג: פינצ'י, חיבת ציון 43 ר"ג 782821.

יום שבת

ירושלים: הר הזיתים, הר הזיתים, 287480.

מוצ"ש: מרפאת רוממה, רח' הפי"ג 28, 523191.

תל־אביב: זיוה, אצ"ל 52, שכ' התקוה, 378403 שדה דב, האחנר 3 תכנית ל' 428510.

מוצ"ש: זיוה, אצ"ל 52 שכ' התקוה 378403.

מוצ"ש: שדה דב, האחנר 3 תכ־נית ל' 428510.

נתניה: פירה רח' פ"ת 40967.

פתח תקוה: קופ"ח כללית חי"ס. שזר, 905271.

חיפה: ..., 313312.

ב"ב, ר"ג: רפה, ז'בוטינסקי 66 ר"ג, 7514483.

בתי חולים

ירושלים: ביקור חולים (ילדים), שערי צדק (פנימית), הדסה עין כרם, נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

תל־אביב: איקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

שבת

ירושלים: שערי צדק (ילדים), הדסה הר הצופים (פנימית), ביקור חולים (נשים), הדסה עין כרם כי־רורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב ופנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

מגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קריית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קריית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, 979333, עכו — 912333, קריית־שבעון — 931401, קריית־ביאליק — 721817, חדרה — 22333־063, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 90111־067, קריית־שמונה — 44334־067, בית־שאן — 8722־065, עפולה — 93333/4־065, חצור הגלילית — 36333־067, קצרין — 61333־067, נצרת עלית — 73333־065, מגדל־העמק — 4006־065, רחובות — 451333־054, אשדוד — 51332/3־055, אשקלון — 23323־051, לוד — 229133־054, רמלה — 221022־054, קריית־מלאכי — 881333־051, שדרות — 8233־055, ראשון־לציון — 942333, ערד — 97074־051, באר־שבע — 923022, אופקים — 78333־057, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 72333־059, צפת — 30333־067.

שערים יציגים

שערים יציגים ל־30.1.86

דולר ארה"ב :	1.4834
ליש"ט :	2.0812
מרק :	0.6203
פרנק צרפתי :	0.2022
גולדן :	0.5491
פרנק שוויצרי :	0.7313
כתר שוודי :	0.1970
כתר נורבגי :	0.1989
כתר דני :	0.1683
דולר קנדי :	1.0463
דולר אוסטרלי :	1.0384
רנ"ד :	0.6500
פרנק בלגי : (10)	0.3031
שילינג אוסט' : (10)	0.8822
לירה איטלקית : (1000)	0.9087
ין יפני : (100)	0.7645
לירה אירית :	1.8779
פזטה ספרדית : (100)	0.9838
דינר ירדני :	4.0052
לירה לבנונית :	0.6450
לירה מצרית :	0.8381

לוח הצופה

● **בחור** חרדי בגבהה רפואית מעוניין בהתאימה. 917257—03

● **שדכנית** לשם מצוה הצעות מגוונות — השתתפות בהוצאות — 794719—03.

● **בחור** ספרדי בפתח תקוה מעוניין לקבל בחירים רווקים המחפדים בע־לי עבר ישיבתי בלבד מגיל — 22, 903731—03.

● **שדכנים** הכר את בן/בת זוגך בעזרת המחשב ת.ד. 7677 חיפה.

● **המכון** תורני דרושים גובים וגובות בתנאים טובים 9223198—03, 903731—03.

● **בהזדמנות !!**: ארונים יד שניה למכירה והשכלה, גישורת ו־אביזרים, "בוזינקו" 624123—03.

למכירה בגבעתיים

בשיכון פועלי אגודת ישראל

דירה 3 חדרים גדולים

ומרווחים — מרפסת סוכה צדדים טובים, ק"א ע"ע בסביבה דתית.

✶

טלפון: 03-787259

שערי חליפין בחט"ח

בנק המזרחי המאוחד

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 30.1.86, עד למחרת בשעה 12.30, לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר, והוו במפורט להלן:

יבנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה	שער מכירה	שער קניה	שער מכירה
			שקים והעברות		בנקנוטים	
ארה"ב	דולר	1	1.4738	1.4922	1.45	1.52
בריטניה	ליש"ט	1	2.0647	2.0936	2.03	2.13
גרמניה	מרק	1	0.6160	0.6237	0.60	0.64
צרפת	פרנק	1	0.2007	0.2033	0.19	0.21
הולנד	גולדן	1	0.5450	0.5518	0.53	0.56
שוויץ	פרנק	1	0.7263	0.7354	0.71	0.75
שוודיה	כתר	1	0.1955	0.1980	* 0.18	* 0.20
נורווגיה	כתר	1	0.1974	0.1999	* 0.19	* 0.20
דנמרק	כתר	1	0.1673	0.1694	0.16	0.17
פינלנד	מרק	1	0.2749	0.2784	0.26	0.28
קנדה	דולר	1	1.0378	1.0508	1.01	1.07
אוסטרליה	דולר	1	1.0508	1.0639	0.99	1.09
דרא"פ	רנד	1	0.6455	0.6536	0.53	0.67
אוסטריה	שילינג	10	0.8756	0.8866	0.86	0.90
איטליה	לירה	1000	0.9031	0.9143	** 0.34	** 0.93
יפן	ין	100	0.7596	0.7692	0.74	0.78

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר

** רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10.000 לירטות

לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות חוץ.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 "שמע ישראל"; 06.02 "צ־לילי בוקר"; 07.07 "בוקר טוב"; 07.30 "שחרית מוסיקלית"; "קונצרט בוקר"; 12.05 במחיצתם של צמד פסנתרנים; 13.00 "קונ־צרט צהרים"; 15.05 "דומינושר".

מוצאי־שבת

18.00 "מוסיקה מן העבר הרי־חוק"; 19.00 "קונצרט הערבית של מוצאי השבת"; 20.05 "אופרה"; 23.00 "מוסיקה קמרית".

רשת א'

06.00 שידורים לעולים; 07.30 "הד שירים"; 08.05 "האור עי־נר"; 09.30 "מבט"; 10.30 "רדי יו קלי"; 11.05 רגע של עברית; 11.10 השידור היומי לבתיה"ס; 11.30 "השכלה ודעת לכל"; 12.05 "ליבי במזרח"; 13.00 אנגלית; 13.30 צרפתית; 14.06 "לבת ולבן הכל התענייני"; 15.00 "קבלת שבת".

מוצאי־שבת

18.00 "רדיו־דרכה" — "טיפול בבוחוק"; 19.05 "אנתולוגיה קט־גה לשירה"; 19.30 שידורים לעו־לים; 22.05 "שיחות תלויות".

רשת ב'

06.00 "שמע ישראל"; 06.12 התי עמלות בוקר; 06.22 "לחקלאי"; 6.30 סקירת מאמרי העיתונות של עתוני הבוקר; 06.53 "אור יזדיק"; 06.57 רגע של עברית (נעילית קלות בין 06.00 ל־08.00); 07.00 "הבוקר הי זה"; 08.05 "כל צבעי הקשת"; 10.05 חדשות מן העולם הערבי; 11.40 חדשות; 12.05 חדשות בקי־צור; 12.10 "צריקת פתיחה"; 14.06 "כרטיסים בק פה"; 15.05 הודעה על זמני כניסה השבת.

מוצאי־שבת

18.06 "מבזק ודי"; 18.30 מבט־רש הספורט; 19.05 "הקיל קולי נוע"; 20.05 יומן השבוע; 21.05 "המבדיל"; 21.08 "גינתים"; 21.50 הודעות; 22.05 פרק היום בתנ"ך; 22.10 "מלוה מלכה"; 23.05 "תמנת בשהגר לבך"; 00.10 "הי ארצי מחדתי".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 06.00 באופן בילולי; 06.10 פזמונים הכוהנים; 07.07 תפילת בוקר; 08.05 בוקר טוב ישראל; 09.05 בידור בעים; 11.05 קהלה של אבא; 12.05 "שבי דרים"; 14.05 עד לא שבת; 15.05 הדרה.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

08.15 קשת וענן; 08.40 בסך לספריה (יסודי); 09.00 מוסיקה די־ג' ; 09.20 לציין ותקשירה ג'— ה'; 10.10 השבון ו'; 10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק; 11.00 מדעי הטבע (יסודי); 11.15 הבי"ה ותרבות (יסודי); 11.45 אורח־ית (חטה"ב); 12.15 הכיה ותרבות (על־יסודי); 12.45 מוסיקה עד־יסוד — הצעיה; 13.30 זהירה; 14.30 אנסמבל נאש; 15.00 כנסר פילד פארק.

טלוויזיה כללית

מוצאי־שבת

20.00 "בכל מקום" — משדר חדשי; 20.30 "בבוקר"; 21.05 בם "חדשות"; 21.20 ספורט; 22.20 "לילה הבשע המאי־גני"; 23.10 תכנית בידור עם ג'יימס ראסט־ו תזמורתו; 23.40 פסוקי של בכים — כבם אי צבינדב, באיזור ירו־שלים וחדשות.

הצופה

עיתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל': 336056, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר 441144 ✶ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל': 234910—02, בערב טלפון: — 639524—02 ✶ סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 663628—04 ✶ דפוס העשור בע"מ תל־אביב.

אין המערכת אחראית

לתוכן המודעות המתפרסמות

صكرا عن الأصل

ראשי הישובים בנגב הזהירו:

האבטלה גואה, רמת השרותים יורדת והתושבים עוקרים צפונה

מאת יצחק ריבקין

ישובי הנגב, שהם ברובם ישובי פיתוח, מידרדרים והולכים. האבטלה גואה, רמת השירותים של הרשויות המקומיות יורדת והתושבים רבים נוטשים את האיזור ועוקרים צפונה.

ראשי הישובים ציינו, כי לא ביחוד איזה גורם יספק שירותים אלה.

ראש מועצת בצפה רמון, שמואל כהן, אמר, כי 523 תושבים עזבו את המקום בשנת 1984 ורק 293 מתיישבים חדשים הגיעו אליה.

ראש מועצת ירוחם, אברהם (בייבה) שיחס תגר על התופעה החדשה של עזיבת הישוב על ידי הורים, כי עצבות בניהם כיצאו לחפש את פרנסתם מחוץ לישוב.

„אנשי מפ״ם מנסים לעשות הון פוליטי ממצוקתם של עובדים במשק'

— טוענים חוגים בהסתדרות המצביעים על התססת עובדים במגזרים שונים על־ידי חברים במפ״ם

מאת כתבנו בתל־אביב

נגיד בנק ישראל ד״ר משה מנדלבוים:

אין לפגוע בחסכון — את הפקדונות יש להפנות לצמיחה במשק

מאת עורכנו הכלכלי

נגיד בנק ישראל ד״ר משה מנדלבוים הזהיר אתמול מפני פגיעה בחיסכון הפרטי.

„אין להתיר ליורדים להצטרף למיפקד התנועה הציונית"

קובעים אורי גורדון ויחיאל לקט בתגובה להצעתו של פרופ' יצחק ורשבסקי לעשות כן

„יבנה עולמי" ערך באחרונה שתי ועידות יבשתיות

במשבועות האחרונים התקיימו שתי ועידות של „יבנה עולמי", הארגון העולמי של סטודנטים דתיים ובני ישיבות, ברחבי העולם.

משרד החינוך: אין הצדקה ייחודית למיכללה בגבעתיים

תיקון

בכיתוב מתחת לתמונה של המבחן הפומבי בבה״ל שנתפרסמה אתמול בעתוננו, נפלה טעות, וצ״ל: הרב יואל ויינגרטן (ולא רבינוביץ).

2 תושבי עזה

חשודים בנסיון לדרוס שוטר ביהוד

אב ובנו, תושבי עזה, נעצרו שלשום ביהוד כי ניסו לדרוס שוטר שעצר אותם.

זכו ולא יקבלו מכוניות ממד״א

לא שילמו עבור כרטיסי ההגרלה

הקשישים בחיפה פוחדים ממעשי העבריינים

מאת א. צבי נבעון

נציגי „טפחות" ורוכשי היחידות ב„אילת קלאב הוטל" מונו כמפרקים־בונים

ראש עיריית בני־ברק לחברת „דן":

שפרו שרותי האוטובוסים בעיר או שנפעיל חברה מיתחרה

הקואופרטיב: אין בבני־ברק תשתית תחבורתית ראויה

קרנות־הנאמנות קיבלו „נוק־אוט" בינואר

רק 6 מתוך 122 קרנות השיגו בחודש זה תשואה ריאלית

מאת מרדכי זפט

מפגש ספרותי על 2 ספריו של משה אונא נערך בי״ם

„סלון יובל"

מוהליבר 2 פ״ת

03/900394

- * פאות מכל הסוגים
- * כובעים וברטים אופנתיים

פתוח: א׳—ה׳ 9.00—13.00

א׳, ב׳, ד׳, ה׳ 16.00—17.00

למוסד החינוכי של אמונה—תאד״ל

„אחוזת שרה"

בבני־ברק

דרושים:

- ✱ מדריך חינוכי — במשרה מלאה. — מגורים במקום — אפשרי לזוג.
- ✱ מדריכה — במשרה חלקית. — מגורים במקום
- ✱ עובדת במחסן בגדים (3/4 משרה)

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לקביעת ראיון לטל׳ 03—791504, 03—782578

דרוש סוכן מכירות

בשטח תומרי הנקוי

למוסדות חנויות.

בעלי נסיון בכתב בלבד יפנו לת.ד. 2280 ירושלים.

תנאים טובים למתאימים.

„אמונה" תנועת האשה הדתית הלאומית

אמונה

מפגשי ההסברה למען המפקד

הופיע! חדש!

אבשלום קור

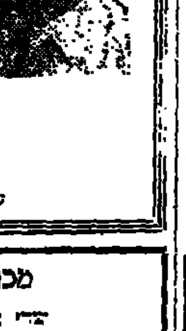

יופי של עברית!

מן השידור אל הכתב

ספר חדש של

משרד הבטחון — ההוצאה לאור

ספריית מעריב

✱

להשיג בחנויות הספרים ברחבי הארץ

מכון מאיר ללימודי היהדות

רח׳ המאירי 2, ירושלים, טל. 538287

עקב תכניות פיתוח והרחבה

דרוש מנהל אדמיניסטרטיבי

תפקידיו: אחריות לניהול בפועל השוטף, פיתוח וחוסי ציבור.

צריך בעל נסיון ושליטה בשפה האנגלית.

● המעוניינים יפנו לת.ד. 3268, ירושלים בציון קורות חיים ועבר.

התנאים בהתאם לכישורים.

הקמת מצבה

על קברה של אמנו עטרת משפחתנו

מרת אלה (עלקא) זינגר ע״ה

תתקיים אי״ה ביום שני כ״ד בשבט (3.2.86)

בשעה 4 אחה״צ בבית העלמין סגולה בפתח תקוה

המשפחה

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

אנגל יצחק ואסתר	— בת	יצחק זכריה ורבקה	— בן
אוחנה יצחק ונעמי	— בת	כהן אברהם ורחל	— בת
אלבוים שמחה ודבורה	— בן	כהן משה ואהרן	— בן
אוחנה שלום ובתבה	— בן	כהן יוסף ורחל	— בן
אשרף חבר ומרים	— בן	כהן יהושע וצבאה	— בן
אדרי יהודה ועליזה	— בת	לוי משה וזהבה	— בת
אייזנהורן משה ונעמי	— בת	ליברמן משה ושרה	— בן
אשואס מרדכי ומרים	— בת	לוי שלום ומנה	— בן
אלמור שלום ורחל	— בן	לוק יהודה ואסתר	— בן
בן ישי אברהם ואנגה	— בן	לבקוביץ יואל ושפרינצה	— בת
בוכלר מרדכי וחוה	— בת	לנגער יעקב ושושנה	— בת
גולדשטיין אברהם ורבקה	— בת	מזתיק בנימין ויהודית	תאומות
גוטפריד זאב ואסתר	— בן	מינצברג משה ורחל	— בת
גבאי עודד וחגית	— בן	מן מנחם ואהובה	— בן
גלבר אליעזר ומרים	— בן	מיכאלי אבי והדס	— בן
גולדמן ישראל ואריאל	— בת	משרקי חיים ואסתר	— בן
גרינבאום נפתלי ושושנה	— בן	מזרחי אלי ושושנה	— בן
דיסקוסאה אברהם ושרונה	— בת	משה אליהו ודליה	— בת
דרעי אברהם ושרה	— בת	סרוסה גרשון ובשה	— בת
הלפגוטסקי משה ורחל	— בן	סוסנה ארמנד וסימה	— בת
הירשמן יחיאל ונחמה	— בת	סוסנסקי אברהם ונגה	— בת
הלפלם נחום ושרה	— בן	עוברני ישראל ודינה	— בן
זקן דוד ואסתר	— בן	פינאק יעקב ועליזה	— בן
חליוואה דוד ויעל	— בת	פרקוס יקותיאל ורחל	— בת
זקן אברהם וסימי	— בת	צימלק זבגני ואלה	— בן
זורובוק ישעיהו ושרה	— בן	קליש נתנאל ותרקיס	— בן
יונגמי ברוך ובת־שבע	— בן	רושצקי אברהם ונפורה	— בת
ישראלי יצחק וכרמלה	— בן	שפר מרדכי וחוה	— בת
יצחקאן שמעון ושרה	— בת	קשטין אברהם ושרה	— בן

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

בברכה

ההנהלה

המועצה הדתית בת־ים

אגודת „תוחלת הקשיש" מפעל איחוה השה לקשישים

בס״ד

הננו שמחים להודיע לציבור, כי במוצאי ש״ק פרשת „משפטים", ערב ר״ח אדר א' (8.2.86), בשעה 8.00 בערב, באולם „רמת־יוסף, רח' מבצע סיני בת־ים יתקיים אי״ה

ערב שירה חסידית

באומר ובצליל

במעמד:

אורח הכבוד, הרה״ג ר' מ. לאו שליט״א, רב״ח תל־אביב בהשתתפות גדולי הזמר החסידי —

דודו פישר מוטי זינגבוים

דוד אולמן משה גיאת

בליווי תזמורת חסידית מוכרת

כל ההכנסות קודש למפעל האירוחה החמות לקשישים

כרטיסים להשיג בבית המועצה הדתית — רח' מנקה 2, בת־ים

אגודות ישובה במקומות נבחרים

בית חולים קרית צאנז ע״ש לניאדו — נתניה

דרושה

אחות מוסמכת

בעלת כושר לניהול מחלקה, להפקיד אחראית מחלקה יולדות

✱ תנאים טובים למתאימה ✱

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים למח' כח אדם מבה״ח לניאדו, ת.ד. 5020, נתניה.

המפלגה הדתית לאומית / הסתדרות הפועל המזרחי בא״י

נעלה

השבוע להודש פני התנועה

חוגי בית לקראת המפקד

הסניף	שעה	משתתפים
יום שני, כ״ד שבט תשמ״ו (3.2.86)		
דוד בסניף המפד״ל	18.30	בוכריץ יעקב — יו״ר המועצה הדתית חיים פרץ — מרכז אזור אבי אסרף ד״ר זיקסטר סרוסי — נציגנו בעיריה
יפו — כנס מסבירים גבעת עליה בסניף המפד״ל	18.00	הרב דרעי חנניה הרב מ.ז. פרידמן הרב זבולון ש. בוקאי מלכה שלום — ראש מחלקת הארגון הפותח: נחמני רפאל — מזכיר הסניף
יום שלישי, כ״ה שבט תשמ״ו (4.2.86)		
באר יעקב בסניף המפד״ל	18.30	זכריה הלף — נציגנו בעיריה חיים פרץ — מזכיר האיזור
אופקים בבית משפ' רביבו	18.30	אהרן קופלוביץ — גזבר התנועה אברהם רביבו — יו״ר מועצת הסניף
יום רביעי, כ״ו שבט תשמ״ו (5.2.86)		
פתח תקוה בבית משפ' ישראל שרעבי, יונה גרין 5	20.30	אברהם מרמורשטיין
יום חמישי, כ״ז שבט תשמ״ו (6.2.86)		
הוד השרון — מגדיאל אצל משפ' מדמון צדוק, שח״ל 27	19.00	אליהו חן־ציון צדוק מדמון — יו״ר המועצה הדתית יצהרי שלמה — מזכיר הסניף
יום שני, א' אדר א' תשמ״ו (10.2.86)		
חדרה בסניף המפד״ל	19.00	אליהו חן־ציון הפותח: שטסליק מרדכי — מ״מ ראש העיר
יום רביעי, ג' אדר א' תשמ״ו (12.2.86)		
חולון בסניף המפד״ל	19.00	צבי ברנשטיין הפותח: יוסף וילברגר — יו״ר הנהלת הסניף
יום שני, ח' אדר א' תשמ״ו (17.2.86)		
חדרה בסניף המפד״ל	19.00	יגאל ביבי — ראש עיריית טבריה הפותח: ברוך מאירן — סגן ראש העיר

שבת פרשת יתרו

מוקדש למגבית שובבי״ם ת״ת

עבור הישיבה הקדושה

„שער השמים"

בעיה״ק ירושלים תובב״א

לומדי תורת הניגלה והנסתר

מטעם הרבנים הגאונים מאורי ומארי דארעא דישראל

נקראים כל גבאי בתי הכנסת להחלץ לעזרת הישיבה הק' הנמצאת במצוקה כספית גדולה ולחוש לעזרתם ולערוך המגביות וברכת ה' תבוא על העושים והמעשים.

מפאת שיבושי הדואר, הרבה בתי כנסיות לא קיבלו את החומר נא להתיחס בהתאם לכך.

הכנסת בין קיטוב לקיטוב

מאת משה אישון

יו"ר הכנסת שלמה הלל — לא כשמו כן הוא. אינו נוהג על פי חכמת החיים שת' חנן את שלמה, מתוך שובה ונחת. גם חסרה בו אותה תכונה שנתברך בו הלל הזקן באמירתו רבת החכמה: „דעלך סני לחברך לא תעביד".

גם אם הוא נעים סבר והליכות — ביסודו איש קשה עורף הוא. ואפילו אם פה ושם נראה כי יש לו שורשים עמוקים בכל הקשור בארץ־ישראל — בימי מבחן ומעשה מתגלה כמי ששרשיו מועטים ומתקשה לעמוד במערכה, על שלימותו של עם ישראל בארץ ישראל השלמה.

בישיבה החגיגית של הכנסת, שבה צויין השבוע יום הולדתה השלושים ושבע, אמר שלמה הלל, כי הפעם בא מועד לערוך חשבון נפש כלפי פנים. במקום לייסר את הממשלה על מחדליה יש להפנות את האצבע המאשימה כלפי עצמנו: „האם מילאנו את התפקיד המוטל עלינו כנבחרי העם והמדינה ?".

יום חשבון הנפש של הכנסת — היה יום קשה ליו"ר הכנסת בכבודו ובעצמו. באותו יום הופנו הרבה מבטים כלפיו — כלפי האיש אשר קבע הלכה חדשה במלכות בית הנבחרים. וביחסים בין הנבחרים לבין מרומי העם בה.

אותו יום נתברר כי יו"ר הכנסת פסל יהודי לקבל פרס של הכנסת על פעלו למען הגנה על ערכי היסוד הדמוקרטיים של המדינה. הוא לא קיבל המלצת ועדה שנתקבלה פה אחד להעניק את הפרס לרב יואל בן־נון, איש עפרה. הפסול שמצא בו, יחד עם מי שהיה שופט בית המשפט העליון חיים כהן, הוא, כי הרב בן־נון דתי. אילו דבר היה בפרס הורני — הסביר השופט חיים כהן — היינו מעניקים אותו ללא ספק לרב בן־נון. במלים אחרות, הוא אינו ראוי לפרס המהולל לאלה שהצטיינו במאבק למען הדמוקרטיה ונגד הגזענות.

יו"ר ועדת המשנה להענקת הפרס, ח"כ זבולון המר הגיב בחריפות על החלטת יושב ראש הכנסת. במכתבו אל מר שלמה הלל ציין בין היתר, כי מתן הפרס ליואל בן־נון עשוי היה לבטא את רוח האחדות הלאומית וכבוד היהודי בחברה הישראלית. על רקע זה — כותב ח"כ המר: נדהמתי מאוד לשמוע כי „הועדה הראשית" דוחה את המלצתנו המאוחדת. יש לי יסוד לחשוב, כי הדחייה נעשתה על בסיס של צרות־עין אידיאולוגית. נוצר הרושם, כאילו לחוגים מסויימים הבה נקרא להם לצורך הענין „חוגי השמאל" — ישנו מונופול על זכויות האדם, על שלטון החוק ועל ערכי הדמוקרטיה.

נוצר הרושם כי מסרבים כאן בקנאות להעריך את הנאמנות לערכים אלו עצמם — נאמנות „באש ובמים" — כאשר היא מתבטאת בחוגים אחרים. לפי מיטב הכרתי, אישים המתיימרים להיות שומרי החותם של השוויון, לא נהגו כשורה.

משום כך אין אני יכול להשלים עם הכרעתה של הוועדה ועם התייצבותו של יו"ר הכנסת מאחוריה.

שלילת הפרס מיואל בן־נון נהפכת בעל־כורחנו לסמל: חבר הנאמנים של פרס יו"ר הכנסת נתן את ידו להכתמתו הקולקטיבית של ציבור שלם, להכרזה השערורייתית והמסולפת כי עצם העובדה שאדם מלמד תורה באלון שבות או מתגורר בעופרה — הופכת אותו, כביכול, לאויב הדמוקרטיה ושלטון החוק.

נסיונו של זרם אידיאולוגי אחד לזכות במונופול על הצדק ועל היושר ולשלול את הלגיטימיות של זרמים אחרים — לא יוכל לזכות בברכתי".

„בכאב לב עלי לומר כי למדתי כאן שיעור קשה. דווקא בשנה זאת נשמעו שוב ושוב תביעות מן הציבור הדתי, אל נוכח ה„כהניזם", בנוסח של: „מדוע אינכם מסתייגים ומתנערים מתופעות פסולות כאלו ?" והנה מתברר לי, למעלה מכל ספק, כי כאשר קיימת התנערות ונשמעת הסתייגות עקבית ועקרונית, אין נכונות לשמוע ולהעריך אותה כראוי לה. מתברר לי, לצערי, כי באותן תביעות היה לא מעט מן הצביעות וכנראה עדיין קיים הרצון להכתים את הציבור הדתי בכל מחיר.

לאחר מחשבה רבה, ומתוך רגשי־אחריות, החלטתי שחתימת ידי לא תהיה בעוול הזה. הנני מודיע איפוא בזה, על התפטרותי מתפקיד יו"ר המשנה, ועל החזרת המנדט ליו"ר הכנסת עצמו".

אולם, אין זה המקרה הראשון שיו"ר הכנסת מגלה יחס צונן כלפי שלומי אמוני ישראל. גם החלטתו התקיפה נגד הופעת ועדת הפנים של הכנסת בפני הרבנים הראשיים לישראל בלשכתם בירושלים — מצביעה על אותו כיוון של חוסר יחס כלפי נושאי הדגל של מורשת היהדות.

לא זו בלבד שכבודה של הכנסת לא היה נפגע אילו התיר שלמה הלל לחברי ועדת הפנים להתייצב בפני הרבנים הראשיים, אלא להיפך: כבוד הכנסת היה עולה בעיני הבריות ורבים — רבים מאוד היו רואים במעשה זה מחווה של דרך־ארץ ומתן כבוד לתורה.

האיסור שהטיל יו"ר הכנסת על ועדת הפנים — פגע בצורה קשה בכבודה של הכנסת והעומד בראשה.

אם נצרף לרשימה זו את העמדה שנקט שלמה הלל בשאלת ביקור ועדת הפנים במרומי הר הבית, הרי שלפנינו עוד פרט „רב־משמעות" לגבי יחסו של יו"ר הכנסת למורשתו הרוחנית של העם, שיש להניח כי אף הוא התחנך עליה בימי ינקותו.

*

מאז בחירתו של שלמה הלל ליו"ר הכנסת הוא בולט בתקיפותו בנוסח של „קבלו דעתי". אמנם רוממות הדמוקרטיה בגרונו, אך לעיתים הוא הופך אותה לחרב פיפיות בידיו. מתוך דבקותו היתרה בדמוקרטיה ובמלחמה נגד גזענות, לא אחת הרשה לעצמו לסטות מנהלים דמוקרטיים, לרבות פסק־דין של בית־הדין הגבוה לצדק, כדי שדברו הוא — דבר יו"ר הכנסת — יקום לעד.

בלא להיכנס לעצם הוויכוח האמנם קיימת סכנת הגזענות על מדינת ישראל, דבר אחד חובה לומר, כי לא היהודים הם הגזענים ולא הם הנושאים את דגל הגזענות.

בהשראתו של יו"ר הכנסת — הפריז בית הנבחרים הישראלי בכל הקשור בגזענות, ובכך, מדעת או מתוך היסח הדעת, צירפה הכנסת את קולה לכל אלה המציגים את הציונות כגזענות.

למרבה הצער, ביום שבו נקראה הכנסת לערוך חשבון נפש עם עצמה לא קמו חבריה, כדי להודות כי הפריזו בדבריהם בהטחת אשמה כלפי יהודים כאילו הם גזענים. להיפך, היו שניצלו את הבמה, גם ביום חג לצרכי הסתה. הגדילה לעשות חברת כנסת אחת בחרצה את לשונה נגד מה שכינתה הממסד הדתי. היא טענה בין היתר, כי השפעת הדת והדתיים מורגשת יותר על הכיכר בבית הנבחרים הישראלי.

וכך אווירת החג שביקשו לשוות למעמד חגיגי, ביום חגה של הכנסת, נתבטלה בשישים כתוצאה מסגנון הדברים שהושמעו במעמד זה. אחד מחברי הכנסת הסוקר את דרכו הפרלמנטרית — מיום היווסדה עד עצם היום הזה, לאורך שלושים ושבע שנה, אמר, כי האדם והעם משולים לעץ השדה, כלשון הכתוב: „כי האדם עץ השדה". דבר זה — הדגיש — בא ללמדנו כי אדם וגם עם, כמו העץ, זקוקים לשורשים עמוקים, כי בלעדיהם אין חיים פוריים.

השאלה היא, האם הכנסת בשלושים ושבע שנות פעילותה אכן ידעה לשמור על השורשים העמוקים של העם היהודי ?

שאלה זו לא הוצגה ברבים. אם כי היה מי שהזכיר את הקיטוב ההולך וגדל בין דתיים לחילוניים.

אם ליבפוס את הכנסת לפי „דברי הכנסת" נמצא שאך מעטים דבקו בשורשים והגנו עליהם. רבים עשו את ההיפך. הם ביקשו בהבל פיהם לעקור שורשים ולבנות בארץ־ישראל עם חדש שאין לו חלק ונחלה עם אותו עם עתיק יומין שחי את חייו „כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעיתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח".

מאבק זה נמשך עד עצם היום הזה, הגיע לשיאו דווקא בכנסת הנוכחית. מסתבר, שלא עמדה לה אווירת האחדות הלאומית. הפלגנות בענייני אמונות ודעות גברה עליה.

התוצאה: היא: אובדן זהות — זהות יהודית. פשוטו כמשמעו; אובדן דרך ארץ, לא רק בין אדם לחברו, בין נבחר לנבחר, אלא גם בין נבחרי העם להנהגה הרוחנית־הלכתית העליונה של עם ישראל.

*

מי גרם לכך — הנבחרים או אלה שמתפקדים לעמוד על גביהם ולהנחותם דרך אשר יילכו בה ?

לא קל להשיב על שאלה זו. ייתכן ששניהם אשמים. יחד עם זאת ראוי להפנות את תשומת הלב לדרך עבודתו והכרעותיו של יו"ר הכנסת. הוא לא הלך בדרכי קודמיו, ממילא גם לא שימש כוח מאזן ומייצב. להיפך, בהתנהגותו, בהחלטותיו הפך לגורם מתסיס ומקצין את הוויכוח בין נבחרי העם. בהתנהגותו זו, אם לא במישרין הרי בעקיפין, תרם להעמקת הקיטוב בין דתיים לחילוניים. מעשיו האחרונים מאמתים זאת. ועל־כך יש להצטער.

ועוד זאת:

יו"ר הכנסת שנשאל על־ידי עיתונאים מה דעתו על נבחרי העם, אמר, כי אילו זה היה תלוי בו לא היה בוחר בחמישים אחוז מהם. במלים אחרות, כמחצית מחברי הכנסת אינם לליבו ולטעמו.

דומה שאילו נערכו היום בחירות לתפקיד יו"ר הכנסת, בתום שנה וחצי של כהונתו של שלמה הלל, ספק אם היה נמצא רוב שהיה בוחר בו. כך שלא רק הוא אינו שובע נחת מעמיתיו בבית הנבחרים אלא גם רבים מהם אינם שלמים עם דרכו, בפרט שאינו הולך בדרכו של הלל הזקן וגם אינו נוהג לפי הכתוב „וה' נתן חכמה לשלמה", בכל הקשור להבטיח את אחדות העם.

הכנסת הי"א, בראשותו של שלמה הלל אינה הולכת בדרכו של הלל הזקן. לפנינו „בית הלל" חדש הלוקה באהבת ישראל, בנאמנות לארץ־ישראל וביחס של כבוד ודרך ארץ לתורת ישראל.

חבל, אבל זאת תמונת המצב ועלינו לראותה בצבעיה העכורים — בצבעי הקיטוב שיו"ר הכנסת מרבה להשתמש בהם בהכרעותיו ובהחלטותיו.

למורות התמורה...

תק"ם במשבר זהות יהודית

בטאון התק"ם פרסם בחודשים האחרונים נתונים ומאמרים שעוררו עניין רב בציבור הכללי, כמו אותו מאמר שעסק בשירות הבנות בצה"ל. באחד הגליונות האחרונים של „ביחד" עלתה שוב הבעיה של המתנדבים הלא־יהודים בקיבוצים והשפעתם השלילית. על נושא זה נכתב לא פעם בהרחבה גם בבטאוני „השומר הצעיר". בשיחתנו השבועית נדרשנו למספר נושאים המעסיקים את החברה הקיבוצית למרות „היותם שוליים" לטענת יו"ר ועדת החינוך של הכנסת ח"כ נחמן רז.

רז כיהן בעבר מזכ"ל איחוד הקבוצות והקיבוצים והיום הוא חבר מזכירות המרכז והפורום הפוליטי של התק"מ. שיחתנו גלשה גם לתחומי אחריותו כיו"ר ועדת החינוך של הכנסת.

שיחה עם נחום רז — מראשי תק"ם, המכהן כיו"ר ועדת החינוך של הכנסת

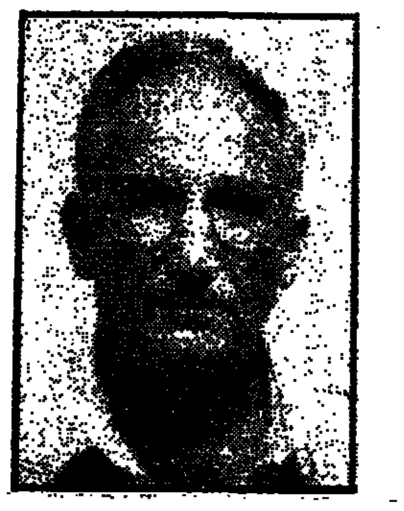

מאת שאול שיף

[illegible]

לא. היא איננה מקובלת עלי. קראתי את מכתבו של זבולון המר ליו"ר הכנסת, ח"כ שלמה הלל ואני מזדהה עם דעתו על הרב יואל בן־נון. אני קורא בקביעות את „נקודה" ואני מכיר את דעותיו של יואל בן־נון ואת הויכוח „הנורא" המתנהל בתוך „גוש". אני אכן סבור שבדעותיו גילה הרב יואל בן־נון אומץ־לב אזרחי. [illegible]

[illegible]

★ האין זו התבוללות פשוטה ?

[illegible]

★ היוצאים חוזרים לקיבוץ

[illegible]

(סוף בעמוד 4)

עזר כנגדו של מי?

מאת יעקב אדלשטיין

מסעו של עזר ויצמן לקהיר נכשל, משום שהוא רצה להשיג מטרה שאי־אפשר להשיגה היום. מובארק אינו מוכן לפגישת פסגה עם פרס, משום שהוא חושש מפני גורל דומה לזה שהיה לסאדאת. הוא חי בפחד מתמיד שמא יירצח על ידי קנאי. לכן גם לא גינה את הרוצח מראס בורקה, אלא הצטרף לקילוסין על היותו גיבור לאומי. משום כך גם אינו מוכן למסור לישראל את דו"ח החקירה על הרצח, צעד שיכול להתפרש כהוכחה ל־אשמתה של מצרים וממשלתה ברצח ז.ה, ולא היא. לפי דעת הקהל במצרים, לא עשה הרוצח הזה שום דבר רע.

מובארק נאבק בפני האיום על קיומו הפיזי. לפיכך כל פגישת פסגה עם פרס מזהה אותו עם סאדאת, ומכניסה אותו לתוך מעגל הרצח. מובארק הוא אדם בינוני, ואין לו את האומץ לעשות צעדים כפי שעשה אנואר סאדאת. לכן ביקורו של ויצמן לקהיר היה מסע של כישלון. הוא הבליט את הלהיטות של פרס לפגישת פסגה עם מובארק, להיטות שמצרים מנצלת בכל פגישה ובכל דו־שיח. אין זה לכבודה של מדינת ישראל לרדוף אחרי מובארק כדי לקיים פגישת פסגה. [illegible]

[illegible]

שפע הנפט הפחית האיומים

[illegible]

מסך העשן של מרפי

[illegible]

חוסיין לא שש למרים

[illegible]

מכפר דרום לבני דרום

חצי יובל לקיבוץ שהפך למושב

מאת חיים פיקרש

כשהיו המשאיות עושות דרכן ב־שבילי היישוב הדתי שניסה להשתקם לאחר עזיבת כפר דרום ברצועת עזה, כדי להעביר את מטלטלי החברים ש־החליטו לעזוב, סובבו הנותרים מדוכ־דכים ושבורים. „עד מתי" — שאלו האחד את השני, „עד מתי" יימשך משבר חברתי קשה זה, הבא לידי ביטוי בעזיבת החברים ?

או אז גמלה ההחלטה בקרב ה־נותרים לעשות חשבון נפש אמיתי, ו־לקבוע אחת ולתמיד, מה תהיה דמותו של הקיבוץ הזה. בהצבעה חשאית החליטו החברים — הקיבוץ ייהפך למושב.

היום, לפני עשרים וחמש שנה, נפלה ה־הכרעה, ובסיכום שנערך לא מכבר במסגרת מסיבת רעים פנימית, באווירת נוסטלגיה מתק־תקה נזכרו החברים גם נזכרו, כמה קשה היה המעבר ממסגרת הקיבוץ אל המושב, כאשר בני הקיבוץ הדתי בכל רחבי הארץ לא ליוו באהדה יתירה את ההחלטה. הם חששו שמא ההחלטה גורלית זו שנפלה בבני דרום „תדביק" קיבוצים נוספים. [illegible]

המאבק בנו היה קשה, נזכרים בני דרום, כשהם מהלכים בין דוכני התערוכה של חצי יובל לישוב, המשתרעת בקטעי עיתונים, מכת־בים, תצלומים ומסמכים, [illegible] אותם ימים קשים. המאבק הגיע לשיאו, כשמזכירות הקי־בוץ הדתי החליטה גם לפנות אל המוסדות המיישבים כדי למנוע כל סיוע לבני דרום, „בשל ההחלטה המוראה"... „גם על הפסקת הספקת המים, דיברו אז", אומרים בבני דרום.

היום יודעים לספר, כי גם במשקים קיבו־ציים, דתיים וחילוניים כאחד, מתירים כבר מסגרות „קצת פרטית", כמו מטבחון פרטי. או לינת ילדים בבתי ההורים. זהו, אומרים מתייש־בי בני דרום, הודאה למעשה ה„במהפכה השקטה" שעשינו אז !...

בני דרום, הקיבוץ שהיה למושב, המסונף היום לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי, מצוי על אם הדרך, [illegible] אשדוד, [illegible] השרשים ביופי חזותו הפנימית והחיצונית כ־אחד, משתרעים שטחי בני דרום, על כמשי הזיתים הירוקים, שדות הכותנה, הפרדס המוריק, שאשכולות הזהב בוהקים מבעד למרחקים, ומטעי העגבניות האדמדמות. קרקורי בעלי הכנף וקולות הילדים מוסיפים להוויית חן למקום.

★ הדגש: טיפוח הצמחיה

בבני דרום שמים דגש מיוחד על טיפוח הצמחייה. כשמשי דשאים מכסים כל חלקה, משדרות עצי האשל הקזוארינות כסילות צל על הסובבים. טרקטורים גוררים פלטפורמות של יבולי השדה, ובכל חלקה פנויה ניצבות חביות הפלסטיק גדולות המבדים, האוצרות ב־תוכן כבשיות ענק של זיתים כבושים, כרוב כבוש ומלפפונים חמוצים תוצרת מפעל החמו־צים הנודע של בני דרום. בסמוך עולים גם ריחות של מיני תבלינים, אף הם מהמפעל המקומי, שבני דרום [illegible] להקים. שמם של התבלינים יצא. לא רק בקרב עקרות הבית, כי אם גם בקרב מדקדקי הכשרות. התבלינים הם באיכות טובה וכשרים למהדרין. לא בכדי גם הוזמנו [illegible] בשולי בקבוקוני התבלינים הריחניים...

סיפורו של הישוב בני דרום הוא סיפור הצלחה, אם כי המשבר המשקי־הכלכלי העובר על המדינה מילא איננו פוסח גם על בני דרום. אך כאן ממשיכים במאמצי הפיתוח כדי להתגבר על המשברים החולפים. סוד ההצלחה של כאן, יאמרו לך, אשר יגרמן, מזכיר הפנים של הישוב, אחיקם בן זאב ורעייתו שרה, וכל בני הישוב, סוד ההצלחה, יחזיו אלה ויד־גישו — בגיבוש החברתי של המתיישבים, בני גרעין „איתניה" של בני עקיבא, ותיקי כפר דרום. היא זה שעמד להם, כנזכר, גם בעצי מלחמת העצמאות, עד עזבונם על פי הוראת מפקדת ה„הגנה".

לאחר שכבר נפלה ההכרעה בדבר שינוי מסגרתו של הישוב, שוב לא היה [illegible] של החברים, לעשות הכל כדי להוכיח שהחלטה זו, שהיתה בלי ספק גורלית לישוב, אכן הצדיקה את עצמה. הגיעו הדברים לידי כך שגם חברים שנטשו, כמו אשר יגרמן עצמו, חזרו והשתכנו.

משקים שיתופיים נוספים שבאיגוד מושבי הפועל המזרחי, ביניהם גיל גלים הסמוך [illegible], סייעו לישוב הצעיר ועודדו את החברים. [illegible]

היום הכל כבר בגדר של זכרונות, נזכרים ולא נעימים. מכל מקום, חצי יובל שנים משכיחים זאת, אם כי בסתר לבם זוכרים לבטח ותיקי בני דרום עוד שנים רבות את כל מה שקרה אז סביב אותה החלטה גורלית...

★ חיי תורה ועבודה

בני דרום של היום הוא יישוב [illegible]

[illegible]

(המשך בעמ' 11)

בית הכנסת בבני דרום

صورة عن الاصل

ציוניזציה של הלא ציונים

מאת ד"ר נפתלי אילתי

תהליך קיסריה ובעקבותיו צוות החשיבה בהרצליה — לשניהם מטרה אחת, לפי הגדרת יושב ראש הנהלת ההסתדרות הציונית, מר א. ל. דולצ'ין, והיא: ציוניזציה של הלא ציונים בסוכנות היהודית. וההרכה לכך היא, שבמושב חבר הנאמנים של הסוכנות בקיסריה לפני כחמש שנים הכריזו ראשי הלא ציונים בסוכנות היהודית, שהם מקבלים עליהם את תוכנית ירושלים ורואים בעלייה בעבודת החינוך היהודי בעולם דברים חיוניים. אולם בינתיים התברר, כי ללא ציונים כוונה אחרת, והיא: להשתלט על ההסתדרות הציונית באמצעות ארגוני מגבית למיניהם, בבחינת „בעלי המאה" הם בעלי הדיעה.

הדבר בא לידי ביטוי מלא בישיבה האחרונה של חבר הנאמנים שבסוכנות היהודית, כאשר הלא ציונים דרשו שינויים בהרכב הסוכנות היהודית, ד־במקום ההרכב הקיים של חמישים אחוז ציונים ו־חמישים אחוז לא ציונים, יוקצו להסתדרות הציונית לעשרים וחמישה אחוז בלבד. הם גם דרשו, שיושב ראש הנהלת הסוכנות לא יבחר עוד על ידי ההסתדרות הציונית, אלא על ידי ראש ממשלת ישראל. הדברים הגיעו לידי כך, שמר דולצ'ין פנה במכתבו לחברי עצרת הסוכנות (30.10.85) על היעדרו ה־מיבצעי של אימון בינו כיושב ראש הנהלת הסוכנות לבין שותפו יושב ראש חבר הנאמנים מר ז'אק הופ־ברג.

דהציוניזציה של ההסתדרות הציונית

במושב חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית ב־פברואר 1981, שנועד לסקור עשר שנות שותפות בין ההסתדרות הציונית העולמית לבין ראשי המגביות, עמדה במרכז הדיונים תוכנית ירושלים. נקודות היסוד שבה הן: אחדותו של העם היהודי ומרכזיותה של מדינת ישראל בחיי האומה, ביצור המדינה, כינוס של העם היהודי במולדתו ההיסטורית ארץ ישראל על ידי עלייה מכל הארצות, שמירה על ייחודו של העם על ידי חינוך יהודי. במושב הזה הכריז מר מאקס פישר, יושב ראש חבר הנאמנים בשם הלא ציונים. יש להאמין, שדבריו נאמרו בכנות, אך ביתר להטיל ספק בכוונות של לא ציונים אחרים מראשי הסוכנות, ושמא פוכית על ותוליתו.

כאשר ביקש מר דולצ'ין מידידו מאקס פישר להתייחס בקהילתו בדברים על תוכנית ירושלים, נענה כי עדיין לא הגיע הזמן לכך. תשובה של ממש לא נתקבלה גם בעבור שנתיים, אחרי המושב בקיסריה.

ומה תהיה דמות ההסתדרות הציונית בעתיד? כ־מעט הזמן התקיימו דיונים בנושא זה בקונגרס הציוני האחרון, במושבי הוועד הפועל הציוני, בצוות החשיבה בהרצליה ודנו בעתידה של ההסתדרות הציונית, ארגונה ותוכנה. הועלו הצעות שונות ביניהן: א) איחוד ההסתדרות הציונית עם הסוכנות היהודית לגוף שיהיה בהרכב מארגונים ארציים ובין ארציים, היוצג בו ישתת של קונגרסים ולא על ידי בחירות. עיקר עיסוקו יהיה תמיכה מוסרית וחומרית במדינת ישראל. ב) מבנה של שני מעגלים: מעגל רחב של אנשים, שחתמו על תוכנית ירושלים, ובתוכו מעגל של מגשימים, שיהווה מסגרת ציונית ויזמה למפעל ההגשמה. בינתיים קיימת המלצה לוועד הפועל הציוני על נוכחה הקוראה להקמת תנועה אוטונומית עו־לבית למגשימי העלייה בתוך ההסתדרות הציונית. הדגש הוא על אוטונומיה ולא על מעמד מוקדן.

ולמה כדולות הצעות כאלה? רבים הם הטוענים, כי בראשם יושב ראש ההנהלה הציונית, כי שלטון המפלגות בהסתדרות הציונית, הוא אם כל חטאת, המשבר בהסתדרות הציונית נובע מירידת מעמדן של המפלגות הציוניות בעולם. מעל במת הקונגרס והוועד הפועל הציוני נאמר עוד, כי המבנה של ה־הסתדרות הציונית המבוסס על ההרכב הפוליטי של הכנסת, אינני מדבר עוד אל יהדות הגולה ומונע הצטרפות של חברים בלתי מפלגתיים. לכן יש, ל־דעתם, להשתחרר מהופעת הפוליטיזציה הנובעת מ־האינטרסים המפלגתיים הישראליים.

מאידך גיסא, סוברים רבים, שליהדות העולם יש עניין רב במתרחש בארץ, וללא התמודדות רעיונית בתוך ההסתדרות הציונית על דרכי ההגשמה ועל דמות החברה הישראלית, תיהפך ההסתדרות הציונית לארגון של הגבייה בלבד ואיסוף כספים למען ישראל, ובכבר בזה תהיה הצדקה לקיומן השתלטות הסוכנות על ההסתדרות הציונית.

אשר לציונות בשני מעגלים: עם יצירת מעגל של מגשימים ומתן עדיפות או אוטונומיה לו עלו־לה התנועה הציונית להתרוקן מתכנה ולשחרר המו־ני ציונים מן החובה לעלייה. זאת בזמן שצוות ה־חשיבה בא לידי מסקנה להמליץ בפני הקונגרס ל־הטיל מצות ציונית בעניני עלייה, חינוך ופעילות ציונית בקהילות.

אגב, גם לארגון „החלוץ" לפני מלחמת העולם השנייה, שהיה גדול וחזק, עם רבבות חברים ואלפים בהכשרות, לא היה מעמד מיוחד ולא נציגות במוסדות הציוניים. אלא התקיימו בחירות לקונגרס וחברי החלוץ הצביעו, כל אחד לחוד, בעד המפלגה שתוכניתה נראתה לו כנכונה, כפי שנהגים בארגון דימוקרטי כמו ההסתדרות הציונית.

לכן גם הרעיון של מעמד אוטונומי איננו מתקבל על הדעת, כי מעמד אוטונומי פירושו נציגות במוסדות התנועה הציונית וללא בחירות. זאת בזמן שצוות החשיבה בא לידי מסקנה שהוועד הפועל הציוני יחייב את כל המפלגות והארגונים ללכת ל־בחירות לקונגרס הבא.

ועוד, לא כל הציונים מקיימים את החובה הציונית של חינוך ועלייה, אבל הם חיים בתודעה, שמוטלת עליהם החובה הזאת, אך אם ארגונים חב־רות לצדקה ישתתפו בקונגרס הציוני, אילו תוקפה יתלו עליהן פרס לזו, שהן חרבות לאסוף כסף ל־מען ישראל?

אותם דברים כלולים בניסוחה הכופי של תכנית ירושלים, בקונגרס הציוני הכ"ח (1968), אשר גם הלא ציונים מוכנים להכיר בה, אם כן מה יהיה ההבדל בין ציוני לבין לא ציוני ביניהם? בכל זאת, קיימים הבדלים יסודיים ביניהם. האם הלא ציונים גם אחרי הכירם בתוכנית ירושלים, יעלו בסופו של דבר לישראל??

הלא ציונים יסכימו, לכל היותר, לעזור בעידוד העלייה, או לתת כסף, אבל בסופו של דבר, המבחן בעלייה. הוא עמוק יותר, מעבר לבעייה כספית, א־א נעוץ בהתחלבות הרגש הראשוני הזהוי לפריחה. לכן, עם כל הכבוד להורים ולמתרימים למען ישראל, הם לא יוכלו לתרום להתפתחות הרגש ה־לאומי, כי בפילנטרופיה אין בונים עם, אף כשכוללים את תוכנית ירושלים.

נסיונות הסוכנות להשתלט על ההסתדרות הציונית

כאשר גבר הדוחף לזרז את תהליך קיסריה, התעוררה השאלה: האם אין כאן ניסיון מחודש מצד הלא ציונים שבסוכנות להשתלט על ההסתדרות הציונית? אלא שנאמר לנו, שהננו חושדים בכשרים, כי הלוא הם הכריזו בקיסריה בגלוי: כולנו ציונים.

עד שבאה המציאות האכזרית והוכיחה לנו את כוונותיהם האמיתיות. בנוסף לדרישה להקטין את מספר הציונים בעצרת הסוכנות ובחבר הנאמנים שלה מחמישים לעשרים וחמישה אחוז, דורשים הלא ציונים גם, שראשי המחלקות בסוכנות היהודית יהיו אנשים על מפלגתיים. הם סירבו לקבל את הסכמתו של מר דולצ'ין, כי המועמדים לראשי המחלקות בסוכנות הם חלק מאותה הרשימה המוצגת בארץ ה־מבנה חברי כפיפים לפקוד בראש המוסדות הכספיים. ראשי המחלקות בסוכנות יכולים לדבר עם המקבילים להם בממשלה כשווי ערך כאשר כוח פוליטי עומד מאחוריהם. אם לאו, הם לא יהיו כשי־רים לתפקיד כראוי, הואיל וזאת היא המציאות ה־ישראלית.

יאור זה חדש ביחסי ציונות־סוכנות. גם במצב של ויצמן ובן גוריון נעשו נסיונות מצד הלא ציונים בסוכנות לקבוע את מדיניותה של ההסתדרות הציונית. בעריו שכלה בזמנו ויצמן לנישה שרה באיר. כי סלינים יארנים, מראשי הסוכנות, פנה אליו לגיור את שית תפקידו בראש המחלקה ה־מדינית בגלל ראיון שנתן ל„ניו יורק טיימס", שלא יצא בו יעילי ידיעני נחו שטראים. אך ויצמן הי־ליה מידה — אל דאגה (ד. בן גוריון, זכרונות, כרך רביעי, עמ' 235).

חולשת הציונות — אי קיום בחירות לקונגרס

כאמור, קיימת המלצה בפני הוועד הפועל הציוני לחייב את כל המפלגות והארגונים שבהסתדרות הציונית לקיים בחירות לקונגרס הציוני הבא.

חולשת ההסתדרות הציונית היא בכך, שפרט ל־כמה ארצות, לא התקיימו בחירות לקונגרס האחרון, וגם לא לכמה קודמים. והצירים לקונגרס באו על יסוד הסכמים.

ההסתדרות הציונית חייבת להבהיר מטרותיה, ו־הדבר יוכל לבוא לידי ביטוי רק על ידי בחירות לקונגרס. אז תופענה המפלגות הציוניות בפני הבוחרים, כל אחת עם האני מאמין שלה. גם הארגונים שהצטרפו להסתדרות הציונית יהיו חייבים ללכת לבחירות, או ע"י הצטרפות למפלגות הקרובות ל־רוחם, או בתור רשימה נפרדת. רק על ידי אסיפות בחירות ניתן יהיה להכניס רוח חיים בעצמות ה־יבשות ולרענן את ההסתדרות הציונית.

מובן, שכאשר מדובר בהליכה לבחירות, צריך בראש ובראשונה לחזק את המפלגות הציוניות. ומה עושה ההסתדרות הציונית השלמית? מחלקת ה־ארגון שלה מודיעה, שהכריזה על גיוס כאחיים אלף חברים חדשים, מחוץ למפלגות ולארגונים. לא אחת העלה כותב הטורים בישיבות הוועד הפועל הציוני את השאלה: עד שאנחנו הולכים לחפש חברים חדשים מחוץ למסגרות הקיימות, למה שלא לחזק תחילה את היש שלנו ולגייס לשורותיהם של המפלגות והארגונים הקיימים מתוך האוהדים ה־קרובים אליהם?

זאת לזכור: ההסתדרות הציונית לא תוכל ל־התקיים, לא בזכות עברה המפואר, גם לא בצורתה הפנימית, שתחזק את מעמדה. היא תוכל להתקיים בכוחותיה היא ולמלא את תפקידה כגורם המוביל בחיי העם האחד רק על ידי חידוש בצורה וריע־נון רעיונותיה, בהתאם לרוח הזמן. כל זאת כשתהיה מוכשרת להביא ע"י אסיפות הסברה מקיפות ומכנסות המוני עם לקלפי בבחירות לקונגרס הציוני. כשם שהציונים בסוכנות מתייחסים כנגד הלא ציונים: שאין להם מנדט לדבר בשם העם. כך מותר להזהיר כנגדם — את מי אתם מייצגים כאשר אי־נכם מקיימים בחירות לקונגרסים הציוניים??

המסקנות שעולות מן הדברים הן:

א) הציונות טרם חלף זמנה. יסודותיה איתנים. אלא שצריך לחזק אותה. יש לחייב את המפלגות והארגונים, המפיחות רוח חיים בציונות לקיים בחירות לקונגרס הבא. כך יתבהרו הדיעות השונות ב־אסיפות בחירות וההסתדרות הציונית לא תהפוך ל־גוף כוללני ומשרדי.

ב) הואיל ואין להחזיר את הגלגל אחורנית, יש לבצע את תהליך קיסריה, אבל לא להתחיל בשלבי הביצוע, כל עוד לא יכריזו ארגוני המגבית של הקהילות והחדשניות למיניהן לעזרה על קבלת תוכנית ירושלים.

ג) יש לציין בסיפוק את העובדה, שהלא ציונים מכירים בצורך לפעול למען החינוך היהודי בעולם, יישום הדגש על עברית, ישראל ותוכן ציוני. הדל זאת, הענין טעון בירור יסודי, כי מדובר בבית ה־יוצר לנשמת האומה. לכן רצוי לנהוג בזהירות בידי מי אנו מפקידים את החינוך, בעיקר את החינוך ה־דתי.

האמנם לעמורה דמינו?

מאת השר יוסף [יוסקה] שפירא

בכלי התקשורת התפרסמו ידיעות, כי המיעוט התרבים ביבנאל מונעים מחסידי ברסלב לבנות את ביתם במושבה. לפני כמה שבועות התפרסמו ידיעות דומות בכלי ה־תקשורת בארץ ובחו"ל, שבפרברי קיים ב־בלגיה יש התנגדות להירות הקהילה החרדית, של יהודים דתיים, כאמרי שכונה על התנהגותם של יהודים אלה, ליתן תעסוקה זו. לאיש אין ספק שאשר קרה בבלגיה, נוגד אנטישמיות. והנה קרה דבר המוזר יותר בישראל: מתוכני כהונה חלק מתושבית, מהיכים ציבור הגונה עם זרם אורתודוקסי, כשר, והר ולגיטימי במדינת ישראל, ימנעו לבנות כן הנבנים עם זרם זה מלהתגורר במושבה, בגלל היותם נמנים עם ישראל זה.

קשה לכנות גישה זו של יהודים נגד יהודים כאנטישמיות, אבל אין ספק שיש לגישה זו דמיון רב לגישות אנטישמיות כלפי יהודים בגולה.

יש לקוות שמהתבבות אלה אשר הועלו, יתבטלו במהירה. אבל גם לצפות שהוגים רבים הרואים עצמם בשומרי דמוקרטיה וההמים למעשה יאבקו גם במקרה זה!

גם הציבור הדתי חייב להיות ער לאווירה אשר הביאה להתייגות מחסמה דתית ביבנאל והתפשטות הימות. חובתו של הציבור הדתי, כולו, לעבות למען אהבת ערכי ה־יהדות ונושאיהם, למען הערכת אורחות החיים של הציבור הדתי והתנהגותו כלפי הזולת. כיבוד הזקן, הצדקה, האחריות ה־הדדית הדרושות לבדיקת הזולת הקיימות בציבור הדתי, צריכות לבוא לידי ביטוי בכל מערכת היחסים שלו כלפי זולתו. בצד הקפדה על כך יש למנוע מעשים חרי־גים ע"י אנשים שוליים ומעשי נערות חרי־גים, המטילים קלון על היהדות הדתית, ומרתיעים, שלא בצדק, מפני מגורים בשכי־נות כיוונתיות לדתיים ולשאינם דתיים.

מאידך גיסא, אין ספק, שהציבור הלא דתי עדיין לא הבין, שיש גידול בשכבותיו של הציבור הדתי ושוחר המסורת ורגישותו לתופעות סמביות הקשורות בשבת ובצניעות רבה עד מאד.

על הציבור שאינו דתי להתיחס בכבוד, בהערכה ובידידות, כלפי הרצון של הציבור הדתי השומר המסורת לחיות בצורה שלא תפגע בו וברגשותיו. זלזול בציבור זה ואי התחשבות בו, צריכים להפוך לנחלת העבר!

הבנה כזאת מיבני צדדי ה„מיתרס" תאפשר לחיות בשיתוף, תוך ויתור הדדי, להכיר איש את ערכי זולתו, להתקרב זה לזה ולהידבר עם אחד ומאוחד, למרות חילוקי הדיעות העמוקים הקיימים בתוכם.

פרופ' עקיבא בר־נון:

התרסקות הצ'לנג'ר לא סתמה הגולל על חקר החלל

התרסקותה של המעבורת „צ'לינג'ר" היה האסון הגדול ביותר בתולדות חקר החלל. 75 שניות לאחר שיגורה הפכה המעבורת לכדור־אש ושבעה אנשי הצוות נספו.

מומחים של סוכנות־החלל האמריקאית יעס־קו עוד תקופה ארוכה בחקירת הסיבה להתרסקות ובדיון כיצד להשקיע — הוקפאה תוכנית השי־גורים.

עשרים וארבעה שיגורים של מעבורות אמ־ריקאיות עברו בשלום. הדרמה שהתחילה ה־שבוע, תיזכר קרוב לוודאי, יותר מההצלחות הרבות שהיו עד כה.

על התרסקות המעבורת והשפעתה על חקר החלל שוחחנו עם פרופסור עקיבא בר־נון, ש־בה חקר החלל באוניברסיטת תל־אביב.

ש. באיזה מידה צריכה להשפיע חקירת ההתרסקות וכמה זמן שהייה תהיה, ל־הערכתך?

ת. כשמתקיים אירוע כזה — יש לבדוק את כל האינפורמציה הנמצאת. המון אינפורמציה כתובה במחשבים שבבקרה בארץ. מה מידת חליפת האינפורמציה בין המחשבים שבארץ ל־בין אלה שבמעבורת קשה לדעת. בחללית „אפו־לו" — כל האינפורמציה היתה בארץ ומאות אנשים עסקו בכך. הפונקציה של כל מכשיר ב־חללית הגיעה מיד לארץ. היום — המחשבים ש־במעבורת עושים את כל העבודה ובארץ מטפלים בכך רק ארבעה אנשים, כך שטרם ברור מה ה־מידע שנרשם בארץ.

נוסף לכך, גם אם התרכזה אינפורמציה בא־רץ מתעוררת השאלה אם היא קשורה לרגע ש־בו אירעה התקלה. הרושם שנוצר בשלבים הוא שהתקלה ארעה ברגע שטייס המעבורת העביר את המנועים הגדולים, העובדים על מימן וחמצן, מהמכל החיצוני להספק מלא. ברגע זה מתחילה המעבורת לנוע מהר יותר ואז המתחים גדולים יותר. האם גורמים אלה קשורים להתפוצצות או גורמים אחרים — על כך יחליטו צוותי החקירה.

ש. האם תהיה להתרסקות השפעה על ה־תוכנית לעתיד של סוכנות החלל האמ־ריקנית כמעבר להקפאת השיגורים עד לסיום החקירה?

ת. לא. התוכניות כיום מבוססות כמעט באופן בלעדי על מעבורות, חייבים להמשיך בשיגורן, ואין סיבה שלא לעשות כן. עד כה היו 24 טי־סות טובות. יתקנו את התקלה וימשיכו הלאה.

ש. האם פרוייקט „מלחמת־הכוכבים" יי־פגע מהתרסקות „צ'אלנג'ר"?

בכלל לא. תוכנית „מלחמת הכוכבים" היא ל־טווח הרבה יותר ארוך ועיכוב של מספר חודשים לא ישפיע עליה.

מקובל לחשוב, שחקר החלל מבוצע במעבדות ולא בחלליות מאויישות. עד כמה שיגורי אסטרונאוטים הוא נחוץ לחקר ה־חלל?

ת. בחקר החלל, עפ"י רוב, יש תצפית מה־קרקע, אח"כ מנסים להבין את החומר במעבדות אך כל אלה אינם מושלמים. הם רק רושם ראשוני, נכון או לא נכון.

השלב הבא ההכרחי, הוא להגיע לקירבת אר־הי גוף נחקר (כאדים, נוגה וכד'). בכיוון טרק ע"י התקרבות לגוף אפשר לקבל הרבה יותר אינפורמציה.

שלב הכרחי נוסף הוא לחדור לתוך האטמוס־פירה ולנחות על הקרקע של כוכב הלכת (אם יש בו קרקע מוצקה).

נכון שהרבה מאוד מהפונקציות נעשות ע"י מעבדות לא מאויישות אך בני־האדם עושים את העבודה בצורה הרבה יותר מדוייקת משעושה הרקטה.

כידוע, מטרת המעבורת (מאויישת) היא לטפל בכל ענייני החלל של כדור־הארץ. בכלל זה: שיגור לוויינים למסלולים מסביב, איסוף ותיקון לוויינים, תצפיות וכד'. יש יתרון טכנולוגי עצום באפשרות להעלות מטען כבד לגובה של 300 ק"מ. כשרוצים להעלות חללית כבדה יש צורך ברקטות אדירות, מכיוון שהמשקל כבד ומשיכת כדור־הארץ פועלת על החללית. המעבורת יכולה להעלות גם חללית עם רקטה הרבה יותר קטנה לגובה 300 ק"מ ומשם משלחים את החללית למרחק גדול ביותר עם רקטה קטנה. זהו חיסכון עצום. היציאה לחלל נעשתה כבר חלק מדרישות הציוויליזציה.

כאמור, בני־האדם עושים את העבודה ב־צורה יותר מדוייקת וטובה משעושה הרקטה. בכ־לל, מכל הבחינות, טובת האלקטרוניקה דורשת שיהיו שם למעלה אנשים. גם ב„מלחמת־הכוכבים", ה־עובדה שגם האמריקנים וגם הרוסים יישבו כל אחת בתחנה שלהם בחלל, — תקטין את הסכנה למלחמה בין המעצמות.

ש. כיום, שלושים שנה לאחר שיגור ה־לוויין הראשון לחלל („הספוטניק" הרוסי), מה היום ההישגים העיקריים של חקר ה־חלל והשלכתם לבני־האדם על כדור־הארץ?

ת. ההישג הגדול ביותר הוא עצם ההסתכלות מרחוק (מהחלל). רואים משם כדור אחד השייך לכולם. מבינים, שכדור־הארץ, חרף כל השנאה והמלחמות הוא הבית של כולם.

ההתרגשות שעוררה התרסקות המעבורת ה־אמריקאית צ'לנג'ר — בכל העולם כולו מצביעה כי רואים במעבורת שליחה של כל הלאומים, כשמתרחקים כולם נעשים תושבי כדור־הארץ. מבינים שכדאי לעמוד עליו. זו הנקודה הפסי־כולוגית־פילוסופית.

מהאספקט המעשי הפראקטי כל ההבנה שלנו על מה שקורה על פני כדור־הארץ השתנתה ל־אין־ערוך מאז החל שיגור הלוויינים. למשל: ידיעה מראש של תחזית מזג־האוויר (כיום ניתן לדעת מספר שעות מראש על התקרבותה של סופת הוריקן לאיזור מסויים והתושבים יכולים להיערך בהתאם), מועילה לחקלאות. תצפית דומה, כיום ניתן להבחין טוב יותר מקורות מזיה ע"פ כדור־הארץ בנושאי חקלאות, דגה וכד', מהבחינה הצבאית לשתי המעצמות יש לוויינים בחלל וזה מסיר במידה רבה את הפחד מהתקפת פתע. הקשרים בין איזורים שונים ב־עולם הולכים ומתהדקים ומתבדלים ביניהם נע־למים בעקבות קשרי הטלפון והשידור המש־דרים באמצעות הלוויינים, בחלל. ניתן גם לב־צע שימושים תעשייתיים שלא ניתן כמעט לבצע בכדור־הארץ בשל הגראוויטציה, ועוד.

שיחות השבוע

*

מאת מוטי זפט

מישל אלמליח מוועד המספנות: במאבק על הקיום — הכל מותר

חיפה, עיר הפועלים, — תוספת. 650 עובדי מספנות־ישראל מבוצרים בשעת כתיבת שורות אלה, בחצר המפעל וממ־תינים בקוצר־רוח להכרעת בית־המשפט בעניין תוכנית ההבראה הזמנית שגיבש המפרק עו"ד עמרם בלום

היה אם ביהמ"ש יאמץ את התוכנית, ביניגוד לדעת העובדים, צפויה סערה ומהומה. פועלי ה־מספנות אומרים: — אצלינו לא תחזור מהדורת „אתא". ב„אתא" כידוע, נמשכה הסחבת חודשים רבים ועד כה טרם נאמרה המלה והאחרונה. במס־פנות־ישראל רוצים הכרעה ברורה ומהירה.

תוכנית ההבראה הזמנית שגיבש המפרק הזמני כוללת העסקת כמחצית מהעובדים, ופיטוריהם או שליחתם לחופשה של האחרים. עו"ד בלום גם מב־קש, כתנאי להפעלת המספנות, הזרמה ממשלתית דחופה של ארבעה מיליון דולר. עובדי המספנות דוחים הצעתו של המפרק. הם אומרים: תחילה יש־בו את המצב לקדמותו. קודם־כל, יוחזרו כל ה־פועלים לעבודה. רק אח"כ נשב עם צוות ההבראה.

בעניין זה שוחחנו עם חבר ועד עובדי המספנות מישל אלמליח, שבשעת שיחתנו המתין לשמוע על החלטת בית־המשפט.

ש. מדוע מתנגד הועד לתוכנית ההבראה ש־גובשה. כלום אינכם מודים לנחיצותה של התוכנית?

ת. תמיד אמרנו שיש לנקוט צעדים להבראת ה־מספנה, אך דרישתנו היא להחזיר את המצב לקדמו־תו, כלומר, שכל הפועלים יחזרו לעבודה ורק אז נשב עם מי שצריך כדי לגבש תוכנית הבראה.

ש. אולם ידוע שהמספנה איננה יכולה לספק עבודה לכל 650 העובדים, שאם לא כן, המצב בה היה טוב יותר?

ת. בינתיים יש במספנה עבודה לכולם ומי ש־אומר אחרת הוא פשוט מסלף את הדברים וכנראה יש לו עניין לעשות כן.

ש. מה אתם מוכנים ל„תרום" למסגרת הבראת המפעל?

ת. את זה נאמר לאלה שיישבו על הענין. אין זה סוד שישבנו וסיכמנו על מספר האנשים שיפרשו ואף הגיעו לטבלה מוסכמת. אולם, מרדכי מטרפד את הענין. הוא שוכח שהוא משחק ב־650 משפחות.

ש. באיזה דרכי מאבק אתם מתכוונים לנ־קוט?

ת. כרגע מדובר בקיום. כשיש בעיית קיום אין כללים וכל דרך כשרה למאבק.

ש. ההיסטוריה לקוים מבקרת „אתא"?

ת. כן, שרק ע"י מאבק ניתן להשיג. יש לנו תמי־כת כל הפועלים במדינה ונצטרך ללכת באגרוף חזק יותר.

ש. אתה מוצא מעמדה המתאדרות במאבקכם?

ת. בהחלט. ישראל קיסר עושה כל מה שניתן כדי שהעבודה במספנות תחזור למצב ששרר לפני חודש. הבעיה במספנות היא כידוע — ההנהלה הכושלת.

ש. מה המצב ברגע זה בחצר המספנה?

ת. כל הפועלים מבוצרים במפעל, יומם ולילה ו־מחכים בדריכות רבה להחלטת בית־המשפט.

יהודי אמריקה מחפשים שורשים

מאת ג. גולן

להיות יהודי אמריקני יוצא גר־מניה — זה להשתייך לאצולת הקהי־לה היהודית בארצות־הברית. משהו כמו להיות מצאצאי אניית ה„מייפל־אואר", כשמדובר בפרוטסטנטים או נין לביל"ויים — אצלנו. ומי שהוא לא סתם צאצא ליוצאי גרמניה אלא רשום ב„רשימת המאה" של ה„ייקים" האמריקנים, סימן שהוא ה„קרם דה לה קרם", חבר בעילית הממון וה־מעמד מדרגת מיליונר ומעלה.

צריך לקחת עובדה זו בחשבון כדי להעריך נכונה את משמעות הדבר שב־20 לפברואר 86', כלומר בעוד כשלושה שבועות מתייצבים חברי „רשימת המאה" עם הנרי קאופמן, איש פיננסים עתיר כספים והשפעה בראשם לפתיחה הרשמית של תערוכת „אש־כנז — אלף שנות יהדות גרמניה" בקומה הרביעית של בניין הספרייה של „הישיבה יוניברסיטי" בניו־יורק.

זו הפעם הראשונה, מצהירים הנהגית מארגני התערוכה, שיהדות אמריקה מאורגנת מציגים בהיקף כזה ומתוך גישה היסטורית שורשית גאה כל כך.

מובן מאליו שמחכים לכך שגם אד קוץ' ראש העיר ניו־יורק, יהודי ואשכנזי גם הוא, יכבד את הפתיחה. אך כבר עכשיו, שבועות לפני הפתיחה הרשמית, מוצפת התערוכה יום יום באלפי בני־נוער יהודיים המגיעים, כיתות כיתות, עם המורים וה־מורות, לסיורי בוקר מודרכים.

איך אפשר לעניין ילדים בתערוכה ש־עיקרה תשמישי קדושה וספרי קודש — שאלתי את מלכה קראוס, מצפת המוזיאון של הישיבה־יוניברסיטי, שקפצה לארץ ה־שבוע לביקור משפחתי קצר. קראוס, אשת מנהל בנק הבריחי בניו־יורק ותושבלנית גלהבת ומוצלחה של מוזיאון הישיבה־יוניברסיטי מפרטת: „באמת שאלנו את עצמנו איך אפשר לקחת ילדים לטיול ה־משתרע על פני אלף שנות היסטוריה יהו־דית בלי לעייף או לשעמם אותם. ובכן — התערוכה מולה בתיבה בתוך קונסטרוק־ציה המזכירה עיר גרמנית מימי הביניים. נכנסים כאילו לתוך שערי העיר וכיד מגי־עים אל החנות ראשונה שבה מאזינים למו־סיקה גרמנית, נעימות של חתונה ולימוד תורה, אבל חג, שבת ומועד.

● תקציר של כל תולדות ישראל

תוך כדי האזנה למוסיקה — רואים במאות שקופיות בעשויות תקציר של כל תולדות עם ישראל מיציאת מצרים ועד הכניסה לאשכנז, ומהכניסה לאשכנז ועד לחיסול הקהילה בימי הנאצים.

לקראת הסוף — מקרינים תצלומי אוסף תמונות עשיר, תרומת יוצאי גרמניה שב־ארה"ב. כל התקציר נמשך כתריסר דקות ולא יותר. ומכאן — מובילים את הילדים לתיאטרון בובות ובעזרת הבובות ממחישים להם דמויות ואירועים, כך רואים את גליקל מהמלין ופרשת נישואי בתה, את לייב קיימן הבונה לעצמו בית, ואם יהודיה המכינה את ה„ווימפל", הוא חיתול הברית הרקום שנתרם לבית־הכנסת כדי שישמש אבנט לספר התורה. אחרי התיאטרון — עוברים המבקרים הצעירים לפינת עבודה ושם הם מציירים ומדפיסים בעצמם כל אחד את ה„ווימפל" שלו..."

אך לא רק ילדי ניו־יורק והסביבה מצי־פים את מוזיאון הישיבה־יוניברסיטי ב־ימים אלה. המקום הומה מבקרים מאורגנים של נשי הדסה, נשי ויצו, נשי מזרחי, בני אמונה, בני אמי"ת, בעצם כל ארגון יהודי המכבד את עצמו שולח קבוצות כדי לראות, „בפעם הראשונה מזה אלפיים" — תערוכה יהודית כה גדולה.

בין תשע מאות המוצגים בתערוכה יש כמה אטרקציות בולטות. ארבע מהן, תרו־מת השאלה של הספרייה הלאומית.

כוהן ה„ממארבוך" ספר קהילת פרנק־פורט משנת 1628 עד 1907 שבו רשומים לידות, בריתות, נישואין ופטירות. הספר נתרם ע"י צ'רלס פיינברג מדטרויט לזכרה של משפחת רוטשילד. ששלושה דורות רצו־פים ניהלה את עסקיה וחייה בפרנקפורט.

בתצוגה גם מחזור ביהכ"נ מן המאה ה־14 כתוב על יריעות עור דקיקות וכמעט שקופות. מכתב באידיש שכתב בן לאמו בשנת 1655 (!) כשברווחים שבין שורותיו כתבה האם את תשובתה שלה (חסכו בנייר באותם זמנים). המכתב נשלח מגרמניה ל־קהיר והוא אכן נמצא בגניזה הקהירית. ויש גם ספר הזכרונות שחיבר פנחס הלוי מן העיר הלברשטאט בשנת 1716 כיומן פרטי מצוייר, יומן הנמשך עד שנת 1758 ומעניק תמונה חיה ומרתקת של החיים בגרמניה במאה ה־18.

● מוצגים מרתקים

בצד האטרקציות — ימצאו המבקרים מוצגים מרתקים רבים אחרים, מסמכים, בגד עתיק, תשמישי קדושה, מטבעות, כלי כסף, חרסינת מייסן, מדליות, חלק מכל אלה מאוספי משפחות לייהמן, ברנשטיין, ואפלינגר.

כך למשל נמצאים שם מכתביו הפרטיים של רבי יעקב אטלינגר מאלטונה ותלמידו רבי ישראל מאייר פריימן ורבי מרקוס הורוביץ. תרומות נוספות הגיעו ממכון ליאו בק, מהיברו יוניון קולג', הסמינר היהודי התיאולוגי וממקורות פרטיים.

לארגן דבר כזה — לא קל ולא זול. את הזמן וההתמסרות תרמה מנהלת ה־מוזיאון, סילוויה הרשקוביץ, המקדישה ל־תערוכה את שלוש השנים האחרונות במלואן ואת הממון — מאה ארבעים וחמישה אלף דולר — העניקה הקרן הלאומית האמריקנית למדעי הרוח, עם השלמות מקרן אקסל שפרינגר.

מי שעסקיו או מסעותיו מובילים אותו בחודשים הבאים לניו־יורק חייב איפוא להוסיף למפה המסלולה של המוזיאונים ו־אתרי התיירות המקובלים — גם את ה־תערוכה שבשדרות אמסטרדם, בישיבה־אוניברסיטי. בדרך אל תערוכת אשכנז מותר להציץ גם בתערוכה השנייה שבה מתגאה המוזיאון הזה, הנקראת: „אמנות החג". כל חגי ישראל מוצגים שם בשחזור חי ומוזיקלי. בין היתר — שולחן ליל הסדר ערוך בכלי כסף, בדולח וחרסינה מהמאות ה־16 וה־17 (בין תורמי הכלים, משפחת יסלזון, פטרונית המוזיאון) ושולחן סדר מודרניסטי של זוג אמנים יהודיים חוזרים בתשובה, שולחן הצבוע בלאקה שחורה ועליו כלי אוכל חדישים בטעם הדור, עם אגפי נחושת ויודאיקה על הכתלים.

● אוסף „משגע" של חנוכיות

את חג החנוכה מפאר שם אוסף „משגע" של חנוכיות מכל הצורות והסגנונות כש־באמצע סביבון ענק ושני ילדים (בובות תצוגה) משחקים בדמי חנוכה. את ראש השנה מדגימים באוסף שופרות של להדר אנגלי יהודי, שולחן מתמודים עתיקים, לוח ארון קודש מכסה, טליתות ועוד. ויש חדר ברית מילה, חדר יחוד שלאחר החופה וכו' וכו'.

מלכה קראוס מתפארת באוזני את נפלאות המוזיאון „שלה" בחיוניות כה רבה, עד כי נדמה לי שאני רואה את המוצגים במו עיני. מוסיפה כי יש במוזיאון גם אוסף של ציירים יהודים משנות ה־30 וה־40 (מאנה כץ, שטיינהארד, לחזוינג בלום, בוריס שץ וכו') אוסף שתרמו המיליונרים יוסף ורבקה מאיירהוף מבלטימור, יש מדריכות מתנדבות שקיבלו הרצאות אוניברסיטאיות בנושאי התערוכות במשך חודשיים רצופים, יש חנות מוזיאון המוכרת בין היתר, הרבה יודאיקה מארץ ישראל ויש לוח ביקורים דחוס ומלא עד... מאי 86'...

אבל, כאמור, אם תגיעו, אפילו בלי קבוצה ובלי הזמנה של חודש מראש — התקבלו בברכה בין עשר בבוקר לחמש אחה"צ.

אין ספק שבגל הנוסטלגיה ו„חיפוש השורשים" השוטף את יהודי אמריקה ב־שנים האחרונות, ובא לידי ביטוי גם בתנועה של חזרה בתשובה נוסח ארה"ב — תערוכת אשכנז היא החלום שבכתב.

בתערוכת יהדות אשכנז בישיבה יוניברסיטי

בתצלום למעלה — ספר עבורות (מאה 18) משמאל למטה — ספר קהילת פרנקפורט
מימין למטה — מחזור יום הכפורים שכתבו מה־14.

תק"ם במשבר זהות יהודית

(סוף מעמוד 3)

עקרוניות חיינו בנושאי עבודה ודרכי פרנסה. גיברת ההתקיימות מאפיקי רווח שלא באמצעות עבודה ישירה. בדיוני התנועה הקיבוצית נתקבלו החלטות חד־משמעיות בנושא הזה.

איך קרה מאפשר שהקיבוצים נגררו למעשה של הפריצה ולהשקעות בשוק האפור?

בתנאים של קיצוני מהלים של האינפלציה בכלכלה הישראלית בתקופה האחרונה כשהכסף איבד מ־ערכו בצורה מטיאורית ולהכנסות מהייצור והייצוא לא היתה כל ודאות, בעוד שלהכנסות מכסף, מהכסף עצמו, היה בהן פיתוי — אין פלא שאפילו הגרעין בעלת עקרוניות בליכך מגובשים, „החליקה" פה ושם בעקבים מפעילותה.

ומה קרה ליחסיכם עם „ישראל השנייה" כלום נשמעו השמעים?

ההבנה הקיבוצית שימשה בשעתו מקור להתקפות בראיה ובדיונית בשני הקשרים. האחד — פוליטי, כאשר הכתיב הליכוד פיתח בגין ואחרים הצגו כלפי הקיבוץ האשמות שנקלטו יפה בשכבות החלשות ובי־קרב עדות שחשו עצמן מקופחות ושפלות בחיי החברה בארץ. הקיבוצים שימשו סמל ל„ארץ־ישראל הישנה". עסהב בביטוי חלויה האפליה והם הי־כשי "קיפחה ויבעליות שיהן".

השני — המפעלים האזוריים. במפעלים אלה עבדו כמה אלפים מעיירות הפיתוח שבסביבה, שאנשים מעים עם להפעילי ניהול ואחריות עליונים. זאת, כאשר הקיבוצים שהם בעלי המפעלים נשארים תמיד בתפקידים אלה. מצב זה יצר רגשות עוינים שלובו גם על־ידי גורמים פוליטיים. להערכתי בתחום זה רפתה המתיחות. הודות לפעילות הנבחרת רבת ה־שנים על מפגשים בין האוכלוסיות של עיירות הפיתוח ובין הקיבוצים. נוצרה תחושה יותר גבוהה של שוויון ליצירה הדדית. נחתמה גם אמנה בין התנועה הקי־בוצית להסתדרות הכללית בנושא זה.

הקיבוץ הארצי החליט לשבש חלקו במפעלים האזוריים הכלכי במקפותיה?

אינני בקיא את פרטי הסיכומים שנתקבלו בוועידת הקיבוץ הארצי בתחום זה. הצעות כאלו שלו מובן, שעתיד יהיה לראות כלפי מי יועבו העמבות כאשר הקיבוצים יעזבו את המפעלים האזוריים, ומה ימצאו שיב על הקיבוצים.

● הקיבוץ הוא חברה שונה מזו הסובבת אותו

צריך לזכור שהמפעלים האזוריים שימשו ומשמשים מקור פרנסה לאלפי משפחות בעיירות הפיתוח ועל כך דובר שמגיעה תודה לאלה שהקימו ופיתחו אותם.

בעקר של דבר הקיבוץ היא חברה אחרת מזו הסובבת אותו ובנויה על עקרונות ואורח־חיים יהודי שאינו מובן ומוכר לרבים ועצם הורות הנו היא ק לע נוחה לעוינות וניכור.

חייבות להעשות פעולות להגברת ההיכרות ויצירת האפשרות של קיום ביחד תוך שונות, אבל שהשוני לא יהיה מקור לאנטגוניזם. בשנים האחרונות, נוסף על הפעילויות המשותפות לקיבוץ ולעיירות הפיתוח, היום גם לא מעט נישואין משותפים, כך שאני רואה כאן תהליך לשיפור טבעי במערכת היחסים.

נגעתי הרבה, כי בוודאי שהבקיע קבוצת ההיתוך שבישראל והדיון עם המקודה הקשה שנבצבה על תשיל על תנועת התשובה?

לא דובר על תביעה בקיבוץ ביותר. אני מגנה על ההורים שכועסים על כך שבתוך בתי־ספר ממלכתיים נוצרות פעילויות הסברה הגורמות לקרע בין הורים לבין ילדיהם ובניגוד לדעתם ולידיעתם. בדבר זה ראיתי כשום גניבת־דעת מובהקת. מערכת החינוך נחלקת בארץ להיות דתית וללא דתית, ואינני רואה סיבה מדוע בבתי ספר ממלכתיים כלליים תיעשה פעולה המגוגית ש־לי, ההורים. אין לי מובן דבר וחצי דבר נגד פעולות חינוכיות המקרבת תלמידים לערכי היהדות ותורשה כחלק מהתרבות הלאומית שלנו.

זה גורם לצעד מבשבשים בין יהודים לבין ערבים?

זה תחום אחר. אבל אם הורים יתנגדו לפגישה של ילדיהם עם ערבים אראה בזה עמדה שגויה, אך הייתי מכבד ואשתדל לשכנע אותם לשנות את דעתם. אני לבעל, מכבד מאד את הפעילות של „עצרי להפגשים בין דתיים לבין חילוניים והייתי שמח אילו המוסדות הדתיים היו נפתחים בפני חילוניים והסבירה על הציבור החילוני. עד מה היה בפועל ש־יוב חרשמשי לכך בתירוצים שונים. אני, לכשל, לא הוזמנתי עד כה ולא נפגשתי עם תלמידים דתיים...

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

משה חיים שפירא — מנהיג כולל (ג)

מופת להנהגה ציבורית

משה חיים שפירא היה טיפוס נדיר, אם לא יחיד, בתוך ציבור המדינאים הישראליים. הוא לא השאיר אצלו מסמכים, לא היה מחליף „פתקאות" עם חבריו בהנהלה או בממשלה, לא היה מדליף אי פעם, אפילו כאשר ה„הדלפה" לעתונות החלה עוד בימין להיות מכת מדינה. כמה אנשים שרצו לכתוב מונוגראפיות על שפירא לאחר פטירתו נלאו למצוא חומר. מרוב זהירות ואחריות לא שמר על פתקאות, לא ניהל יומן. משום כך עוד בחייו, בתקופת התמימות הפוליטית בחברתנו, רכש משה שפירא לעצמו אימון מוחלט מצד כל מי שבא עמו במגע.

משה שפירא — כך עלה לי משיחות עמו — נפגע בתוך תוכו מהיעדר הרצון והנכונות אצל ראשי תנועת העבודה לסבול בקצת בגלל וכתמורה ל„ברית ההיסטורית". פגיעתו באה ממקום שנוכח לדעת כי יש כאן העדפה של אינטרסים מפלגתיים שלטוניים על פני אינטרסים לאומיים, על שום שעולם במנהגו ינהג וימשיכו ביישוב ובתנועת העבודה לבזבז מרץ וכוחות בהתנצחויות ובמאבקים בין־מפלגתיים שאינם מביאים ברירות לאינטרסים של הכלל הלאומי. פעמים הרבה היה מסביר לי בשיחות פרטיות את הלכי רוחו הפוליטיים. „וכי כסבור אתה — כך היה אומר — כי מפני שאני חושש וחרד לכסאי אני מטיף תמיד כי תנועתנו צריכה לדאוג לכך שתהא שותפה בשלטון? מכיר אני היטב — כך היה מוסיף ומסביר — את הפועל המזרחי ואת עצמי ויודע אנכי כי בהיותנו באופוזיציה לא נשב בטלים לגמרי בהסברת עמדתנו וצדקתנו. נגיע בהסברתנו גם להפוצות ישראל. נסביר את המחלוקת בעניינים הדתיים, ומביקורת נוקבת כלפי ממשלת ישראל כלל וכלל אין הדרך ארוכה כדי לעבור לביקורת כלפי המדינה. חלילה וחלילה לנו להסתכן בדבר הזה". אלה וכאלה היו דבריו של מנהיג דתי לאומי מובהק שידע להלך בעקבותיהם של מוריו ורבותיו בציונות הדתית.

„שבירת הכלים" — כואב ונראית לעין אירעה למשה שפירא בזמן ש„פרשת לבון" נכנסה להילוך גבוה והעכירה את הרוחות, תחילה בין „יודעי דבר" ואחר כך בין המוני העם. משה שפירא היה אז חבר ב„ועדת ה־ז'", שלאחר דיונים ולבטים מרובים ניסתה לסתום את הברזים ו„לסגור" את הפרשה בתוך מסגרת מצומצמת. בשנים ההם שימשתי כמזכירה הכללי של המפלגה ומטבע הדברים הייתי קרוב לשפירא יותר מכרגיל. שפירא היה מזועזע ומלא חרדה, ולא בעיקר מחמת הנזק הישיר שהפרשה הביאה עמה כי אם כחמת ההבנה הציבורית הכללית שנתגלתה לפניו בכל מערומיה ולציבור הכללי — קימעא קימעא.

שפירא ראה בכל הפרשה תחילתו של משבר חברתי מתוך שמיטת ערכים בתנועת העבודה, נסיגה גדולה מעצם כשרונו לנהל חיים ממלכתיים דימוקראטיים תקינים. אם כיד לאחר תקומת המדינה אפשר היה אולי להעלות על הדעת כי נשארו בחברתנו שרידים של מנטאליות גלותית שבאו לידי ביטוי בפרשיות הכאובות שליוו את חיסול הפלמ"ח והמחתרות, פרשת אלטלינה וכל הדומה לכך, הרי עתה לאחר שנות מלחמה, סבל ומאמצים — איך ייתכן להעלות על הדעת מערכת יחסים כה מעורערים וכה עכורים ב„קודש הקודשים" הלאומי — התחום הבטחוני?

קרבתי בימים ההם למשה שפירא הוכיחה לי כי אין עיקר עניינו בקביעת האשמות האישיות והאחריות למתן ה„הוראה" כי אם — במערכת היחסים האכזרית, בהתרת כל רסן האחריות המינימאלית, בהפקרות. נדמה לי כי כאן חדל שפירא להאמין כי כל מנהיגות תנועת העבודה מונעת המיד על ידי ערכים. ה„חשדהו" החל להיות אצלו קודם ל„כבדהו", ואמנם המפלגה הדתית הלאומית הצליחה לעבור את תקופת המשבר הקשה בהבנה פנימית מלאה. היא לא הצטרפה לשום צד וכאשר הוקם אחר כך „מועדון הארבעה" — ארבע מפלגות, בתוכן המפד"ל, שניסו לבלום את שלטונה הרצוף רב השנים של מפא"י — אף הצליחה המפד"ל להבהיר את שיטתה: בעד פסילת שיטות פסולות בשלטון ונגד פסילת אישים והוגים. שפירא וכן תנועתו לא חפצו כלל לנהל „סילוקי חשבונות", תככים וקנוניות.

השפעה מכרעת לציונות הדתית

ואמנם נכונו למשה שפירא, ולכולנו יחד עמו, עוד הפתעות ועוד זעזועים. השפעתה של הציונות הדתית על מהלך העניינים במדינה גדלה. לא הגענו אז לכלל יכולת של קביעת עניינים. אולם לדרגת יכולת של „עיכוב הקריאה" ו„לחץ מבוקר" אכמם הגענו. אופיינית בנידון זה היתה התפתחות הענינים בתקופה שקדמה למלחמה ששת הימים. השפעתה של הציונות הדתית הכריעה את הכף בכמה סוגיות גורליות בתחום המדיני־הבטחוני שעמדו בימים ההם על הפרק.

לא כאן המקום לחזור ולספר בפרוטרוט את אשר אירע במשך השבועות שקדמו למלחמת ששת הימים. ספרות שלמה נכתבה על כך, ובוודאי עוד תיכתב. מן הראוי להזכיר במקום הזה רק כמה פרטים שבהם היתה עמדת המפלגה הדתית הלאומית, באמצעות משה שפירא, מכרעת ממש. הסוגיה הראשונה נגעה לענין הקצב העיתוי של מעשי המלחמה. המפלגה הדתית הלאומית היתה נחושה בדעתה כי אין לפתוח במלחמה לפני שמתברר קבל עם ועדה ביישוב וקבל דעת הקהל העולמית כי ממש אין במציאות כלל אפשרות אחרת וכי מדינת ישראל מיצתה לחלוטין את כל האופציות המדיניות — ואפלו הקלושות ביותר — כדי להימנע ממלחמה. בעניין הזה היה שפירא, איש המורשה ההזהירות המתמדת, חד ותקיף. וכולנו בהנהגת התנועה היינו תמימי דעים בזה. התסיסה בין מפקדי צה"ל, חוגי ההתיישבות שונים וכדומה לא הזיזו אותנו מעמדתנו. זכורני היטב את ה„סיולים" שהיינו עורכים כמה חברים הקרובים ביותר למשה שפירא בהיותנו מלווים אותו כמה פעמים ביום ממלון הילטון (שהיה ממש ריק מאדם) בתל־אביב עד מקום הועד של ועדת השרים לענייני בטחון וחזרה. „סקס" זה של ליווי (כולל בשעות הלילה הקטנות) והשיחות הרבות שלפני ואחרי כל ישיבה כמעט והפך אצלנו לשיגרה. משה שפירא היה זקוק לסעד ולחיזוק של חבריו. סוף סוף המדובר היה בסיכון לאומי מחושב ובהכרעות גורליות. שפירא קיבל מכולנו מלוא חופניים של הסיוע החברי הזה. זכורני שהדברים הגיעו עד כדי כך שכאשר נפלה ההכרעה הממשלתית בדבר הארכת ימי ה„המתנה" המפורסמת נתאספנו — חברינו בהנהלת התנועה ובסיעה בכנסת — בביתי כדי „לחגוג" את הישגנו המדיני־הבטחוני שראינו בו (ונכון ראינו) רווח והצלה. יום קשה ומכריע היה היום ההוא. בביתי הקשבנו כולנו להודעת ה„מגמגמת" המפורסמת של לוי אשכול. אולם ידענו שחרף ה„גמגום" ההחלטה המדינית שנתקבלה בהשפעתנו המכרעת היתה טובה ונכונה.

בדרכי נועם ובהבנה

והנה עברו אך שעות מעטות מהכרעה זו וכבר מצויים היינו כולנו בעיצומה של סוגיה מכרעת שניה: מנוי וגמור היה עמנו לנצל את שעת הכושר שנזדמנה דווקא בעת ובעונה אחת עם שעת סכנה לאומית להשיג בבת אחת כמה דברים: לבטל אחת ולתמיד את הכלל שהיה עד אז מקודש בתנועת העבודה כי ממשלה כלשהי בישראל צריך להרכיב לפי העקרון של „בלי חירות ובלי מק"י", להרחיב את הממשלה ולהפכה לממשלת אחדות לאומית רחבה ולהוציא את תיק הבטחון מידיו של לוי אשכול. כולנו ידענו כי ימי ההמתנה יעברו מהר והכרחי לנצלם לשם הרמת המוראל הלאומי הירוד. לוי אשכול היה איש אהוד אצל ראשי תנועתנו. שררו בינינו יחסים טובים למדי ונמצאה תמיד איזו הבנה עמו. משה שפירא עצמו היה מידידיו ואוהדיו. אולם היו אלה ימים קשים והיו חרדות לקראת הימים הבאים. היינו משוכנעים כולנו כי אשכול אינו האיש המסוגל לשרת כמצביא במלחמה. זכורני היטב מה שמשה שפירא עצמו סח לי בימים ההם כאשר בעתונות נתפרסמה תמונה קולקטיווית של מפקדים בצה"ל ובמרכזה יושב היה לוי אשכול חבוש ברט צבאי שחור בדומה לשאר המפקדים: „התמונה — אמר לי שפירא — לא תהפוך את האיש הזה למפקד ואחראי להנהגת מלחמה. התמונה אולי מעוררת אצלו אשליות בדבר יכולת פיקוד".

הנכון הוא כי לחצי רפ"י ושאר יריביו הפוליטיים של אשכול לא הקלו על מגמות המפד"ל שהיו לגופם על האינטרסים הלאומיים. לא רצינו להיות מעורבים בבוץ הזה, להיות צד. שפירא התלבט והתחבט הרבה כיצד ואיך לשכנע את אשכול, ויותר מזה את חבריו, ולהביא לכל המהפכים האלה שהיו דרושים לעם ולמדינה בדרכי נועם והבנה. משה שפירא היה בעצמו זקוק לחיזוק ולגיבוי, והתגייסנו כולנו למלאכת הלחץ על שפירא עצמו כי יהא אמיץ יותר ותקיף יותר. זכורני יפה כי פניתי ביום המתוח של ההכרעות אל גולדה מאיר, שהיתה בימים ההם המזכירה הכללית של מפא"י, כי משלחת ראשי המפד"ל מבקשת ממנה פגישה דחופה. היא סירבה להיפגש עמנו עם שידעה כי המשלחת אליה מורכבת מארבעה חברי כנסת ומזכיר המפלגה. עד מהר נתבררה לנו סיבת הסירוב. הגיעה אלינו ידיעה די מהימנה כי המניע העיקרי לסירוב למעשה הרחבת הממשלה וחילופי הגברי במשרד הבטחון הוא ש„אין לתת סתם ככה את פירות הנצחון הצפוי ליריבים פוליטיים". סאה הסובלנות של הנהגת תנועתנו נתמלאה ואז נפלו ההחלטותינו האולטימאטיביות אשר משה שפירא הפעיל אותם בכל כוחו ואונו. תפיסתו היהודית של משה שפירא — והוא הדין תפיסת כולנו — לא היתה מסוגלת לחשוב בספירות של חשבונות על שיקכם של פירות הנצחון הצפוי. הסכסוכים האיומים בתוך תנועת העבודה הצבירו אף את טובי האנשים על דעתם... מול התופעות האלו הכבדנו את לבנו. הוצג אולטימאטום. לא נהא דבקים לכיסאות בממשלה.

אולי רצוי להוסיף בהזדמנות זו נקודה נוספת. עניין מינויו של משה דיין לתפקיד שר הבטחון לא בא אז דווקא מתוך חוגי התנועה ולא היה כלל וכלל עיקר אצלה. סח לי משה שפירא בעצם הימים ההם על שיחותיו עם אנשי בטחון רבים, ובעיקר על שיחותיו עם יגאל ידין ששפירא ראהו בימים ההם כמועמד מתאים לתפקיד שר הבטחון, כמועמד שמינויו יפגע בלוי אשכול פחות. אולם יגאל ידין סירב להיות מועמד והציע דווקא את משה דיין. כעבור כמה שבועות הזמנתי את משה דיין לבוא לישיבה של הנהלת המפלגה הדתית הלאומית ולתת לנו הערכת מצב. הוא נענה מיד ובא לישיבה ובראשית דבריו אמר כך: „באתי לישיבה זו לא רק כדי לתת הערכת מצב כי אם כדי למלא חובה אלמנטארית: להודות למפד"ל ולמשה שפירא שאך ורק בזכותם נתאפשר לי להיות שר הבטחון במערכות גורליות. למפד"ל ולמשה שפירא אני אסיר תודה".

על כל פנים: כבודה ומעמדה של הציונות הדתית גאה בימים ההם. התוקף האולטימאטיווי שלה נתן את פירותיו: המתנה מכאיבה כשלעצמה ומסוכנת למדי שביצרה את מעמדה של ישראל בדעת הקהל העולמית, הרחבת הממשלה עד כדי אחדות לאומית מלאה, שינויים הכרחיים בראשות ענייני הבטחון. כל העם בישראל הבחין כי זו היתה שעתה היפה של הציונות הדתית והמפד"ל. מיד עם סיום המלחמה התכנס כל הוועד הפועל של התנועה ב„בית מאיר" בירושלים ובעיירה אוטובוסים הגענו בצוותא אל הכותל המערבי כדי להתפלל ולרקוד ריקוד של מצוה. כמפלגה פוליטית עשינו את הדברים הנכונים.

הנה ארכו כאן הדברים וההרגשה היא כי לא תמו ולא נשלמו. שפירא עדיין לא נספד כהלכה ועוד צריך שיבואו חוקרים שימיינו ויסדרו באופן שיטתי את פרשת חיו ועשייתו. מסגרת הדברים הרשומים כאן כמעט ומחייבת לומר קנצי למלין. אולם בטרם נעשה זאת עלינו לרשום כמה משפטים בענין מידת הריעות והחברות שהיתה במשה שפירא.

חברות אמיתית — תכלית ואמצעי

ברוב השנים שהכרנוהו היה עמוס וטרוד בעבודה קשה. רק לכאורה עבודתו לא היתה מייגעת במובן הפיסי. הוא היה איש ציבור ועבודתו הרי היתה בדיון ודברים, במשא ומתן, בישיבות ובבירורים, בכינוסים ובקונגרסים. זו היא גם בימים אלה מלאכה קשה ומתישה אצל מי שמתייחס אליה ברצינות. קל וחומר שכך היה בימים ההם ואצל משה שפירא במיוחד. לא יום ולא לילה, לא אתנחתא ולא הפוגה. הוא נענה לדורשיו תמיד ובכל עת וביתו כמשרדו היה מעין רשות הרבים. הוא היה אף מוטרד הרבה מאד כבעיות אישיות קשות למדי. זקוק היה תמיד לכוחות גופניים ומוסריים גם יחד כדי לעמוד במשימות הכלל והפרט. ברוב ימיו עמד בכך. האיש היה חזק בגופו ובאופיו. עם כל אלה היה משה שפירא איש רעים להתרועע. כבר אמרנו למעלה משהו על עניין החברות בכללה במשנתו של משה שפירא. הוא ראה בחברות אמיתית גם תכלית וגם אמצעי. ביתו היה תמיד הומה חברים וידידים מהארץ ומהתפוצות. אלא יחד עם אלה ובתוכם היו גם אנשים מחוגים אחרים לגמרי: ראשי ישיבה ליטאיים, סופרים ומשוררים. היה זה תענוג רוחני לחזות פעמים הרבה את המראות של הריסת מחיצות אידיאולוגיות ואורחות חיים בין אישים השייכים למחנות שונים ומגוונים. את ה„ניחותא" של השיחות העירניות בין בעלי השקפות שונות — — — את אחדות ישראל הממשית. סח לי פעם ד"ר משה סנה, כי גם בשנים שהוא היה מרוחק וכמעט מנודה בציבוריות הישראלית (ומובן מאליו שהוא עצמו היה אשם בכך) גם אז היתה ברית אחים כרותה בינו ובין משה שפירא — ברית על נאמנות חברית במלוא מובן המלה בכל התנאים והנסיבות. את הדבר הזה אישר לי בשיחה משה שפירא בעצמו. הוא האמין בחברות וגם בטוח היה כי משה סנה עוד שוב ישוב.

וכך רחשו לו לשפירא אימון אף הרבה חברים צעירים ממנו בהרבה. בהחיצתו של משה שפירא היתה לרבים הרגשה כי בצוותא עמו עוסקים בתכניות גדולות ורציניות וכי כדאי הוא הדבר להניח לתרעומות שבודאי היו גם היו ולראות את העיקר, ראוי להביט לברית ולא לפנות לקפידות, אפילו הן מוצדקות. כותב השורות האלו היה בין הצעירים האלה ובחלוף השנים והעתים אף פעם לא הצטער ולא התחרט על כך. הדבר ישמע אולי פאראדוקסאלי: משה שפירא לא היה גאון תורני וענק רוח, לא „מורה־מורנו" ולא מנהיגנו על הדור, ובכל זאת היה דמות מופת להנהגה ציבורית אחראית, נקיה ומצליחה בעבודתו. משה שפירא היה בוודאי בין מורי ורבותי ובתוך אחי ורעי. כזה הוא היה למאות ולאלפים.

כוחה של אחדות / מאת הרב ד"ר יעקב ניומן

מפליאים הם הליכות בני אדם. מפליאים ומתמיהים. הנביא ישעיה מתאר את כרם ידידו ואומר: „כרם היה לידידי בקרן בן שמן. ויעזקהו ויסקלהו וגו' ויקו לעשות ענבים ויעש באושים". הנביא גם מפרש את המכשול בל יכשל האדם לכה הוא מתכוון. אלא פתרון להדידתו לא מצא.

יש גם שבני אדם עושים שיקולים טובים ומצליחים לעשות פירות טובים ומשובחים והיה כן ה' ראוי שישמרו על פירותיהם. יש שבני אדם מקדישים לציון ולמסורה מסירות כל כוחם ונפשם ובכל מה שנפשם ורוחם מצאו מאה שערים כי ברכת ה' עליהם. אם כן אפשר להניח ולקוות שישמרו על הכרם הזה וימשיכו בטיפוחו ובטיפולו כי עוד רבה העבודה. אך לא כן הוא. עוזבים את כל מה שהשיגו בעמל כפיים ובמסירות הנפש. פונים עורף ומחפשים לעצמם שדות פעולות חדשים...

בשיא הצלחתה של המפלגה הדתית־לאומית הצליחו לבחור בכוח של שנים־עשר נציגים בבית הנבחרים, הפליאו לעשות. בנו ישיבות, הקימו בתי ספר בעולים וטובים לשם ולתפארת. יסדו מוסדות לפלא ולתהילה. וראה כל העולם כי שם ה' נקרא עליהם. לא ארכו הימים וחלק גדול מהם מצאו לעצמם מרצה בעזרות אחרים. התפזרו והתפרדו כשהיה עוד הרבה לעשות, ולתקן. היום היה, עוד גדול ונשאר עוד הרבה לפעול בכרם בית ה' צבאות.

חלילה לי לחשוב, שנטשו את מקומם מסיבות אישיות וזרות. בוודאי חשבו שמצאו פרצות אחרות למלא, אך לפי עניות דעתי, שגו והלכו בדרך לא דרך להם.

זכורני שכשהייתי יושב בישיבות נתקלתי במנהג תפילת הדרך שלא ראיתי כמוה מאז ועד עתה בשום מקום ובשום סידור. היתה זאת תפילה מיוחדת שיתפלל אדם שנקלע להכב"ש הנבוך ומצא את עצמו במקום זר ואינו יודע איך לצאת מן המבוכה ולהגיע לדרך המלך.

זה לא מכבר קראנו בתורה „ויקרא יעקב לבניו ויאמר להם האספו". בעצם אין שום זכר עם ה„האספו" לא שייך. לכם ישראל ביהוד יש להכיר ולבשר „ויעשו כולם אגודה אחת", באופן תמידי. אך היום, אולי יותר מבכל תקופה אחרת, אנו זקוקים לכל יד עזרה לשמור על הניצוץ והגחלת שעוד נשארה בקרבנו. לבנות את ארצנו ומדינתנו ולהקים את שכנו הגידת הנפלאה במדינה שלנו על פי תורת ישראל ולפי רוחם של הנביאים וחז"ל אשר יאמר עליהם „ישראל אשר בך אתפאר".

המפד"ל כעת היוזמה נבנתה על היסוד של אחדות גבורה ושלא יחזו בהם נידה. בכוחה של אחדות אנו עוד נבנה בתים. יישובים ומוסדות, ובלבד שכלנו נפה שכם אחד. ורק אחר כך נשב „כל אחד תחת גפנו ותאנתו", כל אחד לפי רוחו ועצבו, שאיפתו ולבבו. אך בינתיים הבא ניתן יד לבניין הארץ בלב אחד ובשיתוף כל הכוחות. עוד רבה המלאכה ואין לנו הרשות להתבטל כמבנה.

סיכומו של שבוע

פיגוע דמים בגבול השקט

נפילתם של שני חיילי צה"ל בידי מסתנן בגבול ירדן מעוררת את פרשת הטבח בראס בורקה שבסיני. גם הפעם היה זה ידי של חייל בודד שפעל ככל הנראה על דעת עצמו מבלי לשתף בפעולתו גורמים מהארץ שממנה בא.

כמו בסיני כן גם בעמק הירדן לא עמד אחד מארגוני הטרור אחרי הפיגוע החמור. אולם, פרט למאפיינים אלה אין כמנה כשותף לשתי הפעולות, הן בהיקף הפגיעה, הן משום שבמצרים היתה זו התקפה על אורחים מטיילים, בעוד שבירדן כוונה הפעולה נגד חיילים, והן בצורת הפעולה של השלטונות הצבאיים שלהן. במצרים מוטלת אחריות יתירה על החיילים שהיו בעת שבוצע הטבח ואיבדו את עשתונותיהם בעת הרצח ומנעו הגשת עזרה לפצועים לנפגעים. דבר שהגדיל את מספר הקרבנות שנפלו בתקרית. בעמק הירדן, לעומת זאת, ככל הידוע כעת לא שיתפו פעולה חיילי הוסיין.

לכשעצמה, ירדן עושה כל מה שביכולתה כדי למנוע פיגועים בצד הישראלי של הגבול. נקודות תצפית רבות של צבא ירדן נמצאות בשטח וביכולתם למנוע מעבר לשטח ישראל. ואכן גבול זה הינו השקט ביותר בארץ ומעט מאד תקריות היו בו בשנים האחרונות. ירדן מעוניינת בשקט בגבולה עם ישראל והיא יודעת יפה כי אם לא יהיה שקט בצד הישראלי לא יהיה גם שקט בצד הירדני.

בשנים האחרונות גדל מספר הכפרים לאורך הגבול ומספר היושבים בהם. אלה רוצים בשקט ואינם מעוניינים להיכנס לתקריות עם ישראל על כל הכרוך בכך. ירדן מונעת פעילות ארגוני מחבלים בשטחה ואופי המשטר מאפשר זאת.

עם זאת אין כמעט אפשרות לסגור באופן הרמטי את הגבול עם ישראל ולמנוע מחייל בודד או חוליה קטנה להסתנן לעבר ישראל או לפגוע מתוך שטח ירדן במטרות ישראליות. ואכן היו מספר תקריות גם בגבול ירדן, בדרך כלל היו אלה תקריות ללא נפגעים, שלא כמו במקרה הנוכחי.

השקט בגבול המזרחי של ישראל הוא גם כתוצאה ממערכת הבטחונית לאורך הגבול עם ירדן, זו מורכבת בין היתר מגדר בטחונית הפרוסה לאורך הגבול. זוהי מערכת יעילה ביותר והיא מתריעה על כל פירצה בה. עם ההתרעה נכנסים מיד לפעילות כוחות צה"ל הנמצאים באיזור. נוסף לכך יש פעילות של בטחון שוטף של צה"ל — סיורים לאורך הגבול וכו'. עם זאת גם הגבול אצלנו אינו סגור הרמטית וייתכנו פרצות בה, דוגמת זו של יום רביעי. יש לציין כי המערכת הבטחונית פעלה בבהירות הסיור שבו פגע החייל הירדני לא איבד את העשתונות והשיב באש וכוח התגבור הגיע מיד למקום התקרית וחיסל את החייל הירדני.

למרות האמור אין לפטור את ירדן מכלל אחריות למקרה. החייל היורה עבר ככל הידוע ליד תצפית של חיילי ירדן ואלה יכלו למנוע בעדו לפנות לעבר הגבול. החייל ברח מיחידתו לבוש בבגדי צבא ירדן, ואלה הוחלפו בבגדים אזרחיים לפני שהגיע לגבול כדי לבצע את הפיגוע. אחריות כבדה יותר מוטלת על ירדן בשל יחסיה הטובים הנוכחים עם אש"ף, ואלה יש בהם כדי לתת השראה לאורחה לפעילות נגד ישראל. עצם העובדה שממשלת ירדן התירה לאחרונה את קיומן של מפקדות ארגוני הטרור יש בה משום מתן גושפנקא „חוקית" לפעילות טרוריסטית נגד ישראל.

ייתכן גם כי היורה לא פעל על דעת עצמו ולא היה זה התקף רגעי של חייל אלא שהוא פעל בשליחות ארגון כלשהו. ייתכן גם כי החייל הירדני פעל בידיעת מפקד צבאי מקומי או שזה התעלם מהסתננות החייל לעבר גבול ישראל.

מבחינה מדינית אין להניח כי ירדן מוכנת עתה להיכנס לעימות עם ישראל בעת שהיא עושה מאמצים להידבר עימה. פעולה מעין זאת יכולה רק להזיק לה מבחינה מדינית. בשלב זה גם מנהיג המחבלים, יאסר ערפאת, הרוצה להשתלב במשא ומתן עם ישראל, אינו מעוניין בעימות עימה על רקע פעילות חבלנית. עם זאת ייתכן גם שארגון כלשהו המעוניין לחבל במאמצים להידבר עם ישראל הוא זה שהפעיל את החייל.

בכל מקרה עמדת ישראל ברורה כי יש לראות בתקרית השבוע חריג והיא אינה מעידה על שינוי מהותי בעמדת ירדן לגבי פעילות מחבלים בשטחה. היא זוכרת עדיין את הטראומה של שנות ה־70, בעת פעילות המחבלים ממנה. כידוע, טיהרה ירדן את המחבלים משטחה וערכה בהם טבח המוני. היא ודאי אינה מתגעגעת לחזור לתקופה זו.

ישראל, לעומת זאת, מתייחסת ברצינות לתקרית השבוע הוא כי באווירה שהשתנתה בירדן עלולה פרצה זו לא להיות בודדת. לכן תגביר את מאמציה הבטחוניים כדי לשמור על הגבול. במישור המדיני אין לצפות לפעילות מיוחדת כי ההנחה היא שירדן אינה מעוניינת בתקריות מסוג זה.

ברוך אדלר

בריה"מ — ועידת שלום וחידוש יחסים

בנאומו השבוע בעצרת היובל של הקונגרס אמר נשיא הקונגרס היהודי העולמי, אדגר ברונפמן, שבלי שיתופה של ברית המועצות לא ייתכן שלום במזרח התיכון. היה באמירתו משום רמז לבריה"מ, שיש מקום למען עסקת חבילה. שיתוף בריה"מ בדיון האזורי תמורת התרת יציאה של יהודים מרוסיה. להיות שברונפמן אמר מה שאמר על יסוד מגעים עם מקורות מוסמכים.

בעת ובעונה אחת אמר אליהו אסאס שהיה המנהיג הרוחני הבלתי מוכתר של דור בעלי התשובה ברוסיה, שלפי התרשמותו, יש סיכוי אחד בלבד לפתיחת שערים והיא הסכם דטאנט בין רוסיה לארה"ב, כאשר בעיית היהודים היא חלק ממנו. הוא לא שלל את ההפגנות ואת הלחצים המופעלים על רוסיה כדי שתשחרר את יהודיה, אבל אפשר היה להבין מדבריו כי אלה הם בבחינת יחסי ציבור, להחזיק את הנושא על האש. אבל רק דו־שיח ישיר בין מנהיגים יהודים לבין ראשי השלטון ברוסיה יכול להביא הצלה. אסאס עצמו שוחרר מרוסיה לפני כשבוע החוות הגבוהה שקיבל נשיא הקונגרס היהודי, אדגר ברונפמן ואשתו הבירינין, שגריר ברית המועצות בוואשינגטון. לברונפמן הותר בביקורו ברוסיה. הוא נפגש שם בבית הכנסת עם ארבעים יהודים ושמע את דבריהם.

המלך חוסיין פנה לבריה"מ בהצעה לחדש את יחסיה עם ישראל, שהוא התנאי שלנו לשיתופה בועידה בינלאומית, אם תהיה כזו. ישראל הסכימה בשעתו לשיתופה של בריה"מ בועידת ז'נבה שאיגון לסיני. אלא שאז הוכח לנו שזה עניין של טקס פורמלי בלבד, וכך היה. הסדר זה יכול לפעול גם היום. אלא שהפעם ארה"ב איננה נלהבת לשתף את בריה"מ בועידה זו.

כדי פסע נתקבלו רמזים מצד נציגים סובייטיים על ההליך הסדר: הסכימו לשתף אותנו בועידה בינלאומית לשלום במזרח התיכון. ורק אחר כך נדבר על חידוש היחסים עם ישראל. אלא שהמדיניות הסובייטית אינה אחידה בנושאים כאלה. אם אין בה פתיחות, אין שינוי במדיניות הסובייטית בשאלת ההגירה היהודית. אולי יש מציאותיות בהגירה של אליהו לא אליהו איאה. בלי די הקונגרס היהודי העולמי. אחד מהם.

י. א.

שר הבטחון, יצחק רבין, ואלוף פיקוד המרכז, אלוף אהוד ברק, שומעים הסברים ממפקדי החייל הסיור שלהתקף ביום רביעי בבוקר ליד מחולה. (צילום: יתג רייף, חרות דובר צה"ל)

ההסתדרות נאבקת בממשלת האחדות

ההסתדרות נאבקת בממשלת מאז ומעולם היו לראשי ההסתדרות טענות כלפי הממשלה. גם בימי שלטון „המערך" קבלו אלה על מעמדם ומעמד העובדים במשק, כשלא אחת לוו טענות אלה גם בצעדי מחאה של שביתות ועיצומים.

ברם כאן הוגנו היתרות לממשלת האחדות הלאומית, שהוקמה בעיקר במטרה להבריא את המשק הישראלי. סייעו ראשי ההסתדרות בזה „שקט העשייתי". אפשר שהיה זה גם בגלל העובדה, כי בראש ממשלת אחדות עומד שמעון פרס שליחה של מפלגת העבודה. היה שקט. היתה גם הבראה משקית. אך ככל שהולך וקרב יום הפקודה שבו יעביר ראש הממשלה מר פרס לפנות את כס ראשות הממשלה למלא מקומו, יצחק שמיר, איש „הליכוד" מגלים אותם עסקני ההסתדרות אי מנוחה מסוות.

„לבטן האמת, אנו מפחדים" — אמר יוזמי הקמתו של הפורום ההסתדרותי במפלגת העבודה, ביוזמתו של שר גדעון בן ישראל. תביעתו של הפורום היא חד משמעית — אי שתקציב המדינה החדש יגדל „בהתאם לצרכים" או ש„כל יתחנםט", ובכלל זה גם ממשלת האחדות הלאומית.

„אנו מפחדים" — לא כל כך מכלל המצב הנוכחי כמו מהימים שהליכוד יהיה שוב בשלטון. אז „האבטלה תהיה הגדולה עוד יותר". אז גם „יפגעו בזכויות הבריאות של קופת חולים", או „יעשו שר האוצר, יצחק מודעי, ועמיתיו משרי הליכוד, „כל מה שירצו ויפגעו בעובדים הציבוריים"...

החשש הזה אינו נובע מהתייחסות „הללה יחסי. יצמדו אלה. ובר יסבירו לכל המעוניין, כי ההסתדרות עבדה על המשמר גם בממשלות „המערך". אך משום מה קריאותיהם ואזהרותיהם עולות בקנה אחד עם הצהרות שרים במפלגת העבודה, הפוליטית, יאמרו לך אנשי הפורום. סבורים כי בכל מקרה צריכים להחיש את הבחירות לכנסת ולמנוע את קיומה של הרוטציה...

ברור איפוא, כי יד אחת מכוונת את פעילות ההסתדרות ואת הצהרות שרי „העבודה" על הקדמת בחירות במקום לראות את יצחק שמיר, איש „הליכוד", יושב על כס ראשות הממשלה. הסגנית הראשונה — השבתת המשק לשעתיים, ביום ג' הבא. בתחום זה של מאבקים צברו ראשי ההסתדרות ניסיון רב. הם יכולים לערער את מצב המשק, ועוד איך, כשהמטרה — למנוע את הרוטציה, תקדש גם הפעם את כל האמצעים.

חיים פיקרש

עט לשחוק

ועדת השרים לענייני כלכלה החליטה להפסיק מספננות

* * *

השנה חל חג האילנות בשבת ולכן לא יכולנו לקיים את מנהג הנטיעות במועדה. כך תמיד כשחל „טו" בשבת.

* * *

אילו אותם 65 חכ"ים שנמנים עם השדולה למען הקשישים היו מעלים את הנושא בכנסת ומצביעים בעדו, המאבק בענין זה היה מוכתר בהצלחה מזמן, אלא שהכל משדלים אך רק מעט גם משתדלים.

* * *

נשיא המדינה אכן ישמש סנדק בברית המילה של התינוק שנולד לאחר עשר בנות. בכך יקיים את הבטחתו ובכך נוכחים אנו לדעת כי אצל מר הרצוג מילה זו מילה.

* * *

היועץ המשפטי לממשלה יסיים בקרוב את תפקידו. לאחר שמונה שנים יפרוש הזמיר את כנפיו.

ב. אילן

השבוע בקו מעט יקר

של הקניות...

קדושת חיי אדם

השבוע סיים מכנסת דיון מגיע של בתאונה מתירה של התנגשות אוטובוס „אגד" ברכבת בצומת „הבונים", האחה שבה קיפחו חייהם של עשרים ושניים, בהם עשרים ילדים.

לא נחזור לדיון בשאלה אם רק נהגת האוטובוס, רית דויטוב ע"ה, אשמה בתאונה זו, או גם נהג קטר הרכבת שלא עצר. לנו חשוב שלפחות מכאן ולהבא, תגעלה בקרב כל הגורמים לנושא הבטחון בדרכים, מודעות חזקה יותר לפעולה מתמדת ללא לאות, לטענה על חיי האדם. חשובה מודעות לצורך חיובה לתת ביטוי לערכם וקדושתם של חיי אדם, שבתקופה מדורנית זו דומה יערכם יורד וירוד.

שיש מנחים גורמים רשמיים את עצמם ואותנו כי השנה שחלפה. כל נהרגו „רק" 376, לעומת 399 ב־1948 ו־440 ב־1983. היתה, שנה טובה. בשום פנים ואופן אין לקבל זאת. לא בכדי התפטר מתפקידו ראש מינהל הבטיחות בדרכים, משה צמיר, בזעם ובייאוש במחדלים במצב היום.

גם שר התחבורה, חיים קורפו בסכמו את הדיון השבוע בכנסת, הודה שעוד קיימים „בעיקים אהוביב" המסכנים חיי אדם; שמצויים עדיין לס מיפגשים רכבת־כביש ועוד. אף הוא הודה שרק עתה, עם האסון הכאוב הזה, התגננו בפני מצב זה בכל חריפותו.

בארבהון המחלה, עם כל חשיבותה לא די. הציבור ישאר להבין מן הממשלה ביצוע מלא של החלטת הכנסת, בסיכום הדיון הנזכר, בו קריאה לממשלה:

● להעמיד את נושא המלחמה על החיים המאבק בתאונות הדרכים בראש סולם העדיפויות הלאומי בדומה לבטחון החוץ ובטחון הפנים.

● לעדכן עד 31 במארס 1986 תוכנית אופרטיווית ספציפית ומתוקצבת להורדת מספר תאונות הדרכים בישראל מדי שנה בכל אחת מחמש השנים הבאות במבחנים המלסיים.

● להגדיר האחריות האישית של כל אותם נושאי משרה ציבורית או גופים ציבוריים, אשר השלכותיה ביחס לאירוע תאונה הבינים ולהביע בהרגשה כבש לפתח לשם ביצוע הד אחריות האישית כאמור.

כליאת הכנסת גם ריבסמת לפניה הוליכת ראש הממשלה, לבדוק בדרכה תוחות נסיבות תאונה והמכילך בהקמת ועדת חקירה ממלכתית חקירה מקיפה ומקצה של תאונת הבונים.

ביצוען של החלטות נחוץ לשמירה על חיי אדם, כפי שנצטוינו: „ונשמרתם לנפשותיכם מאוד".

יונה כהן

* **עיטורי סופרים וספרים** *

„תחומין" — רוח של חדשנות

מאת אביאסף בן נתן

שוב עולה על שולחננו כרך חדש של „תחומין", הכרך הששי שבסדרה זו*, ושאנו זוכים מדי שנה להרחיב עליה את הדבור מעל במה זו.

[illegible]

אקטואליזם

[illegible]

*) „תחומין" — תורה חברה ומדינה, קובץ הלכתי, כרך ו' — תשמ"ה, בעריכת „צומת" — צוותי פרק יהודית, אלון־שבות גוש־עציון, 528 עמ'.

[illegible]

פסקי דין

[illegible]

„תחומין" אינו עתון

[illegible]

בעלי תשובה וכיבוד הוריהם

[illegible]

ממלחמת לבנון ועד משחק השחמט

הקובץ פותח בשלושה מאמרים משל הרב משה [illegible]

כהאי לישנא

דן אנטנות

מאת אבנר ארליך

אין הכוונה שבישתו דן את האנטנות לכוכה או לרפוא, לשבט או לחסד... פשוט זהו שמה של פירמה מסויימת בירושלים, ואין ספק שהכוונה היא לסדר מלים המבד־ אנטנות דן, כלומר, האנטנות של דן, הס־ דר שבכותרת אינו אלא תרגום קלוקל מאנגלית. לצערנו, הגענו עד לידי כך, ש־ אנו כותבים עברית כאילו היתה זו אנגלית, כגון השלטים בחוצות ירושלים: שמור עירך נקיה. ברור לכל יודע אנגלית שזה תרגום רע ל־ Keep Your City Clean וצ"ל: שמור על נקיון עירך.

כיו"ב יש בית קפה בשם „פרינץ־באר", וצ"ל „באר־פרינץ". גם השם „אגד־תור" אינו נקי מהשיבוש שפסגנו. טוב יותר היה „תור אגד", אם כי גם השם כפי שהוא אינו נורא כקודמיו.

ולבסוף, אם השם אינו מתורגם אלא נכ־ תב כצלילו באנגלית, אז ודאי שאי אפשר לבוא בטענות. כאן השם „יונייטד טורס" וכדומה.

הערה: לגבי מה שכתבנו נגד המוסדות השומרים על עבריות מזויפת ואינם מתר־ גמים את שמם לאנגלית, נעיר כי יש צינד יוצא מן הכלל, והוא „הבנק הכללי", הנכ־ תב באנגלית: General Bank ויותר כתוב גם הוא.

נחום בן ישר

תורת כהנים

בשפת כהן צפירה
דלית על דלית דירה
בחלון נוי־ציוץ
ותמונה מול תציץ
חבילה עודה צרורה
מאורות עד סקנה ברורה
אם שמחה לקראת בנים
בתורת כהנים
הגנה, צנין צופיה
היושר מול כפת השתיה
סביב שלחן יהלכו
חניפה ושנאה ילחכו
לקאן בתורת כהנים
בונים ומבוננים
גם לקדש פונים
בתורת כהנים

*

כהנים בעבודתם

פרחי כהנה
כלי עבודה בידיהם
ומודעים על ברכיהם
מגרדים האשפה
מיקרים הרצפה
מפרדים כיכי קיר ישנים
בעטרת כהנים
פרחי כהנה
נושאים כפיהם אל על
למתח כבלי החשמל
מתקינים מאורות
מבריגים צנורות
ובמון סתים — בין אבנים
בעטרת כהנים
ראיתי אותם
עמהם כלי קדחתם
כהנים בעבודתם

הזמן והזכרון / מאת אברהם בלאט

הסיפורת של הצמד יונת ואלכסנדר סנד מצוייה אי שם בתוך „בין החיים ובין ה־מתים", כאשר העלילה סובבת והולכת מן הזמן בעבר אל המסלול של הווה. המח־שבות רצות ומצטלבות, והדמויות הלח־צות והאחוזות באזיקי הזמן החולף מר־צות בשברי תמונות ובתמונות שברים, ב־תוספת שירי דיבור ביידיש ובפולנית ה־מוסיפים צבע לרקע הכללי. דמויות אלו סגורות, מסתגרות, ועם זאת פתוחות ו־משתפכות במענה לשון ובמונולוג בלתי לאה, שמנסה לספר ולתאר צילומי עבר ו־הווה, תוך עימות מפגשים ב„פלש באק".

[illegible]

סיפור בשניים

[illegible]

*) „קרא לו ליאור" מאת יונה ואלכסנדר סנד, בהוצאת הקיבוץ המאוחד, תשמ"ה.

[illegible]

גיבורים עייפים

[illegible]

שיח פנימי

[illegible]

השרשים הנוצריים באנטישמיות הנאצית

מאת י. עמוס

אוריאל טל, יהדות ונצרות ב„רייך השני" (1870–1914), [illegible]

אוריאל טל (1926—1984) שימש פרו־פסור להיסטוריה יהודית בעת החדשה באוניברסיטה העברית ועסק בחקר תול־דות המחשבה היהודית בדורות האחרו־נים מתוך עיקוב מיוחד אחר שורשי הטו־טאליטאריות והנאציזם. בספר שלפנינו הוא בודק את התהליכים ההיסטוריים שהוליכו ל„רייך השלישי". החידוש במח־קריו הם המימצאים המוכיחים, כי מש־ברי הליבראליזם והרציונאליזם בשנות „הרייך השני" הם שהוציאו את הנאציזם לאור העולם.

[illegible]

האנטישמיות — „מכנה משותף"

[illegible]

העמקת השנאה

[illegible]

רבנים ורבנות בארץ־ישראל

מאת אברהם ב. ריבלין

„קתדרה", מס' 37. עורכים: ישראל ברטל, אמנון כהן, יורם צפריר, „יד יצחק בן צבי", ירושלים. 204 ע'.

[illegible]

בין הדף והמדף

● פרוזדור לטרקלין משנת המהר"ל

השקפת עולמה של ה־יהדות על פי משנת המהר"ל מפראג, מאת הרב זאב זלצר, בני־ברק. 400 עמ'.

אחת מבקשותיו של המהר"ל מ־פראג מהקורא המעיין בספריו היא, "שאם יקרא דברים אלו ולא יכנסו בלבו שיחזור ויקרא ויעיין עוד, כי הדברים האלו לא יכנסו בלב הקורא רק בעיון רב מאד, כי כל כך הם דברי אמת ויושר נראים רחוקים בתחילת העיון, ולבסוף יתגלו ויאירו כשמש בצהרים". הרב זאב זלצר בספרו זה מקרב את הבנת משנתו והשקפתו של המהר"ל לבני דורנו, שלא רבים מהם עוסקים בה בצורה מסודרת בשל היקפה ועמקותה.

הרב זאב זלצר, שנבחר לאחרונה לשמש בקודש כרב איזור שיכוני א', ב', ג' של "הפועל המזרחי" בבני־ברק, מגדיר את ספרו כ"פרוזדור" קטן לטרקלינה האדיר של משנת רבינו מאור ישראל ומפתו — המהר"ל מפראג". במשך כעשר שנים דלה בשמונה־עשר ספריו של המהר"ל אלפי קטעים שנראו לו כמרכזיים או אקטואליים והם אוצרים בתוכם את מכלול מחשבת היהדות על כל נושאיה. הדברים מסודרים לפי פרשיות השבוע, ובכל פרשה באים רעיונות של המהר"ל בהקשר עם פסוקים המופיעים בה. המחבר מגדיר את הנושא בכותרת משנה, מקדים דברי הסבר קצרים, מביא את דברי המהר"ל תוך השמטת דברי קבלה ורמז בתוספת ביאורים בסוגריים ולעיתים מביא בסוף הקטע דברי סיכום ומסקנות. ההקדמות והסיכומים הכתובים בלשון שוטפת וברורה, יחד עם דברי ההסבר הבאים בגוף הטקסט מקילים על קריאה רהוטה ועיכול הרעיונות העמוקים של המהר"ל.

סידור הרעיונות לפי פרשיות השבוע מאפשר לימוד שיטתי, אך כמובן לא כל הרוצה לעיין במשנת המהר"ל יכול ללכת תמיד בדרך זו. ואכן, בראש הספר מביא המחבר מפתח מפורט לפי סדר אלפביתי, ובו הנושאים הראשיים ונושאי משנה עם הפניה לפרשה, לפרק ולפסוק שבו הם באים. בדרך זו קל לאתר כל ערך במשנתו של המהר"ל הבא בספר שלפנינו. מבין הנושאים הראשיים נזכיר אדם, אחדות ישראל, ארץ ישראל, בין אדם לחברו, גאולה, גלות, הזכריות, זכות המשיח, כבוד, משיח, עולם הבא, עם ישראל, צלם אלקים, שכר ועונש, תורה, תלמיד חכם, תשובה. יש כאן שש־מאות נושאים במחשבת היהדות, שחלק מהם באים בכמה נושאים ראשיים.

בפרשת יתרו, על הפסוק "ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה לפני האלקים" (שמות י"ח י"ב), כותב רש"י: "לפני האלקים, מכאן שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים מסובין בה כאילו נהנה מזיו השכינה". המחבר מביא מבחר של קטעים מרכזיים מתוך כתבי המהר"ל העוסקים בדמותו של תלמיד חכם. לפני נושאים: תלמיד חכם בעצם כמו השכל באדם, תלמידי חכמים הם חלק מהבורא ומשלים אליו, עם מי עדיף לגור: תלמיד חכם שאינו גומל חסד או עם עם־הארץ הגומל חסדים, האם מיסר ליחודים כפוי מתאים לתלמידי חכמים, שכל רוחני ושכל גופני, תלמיד חכם שהוא מחטיא את הבריות, הסכנה שבהסמכת רבנים (מובאים כאן, בין היתר, מדברי המהר"ל בדרך חיים על קפ"א: "ובשביל זה ראוי היה שלא לסמוך לקרוא בשם רב רק מי שיהיה שם שמים מתאהב על ידו (ו)לא מי שיתחלל שם כבודו (יתברך) על ידו").

אלה הם כמה מנושאי פרשת יתרו, וכך באים רעיונות ממשנתו של המהר"ל בכל פרשיות השבוע. נושאים מרכזיים מדברי המהר"ל הכלולים בספרי גור אריה, נתיבות עולם, חידושי אגדות ושאר ספריו מוגשים לקורא בן דורנו בצורה פשוטה ובהירה, וכדברי המחבר "ספר זה אינו משמש, ח"ו, תחליף ללימוד המהר"ל אלא כעין פתח קטן כפתחו של מחט אשר בעזרתו ניתן (כך תקוותי) להגיע לפתחו של אולם".

● בן־גוריון והשאלה הערבית

בן־גוריון וערביי ארץ־ישראל, מהשלמה למלח־מה, מאת שבתי טבת. הו־צאת שוקן, ירושלים ותל־אביב. 402 עמ'.

משנתו של ראש ממשלתה הר־אשון של מדינת ישראל, דוד בן־גוריון, בשאלה הערבית, כמו גם הגותו הציונית בכלל, זכתה לפירושים שונים היונקים ראיה שונה לגבי גישותיו ועמדותיו. כתוך שפע כתביו ונאומיו ניתן לדלות דעות שונות ולעתים מנוגדות זו לזו, והמבססים יכולים להביא סימוכין לגישות השו־נות את גישותיהם הם... שבתי טבת, מחבר הביוגרפיה של בן־גוריון, "קנאת דוד", בוחן בספרו זה את השתלשלות משנתו הערבית של ב.ג., בעיקר בשנים שבהן נשא בעול העשייה של התנועה הציונית ומדינת ישראל, בין השנים 1921 ו־1963. החומר מבוסס על יומניו, מכתביו ונאומיו של ב.ג. וכן על פרוטוקולים של ישיבות סגורות.

בהיותו בשנת 1915 בדה־ב"ה יחד עם יצחק בן־צבי, שם יסדו כינוסים של "החלוץ", פרסם ב.ג. את מאמרו "לקראת העתיד" ובו קבע כי "שאיפתנו בא"י אי אפשר לקיים בכומנס אחד, ולו יהיה הכינוס גדול, מכריע ונוח כמומנס הנוכחי. קיום שאיפתנו אפשרי רק כתוך פרוצס כמושך, פחות או יותר". במאמר זה ביסס את תורת השלבים, שהנחתה אותו לאורך עשרות שנים: שלב א' — אוטונומיה, שלב ב' — פדרציה, שלב ג' — מדינה. שבתי טבת בוחן את גלגוליה של משנתו הערבית של ב.ג., ומראה כיצד אבותה והבסיס דרו בה בכפיפה אחת, כשהשתפתחויות וה־תהליכים של ההתיישבות היהודית בארץ־ישראל מול היישוב הערבי השפיעו על גישתו. המחבר מציין כלל מדיני של ב.ג. בסוגיה זו: הציונות זקוקה לעוצמה ולהתפתחותה, לעוצמה בעצמה בעת השפעה בארץ־ישראל ובאומות, ועם כשהיא זקוקה להבנת הערבים ולהסכמתם. כך כשב שעקרונות ירדו במשנתו לדרגת תכסיס עלה בה כל העוצמה, כתכת יצבותו, למעלה עיקרון. עקרון העוצמה אומר, שהציונות זקוקה תמיד לעזרה מבחוץ, ומכיוון שהמעצמה היא אוהדת בעולם. שבתי טבת מוסיף, כי הסתירה בין עקרון העצמה לעקרונות אחרים במשנתו של ב.ג. מחזקת את ההנחה שהעקרונות הבלתי־ציבים במשנתו נועדו מלכתחילה, או בשלב מאוחר יותר, לשמש כתכסיס, פעם לצורך דחיית העימות הבה־הירנוגב לבת שהיישוב העצמי יהיה חזק יותר ופעם לצורך השגת דעת־קהל אוהדת בעולם. כלומר, לסייע יחד עם עקרון העצמה להגדלת העלייה ולחיזוק היישוב היהודי, עד כדי כך שהערבים ייואשו מיכולתם לחסלו ויאלצו לקבלו כעובדה קיימת.

● סאטירה רוסית על המהפכה

הקנאה, מאת יורי אולא־שה. מרוסית: דוידה קרול. בית הוצאה כתר, ירושלים. 146 עמ'.

כשיצא לראשונה ספרו זה של הסופר הרוסי יורי קארלוביץ אולאשה (1899 — 1960), בשנת 1927, הוא עורר תגובות מעור־בות — היו שהתפעלו ממנו והיו שהביעו התנגדות עזה כלפיו. היה זה על רקע תוכנו, שעיקרו ביקורת על המהפכה הקומוניסטית ותוצאותיה, כמו רבות מיצירו־תיו האחרות של אולאשה. מבחינה ספרותית הגדירו בזמנו את "הקנאה" כצעד בולט למודרניזציה של הרומאן הרוסי הקלאסי.

הספר כתוב בצורה סאטירית ותבקורה על העולם החדש שלאחר המהפכה באה תוך תיאור קורותיהם של שני אחים: אנדריי פטרוביץ באביציב, מנהל טראסט של תעשיית מזון ומומחה לנקניקים, ואחיו איוואן, הטוען כי הוא מהנדס אך עוסק בפרנסות מוזמנות כמו צייר דיוקנאות, חרזן ומגיד אופיו של אדם לפי כף ידו. ניקולאי קאוואלרוב היה קשור עם שניהם, והוא מספר בעיקר את קורותיו של אנדריי. העלילה מדלגת ממקום למקום ויש כאן גלריה של דמויות, ביניהן הסוחר שפירא, "יהודי זקן ומלאנכולי". מאת בפרוזיל דומה לספרה של שי.

● "תורה ציווה" ויהודי אתיופיה

תורה ציווה, מאת רחל אופנהיימר ורות אבידן. עו־רך התכנית: ד"ר יהודה איזנברג. מעלות, הוצאת ספרים, ירושלים. 127 עמ'.

חוברת זו היא המשך לסדרת חוברות מטעם הוועדה לתכנון הוראת תושבע"פ לבכ"ד, המר־כז לתכניות לימודים במשרד החינוך והתרבות והמחלקה ל־תלמוד באוניברסיטת בר־אילן. רפרוף חפוז על פני צפיה עשוי ליצור רושם מוטעה כאילו זו חוברת רגילה שבה באים בצורה דידקטית דינים, מנהגים והסברים על חגים ומועדים, שבת, כשרות ועבודת ה'. אכן, בחוברת זו, כבחוברות השלמות בסדרה זו, הושקעה עבודה רבה בפישוט ובהמצאת חומר רב ומקיף, והילד מקבל את המידע בצורה קלה ומושכת. אולם ייחודה של חוברת זו — והבל שהדבר אינו מצויין בכמה שורות בתחילתה — הוא שילדי העולים מאתיופיה יכולים ללמוד ממנה על אורחות היהדות, תוך הדגשת דינים ומנהגים המיוחדים לבני עדתם. מצד שני, יכול ילד ישראלי לראות לנגד עיניו חטיבה רחבה מדינים ומנהגים של "תורה ציווה", תוך הכרת משהו מאורחותיהם של אחינו מאתיופיה.

בפרק על השבת מובאים חיובי השבת של בני העדה האתיו־פית, מהספר "תאזז סנבת": "ללבוש לבנים וללמוד תורה ולהתפלל בבוקר ולישון ולשקוט, לקדש את השבת ולפארו". להלן מצויין כי זקני יהודי אתיופיה מספרים, שבשבת שהו רוב היום בבית הכנסת, ב"מסגיד". ה"כוהנים" היו מקדימים למסגיד, עם הנץ החמה, וכל בני הכפר היו מגיעים אחריהם לבית התפילה.

בחוברת באה לידי ביטוי גם העובדה שיש חילוקי דינים ומנהגים בין יהודי אתיופיה ושאר עדות ישראל. כך, למשל, בפרק על הכשרות בדיני איסור בשר וחלב, מצויינת העובדה שהיו באתיופיה יהודים שלא למדו דיני בשר וחלב ולא כולם שמרו על איסור זה. ובהמשך נאמר, בין היתר: "קשה לבוא לארץ חדשה ולשנות; קשה לאשה לשנות את הכלים שלה; קשה לאשה לשנות את המטבח שלה. הקייסים והרבנים ילמדו את האנשים והנשים איך לשמור על דיני בשר וחלב. הם ילמדו לאט לאט כדי שלא יהיה קשה. קצת קשה, אבל חשוב: חשוב שפה, בישראל, יוסי יוכל לאכול אצל משה מאתיופיה. חשוב שתמרליש תוכל לאכול בבית של תמר מישראל. חשוב שהמטבח של כולנו יהיה כשר, כמו שכתוב בתורה: "לא תבשל גדי בחלב אמו". לא תבשל ולא תאכל בשר עם חלב".

ש. יהושע

חשיבותו של הספר "חובות הלבבות"

(בעקבות ספרו "שבע תרבויות ישראל", יחדיו, תש"מ)

מאת אפרים שמואלי

מן המוסכמות הוא, שתולדות "עם עולם" קשורות במאורעות שבתולדות אומות העולם, שבתוכן ישב ועמהן השתתף במעשים שביישובו של עולם. אבל יש צורך לחזור ולהדגיש, שאי אתה עומד על שום עובדה חשובה בתולדות ישראל עד שאתה יודע את זיקתה לעובדות שבהקשר הדינאמי של מערכת המאו־רעות המעשיים בהווה, כלומר: של ההשפעות לפי ההתחשויות במיבנה הכללי. רק הסבר "סטרוקטו־רואלי" כזה, דומני, מוסיף דעת. לעתים קרובות מדי קשה למצוא את הקווים המקשרים בדיוק בין הבית והחוץ ואפשר להצביע רק על השפעות כלליות: התרבות הפיוטית הפילוסופית יכלה לקום רק בתוך אימפריה גדולה, שהשליטה מידה מרובה של ראציו־נליות וסובלנות בין עמים ודתות שונים.

ואמנם הכליפות העבאסית בבגדד — למשל — קיימה מינהל אזרחי מסועף בכל תחומי השלטון, ובאדמיניסטרציה הכספית בבללה, על ידי פקידות מנוסה שהדקה את שלטון "אצולת החרב" הערבית. במדינה זו, ששקדה על פיתוח המסחר והחקלאות וההלאכה ופיתחה את אוצרות הטבע והמחצבים, והכל בלא אפליה יתרה בין ערבים לבני עמים אחרים, השתתפו היהודים בכל תחומי העשייה, ובעיקר ב־מסחר ובבנקאות. הם קשרו קשרי מסחר עם המדינות הנוצריות — דרך הוולגה עד לצפוני רוסיה ועד לסקנדינביה הגיעו. כן סחרו עם ארצות אפריקה ואסיה. בתקופה זו אפשר היה "למשוך שיק בבגדאד ולגבותו במארוקו". הגיאוגרף הערבי הפרסי, אבן כורדאבה, במאה התשיעית, מספר בחיבורו "ספר דרכים והממלכות", כי הסוחרים היהודים נוסעים מן המערב אל המזרח ומן המזרח אל המערב, "ונתיבם דרך הים ודרך היבשה... ועד הודו וסין יגיעו". כך נוצרו תנאים להתפתחות התרבות הפיו־טית הפילוסופית, שדגלה ברציונליזם דתי ובמזלות.

עדות יפה להתרקמות התרבות הפיוטית הפילוסו־פית בתקופה זו היא פעולתו המדעית של הרופא הה־בקי בכוכבים, ר' שבתי דונולו. תולדות חייו במאה העשירית משמשות דוגמה היה ליוצר יהודי, הקולט השפעות מבחוץ ומעכלן לפי טיבו. ר' שבתי נולד בעיר אוריה שבאיטליה הדרומית, וכשהעיר נכבשה ע"י הערבים הגלו בני משפחתו לסיציליה, ואחר כך לאפריקה, והוא עצמו נפדה, "ונשארתי בארצות אשר תחת הרומיים". את ידיעותיו ב"חכמת הרפואה וחכמת הכוכבים והמזלות" קנה ממקורות ישראל, וגם "בחכמות היונים והמכת הישמעאלים וחכמת בני בבל והודו, והחי"ך מצאתי גוי אחד חכם מבבל ודרי־ציתיו בהון רב ומתנות גדולות ללמדני מסורת ה־כוכבים והשבונות של מזלות".

חידוש מתוך אמונה

דוגמה מובהקת לחליפה, כלומר — למודיפיקציה שיצאה לתמורה גדולה, למהפכת דעת, ליצירת תרבות חדשה, אפשר למצוא בחידושו של רבנו בחיי אבן פקודה בעניני חובת הכוונה. "שער התשובה" שב־ספר "חובות הלבבות" לא היה כמוהו לעומק ההוויה הדתית ודעת הנפש בכל ספרות ישראל שלפניו. אמנם ההקשר כולו של עיוני ספר מופלא זה מיוסד על הגוהות האב של התרבות הפיוטית הפילוסופית, שהיא תמורה גדולה בלשון כוונת הלב כאן, ולא חליפה בלבד. אבל אפשר לומר, שרבנו בחיי עצמו וגם בני דורו לא ידעו, שאמנם כרוכה בחליפה זו תמורה גדולה ושורשה במחשבה. באמת, לא ראו בו דורות האמונה הישן גדול. אבל צא וראה מה פעל זה.

ניתן לומר, ששיטתו של רבנו בחיי היא ללא ספק כשל לגבבת הרצון לחדש את פני היהדות, אבל מתוך האמונה, שהחידוש אינו המצאת דבר אלא תגלית, שהמחדש מגלה את הצפון במעמקי רוחה של הקבלה מדורי דורות. רב דיין זה מחדש ביהדות יעויש שויה כשהוא מבדיל בין "חובות האברים" ו"חובות הלבבות" ומקנה עליונות לאחרונה. על פי הגדרתו אין "חובות הלבבות" כוונת הלב בלבד, "אל הכוונה התוכחה החכמים עוד בתרבות התלמודית. על פי רוב היו הוראותיו של המושג כוונה עירנות, תשומת הלב, מתן דעת, ובמשמע זה הוזכרו הה־כמים, אם מצוות צריכות כוונה או אינן צריכות כוונה (למשל: תקיעת שופר לצורכי נגינה, ולא כדי לקיים את המצווה, אם יוצאים בה ידי המצווה). חז"ל נטים לדעה, שהמצוות הן מעשים שיש ל־עשותם ואינן צריכות כוונה. אמנם יש הרבה בדרשי אגדה, המדגישים את גודל חשיבותה של כוונת הלב, בעיקר בתפילה, שהיא עבודה שבלב, אבל הדין נטה למעשה ולא לכוונה. לא כן בעל המושג "חובות הלבבות".

ר' בחיי מורה, שהמצוות צריכות התעוררות הלב והרוח בכל מעבקיה, וכל חיי הדת בטלים בלעדיה. על פי דעתו הדת עומדת על שני סוגי עבודת ה', על העבודה הגלויה, היא חובות האברים, כגון תפילה, צום, צדקה, לימוד התורה והוראתה, עשיית סוכה ומצוות לולב, ציצית, מזוזה ומעקה והדומה להם. אבל יש עבודה "צפונה" והיא "חובות הלבבות": יחוד האל בלבנו, האמונה בו ובתורתו, אהבת ה' והבטחון בו והיוצאות בכך מסכת שלמה של כוונות "כמה שיוגבר במחבא הלב ובמצפון מבלי איברי הגוף הנראים ממנו". והנה מורה הרב שבלי "חובות הלבבות" גם "חובות האברים" אינה שלמה.

המדובר כאן בתוספת חדשה לדת ישראל כולה, במגמת העמקה ורוחניות יתרה של היהדות, שכ־דוגמתן לא היו לפניה. מערכת "חובות הלבבות" כמות שנתבררה בפרטיה בספרו של רבנו בחיי היא היסוד לכל המצוות. היא מבניכה רוח חיים חדשה לתרבות התלמודית שקדמה לה ומטילה על המאמי־נים את המצווה לעיין בתורה על דרך הכרה מיטאפי־סית: "אנחנו חייבים לעיין בו מצד שכלנו", או "אנחנו חייבים לחקור על העיקר" הוא המוטו של ספרו. כלל דבריו: "והענין הזה אין המאמין ראשי ללא ידענו, שהתורה הזהירה עליו. דכתיב, וידעת היום והשבות אל לבבך' וגו', וכן שאר מצוות ה־לבבות שזכרנו ושאנו עתידים לזכור, אשר לא תיגמר אמונת המאמין אם לא יידען ויעשן, והיא החכמה הצפונה אשר היא אור הלבבות ונוגה הנפשות" (מן ההקדמה).

מחברו של "ספר חובות הלבבות", שאפילו אין אנו יודעים כיצד לבטא את שמו על דיוקו, היה איפוא יוצר־והמכן, כראשי הבונים של התרבות הפיוטית הפילוסופית. מעט מאוד ידוע לנו על אי־שיותו ועל תולדות חייו. החוקרים משערים עכשיו, שספרו נכתב בסוף המאה הי"א. רבנו בחיי חיבר גם כמה פיוטים, ושניים מהם, "תוכחה" ו"בקשה", באים בדפוסים רבים בסוף הספר. המחבר ידע היטב שהוא מחדש. הוא מתאונן, שלא מצא אפילו חיבור אחד העוסק ב"חכמת הלבבות" או "חכמת המצפון", ועל כך תמה "תמיהה גדולה" עד שעלה על דעתו הספק, שמא אין אנו חייבים בחכמה זו מן התורה ועל צד עצמה אינה אלא רשות ולא חובה. אבל לאחר יגיעה מצא, ש"חכמת המצפון" היא יסוד כל המצוות. קשה לו להסביר מדוע איפוא לא חובר שום ספר על חכמה זו. הרב הדיין דוחה את הטענה, שחכמה זו היא רשות בלבד, שחובות האיברים תיתכן בלעדיה, שאין מצוות רבות תלויות בה, שהיא מבוארת וידועה לכל ומובנת מאליה, שאין אנו חייבים בה בכל עת ובכל מקום. אף על פי שהתמיהה על שום מה חכמת "חובות הלבבות" היא "כארץ עזובה, ולא סידורה בחיבור שיקיף את כל פרקיה", בעינה עו־מדת, מאמין המחבר, שבסופו של דבר, בגופו של הכפעל אינו מחדש: הדברים כתובים בתורה ומפו־רשים בדברי חז"ל, בעיקר במסכת אבות ובאימרות רבות, כגון ש"רחמנא לבא בעי", וכן בכידותיהם ובמנהגיהם ובאורחות חייהם של חסידים וצדיקים. ביותר מתגלית "חכמת המצפון" בספרות התלמודית, כשחז"ל באים להשיב לשאלה: "במה הארכת ימים ז־"

השכל והתעלות הנפש

"חכמת המצפון" מיוסדת איפוא על השכל, על ה־כתוב ועל הקבלה, כלומר על המקרא ועל מסורת החכמים, ועל כן כל כולה בת בית בתרבות ישראל ולא זמורת זר. אף על פי כן אין המחבר נרתע מל־הסביה בראיות ובאמרות ובמשלים הדיונים, שמצא בספרות ההגים באומות העולם, ופעמים רבות הוא מביא דברים בשם הכיד "פרושי", פילוסוף או חכם שמצא במקורות ערביים או בפילוסופיה היוונית, ש־נתגלגלה לידיו בלבוש ערבי. מצטער הוא, ששומרי המצוות בישראל אינם נזקקים למקורות אלה, ורוב חכמי ישראל עוסקים בפלפולי דאורייתא, ב"שאלות נכריות" כלומר כוזרות, שלא לצורך דעת הנפש והרבה בעולם הזה, אשר "לא תקנה בידיעתן מעלה יתירה בתורתך ואמונתך" "מה שלא יזיקנו אם לא יידענו" מבלי להיפנות לעיין באותם העניינים הרו־חניים הפנימיים, שבהם חיי אדם תלויים באמת. רבנו בחיי מתפלמס בפירוש עם נושאי התרבות התלמודית והתרבות הרבנית (שתחילתה בתקופת הגאונים) ה־עוסקים בהלכות השייכות ל"חובות האיברים" ואינם כמהרים את נפשם במעלות הרוחניות. עוסקים בדק־דוקי דינים ובפלפולי הלכה במקום לעיין "בשרשי הדת ויסודי התורה". דברים קשים הוא מטיח כלפי כל אלה, ש"לבותם ריקים מאמיתתו ומצפוניה" והם "כחברת עיוורים, שם כל אחד ידו על שכם חברו עד שהגיע אל הפיקח בראש החבורה" (שער היחוד, פרק ב'). הם תועים וגם מתעים.

היה זה החידוש העיקרי של רבנו בחיי הפילוסוף היהודי הראשון במערב אירופה, שהשכל, כפי שהוא תופס את המושג הוא מקור ידיעה קודם במעלה גם לתורה וגם למסורת חז"ל. על כן המצוות "השכ־ליות", שיש להן טעמים שכליים בשכל האלוקי, עדיפות מן המצוות "השמעיות". ההבחנה בין שני סוגי מצוות אלה: "השכליות" ו"השמעיות" היא, כידוע, חידושו של ר' סעדיה גאון: והנה בא בעל "חובות הלבבות" וטען, בשער השלישי, פ"ג, שה־תורה היא "תוספת על מה שמטבעו אליו (אל האדם) בשורש הבריאה והיצירה מן ההערה השכלית". כמה חוקרים סבורים, שעם כל השפעת ספרות ה־צירים המוסלמים, "האחים הנאמנים", "הצופים" וכ־ספרות הסיגוף (זהד) הערבית וספרות האגדה המוס־למית (החדית) היתה כאן אולי מעין החזרת אבידה לבעליה, שכן היו הרעיונות שבספרות זו כבר מצויים בספרות התלמודית, ובאו אל האיסלאם ממקור יש־ראל בין בכתב ובין בעל פה. ראיות רבות לכך מביא פרופסור יהודא בעיוניו על רבנו בחיי והמוציא לאור את המקור הערבי של השער הראשון ב"חובות הלבבות"). החידוש הוא שהאדם, "העולם הקטן", הקביל ל"עולם הגדול", מורכב מגשמיות ורוחניות ובתשובה והשבון הנפש מצילים אדם מכבלי הרכבה זו ומעלים את הנפש למדרגה של טהרה, ככל האפשר לברואי מטה להידמות לברואי מעלה. והשכל ממלא תפקיד נכבד ביותר בהתעלות זו של הנפש.

סיור משותף בנתיבות הזמן

מאת אמירה שנפלד

"סיור משותף בנתיבות ה־זמן" — זהו שם אסופת־כת־בים מפרי רוחם של שני עי־תונאים סופרים מוכשרים, מרדכי רסל ולסלו טבק, שזה עתה הוציא לאור המו"ל ל' פרידמן בצורה אסתטית ר בטוב־טעם.

מרדכי רסל איננו פנים חדשות ל־קוראי "הצופה". הוא מפרסם רשי־מות ומאמרים ברוח היהדות הצרו־פה, ושום דבר יהודי או אנושי אינו זר לו. בשנות חייו התיכוניים התפנה לקבוע עתים לתורה ולעיין בסוגים שונים של יצירות ספרותיות והגיגיות שהביא הגאון היהודי. ידוע הוא גם כחניך "בני עקיבא" ר־כאחד מפעיליה המצויינים לפני כל־חמת הדמים ואחריה. יחד עם כמה מחבריו לתנועה התמסר להצלת פלי־טי הגטאות, כאשר הוגלו יהודי הו־נגריה לארץ־הגזירה. היה ונשאר הלוך לדתי נאמן עד היום הזה. רסל הוא סופר דו־לשוני פורה, כותב עברית והונגרית, ומאמריו מופיעים בעתונים שונים בארץ ובתפוצות.

לסלו טבק נולד בסיגט (פלך מר־מרוש) שבצפון טרנסילבניה, למש־פחה בעלת מעמד מכובד בעיר. ב־טרם עלותו ארצה, נודע אף הוא כ־סופר בשתי שפות, העברית וההו־נגרית. בגלל מרצה לצעט בכך, ש־אינו תקוע ראש־וראשונה במסורת "ישראל־סבא", אם כי מוצאו, באיזור חסידי, שבו כיהנו רבנים מפור־סמים, ביניהם — צאצאי ר' משה טייטלבוים זצ"ל, בעל "ישמח משה". אך אביו, למרות היותו ירא־שמים, הצדיק להעניק לבנו השכלה כללית יותר כאשר ידע מקיף בחכמת־יש־ראל.

המכנה המשותף לשני מושכי־עט אלה, הוא, מיזגה נאה בין אהבת עם־ישראל וארץ ישראל ולבין סו־בלנות כלפי כל אנוש הנברא ב־צלם. הספר מלו מורכב מ־64 פלי־טונים ומסות.

מאמרי רסל מחולקים לשלוש חטי־בות: בראשונה, "שלושה דורות", מוטלית על הכתב אהבתו הבלתי־מו־גבלת לאמו הצדקת, היחידה בכל בני־המשפחה שנותרה בגולה, ולא חדלה מלהתגעגע לבנה, שישב כבר בציון. מרדכי נפרד ממנה ב־צער ובתקוה, שבקרוב יתראו ב־ארץ־ישראל. חלפו שנים רבות, עד שזכתה סוף־סוף לקבל רשיון־יצי־אה. כשחלתה קשה. הבן יצא לקב־ביל את פניה, ונפגשו, למרות־הד־חו, בבית־החולים "רוטשילד" בווי־נה. שם הסביהה לו את צוואתה ה־נרגשת: "אל־נא תקברני באדמת נכר!". לא־פחות מרגשים דבריו על ילדיו הנכדים, בהם הוא רואה המ־שך לשלשלת־הזהב של משפחתו ה־ענפה ושומרת־המצוות. כל שרטוט מנוסחים בניבה מהוקצעת והנובעת ללב, המביאה מדי־פעם את הקורא לידי הזלת־דמעות.

ב"זכרונות מעבר לים", מוצגחים זהדי־התמול באופן מרתק. נצמט כאן סיפור מעניין ומלא־פנים בלתי־צפויים, אודות כנרת צעירה בת־עי־רו, שיצאה לה מוניטין בינלאומיים. באורחות עקלקלות נקלעה לקהיר, נישאה פעמים לנכרים, הכחישה את מוצאה היהודי, ילדה ילדים מבישר אין אלה, ואף הם העלימה את היותם יהודים לפי השלכה. אולם כאשר הופיעו מטוסים ישראליים ב־שמי קהיר בימי מלחמת הקוממיות, נתעוררה בקרבה "הנקודה היהו־דית", ולא יכלה עוד להתנכר לצור־מחצבתה. שפע הומור ורוח־טובה עולים מסיפוריו על הצלת הון אחרי המלחמה, בעזבו את מקום־מגוריו ובשימו את פעמיו לארץ־אבות. בזכרון מקים המחבר מצבת־זיכרון למלמדי ב"חדר", שאמנם לא הו־כיחו כישורון כמחנכים אבל הוא מדבר עליהם באוהדה, בשל התורה שספג מפיהם.

לעומת זאת, ב"ארץ־הקודש הדגל", באה לידי ביטוי הרהתו ל־גורל האומה ומבוססת ביסודה. נפ־טו בכשבת לשלום צדיק ובן־קיימא, ובהלכדת עם כאב בגדבבוורת־יהודי הלוחם בהווה, הנותן בשכבה מתמדת וכל היהודים השרויים במצוקתו. ב־ייחוד מתבלטת משאת־נפשו לאחדות־ישראל ולדמוקרטיה אמיתית, על בסיס הבנה הדדית כלפי כל אשר בצלם ישראל יכונה. הוא מביגגע, כי רק דיי־פילים משלים בין כל ה־רפואה וגאולה להווי־הלב. בין ה־זורמים השבבים יחי"ע להתגבת חיי שלום עם בני ישמעאל. לדעתו, מדינת ישראל היתה וצריכה להיש־אר מדינה דתית. שומה עליה לשמור כל יראי־שמים ומדקדק במצ־וות, כי בשום מקום בעולם אין ה־יהודי בן־חורין כל־כך להיות על־פי השקפתו לחנך את ילדיו לאור ה־תורה כמו כאן. מעל לכל מרשי־מים אותנו ההרהורים הנוגים בשכבו בבית־החולים, בהם מתגלה רסל לא רק כפובליציסט בעל־שאר־רוח, אלא לפחות — סיור משותף —2—

גם כנשמה פיוטית שרכשה חכמת־חיים לאי־ערכה. הוא סוקר את כל קורות־חייו ולעיני רוחו עולות תמו־נות דמויות מבני־דורו הבלתי־נש־כחים. ועד כדי אמונה באלוקי ה־מערכות והשלמה עם הגורל, הוא צופה אל עבר הבלתי־נודע.

גם לסלו טבק הכיר היטב את חיי יהדות טרנס־לוניה בשיא פרי־חתם, והוא מצייר בצבעים מרהיבים אישים מוזהרים ואפורים מן התקו־פה, בה סחו עינינו מלראות את ה־אסון המשמש ובא. כאשר עלה ה־כורת על יהדות הונגריה, היה זה יום הרסן האפנה שירד עליהם באופן פתאומי. בסיפורו האישי מתברר, כי לא היה שותף לגיבוש הנבדלות של מתנגדי־הציונות, ואפילו ראה את הגולה. בהעוגהה היפה "צדיק גר־זר", אנו מתוודעים אל צעיר יהודי, המוכד לצאת לאוקראינה בפלוגות־העבודה של הצבא ההונגרי. לפני ביצוע המפרך, הוא מבקר בחצר ה־צדיק מסנינקה כדי לקבל ממנה בר־כה להתאזר ברוח איתנה ולצעוד בביטחון לקראת עתידות־האיומים הצ־פון. משתמע, כי טבק נטל חלק בכל התלאות שעברו על בני־הנו־ער היהודית־ההונגרי.

יצירותיו של טבק משתרעות על־פני יריעה רחבה לכדי. עלילותיו עשירות במוסר־השכל. במאורעות ובשיחות היה. בפגישתו עם הסו־פרת הדגולה מרים פלדש (שהתאב־דה עקב אי־יכולתה להתאושש מ־זוועות השואה שפקדוה) בחבל־הא־רץ המקסים ביותר של מקום־מגו־ריהם בגלות, אין הסופר מכניסנו להיכל הספסקיקה כיאה ליהודי באמין, אלא מגיש לנו דו־שיח הד־ייני, ומניח לקורא להסיק את מס־קנותיו כאוות־נפשו. לציון מיוחד ראוי תיאורה של תורנות־לילה אחת בבית־החולים, כשלנגד עינינו מס־תובבים אנשים שונים מסרט־החיים, הלוקים בחוסר־מוסר ומיצוד: גב־בי־לילה, ברגעים כהעולם התחתון, איטה איתלה המתמודדת עם המוות הצפוי לבצלה אחרי ניתוח קשה — כולם עוברים לפניו. נגכמרו רחמיו עליהם. שם אחד המאמרים, "שירו של פייטן בעל לב מלאכותי", כבר מעיד על תכנו: כאן נדונה השאלה, אם השתלת־לב מלאכותי אכן תביא רפואה וגאולה לחולי־הלב.

פעילותם הספרותית המבורכת של שני הסופרים נותנת לו יסוד להא־מין, שעוד נתענג על רוחם העשי־רה בספרים נוספים.

ההיסטוריה של א"י

במסיבה צנועה צויינה פרסום אלה בירושלים השלמתו של מפ־על אדירים, היסטוריה של ארץ ישראל בעשרה כרכים.

היתה בזה שותפות ברוכה של "יד יצחק בן צבי", שחוקריה תרמו את הצד המדעי אקדמי של המפעל, ושל בית ההוצאה "כתר", שהשקיע רבות בהוצאה נאה הדורה של עשרת ה־כרכים. הגה את הרעיון וערך את המהדורה ד"ר יעקב שביט.

הכרך הראשון עוסק בתרבויות קדומות וראשית התקופה הישראלית ונערך בידי פרופ' ישראל אפעל; הכרך השני דן בתקופת המלוכה, ה־חורבן, השלטון הפרסי ושיבת ציון; הכרך השלישי, אותו ערך פרופ' מנ־חם שטרן, עוסק בארץ ישראל ב־שלטון הממלכות ההלניסטיות, מרד המכבים ומדינת החשמונאים; הכרך הרביעי דן בבית הורדוס, הפרו־ביציה הרומית, המרד הגדול עד לא־חר מרד בר כוכבא; הכרך החמישי, בעריכתו של פרופ' משה דוד הר, תקופת המשנה התלמוד והשלטון ה־ביזאנטי; הכרך השישי, בעריכת פרופ' יהושע פראוור, שלטון המוס־למים והצלבנים; הכרך השביעי, ב־עריכת פרופ' אמנון כהן, שלטון ה־ממלוכים והעות'מאנים; הכרך השמי־ני, אותו ערך ד"ר ישראל ברטל, שלהי התקופה העות'מאנית (הפיכת א"י למוקד מאבק בין המעצמות, נסיונות רפורמה עות'מאניים, הש־פעה של הנוכחות האירופית, גידו־לו של היישוב היהודי); הכרך ה־תשיעי, בעריכתם של פרופ' יהושע פורת וד"ר יעקב שביט, דן בתקו־פת המנדאט והבית הלאומי היהודי; הכרך העשירי, שנערך בידי ד"ר מאיר פעיל וד"ר אילן צביצור, על תולדות מלחמת העצמאות בהיותה הכוונית, והמאבק המדיני שליווה את הקמת מדינת ישראל.

במסיבה, בה הורמה כוסית "לח־יים" עם כל העמלים בביצועו של המפעל, צויין שעוד ב־1891 דיבר אחד מעסקני הציונות במפעל כזה. מאחר שכתובים הרבה על ארץ ישראל, אך לא אף ספר היסטוריה מקובל ורציני, לעומת ספרים כאלה בלשונות אחרות. בדיום לתרגם מר־כב לכתוב ספר כזה, כדי, שלום יבטבנוג שזהו לכל נפש.

פרופ' יהושע פראוור אמר, שקוד־מונים חשבו על תולדות ארץ ישראל, רק עד חורבן הבית. הקמת מדינת ישראל, אמר, היא שאיפשרה כתיבת המשכה של ההיסטוריה עד ימינו. עד כמצבה לגיאל הגושא ה־חשוב של בקומה של ארץ ישראל בתולדות עם ישראל, מאז החורבן ועד ימינו.

פרופ' משה דוד הר הזכיר את פרופ' שמואל קליין, ראשון המרצים בנושא זה של היסטוריה של ארץ ישראל. האשמה, כיצד חוקרים נכ־רים כתבו על ארץ ישראל לאור ה־חורבן. במעט שלא הזכירו יישוב יהודי בה, רק נוצרים וכנסיות.

עשרת ספרי ההיסטוריה של ארץ ישראל, מביאים לכל שוחרי הארץ ולומדי העבר שלה, תמונה רבה הד־פת, מעמיקה ורציפה של תולדות ה־ארץ בהכוונה היסטורית אחת. אין היסטוריה לארץ ישראל, אלא ב־זכות שהייתו של עם ישראל בה. את יציאו וההיסטוריה, את עצם הזכות ל־הייתה מאז עד היום, מעניק רק עם ישראל. הרייה את תולדותיו בימייםם ההולדתיים, כיום ביבים שוחל ועד הקמת מדינתו היהודית.

תרגום חובק עולם / מאת בת שלום

ממציא המדע הבדיוני, ז'ול ורן, הוא כיום אחד המופיעים המתורגמים ביותר בעולם לצרות יהלפי בקושי שבנים שנה מאז נפטר.

בשנה בלבד, מגלה הדו"ח ש־פרסם אונסקי"ו לאחרונה, תורגמו ספריו של וורן 229 פעמים ל־שפה כמו אינדונזית, פינית, יוו־נית, הונגרית, יפאנית, טורקית, צ'כית ורוסית. אבל המספר ה־כרשים של גירסאות ז"ל הדן בששת שנות מתודר צדין ל־צפות מה שצולה בחלקם של כתבי לנין. בשנה אחת מתורגם לנין לא פחות מאשר... 406 פע־מים. (הנתונים הסטטיסטיים שאובים מהמחקר גלובאלי שבוצע בשנת 1979). לא שלז"ל וורן, מחבר "מסביב לעולם ב־80 יום", יש במה להתבייש. הוא נחשב עתה כביי׳ היו, לאחד הסופ־רים ברופי הכשרון ביותר בה־מצאת עלילות דמיוניות המצליח־זות לזבזות את לב האנושות מ־עבר להבדלי תרבות, שפה ומנ־טאליות. מזרח ומערב, צפון ו־דרום — קוראים בספריו בהנאה דומה. גם אגדות האחים גרים נהנות מגודל דומה.

חוקרי יונסקי"ו בדקו ומצאו שאת "כיפה אדומה", "הגולה ר־כרטל", "שלגית ושבעת הגמ־דים", "מלכת השלג" תרגמו בשנים האחרונות מ־השש לסרבו־קרואטית אבל ליפאנית, לרומנית ולטורקית ו־ברוסיה — 108 תרגומים.

האם יש לך ילדים או נכדים בגיל שבין עשר לבר־מיצוה? שאל אותם. האם לכתו על אניד בליטון וצל הרפתקאות "השבו־עין הסודיית" שלה. כהפט בשי"ת שהחכל"ה שמפי גם שמצי ואפילו קראו כמה מספריה בעברית או אנגלית, אניד בליטון, מחים מה בזכות "חבורת ה"חמישה" האנגלית שלה, כבשה את לב הנוער בכל העולם. מדובר אגב בסופרת בת זמננו שבשנה אחת ויחידה ראתה כיצד מתרגמים את סיפוריה 123 פעמים. בליטון עוזה בכך אפילו על ג'ק לונ־דון (98 תרגומים), מארק טוויין (85 תרגומים) ו...האמינו או לא — הנס כריסטיאן אנדרסן (81 תרגומים). ברשימת המתורגמים ביותר בעולם מוצאו גם את אס־טריד לינדגרן (המחברת של "גילגיי") ורוברט לואיס סטיבנ־סון ("אי המטמון" הנצחי).

לא במקרה זוכים סופרי ילדים מצלום לתרגומים מרובים. כך מתרגמים עדיין ביניהם (55 פע־מים בשנה אחת) את "סיפורי אמא אווזה" שכתב צ'רלס פירו בתחילת המאה ה־18, את "רובי־נזון קרוזו" של דניאל דיפו (42 פעמים) ו"נשים קטנות" של לו־איזה מי אלקוט (35 פעמים). ו־כה עם "עליסה בארץ הפלאות"?

מספרות העולם

את לואיס קרול תרגמו בשנת המחקר 31 פעמים ואילו את ממ־ציא ה"הוביט", טולקין (גם הוא היה פרופיסור אוקספורדי כלואיס קרול) — 28 פעמים. בין חביבי כל ילדי העולם מוצאים עדיין את אביר האינדיאנים ג'ון פנימור קופר ("המוהיקני הא־חרון") וקארלו קולודי ("פינוק־יו").

אשר לדמויות המצויירות של הקומיקס — "אולי בעצם גבם של "כפר העולם" (כינוי מפור־סם של מרסל מקלוהן לכדור ה־ארץ שמרחקיו התקצרו בזכות ה־סכום המהיר, לחידושי התקשורת, הטלפון והרגס אסלנגי) — מיד מרגע הופעתם על שולחנות השרטוט של וולט דיסני. 137 תרגומים של עלילות מיקי מאוס וחבריו — בשנה אחת.

בקטלוג התרגומים של אונס־קי"ו לבע"ו כ־54 אלף שמות ספ־רים, אך ומלכה הבלתי מעור־ערת היא עדיין אגתה כריסטי שתורגמה 179 פעמים בשנה אחת. מתורגמים מעל לבאה פע־מים גם ברברה קרטלנד וג'ורג' סימנון ועשרות פעמים — אליי־סטר מקלין והארולד רובינס.

ומה עם הספרות הרצינית אתם שואלים. ובכן, להרות המוזנגי־טות של הספרים במשקל קל — גם לקלאסיקנים יש עוד ביקוש חובק עולם. את טולסטוי תרגמו 144 פעם, את שקספיר — 92 פעמים, מקסים גורקי — 77, ד־דוסטוייבסקי — 74. גם הרמן הסה (62), המינגווי (61), גראהם גרין (55), צ'כוב (54), ויקטור הוגו (41) — "לא מבי־יש את הפירמה".

גבריאל גרסיה מרקס וראבינ־דראנאת טאגור, כל אחד — 27 פעמים. אפילו הומרוס, לבור נובל לספרות, ממלו באורווה — 27 אפילו. אפילו והומרוס, מעור ה"נמצא בשטח" כבר 2800 שנה, מתורגם בשנה אחת ל־49 גרסאות.

מפתיע או לא, העולם אוהב לקרוא גם פילוסופים ותיאורטי־קנים פוליטיים. קארל מרקס מתורגם בשנה אחת 143 פעמים, ז'ן פול סארטר — 49 פעמים, ניטשה — 34 פעמים, פרויד — 56 פעמים, יונג — 19 פעמים (מה קורה? האם האסכולה ה־יונגיאנית בניגוד הפרוידיאנית שוב בעלייה?). גם את פיאז'ה מתרגמים הרבה למען מחנכים ופסיכולוגים (והוראה 35 פעמים).

מי המתרגמים שמתרגומיהם מדפיסים הכי הרבה עותקים? שני ספרדים דווקא; גונזלס די אורבגה וג'יניה טוכילוס שתר־גמו בכוהות עצבים כל אחד — 61 ספרים.

אחרון חביב — התנ"ך ספרי הקודש.

כאן — כל לנחש איזה ספר הוא המתורגם ביותר. נכון, "ספר הספרים", התנ"ך, תורגם בשנה אחת, היא שנת עריכת הסקר של אונסק"ו — 244 פע־מים.

נשי סנטורים כותבות ספרים

בתי האופנה המצליחות ה־להוצאת ביותר בוואשינגטון בתיבת ספרים ע"י נשי סנטו־רים.

מורין דין, אשתו של ג'ון דין, מי שהיבב בעבר בשליחויות ווטרגייט ואף כתבה ספר בשם "מבטה של אשה על הווטרגייט" כשיטת בפרק גדול בתיבתו של ספר חדש בשם: "הרצייה הד־וושינגטונית".

אביגיל מקקרתי הג'ין מאקרי, גשר סנטורים לשעבר, כותבת מותחן פוליטי על אשתו של סגן נשיא אמריקני המאושפזת בבית חולים נגד רצונה (הקהל האמרי־קני מאזה ביד ביטוח לפסיכיה הספתורית את נוולא ביצ'ל), ו־ריבה ג'ביטס, אשת הגור קדנטוס לשעבר, מפרסמת את "הונגלה מודה", סיפור עסיסי על בקפוי־קית כיח פוליטיקית.

בשאלת השאלה: האם גם ב־תחום הזה תופס ישראל אל אמ־ריקה? האם גם נשי שרים מפור־סמים או חייבים פינלאריים עתידות לנצל את הפרקיטים של הבצלים לשלוף מן העבודות כתבי יד?

מילים — הושנ..

לפרשת השבוע

יתרו

אל המדבר אשר הוא חונה שם

מאת הרב חיים פרדס

ויבא יתרו חותן משה ובניו ואשתו אל משה, אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלקים (י"ח ה'). ומפרש רש"י על פי המכילתא שם: **אל המדבר**, אף אנו יודעים שבמדבר היו (כלומר, ולא היה הכתוב צריך להדגיש, שיתרו בא "אל המדבר"). אלא, בשבחו של יתרו דבר הכתוב, שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר (שהוא) מקום תוהו (ושממה), **לשמוע דברי תורה.**

נדבת לבו של יתרו לצאת אל המדבר כדי לשמוע דברי תורה, מתוך צמאון וכמיהה לדעת, להבין ול־השיג דעת אלקים, קרבת אלקים ותלמוד תורה, נובעת מתוך השאיפה הפנימית שבכל אדם בעל נפש ונשמה, להתקרב אל הקב"ה, אל האמונה ואל התורה. שאיפה זו באה לידי ביטוי במה שנאמר להלן ל"ג ז': ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד, והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה. ומפרש רש"י שם: **וקרא לו**, והיה (משה) קורא לו "אהל מועד", הוא **בית ועד למבקשי תורה. כל מב־קש ה'**, מכאן למבקש פני זקן (וחכם היודע תורה), כמקבל פני שכינה. נמצאנו למדים, על השכינה המת־גלה בתורה, ועל התורה המאירה מתוך נפשו של תלמיד חכם, ועל הדבק באותו תלמיד חכם ובתורתו שהוא נחשב כ"מבקש ה'" וכמקבל פני שכינה. וכמו שאמרו במסכת ברכות ס"ג ב': פתח רבי יהודה, ראש המדברים בכל מקום, בכבוד תורה ודרש, ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה. והלא דברים קל וחומר, ומה ארון ה' שלא היה מרוחק (מן המחנה) אלא שנים עשר מיל, אמרה תורה (שם) והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד (ומפרש רש"י שם: כלומר, קראו הכתוב "מבקש ה'"), תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה לל־מוד תורה, על אחת כמה וכמה (שהם נקראים ונח־שבים "מבקשי ה'").

וכך נאמר בדברים ל"ג ג': אף חובב עמים כל קדושיו בידך, והם תוכו לרגליך ישא מדברותיך. ד־דרשו חכמים את הפסוק, במסכת בבא בתרא ח' א': **אף חובב עמים כל קדושיו בידך**. אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע, אפילו בשעה שאתה מחבב עמים (שהם אומות העולם, בכל זאת) כל קדושיו יהיו בידך. **והם תוכו לרגליך**. תני רב יוסף, אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה ל־מדינה, ללמוד תורה. **ישא מדברותיך**. לישא וליתן בדיברותיו (ובתורתו) של מקום. נמצא איפוא, שלא מדובר כאן רק במידה טובה ומשובחת, של בקשת ה' וצמאון לתורתו בלבד, אלא בבני אדם ובתלמידי חכמים שהתואר **מבקש ה'** נעשה להם לשם עצם ולתואר של מהות נפש ונשמה, משום שכל אופיים ונטיית רוחם העצמית־הפנימית משתוקקים בערגת־לב ובגעגועים נפלאים לתורה, לעיסוקה, לעיונה ול־הבנתה. תלמידי חכמים שנעשו ל"חפצא" של "מבק־שי ה'", שכל כולם בקשה וחיפוש ותשוקה אין קץ לתורה. וכמו שסיפרו שם בגמרא קכ"א א' על **רבי יוסי** בר נתן ששנה ברייתא ולא הבין את פירושה. הלך לנהרדעא כדי לפגוש את רב ששת ולשאול אותו לפירושה של הברייתא, לא מצאו שם והלך אחריו למחוזא, ושם מצאו, ורב ששת הסביר לו את פירו־שה. והדברים מדהימים. שהרי לפי מושגי הימים ההם, המרחקים לנהרדעא ומשם למחוזא היו גדו־לים מאד, והצריכו ימי נסיעה ארוכים. ובכל זאת, לא חסך רבי יוסף בר נתן מאמץ וטורח וזמן, כדי להגיע לפירושה הנכון והמדוייק של ברייתא אחת, משום שכל מציאותם ותוכן חייהם של חכמי ישראל בכל הדורות, היו בקשת ה' והתורה בלבד.

במשלי ב' ד' נאמר: כי אם לבינה תקרא, לתבונה תתן קולך. אם **תבקשנה** ככסף, וכמטמונים **תחפש־נה**. אז תבין יראת ה', ודעת אלקים תמצא. **למדנו** כאן על מידת הבקשה והחיפוש הנדרשת מן האדם, כדי להבין את התורה ויראת ה' וכדי למצוא דעת אלקים. ועוד נאמר בדברי הימים־ב' י"ב י"ד, על ראשית שקיעת ממלכת בית דוד וחלוקתה **בימי** רחבעם: ויעש הרע, כי לא הכין לבו **לדרוש את ה'**. שכן הדרישה והבקשה וההשתדלות האקטיבית ב־עבודת ה' ובלימוד התורה, היו מונעות את רחבעם מן המשגה הטרגי של קריעת מלכות בית דוד, ש־היתה לבכיה לדורות. ושנינו עוד בברייתא במסכת חגיגה ה' ב': שלושה הקב"ה בוכה עליהם בכל יום, על שאפשר (לו ויכול הוא) לעסוק בתורה ואינו עוסק, **ועל שאי אפשר (לו) לעסוק בתורה ועוסק** וכו'. נמצא, שהקב"ה **מיצר** ומצטער ובוכה על עצמת הצמאון לתורה של אותו "מבקש ה'", שאי אפשר לו לעסוק בתורה מסיבות מחלה או פרנסה דחוקה וכיוצא בהן, ובכל זאת הוא מתעלה ומתגבר על כל הסיבות המונעות אותו ועוסק בתורה, ודבק בה בכל לבו ונפשו. ובמסכת ברכות ו' ב' אמרו: אמר רבי יהושע בן לוי, לעולם **ירוץ** אדם **לדבר הלכה, ואפילו** בשבת. אמר רבי זירא, אגרא דפירקא ריהטא. כלומר, כל עיקר שכרה של הדרשה היא הריצה לשמעה ולא הדרשה עצמה, שהרי רוב הציבור אינו זוכר לאחר זמן את מה ששמע ולמד. וזאת, משום שהריצה לבית המדרש קובעת כאמור על הרצים לשמוע דברי תורה, שם עצם ושם תואר של **מבקשי ה'**. וכמו שנאמר בהושע ו' ג': ונדעה **נרדפה** לדעת את ה'. כלומר, כי לא ידיעת ה' ותורתו בלבד מפורשת כאן בכתוב, אלא בעיקר הרדיפה והריצה אחר ידיעת התורה ותלמו־דה.

במסכת יומא ל"ה ב' בברייתא אמרו חכמים: לעני (העומד לדין לפני כסא הכבוד בבית דין של מעלה), אומרים לו, מפני מה לא עסקת בתורה. אם אומר, עני הייתי וטרוד במזונותי (כלומר, ולכן לא עסקתי בתורה), אומרים לו, כלום עני היית יותר מהלל (שעל אף דוחקו עסק בתורה). אמרו עליו על הלל הזקן, שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר ב־טרפעיק (שהיא מטבע קטנה). חציו (של המטבע) היה נותן לשומר בית המדרש, וחציו (השני) לפרנ־סתו ולפרנסת אנשי ביתו. פעם אחת לא מצא (הלל לעשות מלאכה) להשתכר, ולא הניחו שומר בית המדרש להכנס (לבית המדרש). עלה (הלל) ונתלה (על גג בית המדרש) וישב על פי ארובה, כדי שישמע דברי אלקים חיים מפי שמעיה ואבטליון. אמרו, אותו היום ערב שבת היה ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר, אמר לו שמעיה לאבטליון, אבטליון אחי, בכל יום הבית מאיר והיום אפל, שמא יום המעונן הוא. הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה, עלו ומצאו עליו (על הלל) שלש אמות שלג. פרקוהו והרחיצוהו וסכו־הו והושיבוהו כנגד המדורה, אמרו, ראוי זה לחלל עליו את השבת. ונראה, כי מעשה זה של הלל, מע־לה ומרומים את עניינה של הדרישה לתורה החיפוש לדעת והבקשה לדבר ה', לשיא ולפסגה שמעטים היו דוגמתם. ולכן אין זה פלא כלל, שאותו הלל **מבקש ה'** נעשה לנשיא הסנהדרין, ולראשו ומקימו של **בית הלל הגדול והקדוש שנפסקה הלכה כמותו.**

صورة عن الأصل

הגאון רבי איסר יהודה אונטרמן זצ"ל / עשר שנים לפטירתו

ראש המדברים

מאת הרב שאול ישראלי

[illegible] ר' יהודא ראש המדברים בכל מקום [illegible]

(ברכות ס"ג ב')

התואר „ראש המדברים בכל מקום" שבו מתואר ר' יהודה [illegible], הרי הוא ע"פ המסופר במסכת שבת (ל"ג ב') על מסיבת שלושת התנאים: [illegible] ר' יוסי ורשב"י, בה התייחסו לדרכה של מלכות הרומאים — רומי. ומבואר שם שר' יהודא [illegible] ואמר: כמה נאים מעשיהן של [illegible] — תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות וכו'. כשנשמעו דבריו למלכות אמרו: יהודה שעילה — יתעלה, ופירש"י: להיות ראש המדברים.

[illegible] של גישה של אומה זו, באו לידי ביטוי בתגובת [illegible] ע"י רשב"י: כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמם וכו'. הוא אף שילם [illegible] על אמירת האמת: בעוון שגינה [illegible] ר' יהודא שזכה ל„ציון לשבח" — שעילה — יתעלה — לראש המדברים, הרי זה כפני ש[illegible] את האמת. יפה לפנינו שגם חז"ל מש[illegible] בתואר זה שרבים הרשעה הכתירתו בו. [illegible] לא יפלא הדבר בעינינו?

[illegible] שבאן נרמז בעקיפין שזו הדרך שבחר בה ר' יהודא נראית לחז"ל כמתאימה בהנהגת הציבור. בימים הכלים הבוטים, שאומרות את כל [illegible] ואינן נותנות מקום לריב לנסיגה, להרכינה. להיות אוזן לשמע דברי אמת, הראוי הוא — [illegible] ולא ליפי, במקום המשך המתבקש — [illegible] שלוש נקודות. להדגיש את ההיות שב[illegible]. יהי פם כהן מקום למחשבה. לאמור: הרי המעשים אשר אתם עושים, יכולים להיות [illegible] הן הנכם מפתיים את החברה האנושית, [illegible] את תנאי החיים, יוצרים את הגשרים [illegible] בין איש לרעהו, בין אומה לחברתה: כי הרי „לא תהו בראה — לשבת יצרה". שמא [illegible] התנית בכונה המדריכה אתכם? שמא תנצלו [illegible] להרבות אהבה ואחוה בין הבריות? אולי תחזרו על סיבת הסיבות הדוחפת אתכם לפיתוח [illegible]. אי אז תגלו כי העומד מאחורי המעשים [illegible], איננה הרשעה המנצלת את הכוח שבידכם [illegible] ההלים, הפיאור האכזריות, לחיזוק הנטיות [illegible] שבאדם. כי כיד בורא עולם ומנהיגו [illegible] לזה. ליכדו ממנו! נצלו את כוחכם לא להרבות מלחמה, אלא להרבות שלום, לא ליצור כלי משחית, חניה והרב. כי לא לחרבות זה [illegible] המין האנושי. כי אם לאתים ולמזמרות...

אכן, ראש המדברים בכל מקום!

*

אף את הרב איסר יהודא אונטרמן זצ"ל ניתן להכתיר בתואר „ראש המדברים בכל מקום". הוא התחיל את ראשית צעדיו בעיירות קטנות בליטא. [illegible] אשר מילא כרסו בש"ס ופוסקים בישיבות הליטאיות — וולוז'ין מיר, מלטש וגרודנה, ושאב את כל הטוב והיפה מגדולי ישראל אשר הסתופף בצילם: קיבל על עצמו באהבה את עול הרבנות, אשר דרכה בשלום ובמישור, לנהל את עדת ישראל. על כל גוניה „בלשון לימודים. באורך רוח והשקפה למרחוק. הוא צעד בטוחות בקהילה לקהילה, כשהוא רואה לפנים את צורכי המקום והחמרייב והדוחקים. לא נשש את המערכה גם בעתות קלהה: בהביר ארץ בהתמוטט ממלכות במלחמת העולם הראשונה. דאג לנצרכים, חיפש מקורות כספיים לספק לאשר מטה רגלם. ובאותה עת עצמה גם דאג לצרכים הרוחניים של הקהילה, להרביץ תורה לבעלי בתים ולתלמידי חכמים, לדאוג לחינוך הילדים בייסוד „חדרים" ותלמודי תורה, ולחזק הלבבות בעתות ייאוש וצרה, שלא ליפול ברוח, ולהחזיק כעבד ולבטוח בה' אשר לא יטוש את עמו. אף גם זאת, כשארץ ישראל נראתה כל כך רחוקה, כשחיבת ציון נראתה כחלום בלתי ניתן להגשמה, הביט הוא למרחוק.

הוא ראה את עתיד העם בשיבתו לארץ אבות. על כן היה בין היחידים אשר דאגו לצרף לחשת"ב בעבודה למען א"י. גם היא ידע את נטיותיה השליליות של התנועה הציונית, גם הוא לא נעלם ממנו כי באיתגליא הרי היא יונקת ממקורות זרים, מהיקף עצי נכר ואידיאולוגיות נכר. אולם הוא בחר את דרך התוכחה המכוונת, תוך הדגשת החיוב, והצמצם „הנקודה היהודית" הנסתרת הדוחפת לימים האלו של תקוות ישראל כארצו. על כן בעוד שאחרים רחקו והרחיקו, נלחמו בכל עוז נגד ההזון הציוני, נגד גאולת הארץ ונגד העליה לארץ, ראה הוא את הדרך הנכונה בעידוד הציבור הדתי, במיוחד — הנוער שומר התורה והמצוות לעשות למען א"י. לעלות לארץ, כדי להבין בה את ההכוונה להמוני העם אשר בוא יבואו באופן של דבר. ודבריו נשמעו, ושמעו יצא למרחוק. ראש המדברים בכל מקום!

וכשעבר לאנגליה, למרות שינוי התנאים, לא שינה את דרכו הוא. אף הצליח לשמור על הדמות החיצונית של רב בקהילות ליטא. הוא למד את אורח החיים, את שפת המדינה, את הלך המחשבה של בני עדתו אשר חונכו ברוח התרבות המתקדמת של עמי מערב אירופה, והשכיל למצוא מסילות ללבות ציבור זה. במהרה הפך אף כאן לתל תלפיות שפונים אליו לשאול דבר ה' ופתרון בעייה סבוכות של קהילות קרובות ורחוקות. אף כאן היה בחינת ראש המדברים בכל מקום.

ההיא ארגן את חיי הקהילה שבה שכן, כפיפת לאחרות בסדרי הכשרות במוסדות חינוך לקטנים ולגדולים. כשהוא עצמו מופיע בפני חוגים שונים של אנשי מדע ורוח, ומשרה עליהם רוח טהרה של יהדות מקורית הזרה הרבה אשר רחקו מיהדות, ולשמע דבריו הברורים המאירים נעור בהם הזיק היהודי ונהרבו לאורתא דמהימנותא.

ימי מלחמת העולם השניה על כל אימיה עברו עליו בקהילתו. גם כאן, למרות שאחרים ברחו לבריח לכפרים מרוחקים, הוא נשאר על משמרתו ומשם היה יוצא מפעם לפעם לבקר את בני קהילתו במקומות אשר נידחו שם. עודד אותם ודיבר על לבם. כן הצליח בעוד מועד להציל מספר בני נוער מגרמניה. קרם עליהם אותו רשע. וסידר בשבילם מוסד חינוך יהודי מתאים.

*

כשזכה לעלות ארצה כמבחר לרב ראשי לקהילת תל־אביב, זו העיר העברית הראשונה, מצא אמנם קהילה מסודרת, אך ביאו חל בעידן מבוכה, כשהיישוב נלחם על פתיחת שערים לפליטי חרב, שארית מקהילות התפארת אשר עלמס זרב בעדם. ברוך נסיון, בתנאי חיים שונים ובהליכה נגד רוחו של כל אחד בקהילות השונות אשר עמד בראשן, שלב לקח את ההגה בידים. הוא חיזק את רוח הציבור בדרישתו ובהדרכה אישית. לעמוד איתן בבטחון בה' צור ישראל וגואלו, מתוך תקוה ואמונה שעל הריסות הגולה אשר עלה עשנה, יקום ויפרח מחדש עם ישראל בארץ חמדתו. הוא עמל לשפר את מעמדה של הרבנות הראשית בעיר, לייעל את מחלקותיה השונות ובמיוחד שם לב לבניית השיפוט הרבני. לשכלל את בתי הדין, להעשירם בדיינים גדולי תורה, ולכוון את עבודתם בצורה שיהיו מקובלים ומכובדים על הציבור. כמו כן דאג לשכלל את החינוך הדתי בעיר, על כל זרועותיו ואגפיו.

אך לא זו בלבד. עוד בהיותו רבה הראשי לתל־אביב רכש לו מקום נכבד במועצת הרבנות הראשית, וגם שם ניכר רישומו כראש המדברים. דבריו שנאמרו תמיד בהגיון, במתינות וביישוב הדעת היו כקילורין לעיניים, נשמעו בכבוד, ושימשו כמתווה נתיב בבעיות המסובכות שעמדו בפני הרבנות טרם קום המדינה ועם קימה גם יחד.

*

והנה הגיעה שעתו לעמוד בראש עם קודש — כראש הרבנים לארץ־ישראל ולמדינת ישראל. גם את המשימה הזאת מילא בכבוד. הוא אמר תמיד מה שהיה צריך לומר, לא חסך לשונו מלומר דברי תוכחה. אבל הדברים נאמרו בדרך המתקבלת על לב השומעים. הוא דיבר גם אל רחוקים, גם אל קרובים. כשלצערנו, גם בקרב ציבור שומרי תורה, נחרץ להסביר כי יד ה' עשתה זאת, כי חלילה לנו לראות במדינה מעשי שטן. כי המדינה היא כלי השוב, שעל ידי ניתן לעם ישראל לקדש שם שמים ולהודיע שמו בכל הארץ. כרגלא בפומיה היה מאמר חז"ל שחזקיה המלך היה מיועד להיות מלך המשיח אלא שלא העריך כראוי את גידול הפלאות אשר נתגלו בזמנו. והחמצה השעה...

גם כרב ראשי לא התנשא על ציבור הרבנים. הוא השתדל להדריכם לנהל עדתם בתנאים החדשים של מדינה עצמאית. הוא ראה את האחריות המוטלת על כתפי ציבור הרבנים לבל יתרחקו מעדתם. ולא יתבודדו בפינתם, שיהיו ערים למתרחש במדינה ויקנו לעצמם דרך התנהגות שתתקבל על הציבור ועל ידי זה יוכלו לקרבם לאביהם שבשמים.

בדרכו הוא, בנקיון כפים ובנקיות הדעת, בזהירה לאמת ובכיבוד כל אדם שנברא בצלם, שימש דוגמה חיה, כיצד צריך להיראות רב בישראל: לעמוד איתן על משמר הפקדון אשר נמסר לרבני ישראל, אך לשמור על צלילות הדעת, ולשקול בפלס את הדיבור והמעשה כדי שיהיו הדברים נשמעים, והמעשים מתקבלים בצורה מכובדת.

גם עתה, עשר שנים אחרי עלייתו לגנזי מרומים, אנו מעלים זכרו בהערצה ויראת הכבוד, כאיש אשר כיבד את מקומו, ידע לצוות את יפה דבר, כדוגמת־אב לרבנות בישראל, כראש המדברים בכל מקום! תנצב"ה.

עם וארצו

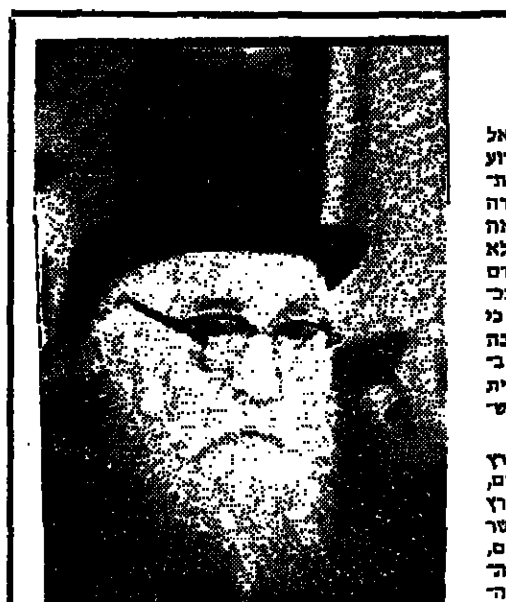

הקשר הנצחי, שבין עם־ישראל לארץ־ישראל הוא עקרוני ומשמש אבן־פינה ביהדות. ידוע מאמר חז"ל במדרש, אשר רש"י מביאו בתחילת דבריו בפירושו על התורה: למה מתחלת התורה מבראשית, בידיעה מפורטת על סדרי־הבריאה בששת־ימי המעשה? התשובה היא: כדי שלא יאמרו הגוים, כי ארץ ישראל גזולה היא בידם של ישראל אחרי שלקחוה מעמים אחרים. התכלית הזאת, שגם הגוים יווכחו ויאמרו, כי ארץ־ישראל ארץ אבות שייכת לנו כ"כ חשובה היא, עד שבשבילה מתפרשים סדרי־הבריאה בתורה. מזה מוכח, כי נועדה ארץ זו מראשית בריאתה ע"י יוצר העולם ובוראו, בשביל עם ישראל „והוא שנטלה מהם ומסרה לנו".

יש לראות בתקומתה של מדינת־ישראל בארץ הקודש מאורע כביר ורב תוצאות בכל המובנים, המחזק את הקשר הנצחי שבין עם ישראל וארץ האבות ומבליט לעינינו את אמיתת הברית אשר כרת הקב"ה עם עמו ונחלתו. בזה ייווכחו כולם, כי שני אלה יתלכדו ולא יתפרדו, בכוח תורת אמת אשר נתן לעמו, כי שמירתה המלאה והשלמה אפשרית רק בהיות יחד.

פירושה של עצמאות רוחנית הוא להשתחרר מתאוות החיקוי לארחות הגוים, השכיחה מאוד בגלות כשהציבור של המועט משתדל להשתוות למרובים והחזקים במדינה. שומה עלינו, איפוא, להתנער מהשפעות זרות שהשתרגו ועלו עלינו בגלויות ולבסס את חיינו הפנימיים על יסודות איתנים של היהדות הנאמנה, היונקת את קיומה ממקורות התורה הנצחית.

עם עתיק היומין, אשר הצליח לשמור ייחודו הרוחני בגלויות קשות ומרות, כשזכה, בחסדי גואל־ישראל ומושיעו למדינה משלו בארץ אבותיו, בוודאי שעליו לשמור על הישות הפנימית שלו עם כל המסורת המזהירה ולא לרדוף אחרי אור מתעה של תיאוריות זרות ומנוגדות לרוחנו.

(מתוך מאמרו של הגרא"י אונטרמן זצ"ל, „לקראת חצי היובל של עצמאות ישראל", שנה בשנת תשל"ג)

לב שומע לשפוט

מאת הרב יצחק קוליץ

כשנגלה ה' אל שלמה בגבעון בחלום הלילה. ואמר לו: „שאל מה אתן לך", ביקש שלמה „ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך להבין בין טוב לרע" — לא אוזן שומעת אלא לב שומע, ואמרו חז"ל ונתת לעבדך לב שומע מכאן אמרו, הלב רואה, הלב שומע, הלב מדבר, הלב יודע, הלב נופל, הלב מהלך, הלב צועק, הלב שמח, הלב מתנחם. והביאו על כל דבר כמקראות, הלב רואה כפי שכתוב בספר קהלת ולבי ראה הרבה חכמה ודעת הלב שומע כפי שכתוב בשלמה וכו', כאמור במדרש קהלת, הילקוט שמעוני במלכים רמז קע"ה.

כלמדים אותנו חז"ל שכל אותן התכונות, הסגולות והפעולות שמייחסים אותן לאבריו של האדם. כמו ראייה, שמיעה, עמידה, הליכה וצעקה — אפשר גם לייחס ללב, היינו שכולו, כל מהותו ויישותו שומע ורואה, וכפי שחז"ל אומרים מלמד שהלב שקול כנגד כל אבריו של האדם. ואם כן ישנם שני סוגים של ראייה ושמיעה, יש ראיית עין ושמיעת אוזן, וכן הליכה, עמידה וצעקה שעושים זאת באברים המיוחדים לכך, אולם אז הכל מצומצם, אף אם הוא יודע מה שראה ומבין מה ששמע, אך אין בהם אלא מה שראה ושמע. אולם הרואים ושומעים בלב, רואים ושומעים גם את הלא נראה ולא נשמע, בעין רגילה ואוזן רגילה, כי זאת היא ראייה ושמיעה שברוח, וכמו שכתב האבן עזרא בספר קהלת על הכתוב ולבי ראה הרבה חכמה ודעת, „כי בעבור היות הלב משכן הרוח וכו' והוא דמות מלך" — ובעיני לב אלו ראה שלמה הרבה חכמה ודעת.

ובשלמה ביקש מהקב"ה שיתן לו לב לשמוע, אמר גם מה הוא מבקש שהלב ישמע — לשמוע משפט — נוסף לבקשה לשמיעת לב, מלמדים אותנו גם מה זה משפט, שכדי לשפוט את העם זקוקים לשמיעת הלב, לשמיעה כזאת שכל משכן הרוח שבו ישמע, ובשמיעה רגילה אינם יכולים לשפוט משפטי ה', לפי מעלתו ודרגתו של שלמה המלך, ולשמוע במשפט בגא מעלה. עליונה של חכמה, וכך ענה הקב"ה לשלמה, „ושאלת לך הבין לשמוע משפט הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון".

הגאון מוהרא"י אונטרמן זצ"ל, אשר למעלה מ־ששים שנה שפט את ישראל, ברבנות בעיירות וכרים בפולין, רוסיא וליטא, עד כהונת רב ראשי לישראל, ניסף לגדלותו בתורה, הידועה ומוכרת לכל, שהיה משכמו ומעלה, מנהיג ורועה נאמן, זכה להיות בבחינת „לב שומע משפט", בכל חכמת לבו שמע משפט, שמע רוחשי לב, כי הלב מסוגל לשמוע גם את דיבור הלב ולא רק דיבור הפה, ירד לצומקם של דורים ולכל היקפם, הבין וידע „להבין בין טוב לרע" כפי שביקש שלמה המלך.

עוד רואים אנו בדבריו של שלמה המלך, בבקשתו כהקב"ה אמר, אתה המלכת את עבדך תחת דוד אבי וגו' ועבדך בתוך עמך אשר בחרת עם רב וגו' — והאמור בתוך עמך הכוונה היא שהוא מלך על העם אשר בחרת, כפי שביארו המפרשים — אף שלמה לא אמר על עמך אלא „בתוך עמך". הוא אמנם מלך, עם כל דיני מלכות וכבוד מלכות, וכבוד גדול נוהגים במלך, והמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול — אך הוא בתוך עמך, בבחינת בתוך עמי אנכי יושבת, ביניהם ובתוכם, יודע את נפשם.

הגרא"י אונטרמן זצ"ל היה בבחינה זו, עם היותו כ־רם מעם, היה בתוך העם, יחד עמם, יודע מאוויהם, את נפשם ורצונם, גבורתם וחולשתם, ומוכן תמיד לבוא לעזרתם, להנהיגם, היה מצליהם ובתוכם. הוא היה דמות וסמל של רב, רב בכל הרמ"ח ושס"ה, זה היה כל מהותו, הייעוד הנעלה והתפקיד הקדוש. לא השררה של הרבנות, אלא העול של הרבנות, התפקיד והאחריות, בבחינת „ותהי המשרה על שכמו", וכפרש רש"י שתהיה משנת הקב"ה ועולו על שכמו כיהא עוסק בתורה וכו' ויטה שכם למשאו של הקב"ה.

ובדרך זו מפרש רבינו חיים מוואלאזין את המשנה במסכת אבות פרק א' אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות — לאהוב את המלאכה של הרבנות, הלימוד וההוראה וכו' ולשנוא את הרבנות והתרברבות וכו', היינו לאהוב את המלאכה של הרבנות, ולא את הרבנות של הרבנות, לא את השררה וההתנשאות, אלא את העול המשא, את ההוראה וההצבלות עם הציבור. זכה הגרא"י אונטרמן זצ"ל לסגולות ומעלות נפלאות אלו. ההוראה וההנהגה, ספריו הנפלאים „שבט מיהודה", שהם מאירי עיניים, והנהגתו שהנהיג את עדת ישראל בדרכי נועם ונתיבות שלום, וכה ששם שמים נתקדש על ידו.

איש המופת

מאת הרב שאר־ישוב כהן

בשלוש מידות מיוחדות הצטיין מרן הרב הראשי לישראל הגאון רבי איסר יהודה אונטרמן זצ"ל: בזהירות המחשבה והדיבור, תקיפות ועקביות העמדה, מאור־פנים ונועם הליכות.

בכל דרך חייו הארוכה, מליטא של ימי נעוריו בה יצק מים על ידי גדולי הדור ובה קנה רובי תורתו, דרך ליוורפול כל אנגליה בה כיהן ברבנות עשרות שנים, ועד לארץ־ישראל בה ישב תחילה על כס הרבנות של הגדולה בערי ישראל ואח"כ כבעם עד סוף ימיו על כס הרבנות הראשית לישראל — ליוו אותו תכונות היסוד הללו שעשו אותו לדמות מופת של הנהגה רבנית ציבורית, הנהגה שהיתה מבוססת על שלושה ערכי יסוד: אהבת־התורה, אהבת העם, ואהבת הארץ.

*

בזהירות המחשבה שלו שנבעה מצלילות הדעת ומשיקול־דעת יסודי והדיר — הנחתה אותו בדרכו בפסיקת ההלכה ובהנהגת הציבור. הקיצוניות והפזיזות היו שנואות עליו. המתינות והסבלנות ציינו את דרכו. מאמרם של חז"ל על מבחן האמת הצרופה היה נר לרגליו במדרשם על הפסוק: „אמור לחכמה אחותי את" (משלי ז' ד') — אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך שומרהו (שבת קכ"ה וכן סנהדרין ז ב'), וכן: אם ברור לך הדבר כבוקר אמרהו ואם לאו אל תאמרהו, שכן דרשו על הפסוק: בית דוד דינו לבוקר משפט (סנהדרין שם ע"פ ירמיהו כ"א י"ב). מתוך כך היו דבריו שפרסם בענייני הלכה מעטים יחסית בכמות. אך רבי־איכות, כפי שיוכיח כל מעיין ומעמיק בספרו החשוב „שבט מיהודה" שיצא לאור במהדורה מורחבת ע"י מוסד הרב קוק. בירורו המעמיק בנושא „פיקוח נפש" על כל היבטיו האקטואליים — בתחומי הרפואה, בפיקוח נפש של היחיד והציבור, ובדיני שבת ויום־הכיפורים — הוא מיצירות המופת של הספרות התורנית. הבירורים בדיני עדות ונאמנות, ייבום וקידושין, נדרים ושבועות — הם נוסחו בהיר של שיעורים ישיבתיים מובהקים בנוסח בריסק וגרודנה הראויים למי שזכה לקנות תורה מפי גדולי ראשי הישיבות כהגאון ר' זלמן סנדר כהנא־שפירא זצ"ל מקרוזקי והאלטיס, הגאון רבי אליהו קמאי זצ"ל במיר. והגאון רבי רפאל שפירא זצ"ל בוואלוזין המפורסמת. כרבה של גרודנה — העיר הליטאית־פולנית המעטירה — בוודאי הושפע והיה מקורב לשיטתו של הגאון ר' שמעון שקאפ זצ"ל בדרכו ההגדרתית־המהותית בשיעוריו שנתפרסמו בספרו הגדול „שערי־יושר". הדבר ניכר בדרכו בשיעוריו של הרב אונטרמן הכלולים בספרו הגדול „שבט יהודה" ובמאמרו על הגרי"ש שקופ שנתפרסם בספר היובל שלו ונזכר בהקדמתו לספרו הנ"ל.

תקיפות ועקביות העמדה — ציינו את דרכו הן בענייני הלכה והן בהנהגת הציבור. הוא לא חשש מחוסר־פופולריות, כשנקט עמדה, שאולי נראתה בעיני חלק מהציבור ובייחוד בעיני רופאים ואנשי מדע ומנהיגי ציבור, כ„מיושנת" ו„בלתי מתחשבת" בהתפתחות המדעית ובצרכי הדור. בענייני הלכה: ידועה עמדתו המחמירה בענייני השתלות — בייחוד השתלת לב ואברים חיוניים אחרים, וכן בדין פיקוח נפשו של עובר והפלות מלאכותיות או עמדתו הנחילה כשניגש למעשה לדון בקביעת עמדה, בזמן קיבוץ גלויות להלכות גירות ודרך גיורכן — עמדתו זאת, היא דוגמה אופיינית, לתקיפותו ולעקביותו. הכיד גישתו היא מעשית ביותר מבוססת על הבנה עמוקה של בעיות הדור השעה. ועד היום מתחבטים ב־שאלות אלו. רבני ודייני ישראל, שימצאו עניין רב בדרכי ובהכרעותיו של מרן זצ"ל, בענינים אקטואליים אלו.

לציות זאת, בהנהגת הציבור. לא חשש — גם בשבתו בליטא בין רבנים וראשי ישיבות שהלכו והתרחקו מן הציונות המאורגנת — להודעות באופן ברור ומוחלט עם התנועה הציונית בכלל ועם תנועת המזרחי בפרט והיה ממייסדיה ומעצבי דרכה במשך למעלה מיובל שנים. ציוניותו האישית הביאה אותו להצטרף לתנועת המזרחי בפולין בראשית דרכה, להשתתף בכינוסיה ובוועידותיה, להיות בוועד המרכזי של התנועה ולייצגה כציר בקונגרסים הציונים. באנגליה שימש כנשיא הקרן הקיימת לישראל וקרן היסוד בעירו וסגן נשיא ארצי של מוסדות אלו בבריטניה הגדולה וכן שימש שם שנים רבות כנשיא תנועת המזרחי ונשא ברמה את דגל הנאמנות למפעל התחיה בארץ־ישראל על פי התורה המסורה.

עם זאת לא נמנע מלהוכיח בשער בת־רבים את מחללי קדשי האומה וקינא קנאת ד' צבאות לשמירתה של שבת־קודש, למניעת מאכלות אסורים, לטהרת המשפחה ולהנהגת הבית היהודי. הרב לא חת להרים קולו בנושאים אלו, גם כשהדבר היה למורת־רוחם של עסקנים ותקיפים שהשעה שיחקה להם.

*

מאור פניו ונועם הליכותיו שבו לבבות רבים לכל אורך דרך־חייו מהישיבה שבפלך וילנא בה כיהן כראש־ישיבה דרך גורדנה וליוורפול, ועד תל־אביב וירושלים הצטיין בהנהגת הציבור שקירבה רחוקים וקרובים כאחד מתוך הבנה עמוקה לנפש בני־הדור ולצרכי־השעה. בקסם אישיותו, בפעילותו הוותרנה ללא לאות ובהתמדה נדירה, כבש מסילות ללבבות רבים, קירב את הנוער ואת הוגי הצעירים והיה מקובל על זקני הקהילה. נאומיו הכיישיים, בשפה ללא דופי — באנגלית ובעברית בת־זמננו — משכו תמיד קהל שוחרים ומעריצים. סגנונו, לבושו והדר הליכותיו קנו לו הערצה כשתאמה ויחס של דרך־ארץ, וכבוד מצד רבים ושלמים ומצד בני־ברית ואף שאינם בני־ברית. כוחו הרטורי וכוח השכנוע שלו, התמצאותו בעולם התרבות ובהחוכי המחשבה ומדע בני־זמננו — נבעו משיטתו לכוון את פניו ואת הגי הגתו אל כל פני הדור הזקוק לו, והנהגה ממשנעת והדרכתו.

באחת משיחותיו אמר: הכהנים כשהם עולים אל הדוכן, מכוונים את פניהם אל מול ארון הקודש ומכינים בתפילתם ובברכתם אל עבודתם: לברך באהבה את בני־ישראל. אך בטרם יוכלו לברך את הציבור — עליהם להסתובב סיבוב של מאה ושמונים מעלות, ולכוון פניהם אל מול המתברכים כדי שתהא ברכתם כהלכה, שלמה וללא כל מכשול. ככהנים כך הרבנים־המנהיגים. בתחילת דרכם צריכים פניהם להיות כבושים בפרוכת של ארון הקודש, להיות שקועים כל־כולם בתורה ובעלייתם מעלה־מעלה במעלות הקודש. אך בטרם יוכלו לצאת לשליחותם הציבורית עליהם להסתובב על עקבם: עליהם להישאר עקביים בעמידתם על בבת ארון הקודש, ללא סטייה קלה שבקלות אך את פניהם הם צריכים לכוון אל העם, הבמא לברכם ובבקש את הדרכתם.

כך עשה בעצמו. בכל ימי רבנותו הצטיין בעשכנות ציבורית מעשית, נשא בעול מוסדות החינוך והסעד והיה מעורב בכל ענייני הקהילה. השתתף במלחמות לביסוס ולהגנה על מעמד הרבנות ובבניין מישרית הורה וחסה. הכיר שימש כפוה ברכוי — כאחד הי־כלנד, שחי עם הציבור, ונשא בעולו, ושיתף עצמו בדאגותיו, בצעריו, ובשמחותיו.

גדול בתורה ובמעשה, מתון ושקול, איש כלל־ישראל ומנהיג לאומי דתי, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, דיין שקול ומבין לנפשות המתדיינות לפניו — תכונות יסוד אלו הביאו לו אהבה והערצה של מאות תלמידיו וחבריו ורבבות בני קהילותיו ושומעי לקחו ותורתו.

יהי רצון שתשמש דמותו למופת לרבני ודייני ישראל. שתהא מאירה נתיבות בני הישיבות ואברכי הכוללים המתעתדים לשמש בקודש כרבנים, כדיינים, וכראשי־ישיבה. זכרו יהיה לברכה לכלל ישראל אשר אהב ולמדינת ישראל אשר את חזונה נשא בלבבו עד אחרית ימיו, ויתקיים בו מקרא שכתוב: ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד.

אישיות רבנית רבת־תפארת

מאת הרב משה צבי נריה

א

דמות רבנית שהופעתה כולה מעוררת כבוד בתומתה, בפשטותה. בחן האציל השפיך עליה, הליכה מדודה, תנועות מדודות, פנים נבונים. עוד בטרם פתח פיו, כבר הרגשת כי לפניך רב בעל־צורה, בעל אופי מגובש, ללא שמץ של צעקנות, ללא רבב של התנשאות — כך נראה היה הגרא"י אונטרמן ז"ל כבר במבט ראשון.

וכשהתפתחה שיחה, נתגלתה לפניך אישיות תורנית נעלה, בעלת ידע עמוק ורחב, בעלת נסיון רב־גוני־בשפע, מלאת חכמת חיים.

גדולי הדור אשר יצק מים על ידם, הטביעו עליו את חותמם, אהלי תורה המצוינים אשר בהם ישב והגה חכמה הנחילו לו רוחב־דעת, הצניע־אהבה־ועלה.

הוא היה כבר־לכת מהזירים — שכל אחד נתפרסם בזי"ם התורה ביחודו — הם שהאירו את שביל התי־ביים, והם הטביעו את חותמם על תורתו ויראתו, על מידותיו והנהגתו. בשחרית ימיו קיבל יסודות תורה והוראה בהלכה למעשה כפי הדיין המובהק של קהילת בריסק, הגאון ר' שמחה־זליג ריגר ז"ל (שהגר"ח ז"ל בחר בו להיות מורה־פוסק בקהילה מפוארת זו). אחר כך ספג את רוח וולוזין בישיבתו של הגאון ר' זלמן־סנדר שפירא ז"ל במאלטש (רוז"ם קרא לישיבתו ענף „עץ החיים", ללמדנו כי־א ענף של ישיבת וולוזין). את דרך העיון המעמיק למד במיר אצל הגאון ר' אליהו־ברוך קאמאי ז"ל, ואת דרך הניתוח האנליטי הכלא העיון קיבל מפי הגאון ר' שמעון שקופ ז"ל שפתח לפניו „שערי יושר" (והוא היה רבו המובהק, ואת תורתו בכתב ובעל־פה הוא מצטט לא־פעם בספריו). הגאון ר' רפאל שפירא ז"ל, ראש ישיבת וולוזין, סמך ידיו עליו לדון ולהורות ולהנהיג קהלות בישראל על מבועי תורה ויראה.

ב

כשראיתיו בפעם הראשונה, בסוף שנת תרצ"ז בציריך שבשוויץ. בוועידה העולמית של המזרחי (שהוכנה לקונגרס הציוני העשרים — הקונגרס ה„חלוקה") התרשמתי מאוד מהופעתו ומדבריו, וחשבתי כבר אז שזכות היא ל„מזרחי" שרב נכבד זה חונה על דגלו. כי אכן היה חידוש בהופעתו — רב ליטאי שהגיע לרבנות חשובה באנגליא — רבה של קהילת ליוורפול — ובכל זאת לא שינה את טעמו. לא קיבל את ניכוס הלבוש של רבני מערב־אירופא וכו'. והוא שומר בקפדנות על הופעתו הליטאית המסורתית — הלא דבר הוא, הלא זה מעיד על חוק־אופי, על יחוד־דרך. ואכן כעבור שנים קראתי בהקדמתו לספרו „שבט מיהודה": „לא נשתניתי, לא בחיצוניות ולא בפנימיות ולא במדי־הגה", ובזה רכשתי את אמונו של הציבור המגוון (בליוורפול)".

כיוצא בזה היה גם חידוש בתוכן דבריו — כבר בזימונו בדיונים ניכרת מיד כי איך זה איש־כפלה שיגרתי. ציוניותו יונקת ממקור השרשים, חיבת־ציון שלו היא המשך לציונות של הגאון הנצי"ב ז"ל מוולוזין, של הגאון ר' שמואל מוהילבר ז"ל בביאליסטוק, תובב"האמונה ועדל דתלקויה השתלבו בתוך הניתוח המדיני, וניכרים היו דברי האמת — אמיתה של תורה — היוצאים מלב יהודי חם ותמים.

ותחילת יציאתו לרשות הרבים היתה כאיש־ישיבה, כבורר סוגיות בעיון עם תלמידים מעולים, והמשך עבודתו התורנית כרב פוסק ומורה הוראה בשאלות יום־יום. דיינו היתה בו מזיגה נאה של שני התפקידים הנכבדים. בספרו „שבט מיהודה" ניתן לראות את ברכת־המזיגה: הוא פותח בניתוחים ע"ד נים בסגנון דרך הלימוד הליטאי, ובספרים שהוא מזכיר הוא מגיע עד „אבן האזל" להגאון ר' איסר־זלמן מלצר ז"ל ועד „קובץ הערות" של הגאון ר' אלחנן וסרמן ז"ל הי"ד. ואילו בהמשך העיון הוא עובר לפסקיו של רבה"ג הגאון ר' יצחק־אלחנן ז"ל ומגיע עד בן־דורו הגאון ה„חזון איש" ז"ל.

אהבת התורה שלו, היא שהכריעה אותו להביא לליוורפול, את הרב רבי זלמן פליטניק ז"ל, שבי לא אותו בך את מקומו: ואהבת ארץ־ישראל שלו היא שזיכתה אותו בכתר הרבנות של תל־אביב רבתי.

ג

רבנות תל־אביב המפוארת, מצאה בו ממשיך מרחיב ומחדש. לא רק רבנים צעירים נהגו ממנו עצה ותושיה. גם רבנים קשישים קיבלוהו עליהם באהבה וברצון, והוא האציל להם כבוד יקר (ראה לדוגמה בספרו „שבט מיהודה" עמ' קס"ח: „ראיתי בספר חדש „אמירה נעימה הגיינאר" כהגאון ר' יוסף צבי הלוי שליט"א (זצ"ל) זקן הרבנים בקהילתנו", והוא דן בדבריו בהרחבה).

כאיש סדר בחייו הפרטיים, נתן דעתו על סדרים מתוקנים במשרדי הרבנות, שקד על תקנתם ועבודתם של בתי־הדין למען תקנת הציבור ולמען הרמת כבוד הרבנות. הוא קנה לבבות בצמיחותו, בלבביותו, בדאגתו האבהית לצרכי הכלל ולצרכי הפרט.

גם כשעמד על דעתו בתוקף, לא הרים קולו ח"ו, אלא הסביר ושכנע, וקשה היה להתייצב נגד שכלו הבריא, נגד הגיונו הישר, מול חותם־האמת שהיה טבוע על דעתו, על עמדותיו.

דרשותיו נאמרו בשכל טוב, רצופות היו בחכמת חיים ובינת־נבונים. הוא גם ידע את סוד־הצמצום, בהופעותיו במסיבות ובאספות לא האריך בדיבור, נגע תמיד בנקודה העיקרית, ולדבריו הקשיבו תמיד בבנין רב.

כדרך שנהג בדברים שבכתב — „השתדלתי להביע דברי בסגנון תמציתי מקיצר, כדי שלא להכביד על המעיין" (בהקדמה ל„שבט מיהודה") — כך נהג בדברים שבעל־פה, דיבר קצרות ובבהירות שלא להכביד על השומע.

למאור־הפנים שלו נוסף ניקיון בגדיו. תמיד הופיע מאד מסודר ובגדי־מהודרו השרו עליו כבוד ותפארת. וכשם שלא נמצא רבב על בגדיו כך לא נמצא רבב על הנהגתו. בצדק תיאר אותו מורי הרב ר' צבי־יהודה הכהן קוק ז"ל במכתב התנחומין ששלח למשפחה: „החכם, הישר והאציל, משרידי כנסת הגדולה".

נקי־הדעת היה ונקי־הלשון. זכורני פגישה שהיתה לי אתו, כשבאתי אליו יחד עם חברי ר' בנימין שחור ז"ל, לדיון בעניין ציבורי שהיו מעורבים בו כמה וכמה מראשי הציבור הדתי. הדיון היה מקיף וממושך כשעה שלמה, וכשנפרדנו ויצאנו מביתו, העיר ר' בנימין שחור ואמר לי: „שבת לב שבכל השיחה הזאת הוא לא פגע באף אחד מאלה שדובר עליהם. לא שמענו מפיו אף מלה חריפה אחת כלפי מישהו".

הצטיין גם בבדיות נקיות־הכפיים שלו. סירב לקבל מתנות, גם כאלה המקובלות לגבי רבנים (עורך־דין בן־תורה ניסה פעם־פעמיים לצרף שי למשלוח המנות ששלח לו בפורים, אולם הרב הדרו והחזיר לו מיד את השיק).

ד

בשאלות־הלכה המורות, לא היסס לשתף גדולים וטובים. בכמה בעיות מסובכות של התיר עגונות התייעץ עם מרן ה„חזון איש" זצ"ל (כ„קציר הקשרי הקבוע ביניהם, שימש הרב ר' בצלאל זולטי ז"ל, שהיה אחר כך רבה של ירושלים).

כשהגיעו אליו רבנים ות"ח בביקורי חג, לא הסתפק בדברי־ברכה וגינוני־נימוסין, אלא היה רגיל להעלות נושאים הלכתיים שבאו לפניו. בשתף את הבאים בצידדי הבעיא, והיה נושא ונותן בהם וכך היתה מתבררת הבעיא ומתלבנת.

כיוצא בזה כשהיה בא מדי פעם בפעם להרצות שיעור־הלכה בכולל־האברכים שיסד בתל־אביב. היה מביא לפניהם שאלה שנתעוררה, מעמיד אותם על מקור הדברים בש"ס ושיטות הראשונים, ומגיע עד דעות הפוסקים האחרונים, הכל בהסברה בהירה, בתוספת סעיפים וניתוח הגיוני של כל שיטה ושל כל דעה.

בכולל־האברכים הזה חזר הרב להיות ראש־ישיבה. אלא שכאמור זה כבר לא היה ראש־ישיבה רגיל, העוסק בליבון סוגיא גם כשהדבר לא נוגע למעשה או לא מגיע לכלל מסקנא מעשית. לפני ציבור האברכים המעולים עמד כבר ראש־ישיבה שהוא גם רב־מובהק, שחייב הוא לקבל עליו את עול ההוראה, את אחריות הפסיקה הלכה למעשה.

ואמנם זכה וזיכה בכולל־האברכים אשר כוננו ידיו. זכה ללמד בו תורה־כעצה וזיכה את עולם ההוראה בדיינים מובהקים יושבים על מדין, המור־כיפים כבוד־שמים במשפט־התורה.

אכן, מכללו אישיותו הוסיפה הרבה כבוד־שמים, הרבה כבוד לתורה, ולפני שבע ימי שבו כדמות רבנית מפוארת שזכינו לה בדורנו.

(הערה: איכו הדברים ולא הגענו לתקופת כהונתו הרמה כרב ראשי לארץ־ישראל. ברם, פרק רב־משקל זה ראוי לייחוד־דיבור ולמלוא הערכה ועוד חזון למועד בעז"ה).

כבוד והדר תעטרהו

מאת פנחס שיינמן

תקופת כהונתו כרב ראשי לתל־אביב—יפו, של מרן הגרא"י אונטרמן זצ"ל, היתה כזהירה ומלאת כבוד־והדר. יש אדם שהוא נאה ולבושו כעור, הוא כעור ולבושו נאה. וישראל הם נאים לארץ והארץ נאה להם, לכך כתוב: אף נחלה שפרה עלי, ומה"א: צדק לבשתי וילבישני. כן היה מרן הרב נאה לעיר ת"א, והיא נאה לו, כי כבוד והדר לבש והעיר הלבישתו מכבודה תוהרה ומתפארתה.

בשנת תש"ו הגיש מועמדותו לכהונת הרב הראשי בתל אביב — העיר העברית הראשונה. על אף מעמדו הרם כרבה של ליוורפול, ומקומו המיוחד שכבש בעולם הרבנות, ראה בכך כשום הגשמת שאיפת חיים לעלות לא"י ולהרביץ כאן תורה. הוא חיבב את תל אביב עוד לפני היבחרו. משפרסם העתון הבריטי „דיילי הראלד" מאמר בגנותה של ת"א, מיהר להגיב: „מידה בגנותה היא — כתב — לקרוא לת"א סדום חדשה, אע"פ שידוע היטב שיותר משני מיליון חיילים בריטיים נהנו בזמן המלחמה מהכנסת אורחים יפה ולבבית... כותבי מאמרי ההשמצה התעלמו מן העובדה, שתל אביב היא מרכז תרבותי גדול עם 300 בתי כנסת, ועם מערכת שירותים סוציאליים לתפארת, שיצאו להם מוניטין בעולם. בעלי הביקורת העמידו עצמם בשצב של ג'יהוד".

עם היבחרו כרב ראשי ואב בתי הדין בתל אביב והתחיל לשמש בכהונתו בפועל כמש שנה למצא בעיר חיים קהלתיים מאורגנים להפליא. הדבר הביא לו סיפוק רב. „בשנה שכחה שמחתי כאשר מצאתי בעיר זו, יותר מכפי ששיערתי בתחום רוחני. לא ידעתי, שהרבנות מסודרת כ"כ בהחלוקה קבוצות, בדיינים מובהקים ומומחים במועצה דתית פעילה", אמר הרב אונטרמן לאחד ממבקריו.

יחסו המיוחד לת"א בא לידי ביטוי גם בהקדמתו ל„שבט מיהודה". שם כתב לאמור: „וקסם מיוחד היה על השם תל אביב, עיר שכולה יהודים ונבנתה על ידם לבית מכשולים צפוסים" (שם עמוד 33).

השקיע הרבה כורח בעבודתו והיה שותף פעיל להשתתות השירותים הדתיים בעיר. הנהיג סדרי כשרות בבתי המלון ובמקומות ציבוריים, דאג לפיתוחה של העיר בעיר תורה. ע"י קיומם של מוסדות תורה. שימש כנשיא ישיבת „הישוב החדש" והעיד שיעורים קבועים בכולל „שבט מיהודה" ומוסדות אחרים. ניהל את ענייני בתי הדין הרבניים ובו בזמן היה ער לכל ענייני כלל ישראל. אף כאן לא מעטים היו המכשולים המקשים שנערמו על דרכו, אולם השיבותו התקיפה והמאוזנת, התבונה והנסיון היה לו לעזר רב. הוא טבע את חותמו על מערכת החיים הדתיים בעיר.

במוצאי חג חנוכת הבית החדש של הרבנות הראשית והמועצה הדתית ברחוב דוד המלך אזר לייד בחנוכת תשכ"א התכנסו חברי המועצה הדתית בת"א—יפו יחד עם הרבנים בעיר במלון „ישראלי" לחוג את מלאת 15 שנה לכהונתו של מרן הרב הראשי הגרא"י אונטרמן בקהילה ת"א—יפו. דברי ברכה לכבוד הגאב"ד השמיעו ראשי הקהילה רבנים וראשי הציבור בעצבי שר הדתות דאז ח"ה מ' שפירא ז"ל, ובו־לב הצלו על גם את סגוליותו רבי־תהעדיות, וציינו כחסד של ההשגחה העליונה את העובדה, שבפרוס מלחמת הקוממיות, כוונה לקהילת ת"א־יפו אישיות כהרב אונטרמן, שיכול להשפיע על כתפיו את הבעיות שנוצרו עם תקומת המדינה. בסיום המסיבה, הוגש גביע כסף למזכרת המעמד ומגילת קלף, וצליה התימו כל חברי המועצה הדתית. בבחינת „קימו וקיבלו".

בבסיבה זו אמרתי בין היתר: חמש עשרה שנים כיהן כבוד הרב אונטרמן כרבה הראשי של ת"א. היו אלה שנים של התחלת גיבוש העצמאות היהודית. זכור לנו הרב אונטרמן שליווה בברכות את הקמת בתי כנסת הראשונים בצבא היהודי: והיו אלה שנים בהם ניער הקב"ה את האויב הערבי מיפו והביא בכנפיו את פליטי שארית ישראל מארבע כנפות הארץ, ובייחוד מכהנות גלות אירופה: היתה זו תקופה שצריך היה לא רק ללמד ולהדריך א"א, בעיקר לרפא לשבורי לב, לאחות משפחות נפרדות ובודדלות.

והיה בזה יד ההשגחה העליונה שהכינה תרופה לפני המכה, ובברכה ההיים היהודיים, בעיר הגדולה ביותר בארץ היעמד ליד ההגה. איש בורם כעם, בעל שאר רוח והבנה, אשר ידע להפוך את יגוי הבכה לבכי כעס.

כשאנו מסכמים היום 15 שנות פעילה ברוכה של חתן המסיבה, הרב הראשי של קהילת ת"א—יפו, הננו רואים כי היתה בזה יד ההשגחה העליונה. „לביזמן עת צדקות ה'" ההשגחה העליונה סיבבה את סי־בות, שבידינו ורבנו ייבחר כרב הראשי לתל אביב, לבבן לא השכח תהיה בישראל ולכבן להשאיר ניר וזכר ופליטה לתורת ישראל.

*

עם פטירתו של הרב אונטרמן ביום כ"ד שבט תשל"ו, כבה אור גדול, היעם החבב, הוסרה העטרה, גיזה כבוד והדר החוד. כבד היה האבל וגדולה היתה האבדה עם הסתלקותו בקרב הציבור בתל אביב, אשר בה כיהן פאר כרבה הראשי כ־20 שנה. המועצה הדתית לתל אביב—יפו ראתה לעצמה חובה קדושה להנציח את זכרו של האי גברא ע"י קביעת פרסים בשם „לכבודה של תורה" ע"ש הרב אונטרמן, שיוענקו מידי שנה ל־2 עד 3 אישים תושבי ת"א, עוסקים בצרכי ציבור באמונה, המוכרים כאנשי כושר, בשי הייה, אנשי מעש, המרבים להרבה כבוד התורה, ועיצוב דמותה הרוחנית של העיר תל אביב.

עד כה הוענקו פרסי היקרה לאישי תל אביב דלהלן: הרב יהודה אנסבכר, ר' יצחק הלפרין ז"ל, הרב אב"ד מרדכי יפה שלזינגר, ר' יעקב לבלוי, ר' פינחס פיוטרקובסקי, הרב שמעון פרידמן, ר' זלמן שחור ז"ל, הרב ד"ר א' י' בומבך, הרב ד"ר ש"ז כהנא, הרב י' שילכן, הרב ב' צינר, הרב י' זפרני, הרב אב"ד יעקב רוזנטל, הרב השי"י ריינס, ר' אברהם מצרי, ד"ר יהודה מוריאל, הרב ש' ב' איתין, הרב מ' לופיאן ז"ל, הרב חיים מ"ד ליבמן, ר' אהרן ישראל בורנשטיין, הרב יצחק כהן. לשנת תשמ"ו יוענקו הפרסים לכופר ר' משה יחיאל בראון, הרב משה אביטל, הרב משה ברנשטיין ור' שמואל ריקנטי.

תל אביב מוקירה את זכרו של מרן הרב אונטרמן זצ"ל, וזו השנה התשיעית שהמועצה הדתית מבצעת את חלקת ההנצחה. אני מקווה, שהמועצה הדתית תשקוד ותשמור על גבם הפרסים הזה, שהוא עיונו הנכבד היה שלה. ותשתדל לטפחו, להרחיבו, ולהתריקו עד ב.א.ג.

רב־רבנן

מאת הרב יצחק ידידיה פרנקל

עשר שנים חלפו מאז פטירתו של מרן הגרא"י אונטרמן, הרב הראשי לת"א—יפו ואחר כך הרב הראשי לישראל — מרחק זמן המאפשר הערכה כוללת של אישיותו, שהיה בבחינת רב־רבנן, מורה דרך, דוגמה ומופת לרבנים ומורי הוראה איך להנהיג את הציבור, בעיר ובמדינה.

על הפסוק „גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתובה בספר התורה הזאת וכו'", אמרו חז"ל „זה סילוקן של צדיקים". הרבה הסברים נאמרו על המאמר הזה, אולם מכולם מתקבל על הדעת פירושו של החתם סופר זצ"ל: מכה גורמת כאב חריף וחזק במקום המכה, אבל איננה בהכרח משפיעה על חוסנו של הגוף — שיכול להישאר לא פגוע מהמכה. לעומת זאת בחולי, יש תכונה הפוכה, המחלה מחלישה את הגוף כולו אף על פי שאינו מורגש כאב במקום מיוחד בחריפות ובחוזקה. וכך ישנם שני מיני תלמידי חכמים, יש תלמיד חכם שהשפעתו רבה במקומו והוא החכם בעירו, אשר כל דבר קטן וגדול לא נעשה בלי ידיעתו ובלי השתתפו, הרבצת תורה, ענייני ציבור, מעשים ופעולות לטובת הציבור, ובהעדרו. בעירו הכאב בחריפות רבה במקומו ובעירו, הציבור בעירו והפרס מורגש, כי פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה — אבל, כאמור, רק בעירו ובמקומו, ולא כיוצא לה. אין העדרו מורגש בעולם. כי השפעתו לא הגיעה בחוץ למקומו, וזהו כאב חריף לעדתו ולעירו. מצד אחר יש תלמיד חכם שהשראתו והשפעתו היא מעבר לכל מסגרת, והציבור בכל העולם היהודי זקוק לו, לעצתו והדרכתו, לחכמתו ולפסיקתו, לדרך הנהגתו ולדוגמתו האישית. בהעדרה של אישיות כזאת, אין הכאב כל כך מורגש במקומו, בחריפות יתירה, והוא יותר מחלה מאשר כאב, כיוון שזה מחליש את כל הגוף. של האומה, על כאב ניתן להתגבר במרוצת הזמן, אולם על מחלה המחלישה את הגוף כולו, קשה מאד להתגבר.

כאשר משה רבינו השלים את מאה הקללות שבפרשה, הוסיף גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתובה. פירשו חז"ל שזו קללה המכילה בתוכה למעשה שתי קללות גם יחד: חולי ומכה. המחלה המחלישה את הגוף שלא יוכל להחזיק מעמד, והמכה הגורמת כאב חריף וחזק במקומה.

בהסתלקותו של הגרא"י אונטרמן זצ"ל הרגשנו את שניהם גם יחד, בעירו תל אביב ישב אותה ניהג רבים שנים, והשרה את השראתו עליה, בניהול הרבנות והנהגת הציבור למופת. בבחינת „שבט מחוקק". בלעדיו לא נעשה דבר קטן וגדול, ריכז בידיו את כל הסמכויות, אפילו מכתב אחד לא יצא מהרבנות בלי שהוא יבקרו ויתקן את השגיאות. שם עיניו על כל פרט וניהל את נשיאותו ברמה גם בהרבצת תורה בבתי הדין וגם בפיקוח על המוסדות בעירנו. כאן הורגש העדרו בבחינת „מכה" ועורר כאב וצער לציבור, אשר התייחס אליו בכבוד והדר.

בהרגשה היאת היתה העיר כבר שנים לפני הסתלקותו. בשעה שהחליט לעלות על הכסא הרם של הרבנות הראשית לישראל, ולעזוב את העיר ת"א, הפצירו בו תושבי העיר על כל חוגיהם שיישאר במקום שישב — כאמור — בכבוד והדר, ודבריו היו נשמעים בדרך ארץ לכל, אבות בתי הדין, דיינים, רבנים, הממונים על הכשרות המחלקות. בעזבו את העיר למרות ההפצרות, הורגשה תקופה מסויימת „המכה" שנגע בציבור התל־אביבי.

אולם עדיין היה הגוף בריא מבחינה ציבורית, כיוון שעינו היתה פקוחה ממרומי ירושלים עיר הקודש, בין היתר גם על עירנו — בצד השפעתו והשראתו על כל הציבור בארצנו ובארצות הגולה — בו־יותר המשיך של הגאון ריא"ה הרצוג זצ"ל בתפקיד, גם בתכונותיו, ברוחב השפעתו, באישיותו ובהליכותיו, ועם הסתלקותו מן העולם — היתה זו מחלה, המחלישה את הגוף כולו, נתקיים איפוא הפסוק „גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתובה בספר התורה הזאת יעלם ד' עליך".

יש להניח, שבשנותיו האחרונות הצטער על שעזב את ת"א. אולם אצילותו היתה מיוחדת במינה. הוא ישב בירושלים עיה"ק בד' אמות של הלכה, מבלי לעסוק בענייני ציבור, ללא מרירות, וללא גילוי כל סימני אי־שביעת רצון. קיבל כל אדם בסבר פנים יפות ובאהבה והתמסר כולו לתורה. כשנבחרתי לפני 13 שנים לרבה הראשי של ת"א וראש אבות בתי הדין, עליתי ראשית לירושלים, להתפלל אצל שריד מקום מקדשנו הכותל המערבי, ואחר כך הלכתי לבקרו בביתו. במקרה היה לבדו בבית. הוא קיבלני בחיבה, ובעצמו הלך לארון הכלים והביא כוסות ויין, יחד עם מגדנות, כדי לכבדני ולברכני. היה הדבר קשה עלי ובקשתי ממנו לבל יטרח עצמו, אולם לא הסכים בשום פנים ובעצמו מזג את הכוסות ובירכני להצלחה רבה בתפקידי. כן ליווני אחר כך ביציאתי, ועוד פעם איחל שבתקופתי תהיה להצלחת העיר ולהצלחתי. הרגיש כך את רגשי הידידות ואת נאמנותו לתל אביב, כאורח נאמן — ברגשות עמוקים אלה נפרדתי ממנו. כאשר הספדתי אותו ליד קברו במרומי הר הזיתים.

הגרא"י אונטרמן זצ"ל היה רב־רבנן, אישיות רבנית גדולה שנשימשה מורה דרך ודוגמה למורי הוראה ויושבים על כס הרבנות, לשפוט את העם ולהודיע את הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון. ת.נ.צ.ב.ה.

هكذا من الأصل

הצופים

ב"ה, יום ו' כ"ב שבט תשמ"ו
(31.1.86)
בעריכת מלכה שכטר
גליון מס'
216

שלום לילדים,

„פזמון" חוזר הוא הנודע לעב־רם של ילדים בכל הזדמנות: „כש־תהיה גדול — תבין", נכון! אך לא פעם נדמה שהמבוגרים, „הגדו־לים", מבינים לעתים פחות מאו־תנו הילדים.

אם תקחו ילד יהודי בארץ ו־תשאלו אותו אם טוב שיגיעו הר־בה יהודים ארצה, יגיד לכם — טוב מאד, אדרבה ואדרבה. אם תשאלו אותו הבדאי למסור שט־חי קרקע גדולים לקבוצות של נו־צרים ומיסיונרים כדי שיתנחלו ב־ארצנו, ישיב: מה פתאום! ארצנו שייכת קודם כל ליהודים מכל פי־נות העולם שיבואו ויתיישבו בה ו־יחיו כיהודים, בהרגשת בטחון ו־בלי סכנת התבוללות ושמד, חלי־לה.

כך היה עונה כל ילד, על פי הג־יונו הבריא והנכון. אך אצל מבו־גרים זה אחרת, עובדה. במשך ה־שנים האחרונות „מתנחלות" באר־צנו כתות נוצריות שונות, כגון הנו־צרים בזכרון יעקב, המורמונים ב־ירושלים ועוד. הם זוכים לשטחי אדמה נרחבים, לעזה וה רשויות ה־מקומיות ולהתרחבות מתמדת ב־מקומותיהם, איש אינו קם ומגרש אותם.

והנה באה קבוצת חסידים המב־קשת לעלות ארצה ולהתיישב במו־שבת חותיקה יבנאל ולהקים בה את מרכזם. עכשיו נזעקים פרנסיה החילוניים של המושבה כדי למ־נוע מהם את התשתקעות, ביניהם וזאת, כדי להתגונן מפני „הסכנה" האורבת להם מחסידים אלה. שמא חלילה, ישכנעו מישהו מבני המושבה שלא לחלל שבת או אפי־לו להניח תפילין... הפחד מפני סכ־נה זו חמור שבעתיים מהפחד מן הכתות הנוצריות והשפעתן ההר־סנית על הציבור היהודי. הם — כן ויהודים יראי־שמים — לא!

נותר לנו לשוב ולתהות על הג־יונם הישר של מבוגרים. קשה, קשה להבין אותם לפעמים.

שלכם בברכה
מלכה

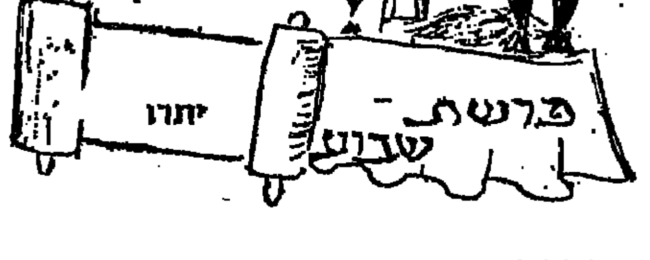

וישמע יתרו...

וכי יתרו לבדו שמע, הרי מקרא מלא הוא: „שמעו עמים ירגזון"! אלא יש השומע ומפסיד ויש השומע ונשכר. העמים שמעו וברחו מהקב"ה, כדי להיפטר מהפחד, אבל יתרו שמע ובא ונתקרב.
(ר' מנחם מנדל מקוצק)

ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל...

לא די שמנהיגי האומה יהיו רק יראי אלוקים, צריכים הם להיות גם אנשי חיל, מחוננים בכשרון חכמה והמעשה.
(ספורנו)

והייתם לי סגולה...

בדומה לסגול, שבכל דרך שאתה מהפכו — צורתו הוא עומד, סגול הוא. אף כנסת ישראל כך: עם כל הנדודים והטלטולים — יהודים תשארו בצורה ובתוכן, כי נצח ישראל לא ישקר.
(אדמו"ר ר' דוד מללוב)

הסכם שותפות (ספור חסידי)

פעם אחת היו בעיר אחת בפולין שני חברים. הם הכירו זה את זה מילדותם, מימי לימודיהם ב„חדר". כשגדלו והיו לאנשים החליטו להדק את קשריהם זה עם זה ולפתוח יחד בעסקי מסחר. כנהוג, נסעו שניהם תחילה אל הצדיק, ר' מאיר מפרמישלאן וביקשו שיתן להם ברכת הצלחה לשותפותם.

אמר להם הצדיק:
— האם כבר כתבתם „הסכם־שותפות"?
השיבו השנים:
— לא.
— אם כן — אמר להם הצדיק — אכתוב אני לכם את „הסכם־השותפות".
לקח ר' מאיר גליון נייר לבן וכתב עליו: א', ב', ג', ד'
נתן להם את הנייר ואמר:
— הם לכם „הסכם־שותפות".
התפלאו שני החברים למראה ארבעת האותיות אך לא העזו לומר דבר. כשראה הצדיק את פניהם המשתאות, אמר:
— בארבע אותיות אלו טמונה הצלחת השותפות שלכם.
א', ב', ג', ד' — הם ראשי תיבות של „אמונה — ברכה, גניבה — דלות". אם תעסקו ותסחרו באמונה (ביושר), תהיה ברכה שורה במעשה ידיכם ואם תנהגו בגניבה — תגיעו לבסוף לדלות (לעוני)...
שנים רבות היו שני החברים לשותפים נאמנים ומסחרם פרץ ורחב עד מאד.

בגדי חורף

אמא הורידה את בגדי החורף:
הורידה צעיף,
שלא יהיה לי קר בעורף
הורידה גרביים,
לכסות את הרגליים
הורידה כפפות
שהידיים לא יהיו קפואות.

ואני מאד שמחתי
ואת הכל מדדתי
אך הכל היה קטן
והכל יעבור לאחותי שבגן.

הצטערו הכפפות והצטערה אחותה
הצטערו הגרביים כפל כפליים,
אך מכל הצטער הצעיף הקטן
שהכל יעבור לאחותי שבגן.

מאת: גיתית ברנר

יועץ להועיל / ד"ר נ. ד. סרבר

(רעיונות מחורזים לפרשת יתרו)

יתרו איש חכם מאומות העולם,
ראה את משה חתנו הטרוד
ראה ודבר מעיניו לא נעלם,
כה אמר החותן בקולו המדוד:

„לא תוכל, משה, בכך לעמוד
כי חס וחלילה נבול תיבול,
על כן איש יקר, אגלה לך סוד:
המשתף יועצים —
מסתדר, גם יכול".

שמע המחוקק לקול התבונה
וימן שרי עשרות ומאות
בקווים ברורים התקבלה התמונה:
שיתוף דיינים בפתרון בעיות.

ומאז נשמרת אצלנו מסורת:
אף גדול — בגדולים יאזין לביקורת

ניַיל בישראל

בדרך ליריחו / מאת אהרן בייר

„מימיה, נעליים, כיסוי ראש נגד השמש, בגדים מתאימים, התכוננו לטיול הבא!".

— שמריה, בחייך, ניסע פעם ל־מקום חם לאחר החורף הקר, — הפליט שלמה.

— ניחשת! הטיול יהיה ליריחו. במקרא שמה „עיר התמרים", גי־דול המתאים למזג־האויר וגם ל־אדמה של איזור בקעת־הירדן. שזו העיר הראשונה שכבשו בני־ישראל, אחרי עברם את הירדן. ולמה הצ־ליח הקב"ה בידם כיבוש זה?

— אני יודע! — קפץ חיים הקטן, כי כל העם הקיפו יחד את העיר, והריעו. אחדות העם היא שהצלי־חה בידם!

— גאונים, יודעים הכל! ואצל מי התחבאו המרגלים שבאו ליריחו?
— אצל רחב, והיא הטמינה אותם בין הפשתים, המשיך חיים

נסעו במעלה הר־הזיתים, ממז־רח לירושלים העתיקה וסגרו ה־חלונות, כי הנוסע בקופסה סגורה (אפילו אוטובוס), ליד קברים, אי־נו צריך להרחיק ארבע אמות. מ־ימין ראו את הר־הבית, ובצד שמ־אל את הר־הזיתים, ממנו תתחיל הגאולה ותחיית המתים.

במעלה ההר ראו את ההרס ש־עשו הירדנים במצבות ובקברי ה־יהודים, אם כי רוב הקברים תוק־נו על־ידי בני המשפחה. לאחר ה־פניה שמאלה, ראו המשתתפים ב־טיול גם את החלקה הצבאית ש־בהר הזיתים, שבשנים האחרונות, לצערנו, נתמלאה. עוד מעט קט ואמ־רו תפילת הדרך, אלפיים אמה מן הבתים האחרונים של העיר.
— מה הוא הכביש שמשמאל, ה־יורד כל־כך בשיפוע? — שאל של־מה.

— זו דרך חדשה מצפון להר־ה־צופים, היורדת אל כביש יריחו־ירושלים ומתחברת אליו מצפון ל־ישוב החדש „מעלה־אדומים", ש־נראה תוך דקות ספורות. זו עיר חדשה, שהחלו לפני שנים מעטות בבנייתה, והיום היא מאוכלסת ב־אלפי משפחות, כן־ירבו. כך צצה עיר ממש מתוך המדבר, והיא מיו־עדת למאות אלפי תושבים!

הגענו אל צומת הכניסה לעיר ו־ראינו את השכונות המסודרות, ה־גינון לאורך השדרות, גנים ליד ה־בתים, פארק לילדי העיר, שיכונים, מוסדות־תורה ומוסדות־חינוך, ו־אפילו שריד של כנסיה ענקית ש־נחרבה כאן לפני 1500 שנה. הו־כחה לכך שגרו כאן אנשים עוד ב־ימים ההם!

לאחר „סיבוב" בעיר חזרנו לדרך הראשית היורדת אל יריחו. בקילו־מטר ה־15 ראינו את מישור־אדו־מים, ראשיתה של מעלה־אדומים. בישוב קטן החלו המתיישבים לה־קים את ישובם, ולידו בנו עשרות מפעלי־תעשייה, קטנים וגדולים. גם כאן עשינו „סיבוב". כקילומטר מ־דרום למישור־אדומים, משמאל ל־כביש, ראינו שרידי בניין־אבן גדול. שמריה הסביר לנו כי זו היתה אכ־סנייה לחולכי־הרגל, שהעבירו שיי־רות מים־המלח לירושלים. דרומית לאכסניה, בתוך שטח מגודר בתיל (שלא לקלקל שם דבר ולא ליפול אל תוך הבורות והמרתפים) הראה לנו שמריה רצפת־פסיפס (מוזאי־קה), ששרדה כאן כ־1500 שנה! ו־המעניין, שלמרות שזה מבנה נו־צרי, שרד ברצפתו מגן דויד גדול!

חזרנו לכביש־הראשי, פנינו אל עבר יריחו, וחלפנו על פני חשל־טים אל כפר־אדומים, דרך־אלון, אכסניית השומרוני הטוב, נבי־מו־סה, אלמוג, גשר־אלנבי, אך אנו פנינו ליריחו.

ראים? - כותבים!

מצות בקור חולים

בקרתי חברה חולה,
את חברתי היקרה,
כה משעמם ועצוב לה
לכן באתי לשמח אותה.

ראיתיה חיוורת כסיד
והגשתי לה כוס מיץ,
לא שהיתי זמן רב
כי לא רציתי להטריחה לשוא.

כך קיימתי מצוה גדולה
מצוות בקור חולים, שמח.

מאת: יעל בלום
כתה ג' בנות
רחובות

הגשם בא

גשם גשם
חורף בא
ילד יגיל
במעיל ומטריה.

מגפיים הוא נעל
ולשלוליות יקפוץ
שוב הגיע חורף טוב,
חורף עם פרחים לרוב!

כלניות, נרקיסים, רקפת
בשבעת צבעי הקשת
חורף טוב גשמי ברכה
לאילן ולגינה.

גשם גשם לאילן
שמרת אתמול בגן
רעמים וגם ברקים
עננים ואף גשמים
על הגג הם מקפצים

„בא הגשם, גשם בא"
כך שמחת האדמה.

מאת: רחלי חורוביץ
כתה ח' קרית שמואל
חיפה

חידון ושעשוע

חידוני שבת / שולמית ציטרון

א. ברכת שבת

לפניכם הגדרות למלים בנות שלוש אותיות. אם תפתרו נכון תצ־טרפנה כל האותיות האחרונות ל־ברכה, בה מברכים אנו איש את רעהו ביום השבת.
1. בעל חיים מוזקן, מן הבה־מות.
2. מי שחפץ את הפסוק „שלי שלי ושלך שלי" — למקצוע.
3. דברים נכונים ומדוייקים ש־אין סוף לרדיפה אחריהם.
4. מרכז לוחש בקוסמוס, שכו־לנו ועוד כמה גלגלים — תלויים בו.
5. טיפה קטנה, נמצאת כל בו־קר בטל או בזיעת אפנו.
6. טיילו ברחבי הארץ, חמו־שים במצלמות ובמפות.
7. כמותו — שבעה בשבוע, כל אחד מהם חצי שחור — חצי של אור.
בין הפותרים יוגרל פרס נאה!

ב. עשו סדר בבילבולים

תרגיל כושר בעשיית סדר (במי־לים), כשלושה חדשים לפני ליל־ה־סדר:
ישרו נא את המלים ה„עקומות" שלפניכם. אל תשכחו שכולן קשו־רות איך־שהוא לשבת.
1) תשב; 2) חבלדה, 3) שקוד, 4) מתנחה, 5) דעוסות, 6) תרון, 7) יזם תור 8) חרשתי 9) פרמס, 10) למה, כמה, לו 11) חדסית, שי, ער־לש 12) רומש רז כוו.
בין הפותרים יוגרל שי נאה!

חידון פורח

מאת שולמית ציטרון

אם תמלאו נכון, ע"פ ההגדרות, יתקבל בטור א'. מלמעלה למטה, חג החל בחודש שבט.

	א	ב	ג
1. שתה דיו			
2. עץ			
3. שדה שנקצר			
4. אור			
5. בוקר			
6. שבועה			
7. חוה			
8. [illegible]			
9. מקל־בביבה			
10. ימה			
11. [illegible]			
12. צפור			
13. סרסר			
14. סוחר			

חוג המשפחה

בעריכת נעמי גוטקינד

רבקה בוקסבוים לבית אמדורסקי נבחרה ביום שני השבוע ליקירת ירושלים

מי שהגיע השבוע, ביום שני בערב למלון „מנורה" בירושלים, לא היה יכול להתחמק מן החבורה העליזה והקורנת שחגגה שם במחיצה משפחתית הדוקה ורוננת. ששים מסובים, כולם בני „חמולת" בוקסבוים, בנים ובנות, גיסים וגיסות, חתנים וכלות. עיניהם נשואות אל דמות מטריארכאלית אלגנטית היושבת במרכז. היתה זו דרך יפה לחוג עם רבקה בת ה-80 את זכייתה בתואר יקירת ירושלים, תואר אותו קיבלה מידי הנשיא בביתו, בשעות אחה"צ של אותו יום, בקבלת פנים מהודרת והמשכו בטקס הרישמי שבתיאטרון ירושלים באולם שכל שמונה מאות המקומות שלו תפוסים עד אפס מקום.

רבקה בוקסבוים, אחת מתריסר יקירי ירושלים לשנת תשמ"ו (עשרה גברים ושתי נשים) היא לא רק יקירת העיר אלא גם ילידת העיר.

בשנת 1906 נולדה בירושלים להוריה ירחמיאל וגיטל אמדורסקי ע"ה, מבוני הישוב היהודי בחברון ובירושלים.

אמה, גיטל, השתייכה לבית אפשטיין מחברון ואביה, ר' ירחמיאל אמדורסקי (על שמו רחוב אמדורסקי בבירה) היה עסקן ושתדלן שטיפח קשרים עם הממשל התורכי והממשל הבריטי, איש סודם ונאמנם של רבי שמואל סלנט, זצ"ל. הראי"ה קוק זצ"ל ורבים מרבני ירושלים, יוצא ונכנס בבית ג'מאל פחה המושל התורכי העריץ ומתהלך כרע עם רושאן ביי, מי שהיה רמטכ"ל תורכי בשנות מלחמת העולם הראשונה.

מי שלא הכיר את אמדורסקי כעסקן — הריהו כבעל המלון המכובד ביותר בירושלים בימי המנדט שבין אורחיו היו אפילו המופתי חג' אמין אל-חוסייני.

אמדורסקי השתתף גם ביסוד שכונות גאולה, בית-וגן ומקור ברוך ושנים רבות היה הגבאי הראשי של בית הכנסת „חורבת יהודה החסיד" בעיר העתיקה.

בבית זה גדלה יקירת ירושלים החדשה רבקה, ובו רכשה ידע בשבע השפות בהן היא שולטת ובאמצעותן סייעה לאביה בפעילותו הציבורית בהתכתבויותיו ובתרגום מיכתביו. הגברת בוקסבוים יודעת עברית ויידיש, אנגלית וצרפתית, ערבית וגרמנית וספרדית.

בנערה — נהגה להתנדב לעזרת דרי „מושב זקנים" ובתי חולים, מסייעת לאמה ב„עזר יולדות" ובשנות הרעב עוברת מבית לבית ומחלקת מנות אוכל.

בזכרון צלול ובדיבור בהיר נוהגת רבקה לבית אמדורסקי בת הגבורות לספר כיצד בשנות מלחמת העולם הראשונה, אי אפשר היה למצוא את אבא ירחמיאל אף פעם בבית בערבי שבתות. הסרדיוטים ההורגים נהגו אז לצוד ברחובות ירושלים העתיקה בחורים יהודיים בטענה שהם עריקים מן הצבא ואמדורסקי שימש בהתנדבות קבועה להוריהם שזרזן לפדות את השבויים. בשבת בערב מאוחר היה חוזר עייף הביתה ואז היו רבקה ואחיה ממהרים בסימטאות הצרות כדי לבשר למשפחות מה עלה בגורל השתדלנות של אביהם, האם שוחרר הבן או שגויס למלחמה.

כשמלאו לרבקה אמדורסקי 21 שנה, נישאה לד"ר מרדכי בוקסבוים ז"ל, עורך דין ידוע ואיש ציבור מפורסם, ויחד עמו בנתה בית שהפך למוקד חברתי בבירה, מרכז של פעולות ועסקנות, צדקה וחסד.

גירסתא דינקותא שלה — שימשה אותה גם בבגרותה, כשהפכה לאם ואח"כ לסבתא. היא היתה פעילה במוסדות צדקה שונים, ובעיקר, ב„עזר יולדות" ו„עזרת נשים".

במרוצת השנים, אשר הבעל, ד"ר בוקסבוים, נבחר כסגן ראש העיר ירושלים, כאחד מראשי הסתדרות עורכי הדין, כחבר בהנהלת ההתאחדות בעלי הבתים — ליוותה אותו הרעיה בסיוע ובפעילות כשם שסייעה לאבא אמדורסקי, בילדותה, וגם אחרי שנפטר בעלה, והיא נותרה מוקפת ילדים, נכדים ונינים, שמחה היא בכך שצאצאיה ממשיכים את מסורת המשפחה הן בעסקנות ציבורית והן במגורים בירושלים.

בתצלום המצורף — הגב' בוקסבוים בביתה במחיצת אחד מנכדיה.

לעשות עלייה - ולהצליח

מאת אסתר וסדלאוף

בתהילים ל"ג נאמר „לישרים נאוה תהלה" אולם מי הם הישרים ולמי נאווה תהלה? — תהלה — ראשי תיבות של תנועת התנדבות לעליה היא תנועה יפה לחזרת הבנים לגבולם.

בראש התנועה עומדים השר יוסף שפירא שהוא יו"ר ההנהלה והמנכ"ל יצחק סבת, שהוא גם הוגה הרעיון והגשמתו.

יצחק סבת יליד נתניה, נשוי פלוס ארבעה, בוגר אוניברסיטת בר-אילן בלימודי היסטוריה ומדעי המדינה, שימש כמורה בבתי ספר תיכוניים ובמכון גולד — למורים ומדריכים בחו"ל. היה משלחות באנגליה מטעם בני עקיבא וגם המחלקה לנוער ולחלוץ של ההסתדרות הציונית באה"ב — וכיום מתגורר בנתניה.

באה"ב ראה כחלק נכבד מאלה המתעתדים לעלות ארצה, נעצרים באמצע הדרך אותם עולים בעל חשש מקשיים כלכליים, חברתיים ודתיים. צריך, חשב אז, לדאוג שתוקם תנועה דתית שתוכל היא עצמה לדאוג באופן יותר אקטיבי לשימוש שאיפתם של העולים. דאגה למקום עבודה מתאים, דיור באיזור דתי ואפילו עזרה במעבות ובהרשמה לבתי ספר וכו'.

בשבוע האחרון נזדמן לנו להיות נוכחים באירוע של קבוצת „סיור גישוש" עורכי-דין וקלינאים ואקדמאים אחרים — מטעם תהלה.

לכל משפחה על ידי ורדה דוידסון הדואגת לשמור על קשר. חובה לציין שהודות לגישה זו עלו במשך השנתיים האחרונות כ-200 משפחות דתיות שהן חלק נכבד ביותר מכל העולים מארצות הברית.

כאשר מגיעה משפחת עולים לישראל, היא עוברת למסגרת של החטיבה הארץ-ישראלית ובאן ישנן כ-300 משפחות מתנדבות, הדואגות במעט לכל מחסורה — לא בצד הכלכלי אלא בתחום המוראלי והרגשי שהוא כל-כך חשוב לאדם שבא מארץ זרה. מקפידים על קשר תמידי עם העולים לאורך כל הדרך. אלה שהסתדרו והם אסירי-תודה מעבירים את שמעה של התנועה לכל חבריהם וידידיהם בחו"ל. לעיתים קרובות קורה שמשפחה שנקלטה לא מכבר בארץ פונה ומבקשת האם נוכל אנו לעזור בקליטת עולים?

שבתות וימי עיון

יש גם „ימי-עיון", כמו זה שנערך לאחרונה בירושלים שהשתתפו בו כ-400 איש. מארגנים טיולים, שבתות הווי ומפגשים. בדרך כלל משתדלים לעבוד על „מאחד" בשבתות הווי למשל, משתדלים להכין שבת לכל ארץ מוצא ליוצאי אנגליה לחוד, ליוצאי צרפת לחוד וכדו'.

תהלה נמצאת היום בארצות רבות ביניהן

מביב שספיה מכבירה בר מעודש עלה ההוסד באוניברסיטת בר-אילן והוא אב כבר בית ממש. גם משפחתו של חנה הדר באום שהיו בעבר שלוחים של בני-עקיבא באנגליה — משמשת כ„אכסניה" לדור הצעיר העולה.

מבין הזוגות שבאו לסיור הגישוש — קשה היה להבחין את מי לראיין. שכן כולם נראו אבודים. כולם נראו נבונים, משפחתיים ובראש וראשונה דתיים. חלק גדול מאד מהמגורים מבוססי-ראש במשפחה ובתרבים תלולא יודעו מראש היה נראה כאילו נקלטו למדינה עברים לכל דבר.

אנשי מחשבים מנו"ג'רסי

באותן מקרי לחלוטין פגינו לד"ר משה ודר אליזבט בק מנו-ג'רסי — שניהם אנשי מחשבים בשנות העשרים המאוחרות לחייהם. יש נשואים 8 שנים. יש להם שתי בנות והשלישי בדרך. מזה זמן רב כמהים לעלות לארץ, אבל התמהמהו. כעת הם עומדים לעלות באופן סופי בתחילת אלול הקרוב ארצה. ביתם הגדולה ציירה בגן שלה בט"ו בשבט לפני שנתיים שני עצים אחד בשלג והשני — בשמש. כששאלה הגננת את הילדים מה קורה בתמונה ענתה רבה — ט"ו בשבט בשלג — זה בארצות הברית וט"ו בשבט באור השמש — זה בארץ ישראל. ואני מקוה שבט"ו בשבט הבא אהיה בארץ — כך הקטנה בגינתים עבריים שנתיים. אבל כעת איה יש משוכנעים שבט"ו בשבט הבא הגדל הילדה בבגינה לציר

אנגליה צרפת דרום אפריקה ובוודאי אה"ב המימוני על „סיור-גישוש" מכובדת במכברת „הוד עורכי" של הנובבות.

בתוך המגן הפייסלוני הכוונה אחרי עתה לארץ משפחה שהשתתפה בסיור גישוש.

בדרך כלל בין ארבעה חודשים לשבועיים העולים מגיעים בתהילה לזיהי קליטה לבעוך שנה שבה מנסה המשפחה עצמה לעמוד בעיים עם ערשים מבחוץ ופעמים רבות אף בהשלמות אותם. לאורך כל הדרך ידוע העולה שהוא אינו בודד ויש לו למי לפנות עם כל בעיה המתעוררת קטנה כגדולה. זה הבסיס היהודי בעליה שהיה חסר בעבר.

לא רק משפחות זוכות ל„טיפוח" תהלה אלא אף סטודנטים מחו"ל הלומדים בארץ נקלטים אצל משפחות המעניקות להם התליה לבית הם מהווים לאותן משפחות כ„בנים". נפגשנו עם אשתו של אבי מהלה

ללא עזרת תפילה את ט"ו בשבט בארץ ישראל כפי שהיא הראה אותו בגן ענית.

ממה את חוששת ביותר לקראת עלייתך — שאלנו את אליזבט. אותי מפחידים דווקא הדברים הקטנים ענתה — כגון הקניה בסופרמרקט, של לחם והכש שאינני מורגלת בה. תלוית הבבישה ושאר ויקות שבעיתקה נשוב.

ואילו ד"ר משה בק — חושש מהביורוקרטיה הישראלית המפורסמת בארץ שיצאה לה מוניטין ושאינה נוהגה באה"ב. כבר כן יש לו בחוזים במקום העבודה הפרטית החכלכלה האם יוכל למצוא עצמו. אך כל החששות הם כאין וכאפס לעומת הרצון העז לעלות והתקוה שיוכלו להתגבר.

נקוה שיקיימו בהם באמת הפסוק „ושבו לגבולם" ויראו בעליה בארצנו.

בתצלום המצורף — „החבורה" של „סיור הגישוש" במסיבה בבני-ברק.

סיור גישוש

מהו סיור גישוש? — סיור גישוש הוא למעשה צעד השלבים האחרונים לפני העליה המעשית. קבוצה של כמה עשרות אנשים באה לתקופה של שבועיים לארץ, בדרך כלל הבעל והאשה גם יחד, למסע היכרות עם מקומות התעסוקה שהובנו להם על ידי מתנדבי תהלה בארץ, כך בבד עם הדאגה לעבודה משתדלים לדאוג לשאר צירכיהם החיוניים בנוסף התעסוקה (דיור הולם יכתב בחה ההיה למעלה) ולכן לוקחים אותם גם לסייר בבתים דתיים באזור שיש בו בית ספר שיבלו את העבודה המוצעת.

בערב שבו השתתפנו, נערך אירוח לסיירים מס' 9 ב„בית כנסת לצעירים" בבני-ברק. בשהתמצאנות על האירוע היא מגלה דינמיות — מתגברת פעילה מאד בתנועה ומרכזת התנועה בבני-ברק. באותו ערב שרי הוקרת על דילי התנועה עם נתן עליו מיעד בנה אשר יגיה לא מכבר משלחות של שלוש שנים באוסטרליה ובעת הוא אחראי על יחד דברי הארץ-ישראלית של תהלה.

השאלה שהפנינו לנתן היא — כיצד אתם מגיעים לאיתם עולים הבאים לסיור-גישוש וכיצד יודעים איזו עבודה עשויה להתאים להם?

איך מביאים עולים

עונה קליין: „כאשר משפחות דתיות מגיעות להרשם לעליה במשרדנו שבניו-יורק, אנחנו כאן בארץ מקבלים מידע עליהם פלוס קורות-חיים ומפעילים עשרות אנשים במקורות התעסוקה שונים. כך שלכל משפחה המגיעה לסיור-גישוש יש בידה מספר כתובות עליה לבוא בדברים באופן אישי. כך שלכוני ההגדים ניתנת האפשרות לחרש אחד בחיי עצר. בנוסף לכך ניתן טיפול אינדיבידואלי

מה נצפה מה צפוי

ברדיו * בטלוויזיה

בעריכת שולה מוסטיק

בטלוויזיה

* „מכל מקום" (מוצ"ש, 20.00) — התכנית מתארחת הפעם בדימונה, הי חוגגת בימים אלה מלאת 30 שנה להיווסדה. בתכנית יסופר על מורשתה של דימונה, על ייסודה ועל ההווי שבה. בחלק המוסיקה ישתתפו פייטנים וזמרים בבני הבקשות וכן להקת פיקוד הדרום.
* „עלילות הפיטר המאורגן" (מוצ"ש, 22.20) — הפרק השלישי: שיגי של הפיטצים בשתלטות על מלכות הפשע הקטנה של דונסטיי, בעקבות מותו. „ועידת פיסגה" של העולם התחתון מתכנסת באטלנטיק־סיטי, ביוזמתו של לוצ'יאנו כדי לבצע שפיכות דמים, קריאתו לשיתוף פעולה בין החבורות נופלת על אוזנים אטומות. לוצ'יאנו עובר לבקש עזרה בכוחות הכנופיות, באלין לשנות את עצמו הניטראליות לאחר נסיגות שכנת אלימים.
* תכנית בוהר עם גייבס לאסם ותזמורתו (מוצ"ש, 23.10) — אורחים המעם: רקדני הדור השני, רדי ג'ר וסאקר, ריקי קינג ואחרים.
* „פסוקו של מקום" (מוצ"ש, 23.40) מבט אל עמינדב, באיזור ירושלים.
* „עד פופ" (א', 20.02) — התכנית תחלוק כבוד אחרון לריקי נלסון, שהיה אליל הנוער בסוף שנות החמישים. ריקי נלסון נהרג בתאונת מטוס בחודש שעבר, בדרכו להופעה בוצ המולד. עוד בתכנית: האחים אברלי — בני דורו של ריקי נלסון אשר השפיעו בהרמוניות הקוליות שלהם על מיטב להקות הרוק בעולם, וזכרת הרוק הקבדית ג'וני מיטשל. דורון מור הוא אורח באולפן בשירים מתקליטו הראשון.
* „משחק הבגידה" (א', 22.15) — הפרק השני: לאחר כמה התרחשויות מסמרות שיער, ובהן מישהו מסמם את דייל, ומארק נחטף במסוק, מוביל המרדף אל כפר צרפתי עתיק. שני טיפוסים מסתוריים מופיעים בשטח: צעירה אמריקנית וגבר אמריקני שמנסה לחסל את מארק.
* „אלגרו" (ב', 20.02) — המשתתפים הפעם: צוות מתמודדים, התזמורת הסימפונית ירושלים-רשות השידור — בניצוח יצחק שטייגר, מנגן הקלרניות ישראל זוהר, הנגן אותן שפירא. הקריין מלאכי חזקיה המגישה יצחק שכטר. בתכנית: מהרת ב' מוסיקה ישראלי בחוייל, מוסיקת נשמה, מבצעים של חברי הצוות, ועוד.
* „בודוקן" (ב', 22.50) — שם הפרק: „מוהל נפשי". צעירה צרפתיה נרצחה בצרפת של לונדון. מאהבה גבו של מלמן מגייסים לוסי לשירותי הבחון הבריטיים כדי „לגלות" על הרוצחים.
* „תצפית" (ד', 20.30) — הפעם בתכנית הסרט השני בסדרה הבריטית „מעבר לירוק". הסרט מציג את מה שצפוי בחלל בעתיד: תחנות חלל מאויישות והלויות רובוטים שיטוטו אל הכוכבים הרחוקים.
* „החזמנה" (ד', 22.05) — סרט קולנוע — פקיד קטן ונחבא אל הכלים, שעובר כל שנותיו באותה המשרה, נותר חסר ישע עם מות אימו. שבצלה חי עד כה. אבל בכספי ירושה גדולה שהשאירה לו הוא רוכש בית מפואר בפרברי העיר ומזמין את חבריו לעבודה לחגוג עמו את חנוכת הבית. במסיבה, עם הישתיה, משתחררים היצרים, ומתוך החלולות המגויחות של המשרד צפים סיכסוכים שכבושים. הקיצור והחיה הסודיות שלהם מסואסאות אילם בחיי היום-יום אל פתחת לשטחי הציבור.
* „עם כל הכוונות הטובות" — סרט תעודה (ה', 21.30) — הסרט בוחן שאלות קונטרוברסליות הקשורות ביילודים שנולדים עם פגמים מולדים קשים ובאתיקה מקצועית. הסרט מציג את השאלה אם להשאיר יילודים כאלה בחיים, ובידי מי צריכה להיות ההחלטה: בידי הרופאים או בידי ההורים.
* „סורך ובנך" (ה', 22.45) — הפרק השלישי: בבית-הספר [illegible] ... המשתלמות הגגת: הילדים דורים אותו בגלל מעמדו של אביו. המנהל מוציא איתו מן [illegible] ... סורר אינו נכנע ומפריד לבני הדים פרסים. ומנים טובים [illegible] ... איה באותם: משרה חדש [illegible] ומלגת לימודים באוניברסיטה לבני.

לרקור צ׳...

* לחם יש – עבודה אין

בעקר עשרות אלפי אנשים מפוטרים ממקומות עבודתם — הוצגת ביחידת הבמאים של הטלוויזיה אבטלה סמויה. כך עולה מדו"ח ביקורת פנים על רשות השידור. לשנת 84. יחידת הבמאים של הטלוויזיה, האחראית לצד ההפקתי הקולי של התכניות בטלוויזיה, מונה 35 אנשים: 25 — במאי וידאו, ו-10 במאי פילם. הדו"ח בדק את תפוקת העבודה של היחידה מצא, כי היא דלה מאוד. בעיקר אצל במאי הפילם. הדו"ח מביא דוגמא של במאי פילם אחד שלא שובץ בכלל לעבודה, ובמהלך 10 חודשים לא עסק בכלום. בחודשיים הנותרים עבד על הסרט שלבסוף לא יצא לפועל. עוזר אחר עשה במשך התקופה סרט בודד אחד. שנמשך עוד מן השנה הקודמת. אצל במאי הוידאו המצב טוב קצת יותר. מקצת הבמאים עובדים באופן מלא, עם שעות נוספות, אך רובם הגדול עובדים במשרה שאינה יכולה להחשב מלאה.

שלא נטעה, חלילה, שאין הבמאים מעוניינים לעבוד, אלא שפשוט אין להם עבודה.

* נעמ"ת ופירסומיה...

אל הפרסומת העצמית שעושה לעצמה בימים האחרונים תנועת „נעמת" מעל גבי מסך הטלוויזיה יתווסף עוד השדור שירות מטעמה — „הסכם ממון". התשדיר הזה על הסכם ממון בין בני זוג לפני הנשואין, שנפסל בזמנו על ידי ועדת תשדירי השירות ברוב של 5 נגד 2, אושר הפעם לשידור.

הערעור שהגישו חברי המערך בוועד המנהל ובוועדת תשדירי השירות בשם „נעמת" על החלטת הוועדה התקבל ברוב של 3 נגד 2, ו„נעמת" כבר מכינה לנו את ה„דוברמן" שעל עוגת הכלולות.

* „שורים ושיעורים"

קול-ישראל מסייע לתלמידי חטיבות הביניים בהכנת שיעורים ועבודות בית — תכנית יומית חדשה, בימים א'—ה', רשת ב', בשעה 16.05, בעריכת יעל בן-יהודה. התכנית נועדה להדריך את התלמידים ולכוון אותם בדרכי הלימוד להמשיש עזרה ולהבהיר סוגיות שהתלמידים מתקשים בהן. התכנית תתן לתלמידים הזדמנות לשמוע הסבר לחומר הלימוד מעוד מורה, ולעיתים גם מזווית אחרת.

צוות מורים למקצועות שונים נמצא באולפן להדריך את התלמידים במשימות הלימוד שהוטלו עליהם מוריהם, במקצועות הנלמדים ברוב בתי הספר. התלמידים מוזמנים להתקשר לאולפן שעה לפני השידור ולהציג את שאלותיהם.

בעתיד הקרוב יתארחו באולפן סופרים ומשוררים שיצירותיהם נלמדות בבתי הספר, והתלמידים יוכלו לשוחח עם היוצרים ולשאול אותם אישית „למה התכוון המשורר"...

ברדיו

* „קבלת-שבת" — פרשת „תזריע" בעריכת משה חן (א') שישי, 15.00 — המשתתפים: ראש מכון מאיר, הרב דב ביגון. המרצים: הרב צבי הירש ויספר על הלוויה, הרב מ"ץ בירבין על סעודה יתרו אצל הכהנים. פרשן השבוע: ר' מאיר סבגי על „הכהן בעל בשר וזבחו".
* „ברייה ברבה" (ב') מוצ"ש, 20.10 — „אני תפילתי" — עם הכהן ר' הבר החסיד לוי יצחק מברדיצב. עורך: שבתאי ביבר.
* „מדשבת ישראלי" — הדיה הזה מפי איתמר גרינפלד (א') ראשון, 19.05.
* „אומר בשבחוק" (ב') ראשון, 20.05 — בחלק השני של התכנית, הפעם בנים רבות לרי. יופעם מזמור לדוד הבו לה' בני אלים — המבדים בנוסחים. עורך יעקב: כהן.
* „תפוח הזהב" (א') ראשון, 22.05 — הפעם: „כיצד להפיק הנאה מילדים".
* „שעה ערבית" (גל"צ) ראשון, 23.05 — הפעם עם כלראן דוידי, פסיכולוג בכנרת, על המתח הנפשי ביחסי יהודים-ערבים.
* „קו פתוח לשר הביטחון" (גל"צ) שני, 16.05 — חיילי צה"ל שואלים, שר הביטחון, יצחק רבין, משיב.
* „האוניברסיטה הפתוחה" — „הכלאי הצהוב" (א') שני, 17.20 — הפעם „משפטים של פושעי מלחמה נאצים לאחר מלחמת העולם השניה" — ד"ר הרברט רוזנקרנץ.
* „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „משפטים" — מפי הרב יוסף מצגר (א') שני, 19.05.
* „השכחה הידעה דכל" — „קול ישראל" (א') שלישי, 11.30 — הפעם „ארצות-הברית".
* „עולם יהודי" — בין ישראל והתפוצות (א') שלישי, 16.05.
* „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברכות" — מפי הרב שבתאי סבטו (א') שלישי, 19.05.
* „מעדן שעון הזהב" — מצילומו של האדם המבוגר (א') רביעי, 16.05.
* סיכום ההלכה היומית — מפי הרב חיים פרדס (א') רביעי, 19.05.
* „בכם לפוקקוד" (ב') רביעי, 20.05 — הפעם: „יום בעיירת פיתוח" — קרית-גת.
* „הוא היה ענקי" — שלושים שנה לנפילתו של סרן יצחק בן מנחם ז"ל — „גוליבר" (גל"צ) רביעי, 23.05 (ש"ח).
* „צומת המזרח-התיכון" — בעריכת אפרים אבא (א') חמישי, 16.05.
* „שיעור בתניא" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05.
* „צימוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש (ב') חמישי, 22.05 — הפעם: לקט שירים על כלי נגינה.
* „לבל אדם כוכב" (א') חמישי, 22.05 — הפעם מזל „דלי" — מכבי מאורים ושלשנים.

פרקי היום בתנ"ך

רשת א' 18.47

יום א':
ישעיהו פרק פ"ה (פסוקים א'—ח') — קריאה מפי עמיקם גורבין, שיחה מאת הגב' מישקוביץ על הנושא „אני ה' ואין עוד".

יום ב':
ישעיהו, פרק מ"ה (פסוקים ט'—י"ד) — קריאה מפי עמיקם גורבין, שיחה מאת ד"ר ירחמיאל ברגמן על הנושא „הוי, רב את יוצרו".

יום ג':
ישעיהו, פרק מ"ה (פסוקים ט"ו—כ"ה) — קריאה מפי עמיקם גורבין, שיחה מאת צבים הכם על הנושא „אכן אתה אל מסתתר".

יום ד':
ישעיהו, פרק מ"ד (פסוקים א'—ד') — קריאה מפי עמיקם גורבין ושיחה מאת ד"ר מנחם בולה על הנושא „ישראל, עבד ה' ובחיר ה'".

יום ה':
ישעיהו, פרק כ"ז (פסוקים ה'—י"ג) — קריאה מפי עמיקם גורבין ושיחה מאת צבים הכם על הנושא „הלעג לאלילים בנבואת ישעיהו".

לילדים ולנוער

בטלוויזיה הכללית והלימודית

* יום שישי

15.00 מנספילד פארק — סדרה עלילתית בת שישה פרקים, עפ"י ספרה של הסופרת האנגליה ג'יין אוסטין. בני משפחת ברטראם האמידה, המתגוררים באחוזה מנספילד פארק, אוספים לביתם את אחייניתם הענייה, פאני פרייס.

בפרק הראשון: פאני מתיידדת עם דודניותיה, וביחוד עם דודנה אדמונד. אך הכל, ובמיוחד דודתה נוריס, אינם מניחים לה לשכוח את מוצאה העני.

* יום ראשון

14.00 גם אנו שופטים — מסיבת ביום — חבורת נוער משוקם מקבלת אליה נערה חדשה. הנערה נתקלת בקשיי הסתגלות הן בגלל אי פתיחותם של הנערים והן בגלל לחצים של עבריינים צעירים המבקשים להחזירה לרחוב.

14.35 זה תלוי גם בך — הסרט מתאר את קטיף ההדרים בישראל.

15.00 לשיר בכל שפה — היעוד ליקורת של הזמרת הקנדית מרין פורסטר בסין. בסרט קטעים מהאופרה הסינית המסורתית, שיחות עם זמרים סינים, ביקורים במוסדות שונים בין ההצגה לצילום התרבות הסינית.

16.30 תיבה 2 — פרק ה': צוות התיבה מגיע לכפר שניתק מכל עם העולם החיצון עקב שטפונים ממושכים עם כפרים סמוכים. אנשי הכפר חולים במגפה ואינם מוכנים לקבל עזרה. צוות התיבה מכין תרופה למגפה ומציל את החולים.

17.30 „תבל ומלואה" — סדרת סבב הבבאה דיוקן על כדור הארץ ועיסוקיה בנושאים האלה: מזג אויר, תופעות איתני הטבע, אזורי האקלים של כדור הארץ, האוקיינוסים, האגמים והנהרות, מפלים ואיים. כל פרק עוסק באיזור אקלימי אחר וכולל את החי והצומח, המבנה הגיאולוגי ומזג האויר של אותו איזור.

הפרק הראשון: „בנייתו של כדור הארץ". כיצד נוצר כדור הארץ, כיצד נוצרו היבשות, ומדוע קיימים אזורים כה מגוונים?

* יום שני

14.25 אנטארקטיקה — תולדות המשלחות והמחקרים שנערכו במאה השנים האחרונות באנטארקטיקה — הקוטב הדרומי.

16.00 רומאו ויוליה — תקציר סרטו של זפירלי לכחזה „רומאו ויוליה" של ויליאם שייקספיר. סיפור אהבתם של רומאו ויוליה הצעירים בעיתם המרי בגלל השנאה והריב בין משפחותיהם.

17.30 חוק לפוסוס — סיפורו של דני...

אל, נער משותק בכיסא גלגלים, המתמודד על מקומו בחברת ילדים, בריאים.

* יום שלישי

14.00 האבולוציה — פרק 6: תהליך הבריאה, הסבביות (1) — התאוריה על טקטוניקה של צלחות — סחף היבשות, חשיבות הבידוד באבולוציה מוכחת בדוגמאות מזני עכברים החיים באיי בריטניה.

15.30 קשת וענן — אור החיים — הסרט מתאר את תולדות חייו של רבי חיים בן עטר מלידתו במרוקו עד למותו בירושלים. זאת על רקע חייהם של היהודים באותה תקופה.

16.25 דיק טרפין — פרק 4: מסיג הגבול — טרפין וסוויפט בתקלים בשודד דרכים מתחזה — וילובי, אחיינו של ג'ון גלאסן, הם מחליטים לפעול פעולה אחת משותפת — כדי להסיר את הסכנה של סר ג'ון בכבודו ובעצמו.

1.00 „ספארי של הרפתקאות" — פרק רביעי: „שמורת הטבע של ילוסטון". בפרק זה נצפה בשמורת הטבע של ילוסטון, הפארק הלאומי העתיק ביותר בארה"ב בעת חילופי העונות.

* יום רביעי

14.00 עולם הולך ונעלם — נשי מאראקש — הסרט מתאר את אורח חייהן של נשי מאראקש ומתמקד בב' דמויות: האחת אשה נשואה, אם ל-4, הנאבקת למען שיפור המצב הכלכלי של משפחתה, והשנייה — אשה גרושה שנאלצה להפוך לרקדנית כדי לפרנס את בתה, ובכך איבדה למעשה את כבודה.

15.00 רחובות: בית גרינס — חזיונה של אוטופיה — הסרט מתעד ניסיון שנערך בשנת 1936 להקים חווה חקלאית בניו-ג'רזי, ניו-יורק. היהודים שלקחו חלק במפעל נטשו את שולחנות התפירה שלהם ויסדו את הקומונה החקלאית. היום נותר המקום שומם, ונותרו רק הזכרונות של היהודים שניסו להגשים חלום.

* יום חמישי

14.00 בנתיים רשכים — סרט על דאר נים, מכל הסוגים והגדלים.

14.20 אברהם לינקולן — סרט המתאר את חייו של אברהם לינקולן מאז ילדותו דרך שנות פעילותו הציבורית נגד העבדות ועד הירצחו בידי מתנקש בעת היותו נשיא.

15.20 [illegible]

17.30 [illegible]

מסבבת את כל תושבי „ביאון ביי" וגם את הילדים. בדרך יפרע אותה.

18.00 „סיפורים בראש" — הפעם הסיפורים האלה: „הרפתקאותיו של דיקי מעוף", מאת דוד שחר; „הרגו ויביזהקי", מאת מרים גרינפה; „ילדים שואלים", סדרת ספרים; „הילדה שנשארה לבחוה", מאת ליסי רודיה פונטיין.

18.25 „פסוקו של מקום" — מבט אל יפו.

פינת הבול

אלמוגי ים-סוף

מאת חיים לנגלבן

האלמוגים הם בעלי שלד [illegible]

אין באלמוגים מתאימים יותר לייצג את עושר ושפע החיים של אילת. אלה הם כאמור, בעלי חיים ימיים המשגשגים בימים ומצטיינים ב[illegible] כמה יפות תכונות הביהדות אותם ו[illegible]

מבדילות אותם מקבוצות החי האחרות. החשובה בתכונות האלה היא היותם בעלי שלעים תת-ימיים, הקרויים בפינן שוניות האלמוגים.

הציבור הרחב מכיר את גושי האלמוגים המסועפים או בפיסלים הנמכרים כהבצייחן וכמזכרות. רק מעטים יודעים שאלה הינם שלדיהם של בעלי-חיים דמויי פרחים, החיים כצברים גדולים הקרויים מושבות אלמוגים. המושבה נוצרת בהתיישבותו של עובר שוהה על מצע האבן של הקרקעית המתפתח לאלמוג יחיד — הפוליפ.

לפי דברי ההסבר של ד"ר יעקב דפני, הולך הפוליפ ובונה בהדרגה ובהבעיני לגדר כתאים הוא מרובה. מספר הפוליפים הנוצרים יכול להגיע למיליונים רבים. מרבבות אלמוגים הבנויים לעיתים לגודל של כמה מטרים, מכסות לרוב גושי אבן חסר חיים, שלד הפוליפ

שבה ההופך לסוגית. הפוליפ הוא צורה הצד את מזונו. יצורים זעירים השוחים במים. צורתו הבסיסית היא לשל גליל המוקף מכל הכיוונים. ציור המחתן מכוסה וצמוד באורח קבע למצע האבן שמתחתיו. פתח הפה המאורך ממוקם ונפער בחלקו העליון, ועטור זרועות צייד גמישות.

למורות השטח המצומצם של שונית חוף אילת, זכה מיגוון מיניהם למוניטין רב בעולם. אילת הפכה לאבן שואבת לחובבי ים, הבאים להכיר מקרוב את נופה התת-ימי.

סדרת בולים בצביעת וכבדשית תראה אור בכ"ג באדר א' — 4 במרץ 1986. הסדרה מונפקת על-ידי השירות הבולאי ובה שלושה בולים המצלים על גם את אלמוגי ים סוף.

סדרת הבולים מורכבת משלושה ערכים. הבול הראשון בדרג של 50 אגורות, מוקדש לסטגונית. מייחד אותה שלד פניני. המוקפא בכמחסי-שלד גירניים בתוך דיקמה הניה. הם נראים גם שאלי נאים, בגין מספר וצורת הצייד וההיצות חלל היכול, שהינו תמיד שמונה. מכאן השם. עשרות מיני סטגוניות נמצאו בים סוף.

הבול השני בדרג של 40 אגורות, מוקדש לזרופן, אלמוג המצטיין בשלד גירני מפותח. היוצר כעין גביע שבו מספר המחיצות וזרועות הצייד שלו הוא כפולה של שש. מכאן שמם הקבוצתי ששאים. במפרץ אילת ארבע מיני זרופן.

הבול השלישי בסדרה זו בעריך של 30 אגורות חדשות, מוקדש לגלילן, אף הוא נמנה על הששאים, אך נבדל מקודמו במה סימנים השובים. מספר הפוליפים במושבה אינו עולה לרוב על עשרה, ושלדם רופף. מכאן שמעתמע שאין הם נמנים על בוני השוניות המובהקים. רק מין אחד בגבולנו — הגלילן הכתום.

שמירת האלמוגים הפכה לסמלה של שמירת הטבע והנוף במפרץ אילת. עדיין זכור „שוד האלמוגים הגדול" בשנותיה הראשונות של אילת החדשה, כאשר מטיילים המדנים ושרוני מזכרות, ניתצו ושלו כמויות גדולות של מושבות אלמוגים חיים, שנועדו לימכר כמזכרות מהביקור באילת.

את סדרת בולי אלמוגי ים סוף עיצב א. גלזר וגודלם הוא 40×25.7 מ"מ. הבולים נדפסים בבית הדפוס של להודי אפשטיין בשיטת פוטוליתו בגליון הדואר 15 בולים עם 5 שובלי ביאור המצורפים לשורה התחתונה.